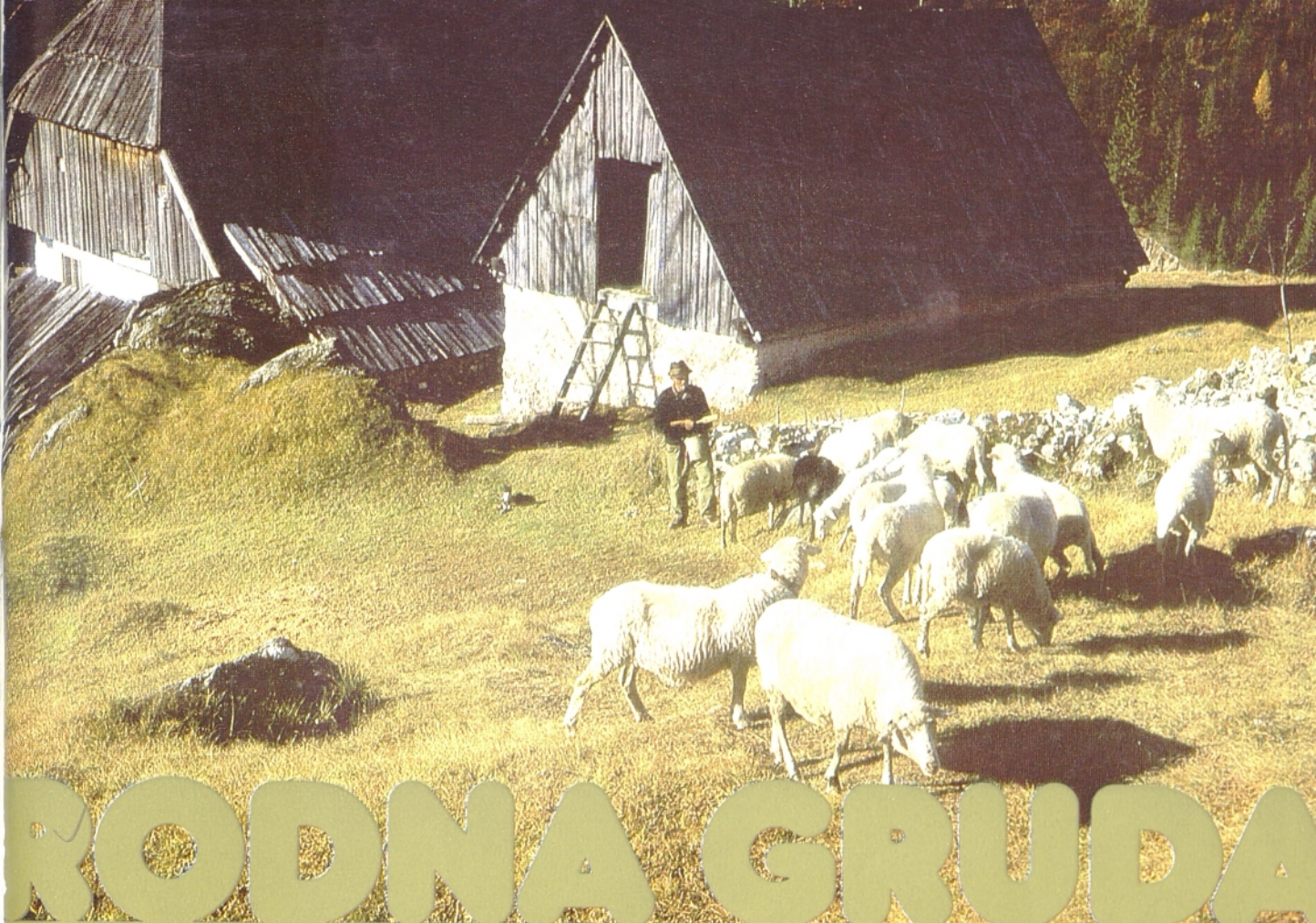

RODNA GRUDA

SLOVENIJA

REVUIJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS EN EL MUNDO

JULIJ - AVGUST

1977
LETNIK 24

7-8

NENEHNO NAM SPO-ROČATE SVOJE ŽELJE PO SLIKAH IN ČLANKIH O KRAJIH VAŠE MLADOSTI. ŽE DO ZDAJ SMO VAM USTREGLI, KOLIKOR BE-SMO MOGLI. S TO ŠTEVILKO PA SMO UVEDLI STALNO RUBRIKO Z NASLOVOM »REPORTAŽA NA VAŠO ŽELJO«. ZA ZAČE-TEK SMO USTREGLI ŽELJI MARY CEK, OHIO, ZDA IN SE RAZ-PISALI O VASI NARIN IN ŠILEN-TABORU NAD NJIM.

O LOŽU, NJEGOVI SLIKOVITI IN DRAMA-TIČNI ZGODOVINI PA O ENI NAJLEPŠIH SLOVENSkih POD-ZEMSKIH JAM, KRIŽ-NI JAMI, LAHKO BE-RETE V REPORTAŽI Z NASLOVOM »IZ TRGA V MESTO, IZ MESTA V VAS«. SESTAVEK IN FOTOREPORTAŽA STA DELO JANEZA ZRNCA.

22

MURSKA SOBOTA JE BILA ZA ŠTEVILNE IZ-SELJENCE ZADNJA POSTAJA PRED OD-HODOM V SVET. IZ SESTAVKA O MESTU SREDI NAJVEČJE SLOVENSKE RAVNI-NE BOSTE VELIKO ZVEDELI O VČERAJS-NJI SOBOTI, KI JE BI-LA KOMAJ KAJ VEČ-JA OD VELIKE PREK-MURSKE VASI, O DA-NAŠNJI MODERNI SO-BOTI PA TUDI O JU-TRIŠNJI SOBOTI, KI BO MESTO S 25 000 PREBIVALCI.

SLIKA NA NASLOVNI STRANI:
MOTIV IZ TRENTE
FOTO: ANČKA TOMŠIČ

SLIKA NA LEVI STRANI:
ŽANJICE
FOTO: ANČKA TOMŠIČ

44

ANNA P. KRASNA, BIVŠA AMERIŠKA IZ-SELJENKA IN SLO-VENSKA PISATELJI-CA, KI ZDAJ ŽIVI V DOMAČI AJDOVŠČI-NI, JE IZ SVOJE ZANI-MIVE LITERARNE BE-RE PRISPEVALA TO-KRAT ODLIČNO ČRTI-CO »JERBASI«, NA STRANI 42 PA SI LAHKO PREBERETE NJENO ZANIMIVO PRIČEVANJE O IZSE-LJENKI ANITI.

REVIJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS
EN EL MUNDO
JULIJ-AVGUST 1977
LETNIK 24
ŠTEVILKA 7-8

IZDAJA - PUBLISHED BY:
SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
LJUBLJANA
TEL.: 061/20-657
NASLOV - ADDRESS:
61001 LJUBLJANA
CANKARJEVA 1/II, P. P. 196
SLOVENIJA-JUGOSLAVIJA
Tel.: 061/23-102 - UREDNIŠTVO
061/21-234 - UPRAVA

GLAVNI UREDNIK:
DRAGO SELIGER
ODGOVORNI UREDNIK:
JOŽE PREŠEREN
UREDNIKA:
INA SLOKAN
UREDNIŠKI ODBOR:
JANEZ KAJZER, JOŽE OLAJ, ERNEST
PETRIN, JOŽE PREŠEREN, INA
SLOKAN, MILA ŠENK, JUŠ TURK
UREDNIŠKI SVET:
ANTON INGOLIČ (PREDSEDNIK),
MATJAŽ JANČAR, FRANCE POZNIČ,
FRANCI STARE, ANDREJ ŠKERLAVAJ,
MARTIN ZAKONJŠEK
OBLIKOVALKA:
LILIJANA LESAR
PREVAJALCA:
MILENA MILOJEVIČ-SHEPPARD/
ANGLEŠČINA
ALBERTO GREGORIČ/ŠPANŠČINA

LETNA NAROČNINA:
JUGOSLAVIJA 100,00 din, USA 6,00 US\$
KANADA 6,00 c\$, AVSTRALIJA 6,00 au.\$
ANGLIJA 2,80 Lstg, AVSTRIJA
115,00 Sch, BELGIJA 220,00 Bff
DANSKA 35,00 Dkr, FINSKA 23,00 FM,
FRANCIJA 25,00 FF, HOLANDIJA
16,00 Hfl, ITALIJA 4.000,00 Lit,
NEMČIJA 16,00 DM, NORVEŠKA 33,00 Nkr,
ŠVEDSKA 25,00 Skr, ŠVICA 19,00 Sfr.

PLAČILA NAROČNINE:
DINARSKI TEKOČI RAČUN:
50100-678-45356
DEVIZNI RAČUN:
50100-620-010-32002-575
PRI LJUBLJANSKI BANKI
PLAČILO JE MOŽNO TUDI PO
MEDNARODNI POŠTNI NAKAZNICI
ALI S ČEKOM, NASLOVLJENIM NA
»SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA«
V PRIPOROČENEM PISMU

PAYMENT FROM ABROAD:
ASSIGNMENT TO OUR ACCOUNT NO.
50100-620-010-32002-575
AT LJUBLJANSKA BANKA,
OR BY INTERNATIONAL MONEY
ORDER, OR BY CHECK -
ADDRESSED TO
»SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA«
- IN REGISTERED LETTER
REVIJA IZHAJA VSAK MESEC -
7. IN 8. ŠTEVILKA IZIDETA SKUPNO
OPROŠČENO PROMETNEGA DAVKA
PO PRISTOJNEM SKLEPU ŠT. 421-1/73
Z DNE 24. 7. 1973
TISK - PRINTED BY:
ČGP DELO, LJUBLJANA

Veselo sem bil presenečen, ko sem zagledal obširni članek o Kostelu v aprilski številki Rodne grude. Tako sem bil presenečen, ko sem zagledal naslovno vrsto reportaže iz dežele Petra Klepca, da niti nisem mogel začeti brati. Revijo sem dal najprej svoji ženi, da sem se medtem malo pomiril. A zakaj sem tako ostrmel? Mislim, da zato, ker sem vedno imel v mislih, da je Kostel tako reven in zapuščen, »da je sam Bog na nas pozabil, vrag pa nas tudi ni nikoli htel«.

Končno sem pa tudi sam prebral ta zanimivi članek in do zdaj sem ga že petič. Poleg zanimivega besedila so priobčene tudi lepe slike. Fotografije predstavljajo prejšnje »kostelske havzirarje«. Torej, izvrstno je bilo ustrezno moji želji. Nekatere ljudi, ki jih omenjate v reportaži, še sam poznam in sem jih tudi srečal ob mojem obisku. Če pridem še enkrat pogledat slovensko zemljo, se pridem tudi sam v uredništvo zahvalit za to lepo reportažo, še posebej pa avtorju reportaže Ladislavu Lesarju.

JERNEJ COREL
BROOKLYN, N. Y. ZDA

PRIJATELJI PREK RODNE GRUDE

Spet je minilo leto in treba je obnoviti naročnino za Rodno grudo. Z veseljem jo preberem od prve do zadnje vrste, saj je v njej veliko zanimivega branja. Prek Rodne grude sem se seznanila z lepim slovenskim parom, to sta Mr. in Mrs. Požek, ki sta tudi naročnika. Videla sta moje pismo, ki je bilo objavljeno v eni od lanskih števil Rodne grude. Tudi onadva sta doma z Dolenjskega. Ona me je poklicala po telefonu in zdaj se pogosto pogovorimo o našem vsakdanjem življenju. Prilagam tudi fotografijo, na kateri sta Mr. in Mrs. Požek, jaz pa imam na sebi belo jopico.

MARY ROBAS
INDIANAPOLIS, In. ZDA

ZANIMIVI DOGODKI

Pošiljam vam ček za obnovo naročnine za Rodno grudo, ker je res zanimiva. Mislim, da bom malo opisal zanimive dogodke zadnjega časa, a sem videl, da ste imeli že vse objavljeno. Nameraval sem vam opisati nekaj o otvoritvi novega društvenega doma, ki ga je zgradil odsek št. 13 V. P. Z. Bled iz Hamiltona, kjer sva bila naš glavni predsednik Frank Dolmovic in jaz, predsednik nadzornega odbora. Lepo so nas sprejeli in pogostili, nam vse razkazali, rekli pa so nam tudi, da imajo v načrtu še veliko drugega novega. Tam smo spoznali tudi pisatelja Ivana Potrča iz Ljubljane in dramskega igralca Andreja Kurenta. Oba sta zanimivo pripovedovala in nam orisala življenje v domovini. Naš

profesor Ivan Dolenc pa nam je orisal kulturno in društveno delovanje med izseljenci. Tudi Ivanova lepa žena je lepo recitirala nekaj pesmi. Naslednji dan smo imeli velik piknik.

Na našem daljnem kanadskem severu smo letos že v marcu in aprilu dobili lepo spomladansko sonce. Letos je bilo snega res na pretek.

NICK KUZMA
KIRKLAND LAKE,
KANADA

GORENJEC V AMERIKI

Z revijo Rodna gruda sem zelo zadovoljen in opravičujem se vam, ker nisem takoj po novem letu poslal naročnine. Upam, da ne bo pre-

pozno. Zelo sem bil namreč obremenjen z delom in nisem takoj utegnil. Tako vam ček za naročnino prilagam tokrat. Naj vam napišem tudi to, da sem doma iz Cerkelj na Gorenjskem in sem tukaj v Ameriki dve leti. Zdaj sem se že malo privadil, toda na svojo rodno grudo ne bom nikoli pozabil. Sem bil, sem in bom ostal zaveden Slovenec in Jugoslovan. Rad bi kdaj v Rodni grudi videl sliko Cerkelj na Gorenjskem.

PETER SLEMC
PATERSON, N. J. ZDA

NAJRAJE SLOVENSKO

Obnavljam naročnino za Rodno grudo. Jaz sem že 64 let v Ameriki, pa še zmerom najraje berem po slovensko. Moja žena je rojena že v Ameriki, a tudi ona rada bere slovensko revijo. Jaz sem doma iz borovniške fare na Notranjskem. Pozdravljam vse rojake po svetu.

GAŠPER DRASLER
WAUKEGAN, Ill. ZDA

SLOVENSKE LEPOTE

Prisrčna hvala za pošiljanje vaše Rodne grude. List mi je zelo všeč in zanimiv je za nas vedno. Lepo je opremljen s slikami naše slovenske lepote. Prav pri srcu mora biti ti-stemu, ko zagleda sliko svojega kraja. Tudi jaz bi bila vesela, ko bi kdaj videla sliko mojega rojstnega kraja Zg. Ščavnice. Čeprav je dežela in naš kraj majhen, vendar je znan po domačem vinu in vinogradih. Pozdravljam vse v uredništvu in Slovence širom sveta.

MARIJA GJURA
FAIRFIELD,
N. S. W. AVSTRALIJA

MINULA MLADOST

Mladost je moja tam cvetela, v skrbi za kruhom me je tujina vzela.

Mrs. in Mr. Požek ter Mary Robas iz Indianapolisa, In. v ZDA

In vendar davno že sem
odšla.
Za nekaj let sem spet nazaj
prišla.

Moža mi je tujina pokopala.
Otrokom svojim in domovini
zvesta sem ostala.
In kakor pride vsako leto
k nam pomlad,
tako se vrača vsak, ki ima
domovino rad.

Otroci mi sladijo ure moje.
Zdaj, ko spominjam se
pomladi svoje,
vem, kaj je ljubezen
materina.
In tudi vem, kje je domovina.

Ko rožice pomladne spet se
razcveto,
ko sedeminsedemdeseto
leto bo,
oj, pridem draga domovina,
nikoli mi ne boš šla
iz spomina.

ANA VIRANT
MAASMECHELEN,
BELGIJA

PROSIMO ZA PROSTORČEK

Ne bi bilo lepo, ko bi molčali,
da tudi mi v Belgiji obisku-
jemo slovensko šolo. Radi in
z veseljem stopamo proti raz-
redu, kjer nas vedno z na-
smehom čaka naša učiteljica
Lucija. Po njeni zaslugi smo
že trikrat nastopili na odru.
Zdaj pa se spet pripravljamo,
da počastimo naše mamice
in očete. Učiteljica nas uči
brati in pisati po slovensko
ter spoznavati našo lepo do-
movino. Za njen trud smo ji
zelo hvaležni. Zavedamo se,
da nam hoče le dobro. Po-
nosni smo mi mladi in naši
starši. Ko pridemo v domo-
vino, bo iz naših ust zvenela
lepa slovenska beseda, kot da
smo se je naučili v domovini.
Kdor srečen hoče biti, se mo-
ra materinski jezik naučiti.
To pismo smo napisali brez
vedenja naše učiteljice. Prav
lepo pozdravljamo vse učence
in učiteljice slovenskih šol po
svetu.

Lepa hvala za prostorček!

UČENCI SLOVENSKE
DOPOLNILNE ŠOLE
IZ EISDNA, BELGIJA

SLOVENEK NA ALJASKI

Že nekaj let živim na Aljaski.
Tukaj ni Slovencev, so pa
lepe slovenske melodije, ki
so mi vedno pri srcu. Če vam
je mogoče, mi prosim sporo-
čite spored turneje bratov
Avsenikov po Evropi. V krat-
kem bom odpotoval v Evropo
in v Slovenijo in bi rad obi-
skal njihov koncert. Ob obi-
sku se bom oglasil tudi na
uredništvu Rodne grude.

TONY ZEMLICH
ANCHORAGE, ALASKA,
ZDA

JUGOSLOVANSKA RAZSTAVA

Minilo je že precej časa, od-
kar sem se vam zadnjikrat
oglasila. Rodna gruda in Ne-
deljski nam krajšata čas in
prinašata novice iz domovine.
Kot sem nekoč že omenila,
živi tukaj nekaj tisoč Jugoslo-
vanov, med njimi pa je zelo
malo Slovencev. Pred nedav-
nim smo Jugoslovani tukaj
vzbudili veliko pozornost.
Nekaj dni je bila odprta ve-
lika razstava jugoslovanske
umetnosti. Razstavljenih je
bilo prek sto čudovitih umet-
nin. Zlasti veliko občudoval-
cev so imele stare ikone. Obi-
skovalcev ni manjkalo. Zares
smo lahko ponosni na naše
umetnike in na našo pretek-
lost.

KATI GOLIC
RAVENSBURG,
ZR NEMCIJA

KAJ BI VIDEL ZMAJ?

Ko bi imel zmaja, bi ga iz-
pustil nad našo lepo Slove-
nijo. Videl bi mnogo lepega,
visoke planine, rodovitna po-
lja, vinske gorice, jezera in
naše Jadransko morje. Če bi
letel nad Ljubljano, bi videl
ljubljski grad, velike to-
varne, parke z lepimi nasadi
in visoke stolpnice. V našem
glavnem mestu bi si tudi lah-
ko ogledal mnogo veselih in
zadovoljnih otrok. Videl bi
košček naše lepe domovine.
BOJAN TRSTENJAK
4. R. SLOV. DOP. POUKA,
Z. BERLIN

UREDNIK VAM

Prišlo je poletje in z njim čas, ko bomo lahko v sko-
raj vsakem slovenskem kraju med mnogimi tujimi
in domačimi turisti pozdravili tudi mnoge naše ljudi,
ki so odšli v svet že predavnimi leti ali pred krat-
kim. Težko bi jim rekli turisti, saj to so (in ste)
ljudje, ki prihajajo pravzaprav domov, v kraje, kjer
so se rodili, kjer še vedno živijo njih sorodniki. Na do-
mače kraje ti ljudje ne gledajo tako kot tujci, ki ved-
no iščejo zanimivosti posebne vrste, kot so jih vajeni
v vseh turističnih deželah po svetu. Ti naši ljudje
tudi zlasti obujajo spomine na svojo mladost, se po-
menjkujejo s sorodniki, odhajajo na izlete v bližnje
in tudi v nekoliko bolj oddaljene kraje. Seveda pa,
to moram priznati, so vsi ti ljudje veliko bolj kritični
do vseh pomanjkljivosti, ki jih opazijo s svojim »tu-
rističnim« očesom, pa tudi do vseh besed, ki jih
slišijo tu in tam. Najhuje pa je seveda to, ko jih
nekdo, ki ne računa na njihovo občutljivost, proglasi
za »tujce«.

Mnogi izmed vas se boste v času počitnic doma ude-
ležili tudi nekaterih prireditev, ki so pripravljene s
posebnim namenom, da vam izkažemo našo iskreno
dobrodošlico. To je predvsem tradicionalni izseljen-
ski piknik v Škofji Loki 4. julija, na katerem se
vsako leto zberejo tisoči slovenskih izseljencev z vse-
ga sveta. V zanimivem kulturnem programu na lo-
škem pikniku bodo tudi letos sodelovali številni izse-
ljenski ansambli, med katerimi bo tudi znani ansam-
bel bratov Vadnal iz Združenih držav Amerike. Vsi,
ki ste že kdaj bili na tem velikem slovenskem sreča-
nju, dobro veste, da ste našli dovolj sproščene za-
bave in razvedrila. In prav gotovo bo tako tudi letos.
Manjša, pokrajinska izseljenska srečanja bodo letos
16. julija v jamarskem domu v Gorjušah pri Dobu
pri Domžalah, srečanje pomurskih izseljencev bo,
tudi že po tradiciji, 22. julija na športnem letališču
v Rakičanu, primorski izseljenci pa se bodo letos
zbrali 23. julija v hotelu Argonavti v Novi Gorici.
Letošnjim obiskom naših izseljencev v domovini bo
dajalo pečat tudi gostovanje slovenskega pevskega
zboru Jadran iz Clevelanda, ki bo imel štiri celo-
večerne koncerte na Ptuj, v Slovenj Gradcu, v Ko-
stanjevcu na Krki in v Ilirski Bistrici. Naši ameriški
pevci si bodo spotoma ogledali tudi kulturne spo-
menike in zanimivosti v krajih, ki se bodo vozili
skozi.

Med vidnejšimi gosti bo tudi skupina kanadskih
slovenskih športnikov, ki bodo v vrsti slovenskih kra-
jev odigrali nekaj prijateljskih tekem v nogometu in
odbojki, za tem pa se bo njihova skupina odpravila
tudi na vrh našega očaka Triglava. Nekaj dni za tem
jim bo na naš najvišji vrh sledila tudi druga izseljen-
ska skupina, ki jo bodo vodili švicarski rojaki.

In kaj naj vam še rečem ob tem? Dobrodošli!

JOŽE PREŠEREN

Skoraj ves mesec maj je bil v Jugoslaviji v znamenju praznovanj jubilejev našega predsednika Josipa Broza Tita — 40-letnice njegovega prihoda na čelo jugoslovanskih komunistov in 85-letnice rojstva. Slovesen zaključek številnih proslav je bila veličastna prireditev ob 25. maju, dnevu mladosti v Beogradu, ko je mlada pionirka iz Kumrovcia predsedniku Titu izročila štafetno palico s pozdravi vseh Jugoslovianov.

Dan pred tem so Titu v Beogradu podelili tretji naslov narodnega heroja Jugoslavije kot še eno priznanje naših delovnih ljudi, narodov in narodnosti za vse tisto, kar je naredil in kar dela za napredek naše socialistične, samoupravne domovine.

Dan mladosti so vsi mladi Jugosloviani proslavili s številnimi proslavami, z izleti v naravo in z obnavljanjem dogodkov iz naše zgodovine. Predsednik Tito je ob svojih jubilejih dobil tudi veliko čestitk od naših ljudi, ki žive na tujem.

»JUGOSLAVIJA JE ZA NEMČIJO POMEMBEN ZUNANJEPOLITIČNI PARTNER«

Kancler Zvezne republike Nemčije Helmut Schmidt je med nedavnim obiskom v Jugoslaviji poudaril, da je »Jugoslavija za Zvezno republiko Nemčijo pomemben zunanjepolitični partner. Želim, da Jugoslavija to tudi ostane ter da še naprej vodi svojo konstruktivno politiko, usmerjeno k popuščanju napetosti v Evropi in v svetu.« Politiche pogovore je imel zahodnonemški kancler tudi s predsednikom Titom.

Zvezna republika Nemčija je tudi izredno pomemben zunanjetrgovinski partner naše države. Zaradi nakazil naših rojakov, ki so začasno zaposleni v tej državi (lani so poslali v domovino okrog 1,1 milijarde dolarjev) in denarja, ki ga pri nas pustijo zahodnonemški turisti (lani 320

milijonov dolarjev) imamo sicer z ZR Nemčijo pozitivno bilanco, naša trgovinska bilanca z ZR Nemčijo pa izkazuje okrog 700 milijonov dolarjev deficita. Izhod iz tovrstnih zagat je predvsem v uravnoteženi blagovni menjavi pa tudi v tesnejši industrijski kooperaciji in vlaganju zahodnonemškega kapitala v naše gospodarstvo. Pomemben most sodelovanja med obema državama je tudi približno pol milijona Jugoslovianov, ki so začasno zaposleni v ZR Nemčiji.

KREPITEV IN SODELOVANJE MED ZDA IN JUGOSLAVIJO

Obisk podpredsednika Združenih držav Amerike Walterja Mondala v Jugoslaviji in njegovi razgovori z jugoslovanskim predsednikom Titom ter drugimi vidnimi jugoslo-

vanskimi osebnostmi, je potrdil obojestransko željo, da bi se še razširilo in utrdilo medsebojno sodelovanje. Eden izmed mnogih elementov, ki povezujeta obe državi je tudi milijon Američanov jugoslovanskega porekla. Ugledni ameriški gost je zatrdil, da njegova vlada izjemno ceni jugoslovanska prizadevanja za ohranitev neodvisnosti, pri čemer je Jugoslavija tudi ena izmed voditeljic neuvršenih držav. ZDA želijo okrepiti tudi ekonomsko sodelovanje z Jugoslavijo.

ŽELEZNIŠKI PROMETNI KRIŽ KONČAN

S slovesnostjo ob sklenitvi elektrifikacije železniške proge med Mariborom in Šentiljem so slovenski železničarji proslavili eno od največjih delovnih zmag v stoletni zgo-

dovini te proge. S tem so bila končana dela pri modernizaciji in elektrifikaciji slovenskega železniškega križa Šentilj—Koper in Jesenice—Dobova. V Sloveniji je zdaj 505 kilometrov elektrificiranih železniških prog.

SREBRNI JUBILEJ »DRUŽINE«

Slovenski verski tednik »Družina« je v maju slavil 25-letnico izhajanja kot glasilo katoliških vernikov vseh treh slovenskih škofij. »Družina« je začela izhajati 7. maja 1952 v Novi Gorici kot štirinajstdnevnik, zdaj pa izhaja kot tednik v Ljubljani.

NOVA DEJAVNOST V KANIŽARICI

Pri iskanju trajnejše rešitve za delavce v rudniku Kanižarica pri Črnomlju, ki so po vdoru vode v jamo ostali brez dela, so prišli na zamisel, da bi v Kanižarici izdelovali plinske naprave za pogon motorjev z notranjim izgorevanjem. Prototipe za plinske naprave je izdelala semiška »Iskra« in pri prvih poskusih so se izredno dobro obnesli. Že v letu 1979 naj bi v Kanižarici stekla nova proizvodnja, v prvem letu pa naj bi izdelali 20.000 teh naprav.

ZA HITREJŠI RAZVOJ SUHE KRAJINE

Medobčinski odbor za pospeševanje razvoja Suhe krajine je razpravljal pred nedavnim o možnostih za napredek te pokrajine na Dolenjskem v prihodnjih letih. Suha krajina na vseh področjih življenja zaostaja za dolenjskimi in še bolj za slovenskimi povprečnimi razmerami. Pred slabimi sto leti je tod živel 20.000 ljudi, danes pa le še okrog 13.000.

JUBILEJ SLOVENSKE GIMNAZIJE V CELOVCU

Slovenska gimnazija v Celovcu, z uradnim nazivom »Zvezna gimnazija za Slovence«, je pred kratkim slavila 20-letnico svojega dela in obstoja. Danes jo obiskuje 493 učencev, kar je skoraj

Tudi s tradicionalnega srečanja slovenske mladine v Švici z naslovom »Slovenski otroci vabijo«, ki je bilo 22. maja v Unterbergu, so poslali telegram predsedniku Titu s čestitkami za njegov rojstni dan. To srečanje je bilo pravi prikaz dejavnosti naše šolske mladine v Švici. Na sliki: nastopa otroški zborček. Foto: Breda Cechich-Stepič.

petkrat več kot ob njenem nastanku. Na gimnaziji poučuje 33 profesorjev. Doslej je na celovški gimnaziji maturiralo skoraj 500 dijakov, njena dejavnost pa je tudi pomemben element pri krepitvi slovenske narodnostne zavesti v Avstriji ter njenega kulturnega utripa.

TOMŠIČEVA NAGRADA ZA NOVINARJE

Ob 35-letnici smrti narodnega heroja Toneta Tomšiča so v Ljubljani podelili nagrade tistim slovenskim novinarjem, ki so se v minulem letu izkazali s svojimi prispevki, nekaterim pa za vse življenjsko delo.

UMRL PRIOR KARTUZIJE PLETERJE

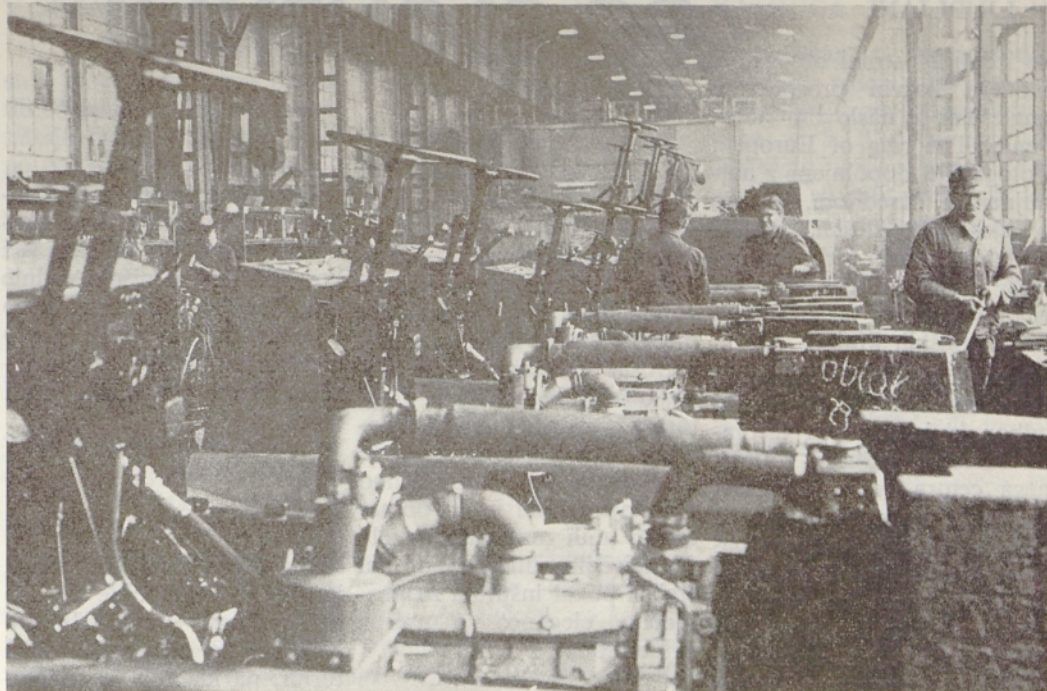
V 97. letu starosti je umrl nekdanji prior kartuzije Pletterje dr. Leopold Edgar-Lavov, človek, ki je med narodnoosvobodilnim bojem z vsem srcem pomagal tudi slovenskim partizanom, za kar je prejel več državnih odlikovanj.

NOVA TOVARNA V LENARTU

V Lenartu pri Mariboru je mariborski TOM pred nedavnim odprl novo tovarno za proizvodnjo vakuumsko emajliranih boilerjev. To je prva tovrstna tovarna v Jugoslaviji. Del proizvodnje je že pogodbeno dogovorjen za izvoz v ZR Nemčijo, dogovarjajo pa se še z drugimi kupci na tujem.

GORENJE POVEČUJE VREDNOST PROIZVODNJE

Velenjsko Gorenje bo letos v svojih tovarnah po vsej Jugoslaviji izdelalo za 7,5 milijard dinarjev izdelkov, leta 1980 pa že za 10 milijard. Letos bodo izvozili za 2,5 milijarde dinarjev izdelkov. Gorenje izvaža v ZR Nemčijo, države Beneluxa, Avstralijo, Hongkong in v vzhodnoevropske države. Gorenje, ki danes skupno zaposluje okrog 15.000 delav-

Pogled v proizvodno dvorano viličarjev v ljubljanskem »Litostroju«. Foto: Sveto Busič.

cev, namerava zgraditi še nekaj novih tovarn, načrtuje pa tudi graditev prodajaln, skladiščnega prostora, otroških vrtcev idr. Program bodo obogatili tudi s proizvodnjo stanovanjskih hiš, v katerih bodo že instalirani vsi potrebni gospodinjinski aparati. Načrtujejo tudi tovarno gospodinjanske opreme v Grčiji.

NOVI PREDPISI ZA UVOZ MOTORNH VOZIL

Novi predpis zveznega izvršnega sveta, ki je začel veljati 20. junija, predvideva ugodnejše pogoje za uvoz osebnih motornih vozil za vojne in delovne invalide, obenem pa delno spreminja tudi splošne pogoje za uvoz motornih vozil. Jugoslovanski državljani so doslej lahko uvozili motorno vozilo le tedaj, če so dve leti nepretrgoma delali v tujini in če so v tem času imeli vozilo. Po novem sklepu ni več nujno, da bi v tem času imeli motorno vozilo. Zdaj se določilo glasi, da lahko delavec, ki se je dve

leti mudil na delu v tujini, v šestih mesecih po dnevu, ko se je za stalno vrnil v Jugoslavijo, na svoje ime uvozi eno motorno vozilo, ki pa ga dve leti od dneva uvoza ne sme prodati ali odstopiti komu drugemu. Ta pogoj velja tudi za jugoslovanske državljane, ki so se mudili v tujini pet let in tako pridobili pravico do uvoza motornega vozila. Da bi uveljavili to pravico, morajo državljani predložiti potrdilo jugoslovanskih konzularnih oziroma diplomatskih predstavništev, da so delali oziroma mudili se v tujini, in od pristojnih organov v domovini, da so se za stalno vrnili v Jugoslavijo. Po novem imajo tudi tuji državljani, ki se za stalno doselijo v Jugoslavijo, pravico, da v šestih mesecih uvozijo motorno vozilo. Enako pravico imajo Jugoslovani, če so motorno vozilo kupili iz nadomestila, ki jim ga je plačala zavarovalnica za uničeno vozilo, kupljeno z devizami. Vozilo iz tujine lahko dobijo tudi državljani, ki so motorno vozilo dobili na podlagi dediščine v tujini.

OLAJŠAVE ZA TUJE DELAVCE

Tuji delavci v ZR Nemčiji, ki morajo imeti ustrezno stanovanje, znati nemško in njihovi otroci redno obiskovati nemške osnovne šole, bodo dobili po petih letih dovoljenje za bivanje za neopredeljen čas. Tisti, ki so v Zvezni republiki Nemčiji dalj kot osem let, pa imajo pravico do bivanja za neomejen čas.

Druga pomembna olajšava je izdaja delovnih dovoljenj otrokom tujih delavcev. S tem bo okoli 40.000 mladeničev in deklet, starejših od 17 let, dobilo možnost zaposlitve. Seveda bo to odvisno od stanja na tržišču dela, s tem da bo še vedno v veljavi zakon, da imajo pri zaposlovanju prednost Nemci, zatem tuji delavci iz dežel evropske gospodarske skupnosti in šele na koncu tisti, ki so prišli iz Turčije, Grčije, Portugalske, Jugoslavije in drugih dežel.

Poseben pomen bo vlada skušala dati družbeni in socialni integraciji večjega dela »druge generacije«

so izdali 24 strani obsegajoč, modern barvni prospekt v angleščini z naslovom »Slovenia. The ring of Europe«. Fotografije, dopolnjene z najnovejšim besedilom, govore o slovenski deželi, njenih ljudeh, kulturi, turizmu, gorah, vinski kulturi, lovu in ribolovu, morju ter o hotelih in počitniških krajih.

Še nekaj novic iz Ljubljane: Imenovan je bil 26-članski odbor, ki je pripravil vsebinski koncept velikega Kulturnega centra Ivana Cankarja in delavskega izobraževalnega centra ob njem. Kulturna palača bo stala na Trgu revolucije. V njem bo osrednja dvorana, ki bo imela več kot 1500 sedežev. Namenjena bo predvsem koncertom, zatem pa zborovanjem in znanstvenim simpozijem. Poleg osrednje dvorane bodo v kulturnem centru še štiri manjše dvorane.

Založba »Borec« je izdala Izbrano delo pisatelja Toneta Svetine, ki obsega romane Ukana, Orlovo gnezdo in Ognjeni plat. Vsa tri dela Toneta Svetine, katerega Ukana je postala slovenska uspešnica (bestseller), stanejo 960 dinarjev. Pisatelj je ob tej priložnosti napovedal novo knjigo z naslovom »Krvava plima«. V njej bo govoril o »oportunizmu, ki je omogočil fašizem in nacizem«.

Slovenska republiška skupnost za ceste ima v petletnem načrtu gradnjo 21 novih mostov. V Ljubljani pravkar končujejo prepotrebni novi Karlovski most čez Ljubljanico. V Tacnu pod Šmarno goro pa so začeli delati nov most čez Savo. Stari, železni most, po 67 letih rabe ne ustreza več močno naraslemu prometu.

V Ljubljani rastejo nove sosseke kot gobe po dežju, v njih pa zelo primanjkuje trgovin. Trgovsko podjetje Emona je v novi soseski v Kosezah odprlo novo trgovino s prehrabnimi izdelki na 2300 kvadratnih metrih. V Ljubljani bo to podjetje sezidalo še štiri takšne trgovske centre. Vsi bodo imeli na voljo veliko parkirišč, ki jih trgovine v središču mesta nimajo.

V DOMŽALAH

je tovarna usnjenih izdelkov Toko sezidala novo proizvodno halo, ki jo je stala 30 milijonov din. Tako so dobili ustrezne prostore za sodobnejšo tehnologijo, stare prostore pa so namenili za skladišča. Domžalska tovarna se hitro uveljavlja v tujini. Samo v zadnjem času je na domačih in tujih razstavah prejela 22 najvišjih odličij, med temi srebrni pokal inštituta za promocijo, eleganco in prestiž iz Londona.

PREBAČEVO PRI KRANJU

V Prebačevem se še vrtijo mlinska kolesa, last mlinarja Franca Novaka. To je zadnji mlin med Kranjem in Med-

vodami, čeprav jih je bilo nekoč 11. Toda tudi temu zadnjemu mlinu, ki je star več kot 300 let, se pišejo zadnje ure. Savske elektrarne bodo v Mavčičah zgradile novo elektrarno. Takrat bo zajezena Sava preplavila stari mlin.

NA BLEDU

so na 65 ha zemljišča odprli igrišče za golf, ki je že dve leti poskusno obratovalo. Ob otvoritvi je bil mednarodni turnir, na katerem je sodelovalo 140 igralcev iz 8 držav.

V MURSKI SOBOTI

mislijo daleč naprej. Tako načrtujejo, da bodo do leta 2000 sezidali v mestu 3000

družbenih stanovanj. Ves tranzitni promet bodo speljali zunaj mesta, v mestu pa bodo uvedli tudi ulice, namenjene samo pešcem. Zidavo zasebnih hiš usmerjajo v satelitska naselja. Zanimiv je načrt za zazidavo Černelavec in Veščice, kjer bodo parcele za zasebne hiše sorazmerno majhne, večje pa bodo skupne zelene površine.

RADENCI

Slovenska naravna zdravilišča se povezujejo med seboj, četverica najboljših — Slatina Radenci, Rogaška Slatina, Laško in Portorož — pa se vpisujejo tudi v organizacijo Evropska zdravstvena regija (WHO) in prek nje v svetovno združenje zdravilišč. Iz vsake jugoslovanske republike bodo sprejeta v zvezo samo po štiri zdravilišča, ki pa bodo morala zadostiti izredno ostrim medicinskim pogojem, da o hotelskih sploh ne govorimo. Imeti bodo morala vse od sodobne medicinske opreme do specializiranega medicinskega osebja. Med tujimi gosti v naših zdraviliščih so prvi Avstrijci, sledijo pa Nemci in Italijani. Število nemških zdraviliških gostov je precej upadlo, ker jim njihovo socialno zavarovanje nič več ne plačuje zdravljenja v tujini.

V POMURJU

imajo pri obratu za sodelovanje s kmeti »Panonska«, ki deluje v sestavi KIK Pomurka, že šest let organizirano hranilno-kreditno službo. V njej je skoraj 20 000 vlagateljev. Kmetje-kooperanti so v enem letu porabili prek hranilno-kreditne službe nad 250 milijonov din posojil, ki so jih uporabili za zidavo gospodarskih stavb, za nakup strojev, plemenske živine in zemljišč, za ureditev nasadov in za kmečki turizem. V enem samem letu se je odločilo za posodobitev gospodarstev 956 kmetov.

Slovenija, prstan Evrope (Fotografija iz novega prospekta o Sloveniji)

ugotavljajo, da je družbeni sektor kmetijstva v preteklosti dosegel lepe uspehe, zasebni proizvajalci pa stojijo nekako ob strani, tako po svoji produktivnosti, kakor tudi po svoji gospodarski moči in socialni varnosti. Gospodarska moč kmetov na Postojnskem je namreč nizka, število kmetov upada, med njimi prevladujejo starejši, zemljišča so razdrobljena, mehanizacija pa slabo izkoriščena. Sedaj se trudijo, da bi napravili kmeta gospodarsko močnejšega, tako da bi tudi mladi v večjem številu ostajali na kmetijah. Predvsem se bodo trudili izboljšati tehnologijo pridelave mleka in mesa, izboljšali bodo odkup ter dobro založili posebne trgovine in servise za kmečko mehanizacijo.

so s posebno razstavo počastili 85-letnico primorskega pisatelja Danila Lokarja, ki je po poklicu zdravnik. Začel je objavljati šele v kasnejših letih in še vedno izdaja nove knjige. Med bralci so njegova dela izjemno popularna.

CERKNO

Tovarni Eta in Tiki bosta začeli graditi tovarno plinskih bojlerjev in etažnih peči. V idrijski občini bodo zgradili 5000 kvadratnih metrov veliko tovarniško poslopje, v Cerknem pa 1000 kvadratnih metrov veliko halo za proizvodnjo orodij. Pričakujejo, da bo proizvodnja utečena čez dve leti, na novih delovnih mestih bodo zaposlili

predvsem delavce iz zaprtega idrijskega rudnika živega srebra.

V TREBNJEM NA DOLENJSKEM

so se konec junija zbrali likovni samorastniki iz Slovenije, Jugoslavije ter po en predstavnik iz Alžirije in Brazilije, ki so se vsi udeležili 10. jubilejnega tabora. Trebanjska galerija premore sedaj že 240 umetniških del.

V MARIBORU

se mrzlično pripravljajo na gradnjo hitre avtomobilske ceste. Za začetek so se lotili urejanja zemljišč in prelaganja primarne vodovodne napeljave. V kratkem pa se bodo lotili tudi prvega objekta — železniškega podvoza.

KAMNICA

je poslana na mednarodni gledališki teden v Beljaku na Koroškem svoje lutkarje združene v KUD Kobanci. Z lutkovno igro »Žogica Marogica« so bili pred mednarodnim občinstvom deležni navdušenega ploskanja. Tudi avstrijski časopisi so kamniške lutkarje zelo pohvalili.

V LENDAVI

so že decembra lani odprli nov zdravstveni dom na 1887 kvadratnih metrih. Ljudje so se veselili, da bodo lahko že čez kak mesec obiskovali nove, svetle in udobne prostore. Pol leta po otvoritvi pa je dom še vedno brez opreme. Lendavčani komaj čakajo, da gre stari odsluženi zdravstveni dom v pokoj in da bo začela služiti svojemu namenu nova stavba.

Ne pozabite! Zanesljiv kažipot po stari domovini in drugod po Evropi je

NA RAZPOLAGO VAM JE VSE KAR JE
V ZVEZI Z VAŠIM POTOVANJEM: NAŠE
TURISTIČNE AGENCIJE, AVTOBUSI,
MENJALNICE, HOTELI, MOTELI, RENT-A-CAR
IZPOSTAVE, TURISTIČNE POSLOVALNICE PO
VSEJ JUGOSLAVIJI, TRGOVINE SPOMINKOV...

KOMPAS
JUGOSLAVIJA

TURISTIČNO IN GOSTINSKO PODJETJE
61000 LJUBLJANA, PRAŽAKOVA 4

TELEFON: 327-661, 327-761

Telex: 31-209

Mary Cek, Carrollton, Ohio, ZDA, nam je pisala, da si želi v Rodni grudi kdaj videti sliko Šilen-Tabora in prebrati kaj o svojem rodnem Narinu. Izpolnujemo njeno željo in upamo, da bodo sestavka veseli tudi drugi Narinci, ki žive raztreseni po vsem svetu.

REPORTAŽA NA VAŠO ŽELJO

SKRITA VAS NARIN IN ŠILEN-TABOR NAD NJIM

vzhodu je videti Snežnik, na severu ob lepem vremenu celo Triglav, na zahodu Nanos, na jugu pa Učko. Razgledovat se radi prihajajo domačini pa celo Tržačani. Žal na Šilen-Taboru ni nobene gostilne, še bifeja ne, je pa lepa cerkva sv. Martina s spomeniško zaščitenimi freskami. Ključke cerkve hrani dvainpetdesetletni Anton Lenarčič, upokojeni lesni delavec. Povedal nam je, da je na Šilen-Taboru preostalo od nekdanjih enajstih hiš le še šest, v katerih živi 16 ljudi. Večidel so delavci, čeprav si obdelujejo tudi polja, le eden, 77-letni Jožef Šajn živi samo od kmetije. Mnogo ljudi iz tega skromnega zaselka je že zdavnaj odšlo po svetu, tako v Anglijo in Ameriko, po vojni pa v Avstralijo. V Avstraliji žive tudi tri sestre Antona Lenarčiča — Helena, Zinka in Milka. Nazadnje so se mu oglasile iz Melbourne leta 1959, zatem pa ni več dobil glasu od njih.

Včasih je Šilen-Tabor slovel po svojih kamnosekih in čev-

ljarjih, danes ga poznajo po televizijskem pretvorniku, ki se vzpenja v nebo. Visoka ravniča se na jugu končuje s strmo prepadno Rdečo steno. Pod njo ždi kot gnezdo vas Narin, rojstna vas naše brajke Mary Cek.

Ko sem v vasi omenil njeno ime, se je Narincem takoj zasmejalo oko: »Mary Cek? Ah, to je vendar Mica Kariževa, njen dekliski priimek je Morel!«

Dostavili so, da je njihova rojakinja letos praznovala že svoj osemdeseti rojstni dan in spominjajo se, kako se je na svojih obiskih rodne vasi zvedavo zanimala za vse. Ob zadnjem obisku je domačim povedala: »Vi imate zdaj Ameriko že doma!« Tega ne bi mogla reči pred 55 leti, ko je šla sama za boljšim kruhom v Ameriko.

Lepa je njena vasica, hiše diše že po Sredozemlju, okna so obrobjena z rožami. Vas premore celo hišo s slamnato streho in z več sto let starimi oboki. Med starimi hišami in na ruševinah starih hiš pa

rastejo nove, moderne hiše. Tudi njeno rojstno hišo je že zamenjal nov, moderen dom. Mary Cek ali Mica Kariževa ni edina izseljenka iz Narina. Pred 1. svet. vojno so v vasi našli več kot 500 ljudi, danes jih živi tod le še 260. Lado Kaluža, 70-letni kmet, ki ima zgodovino vasi v mezinu, nam je razložil, da so se Narinci odselili v severno in južno Ameriko pa v Kanado, na Švedsko, v Avstralijo in morda kdo tudi v Nemčijo. Menil je, da zlasti v povojnem času ni bilo treba iti prav vsem. Mnogi so odšli na tuje zato, ker so pač sledili zgledu prvih odhajalcev.

Vendar za Narin ne bi mogli reči, da umira. V vasi ni praznih hiš. Po vojni so jih celo 30 sezidali nanovo, ta hip zidajo tri, štiri nove hiše. V šolo v sosednjih Dolanah hodi 26 otrok iz Narina, Dolan, iz Velike in Male Pristave in iz Nadanjega sela. Njihova učiteljica Olga Kaluža je povedala, da so to nadvse bistri otroci. Nihče se ne zadovolji z osemrazredno osnovno šolo. Vsi grede naprej. Tako ima Narin ta hip 11 dijakov srednjih šol in dva študenta na univerzi. Vsi se hočejo dokopati do višje izobrazbe.

Včasih so se iz Narina samo izseljevali, danes se celo doseljujejo. Nekoč so bili vsi kmetje in pa progovni delavci pri železnici, danes žive od kmetijstva le trije, vsi drugi imajo službe v bližnjih večjih krajih. Večina je zaposlena pri perutninarskem podjetju Pivka, mnogi so še vedno progovni delavci na železnici, nekateri delajo v Tovarni kislin v Ilirski Bistrici pa v lesnem podjetju Javor v Pivki. Vsi pa v prostem času obdelujejo tudi njive. Pridelujejo krompir, koruzo, fižol in žitarice, le za ajdo pravijo, da ne uspeva več. Nekoč, pred tričetrt stoletja je bil to vinogradniški kraj. Zatem pa je peronospora povsem uničila trto. Tudi vsi naknadni poskusi s trto so bili neuspešni. Danes uporabljajo Narinci trto le za senčnice pred hišami, vino pa morajo kupovati. Pašniki, na katerih je nekoč mrgolelo ovac in koz, so večinoma pogozdeni. Ovce so

Stara hiša sredi Narina: tod že vse diši po Sredozemlju

se zatrle, le tu in tam ima še kdo kakšno, bolj zato, ker jo je lepo pogledati kot zaradi dobička. Tudi sadjarstvo, ki je bilo v Narinu včasih prav živahno, je presahnilo. Narin je danes mirna, kar premirna vas. Včasih so bile v Narinu tri gostilne in prav toliko trgovin, danes ni nobene gostilne in nobene trgovine. Edini mizar je že ostarel in popustil delo, tako se vas ponaša le z dvema obrtnikoma — avtoprevoznikoma. Velika zamisel o domači cementarni, porojena v začetku stoletja, ni bila nikoli uresničena, čeprav so takrat že zidali tovarniške stavbe in pripravljali cesto iz zamišljene cementarne do železnice.

V marsičem pa je Narin, ki je tako lepo umaknjen od velikih cest, le napredoval. Še pred desetimi leti so zajemali vodo le iz vodnjakov in studencev, pomagali pa so si tudi s kapnico. Danes ima vas kar pet vodovodov iz domačih izvirkov, ki imajo naslednja imena: Močila, Kenica, Bezgovica, Frnjač, Podtabor. Za kraška tla z vodo nenavadno bogata vas!

Štiri leta je že speljan skozi vas asfalt. Spomin na nekdanji prah je že pojenjal. Sedaj pa si vaščani sami prizadevno urejajo kanalizacijo. Narinci že od nekdanj zelo drže skupaj. Morda so jih k temu pripravili tudi Italijani, ki so toliko let gospodovali tudi v Narinu. V Narinu se še danes spominjajo, kako so jih Italijani izzivali že leta 1926. Takrat so narinski fantje zavihali rokave in jih namlatili. Pa tudi med zadnjo vojno, ko so domačini pod Italijani veliko pretrpeli, so okupatorju zadali veliko skrb in strahu.

Nekoč je v vasi odmevala pesem fantovskega zbora. Imeli so tako dober zbor, da je ugnal marsikakšnega drugega. Sedaj je skupno petje prenehalo. Mladi se zadovoljijo s plesom.

V vasi zelo pogrešajo gostilno, v kateri bi lahko razvijali vaško družabnost. Po tradiciji se sestajajo pri Povletu, kjer je bila nekdanj gostilna in kjer je na voljo velika kuhinja. Tam se zberejo tudi ob volitvah in ob vsakršni

Šilen-Tabor: Anton Lenarčič ob zadnjih ostankih nekdanjega gradu

Lado Kaluža ob narinskem vodnjaku

drugi skupni stvari, pa tudi takrat, kadar si zažele skupen pogovor. Sami pravijo, da radi kaj pokritizirajo, pa tudi pohvaliti znajo. Pogovori so resni, kar preresnobni. Vaški humoristi, ki so nekdanj razdirali debele, so šli vsi v pokoj.

Vas, ki ima še vedno 200 glav živine in celo deset konj, mačk in psov pa kot smrtnih grehov, kot v šali povedo sami Narinci, se je v vsem prilagodila novim časom. Na njivah poje 21 traktorjev, pred hišami je parkiranih štirideset, petdeset osebnih avtomobilov, zadnje odprto ognjišče je odnesla zadnja vojna, v kuhinjah so moderni električni in plinski štedilniki ter pomivalni stroji. Hiše dobivajo druga za drugo prenovljen videz, morda manj romantičen od videza s slamo kritih hiš, zato pa so nove hiše udobnejše, brez vlage, ki je včasih vladala v kmečkem domu.

V poletnih dneh je videti v prenavljajočem se Narinu veliko izseljencev, ki prihajajo na obisk k svojim domačim in pa gledat ljubljene prostorce svoje mladosti. Iz ene same narinske hiše, ki ji domačini s humorjem rečejo kar Internacional, jih je od sedmih otrok v tujini kar šest. Nekateri Narinci, ki so odšli v svet, so se tam poročili s pripadniki tujih narodnosti. Tako živi v Kanadi Narinec, ki se je poročil s Finko, v Avstraliji živi Narinec, ki se je poročil s Švicarko in pa Narinka, ki je vzela za moža Maltežana. Svet je postal majhen. V sosednjih Dolah si zidata lepi hiši dva brata, ki sta se oženila s Francozinjama. Očitno je, da bo mogoče poslej v teh vasicah slišati tudi francoščino. Francozinji so Narinci že videli in slišali in se jim zdita čisto prijazni, nič tuji. Vseeno se zdi domačinom nenavadno, da so se časi obrnili, da nič več ne odhajajo samo oni, ampak da se celo kak tujec iz velikega sveta želi naseliti v njihovem prijaznem kraju. Zakaj ne, saj zrak je redkokje tako čist, razgledi tako veličastni, kraji tako mirni in ljudje tako neprisiljeno prijazni.

JANEZ KAJZER

Rimljani so v tem kraju, ki so ga, kot nekateri pišejo, imenovali Lacus Timavi, zgradili tudi svetišča, kjer so častili svoje bogove. V enem teh svetišč, posvečenem Diomedu, so gojili konje bele barve. In to konjerejo so ohranili tudi še po odhodu Rimljanov, vse v pozni srednji vek, ter jo razširili tudi na bližnje dežele: Kras in Furlanijo.

Ko pa je krščanska vera prodrla v naše kraje, so rimska svetišča v Štivanu porušili, zatem pa sezidali v V. ali VI. stoletju prvo krščansko cerkev, ki so jo posvetili Janezu Krstniku. Sedanja cerkev je iz XI. stoletja. Pozneje so blizu cerkve sezidali samostan benediktincev, katerega pa so Obri ob svojem prihodu v te kraje porušili. Šele kakih petsto let pozneje so tisti samostan ponovno obnovili, ki pa so ga priključili opatiji blizu Ogleja.

Tamkajšnja cerkev svetega Ivana pa je prav kmalu zaslovela zaradi relikvij, ki so bile v njej shranjene. Po nekih izročilih so bile tam relikvijske več svetnikov: Janeza Krstnika, Janeza Apostola, Štefana, Blaža, Jurija in Lovrenca. Ni čudno torej, če je to bilo za verno ljudstvo zelo privlačno, zaradi česar je postal kraj s cerkvijo sv. Ivana, ki so ga pozneje imenovali Štivan, prav kmalu daleč naokrog sloveča romarska božja pot.

Toda v začetku VII. stoletja so v naše kraje prihrumeli Obri, ki niso bili kristjani, in vsi so skušali pred njimi skriti svoje dragocenosti. Tako je tudi tedanji opat iz strahu pred temi neverniki zakopal cerkvene dragocenosti in relikvijske neke v bližini samostana, meneč, da jih bo izkopal, brž ko bo nevarnost mimo. Toda nemirni časi so trajali več desetletij in opat je medtem umrl, a nikomur ni zaupal skrivnosti o tem, kam je zakopal one dragocenosti. In ko je oglejski patriarh Ulrik I. v XII. stoletju dal obnoviti samostan, so se spomnili tudi na zakopane relikvijske in dragocenosti. Legenda pravi, da je opat iskal v goreči molitvi razjasnitve. In res! V sanjah se mu pri-

ZANIMIVOSTI IZ ZAMEJSKE SLOVENIJE

ŠTIVAN V SENCI PRETEKLOSTI

Štivan ob Timavi, ta najbolj zahodna slovenska vas ob sinjem Jadranu, spada med najstarejše kraje naše dežele. Saj je bilo, kot pišejo razni zgodovinarji, tam pristanišče in živahno trgovsko središče še preden so Rimljani zasedli te kraje. In ko so rimski zavojevalci ustanovili Oglej, je Štivan služil tudi temu mestu za pristan ter zelo važno postojanko na poti v vzhodne dežele.

kaže petsto let prej umrli opat in mu razodene skrivnost. Pri tem pa mu je še naročil, naj izkopane svetinje za nekaj časa izloži v cerkvi, da jih bodo mogli verniki videti. Še dandanes priča o tem čudežnem dogodku napis za glavnim oltarjem v štivanski cerkvi.

Seveda so taka razodetja še povečala sloves Štivana in njegove cerkve, da so romarji od blizu in daleč prihajali v procesijah tja. Toda niso prihajali tja samo pobožni romarji. Mnogo je bilo tudi takih, ki so v Štivan prišli samo iz kupčijskih namenov. Ker je bilo v Štivanu tudi

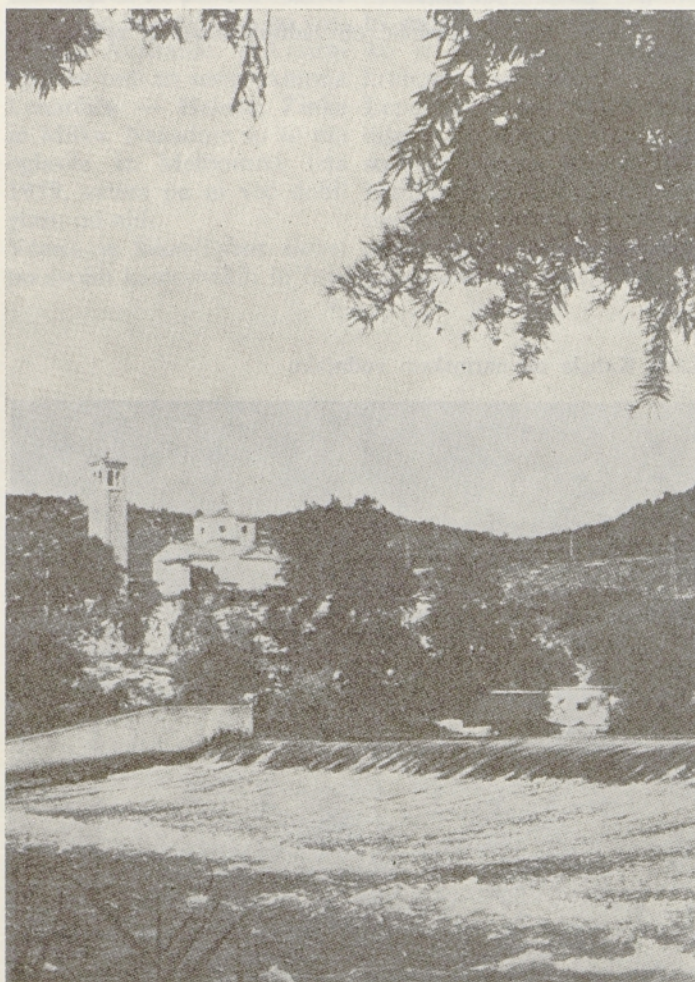
pristanišče za ladje, je prišlo tja tudi mnogo trgovcev z ladjami. In z njimi je ljudstvo iz zaledja tržilo s svojimi izdelki. Glavni sejem je bil o kresu (24. junija) in je trajal kar teden dni. Posebno živahna je bila na tem semnju kupčija s konji, ki so jih pripeljali od vseh strani. Devinski gospodje, ki so bili zavetniki tamošnjega benediktinskega samostana, so imeli svojo žrebčarno in kobilarno, ki se jim je dobro izplačala. Z ladjami so pripeljali iz Italije in iz Istre vino, sol, olje, s slovenske strani pa so pritovali železnino, lan, platno, žito in druge kmetijske pridelke.

V svoji Zgodovini slovenskega naroda navaja dr. Josip Gruden opis nekega arabskega potopisca: »Pet milj od Gradeža oddaljen je kraj Sv. Ivan. To je cvetoče mesto, velikega obsega, naseljeno z vojaki, obrtniki, plemiči, trgovci in rokodelci. Mesto je utrjeno in leži ob neki reki, ki je vzlic kratkemu teku dovolj velika, da preskrbuje prebivalce z vodo. Štivan leži ob koncu Beneškega zaliva in na meji beneškega ozemlja. Mestu Akvileji služi za pristanišče...« Kot se vidi, je segel sloves tega kraja ob Timavi tudi daleč po svetu. Tudi pristanišče je tedaj prav živahno delovalo, kajti posebnost v XV. in XVI. stoletju se je mnogo ljudi poslužilo pomorskih prometnih sredstev za romanje v Rim, ki je bilo v tistih časih močno priljubljeno.

Z notranjimi deželami je bil Štivan povezan s potjo, ki je vodila čez Kras v Vipavsko dolino in dalje proti vzhodu. Bila pa je to takrat le tovarna pot, po kateri so prenašali raznovrstno blago, s katerim so trgovali v tem majhnem, a živahnem obmorskem kraju. In ker je vsa ta dejavnost bila tudi zelo donosna, so dohodke pobirali devinski graščaki in oglejski patriarhi, zaradi česar je prišlo večkrat do hudih sporov med to dvojno gosposko, dokler si niso Devinski prilastili skoro vseh teh dajatev.

Toda, kot se bere, to tako razvito, in zlasti še donosno delovanje in trgovanje v te-

Štivan ob Timavi je že zdavnaj ob svoj zgodovinski pomen, še zmeraj pa je za fotografa hvaležen motiv. (Mario Magajna)

danjem Štivanu, ni bilo pogodu bližnjemu Trstu, ki je videl v njem nevšečnega tekmeča, zlasti glede velikega vsakoletnega semnja, ki je izvajal v Štivan mnogo prekupčevalcev. Zato so Tržičani sklenili napraviti konec temu tekmeču. In leta 1541 so pridrveli v Štivan, prav takrat, ko je bil tam semenj. Razpodeli so tam zbrano ljudstvo, razmetali blago, razdrli stojnice ter povzročili veliko razdejanje in ogromno škodo. Še enkrat pozneje so se sovražni Tržičani pojavili v Štivanu ter prizadejali ljudem in kraju veliko škodo. A tudi ladje, namenjene v štivanski pristan so Tržičani napadali, in tako je zaradi takega sovražnega početja močnejšega tržaškega sosedu začel šibkejši Štivan propadati, dasiravno so se Devinski, katerim je ta kraj pripadal, trudili, da bi ohranili donosno delovanje. Toda ni se jim posrečilo.

K propadanju Štivanja pa je pripomoglo tudi to, da so izsekali ter skoro popolnoma uničili gozdove med Devinom in Timavo. To je spremenilo okolico Štivanja v neplodno ozemlje, a tudi nezdravo močvirje ob morju je povzročilo, da so ljudje začeli zapuščati kraj ter se selili bodisi v Devin, bodisi v Trst ali pa kam drugam. Štivan je kot pristan, romarska božja pot in trgovsko središče šel počasi v pozabo. Ostal je le skromen, a lep spomenik nekdanj slovečega središča na meji med Krasom in Jadranom.

Poleg opisanega življenjskega obstoja in raznih dejavnosti v Štivanu pa moramo omeniti še nekaj, kar je za nas Slovence precejšnje kulturne in zgodovinske važnosti, in ki je, po pričevanju mnogih piscev imelo izvor prav v tem slikovitem obmorskem kraju. To je dragocen rokopis evangelija, o katerem se je govorilo, da ga je napisal sam evangelist sveti Marko.

O tem rokopisu pišejo, da je nastal v V. ali VI. stoletju, a da ni bilo mogoče ugotoviti, kako in od kod je prišel v štivanski samostan. Nekateri pravijo, da je bil napisan v Štivanu, drugi pa, da so ga

prinesli od drugod. Ugotovili so le, da ga je napisala ena sama roka. V teku stoletij so bile prepisane in vložene vsakovrstne pripombe in razna imena. In prav zaradi teh vložkov je ta rokopis tako važen za Slovence. Kot smo že prej omenili, je v Štivan prihajalo mnogo romarjev, predvsem iz slovenskih dežel, in kot je bilo tedaj v navadi, so mnogi romarji, potem ko so plačali določen znesek, dali vpisati svoje ime na ta dragoceni rokopis. In tako so nekateri listi napolnjeni z imeni in mnogimi gesli. Po pisavi sodijo, da so bila vsa ta imena vpisana v IX. in X. stoletju. Med temi pripisi je mnogo lepih staroslovenskih imen, ki pričajo o prisotnosti naših prednikov v tedanjem življenju in času na slovenskih tleh. Seveda je šla večina teh imen pozneje v pozabo, ter jih najdemo le še v raznih zgodovinskih zapisih. Za primer teh imen naj jih navedemo le nekaj: Budislav, Zlebor, Nosimir, Unislav, Trudopolk, Sebidrag, Predislav, Miromisl, Žitomir, Vitogoj, Žilec, Radoslav, Ljuta, Sobeslava, Slavenka, Stranka, Mala, Zemidraga, Mojslavka, Miroslava, Milena, Sedobra in še mnogo drugih.

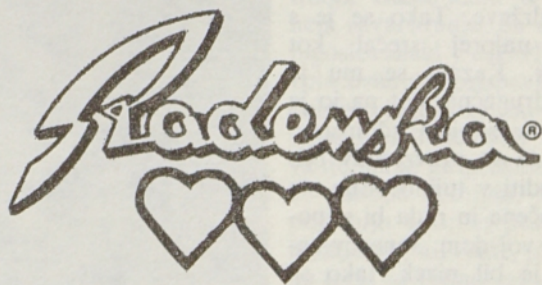
To dragoceno pisanje, ki je obsegalo sedem knjižic, je ostalo v Štivanu do XII. stoletja. Potem so ga iz štivanskega samostana odnesli v Oglej, v tamkajšnjo zakladnico. Del rokopisa, dve knjižici, so podarili cesarju Karlu IV., ko je leta 1354 obiskal Oglej. Cesar je potem obe ti knjižici poslal kot veliko dragocenost v Prago.

Tudi Benečanom, ki so v začetku XV. stoletja zavojevali Furlansko, so morali Oglejčani odstopiti dve knjižici rokopisa, kateri je dož Močenigo odnesel v Benetke in shranil v cerkvi sv. Marka. Tam pa se je to dragoceno pisanje zaradi vlage pokvarilo in je sedaj skoro nečitljivo. Preostale tri dele rokopisa pa hranijo v Čedadu in so znani kot štivanski ali čedadski evangelij. To je sicer droben, a dragocen spomenik v zgodovini našega naroda.

VLADO PREMUR

KAJ PRIVABLJA GOSTE V ZDRAVILIŠČE

RADENCI

MINERALNA VODA TRI SRCA, SODOBNA DIAGNOSTIKA IN MODERNO UREJENA TERAPIJA S POKRITIM BAZENOM TER TEAMOM ZDRAVNIKOV – SPECIALISTOV, KI NUDIJO USPEŠNO PREVENTIVO IN ZDRAVLJENJE – BOLEZNI SRCA IN OŽILJA, BOLEZNI LEDVIC IN SEČNIH POTI, FUNKCIONALNE PREBAVNE MOTNJE, BOLEZNI PRESNOVE TER ZDRAVLJENJE USTNIH BOLEZNI. V TREH DNEH BIVANJA V RADENCIH LAHKO OPRAVITE KOMPLETNI SPECIALISTIČNI PREGLED, KAR V DANAŠNJEM HITREM TEMPU ŽIVLJENJA VELIKO POMENI, SAJ POSTAVLJAMO PREVENTIVNO ZDRAVLJENJE DANES NA PRVO MESTO, DA PREPREČIMO BOLEZNI MODERNEGA ČASA.

Zakonca Janez Peternel, 39 let, mizarski mojster, doma iz Javorij pod Blegošem, in Malči Peternel, 36 let, trgovka, Ljubljanka, sta preživela v svetu devet oziroma osem let. Dve leti bo tega, kar sta se vrnila. Sedaj živita v predmestju Ljubljane, v Vižmarjah, kjer sta si sezidala lep, moderen dom. Hiša je ometana »po bavarsko«, tako kot sta videla na tujem. Njun dom je ena sama skladna celota lesa, marmorja in drugih naravnih materialov. Prav sedaj urejujeta okolico hiše, pripravljata se na postavljanje ograje. Na obrazih jima preberem, da uživata v svojem domu, v katerega sta vložila toliko dela in prizadevanj. Zaradi te hiše sta pravzaprav tudi odšla v tujino.

Janez Peternel, postaven, toda vitek mož, ki še v ničemer ne kaže videza štiridesetletnika, razlaga, da je njuna življenjska zgodba kar se da navadna. Tujina je njuna velika izkušnja, vendar — tako hkrati zatrdita oba — zanju tujina ni bila ne kruta ne strašna. Mladost sta preživela doma, v Sloveniji. Janez je bil celo znan športnik, tekač na dolge proge, na 20, 30 in celo na 50 km. Bil je celo tako odličen tekmovalec, da je odhajal na tekmovanja v druge države. Tako se je s tujino najprej srečal kot športnik. Kazala se mu je precej drugačna, kot pa jo je spoznal v svojem zdomstvu. Zakaj sta se pravzaprav odločila oditi v tujino? Bila sta že poročena in rada bi si postavila svoj dom. Janezov zaslužek je bil nizek, tako se je kar sam lotil celo izdelovanja opeke. Uvidel pa je, da tako nikoli ne bo spravil hiše pod streho. Z ženo sta se odločila, da denar za hišo zaslužita na tujem, obenem pa ju je tujina zamikala tudi iz radovednosti. Janez je najprej poskusil svojo srečo v Nemčiji. Med svojo nemško epizodo se je naučil nemščine. Ker se je med vajeniško dobo navzel obilo nemških izrazov za mizarska orodja in opravila, je menil, da že kar zna nemško. Šele v nemški delavnici je slišal, kako so vsi izrazi, ki jih je slišal pri

POVRATNIKA IZ ŠVICE

NA TUJEM STA SI PRISLUŽILA DOM

starih mojstrih, pravzaprav obupne nemške popačenke. Vsega se je bilo treba naučiti na novo.

Po letu dni Nemčije sta se oba zaposlila v Švici, v vasi Uitikon, 6 km iz Züricha. Janez se je zaposlil kot mizar pri zasebnem obrtniku, Malči pa je delala eno leto v restavraciji, zatem pa se je sprijaznila z mirnejšim življenjem gospodinske pomočnice. Imela sta celo svoje stanovanjce in svoje gospodinjstvo. Ni se jima bilo treba potikati po gostilnah in menzah. Lahko sta zaživela družinsko življenje, kot bi bila doma. Tudi nista bila sama med tujci, saj je v majhni vasi živelo še več slovenskih zdomskih družin.

Kako gledata na svoje švicarsko obdobje po dveh letih? Hvalita red, natančnost in čistočo. Kar zadeva količino dela, meni Janez, da je doma pogosto bolj garal kot v Švici. V delavnici, kjer je delal, niso nikoli hiteli kot za stavo, mojster je narekoval enakomerno delovno vzdušje, ob določenih urah vedno natančno ob času prekinjeno za malico in počitek. Delodajalca je Janez ohranil v prijaznem spominu. Nikoli ne bo pozabil, kako je bilo mojstru zares hudo, ko je končno le odšel.

Našim ljudem na tujem, pa čeprav le deset ur hitre avtomobilske vožnje od doma, je v prostem času rado dolgčas, razlaga povratniški par. Doma imajo ljudje sorodnike, vrtove, morda celo njive, časa raje zmanjkuje, kot da bi ga bilo na pretek. V tujini pa je treba prav razmišljati, kaj bi v prostem času. Morda je bil prav zato Janez Peternel med ustanovitelji Slovenskega planinskega društva Triglav v Zürichu, to je bilo leta 1971, zatem pa tri leta njegov tajnik. Društvo, ki je danes že zelo znano po svoji bogati dejavnosti, je bilo usta-

Janez in Malči Peternel na balkonu svojega novega doma

novljeno iz želje po bližanju, po tovariševanju. Takoj spočetka so se začele vrstiti kulturne prireditve, planinski izleti po švicarskih in slovenskih gorah, društvo se je takoj spočetka tudi zelo zavzelo za slovensko šolo, navkljub nekaterim nasprotovanjem jim je v tem uspelo. Slovenski otroci v Zürichu so zdaj deležni slovenskega dopolnilnega pouka. Že prvo leto je društvo izvedlo slovenski smučarski veleslalom, ki je kmalu prerasel v veliko tradicionalno športno prireditve, namenjeno vsem rojakom, zaposlenim v evropskih državah. Janez Peternel se je tako vživel v društveno delovanje, da je kot predstavnik društva popotoval celo k našim ljudem v Francijo.

Danes se oba spominjata, da je društvo vsem skupaj dajalo lep in velik kos rodne grude. Pridobila sta si toliko prijateljev, da je bilo slovo prav zaradi tega težje, kot sta pričakovala. Po drugi strani pa ju je začelo vedno bolj vleči domov.

Komaj sta pričakovala dan, ko sta se za trajno vrnila. Pa tudi vrnitev ni bila lahka. Namesto pozdrava sta se morala najprej spoprijeti z nekaterimi carinskimi nevspečnostmi. Doma sta si privoščila dva meseca predaha, nato pa sta se oba zaposlila. Janez pravi, da se je težko navadil na tanjšo domačo plačilno kuverto, čeprav seveda ne gre primerjati denarne vrednosti švicarskega in jugoslovanskega zaslužka, saj so tudi izdatki zelo različni. V Švici sta morala za skromno stanovanje odšteti vrednost 2000 dinarjev. Malči pove, da se je vživila še teže kot mož. Vzrok pa ni v zaslužku, pač pa v družabnosti. Oba zelo pogrešata kako sorodno družbo. Menita, da imajo Slovenci na tujem nekajkrat bolj razvit čut za družabnost kot Slovenci doma. Mladina se doma še nekako družijo, ko pa pridejo ljudje malo v leta, tičijo le doma in pred televizorji. Tako zakonca Peternel zdaj komaj čakata praznikov, ko ju obiščejo prijatelji iz Švice. Drugo leto jih bosta obiskala tudi sama, sta sklenila. Doma ne čakata prekri-

žanih rok. Janez Peternel kot prekaljen športnik pomaga vzgajati mlade smučarje na osnovni šoli v Preski pri Medvodah. To mu daje dokaj zadovoljstva.

Ko danes sklepata obračun nad svojo švicarsko dobo, zatrjujeta, da bosta ostala doma, nikakor ne mislita več služiti kruh na tujem. Končno sta dosegla tisto, kar sta se na začetku namenila: živita v lepo urejenem, udobnem domu. S Švicarji sta se dobro razumela, pravita. Celo tako dobro, da Janezov delodajalec piše razglednico za vsake praznike. Tudi to je nekaj, meni Janez, da so bili zadovoljni z njima. Ni jima žal, da sta dala po osem, devet let dela Švici. Tako sta videla kos drugačnega sveta in navadila sta se jezika, takšno znanje pa ne more v življenju nikoli škoditi.

O svojih tovariših v Švici pravita, da se jih namerava vrniti velika večina. Družine se vračajo s kar lepimi prihranki. Posamezni samci pa znajo tudi na tujem vse sproti zapraviti. V Švici bodo ostali le tisti naši ljudje, ki so tam kaj sklenili mešan zakon. Pa še ti se bodo nekateri vrnili. Eden od njunih znancev se je oženil s Španko. Odločila sta se, da prideta v Slovenijo. Zdi se, da bi oba Peternela z navdušenjem sodelovala v kakem kulturnem društvu, ki bi skrbelo za družabnost na visoki stopnji. Takšnih društev je bilo nekoč obilo, tudi sedaj so še, res pa je, da so prav v mestih in njihovi okolici posahnila in tudi presahnila. Tako živita oba zakonca za sedaj še vsa povezana z zdomstvom. Naročena sta na revijo Rodna gruda, v kateri lahko prebereta, kako gre njunim bivšim tovarišem in prijateljem. Vse znance in prijatelje v Švici, Nemčiji in Franciji zato prisrčno pozdravljata, Švicarjem pa obljubljata tudi obisk.

JANEZ KAJZER

VRNITEV IZ VENEZUELE

Leta 1951 sem se iz Jugoslavije izselil v Venezuelo, kjer sem tudi pridobil pravico do pokojnine. Rad bi se vrnil v domovino in zanima me, ali obstaja možnost, da bi prejemal pokojnino v Jugoslavijo, poleg tega pa še, ali lahko kupim jugoslovansko pokojnino. Kje bi bilo možno urediti v Jugoslaviji te zadeve?

A. K.

Caracas, Venezuela

O izplačevanju (transferiranju) venezuelske pokojnine v Jugoslavijo se morate obrniti na pokojninski zavod v Venezueli, ki vam je priznal venezuelsko pokojnino. Ta zavod bo tudi odločil, ali vam bo — glede na predpise, ki veljajo v Venezueli — izplačeval pokojnino v Jugoslavijo ali ne. V sami Jugoslaviji glede tega ni ovir, da ne bi prejeli tuje pokojnine. V Jugoslaviji se na podlagi takšne tuje pokojnine lahko tudi zdravstveno zavarujete, in sicer tako sebe kakor tudi vašo družino. Za jugoslovansko pokojnino bi lahko dokupili leta dela, ki ste jih prebili v Venezueli, vendar samo tista, na podlagi katerih niste pridobili pravice do venezuelske pokojnine. O vaši zahtevi za dokup let za jugoslovansko pokojnino bo odločila podružnica skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Jugoslaviji, na katere območju ste bili pred odhodom v tujino.

Dr. L. S.

MOŽNOSTI ZAVAROVANJA V ČASU BIVANJA V TUJINI

Jugoslavija je v povojni dobi številnim svojim državljanom, ki so se začasno ali tudi za dalj časa zaposlili v tujih državah, zagotovila socialno varnost bodisi s sklenitvijo dvostranskih sporazumov o socialni varnosti z drugimi

državami, bodisi s svojo lastno nacionalno socialno zakonodajo. Glede dvostranskih sporazumov o socialni varnosti, ima Jugoslavija danes že 16 takšnih sporazumov, to je skoraj z vsemi evropskimi državami, kjer se zaposlujejo jugoslovanski državljani. V zadnjem času sta bili ratificirani konvenciji z Norveško in z Nemško demokratično republiko, v pripravi pa je še podoben sporazum z Dansko, s čimer bi bila zaokrožena socialna varnost jugoslovanskih državljanov v vseh evropskih državah.

Pač pa Jugoslavija nima sklenjenih podobnih sporazumov z nekaterimi izvenevropskimi državami, kjer prav tako živi in dela veliko njenih državljanov. Med temi državami so nekatere, ki že imajo lastno socialno zavarovanje in torej tudi jugoslovanski državljani, ki delajo v teh državah, lahko pridobijo pravice iz socialnega zavarovanja po zakonodajah teh držav. Seveda pa pri tem ne morejo računati na upoštevanje jugoslovanske delovne dobe, ki so jo prebili v Jugoslaviji pred odhodom v tujino, ker teh tujih držav ne veže z Jugoslavijo meddržavni sporazum o socialni varnosti. V teh primerih omogoča jugoslovanska notranja zakonodaja o socialnem zavarovanju, da si lahko jugoslovanski državljani z vplačevanjem prispevkov podaljšajo jugoslovansko pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ki so ga prekinili zaradi odhoda v tujino. Ako ne pridobijo v tujini pokojnine, invalidnine ali rente, jim ostane torej še vedno jugoslovanska pokojnina, invalidnina ali druga dajatev iz pokojninskega zavarovanja. Ako bi bila s tisto tujo državo naknadno sklenjena konvencija o socialni varnosti, po kateri se upošteva za jugoslovanske pravice tudi tuja zavarovalna doba in obratno, se takšnemu jugoslovanskemu državljanu vrnejo prispevki, ki jih je vplačal v jugoslovansko podaljšano pokojninsko in invalidsko zavarovanje, saj v tem primeru od teh prispevkov ne bi imel posebne koristi, ker mu le-te prinaša že sama konvencija o socialni varnosti.

HOTELI, MORJE, LADJE, PRISTANIŠČA

Domači in tuji turisti, ki bodo letos obiskali našo obalo od Debelega rtiča pred Trstom tja do albanske meje, bodo prijetno presenečeni. Srečali bodo marsikaj novega, predvsem pa bodo občutili izboljšanje tako glede hotelskih uslug, kakor tudi v prevoznih storitvah. Naj na kratko nanimam samo najpomembnejše. Na slovenski obali je bil izročen svojemu namenu novi hotel »A« kategorije v sestavu naselja Bernardin, Grand hotel Emona. Tako je zaključena prva faza izgradnje tega kompleksa. Z njim je naša obala dobila poleg združenega hotela Portorož, ki zajema večji del hotelskih zmogljivosti na naši obali, še eno veliko hotelsko skupino in znatno povečala skupne zmogljivosti na tem delu jugoslovanske obale. V Portorožu so tudi na novo uredili plažo hotelov Palace s slačilnicami, samopostrežno in klasično restavracijo ter drugimi potrebnimi prostori. Podaljšana je tudi štiripasovna cesta vzdolž

obale do grand hotela Metropol. V teku pa je modernizacija starejših hotelskih objektov. V Luciji pospešeno gradijo športno-rekreacijski center s sodobnim pristaniščem za jahte in druga mala plovila. Tudi letališče v Sečovljah je v zaključni fazi gradnje, tako da bodo lahko gostje uporabljali športna in druga manjša letala za izlete in hitre prevoze.

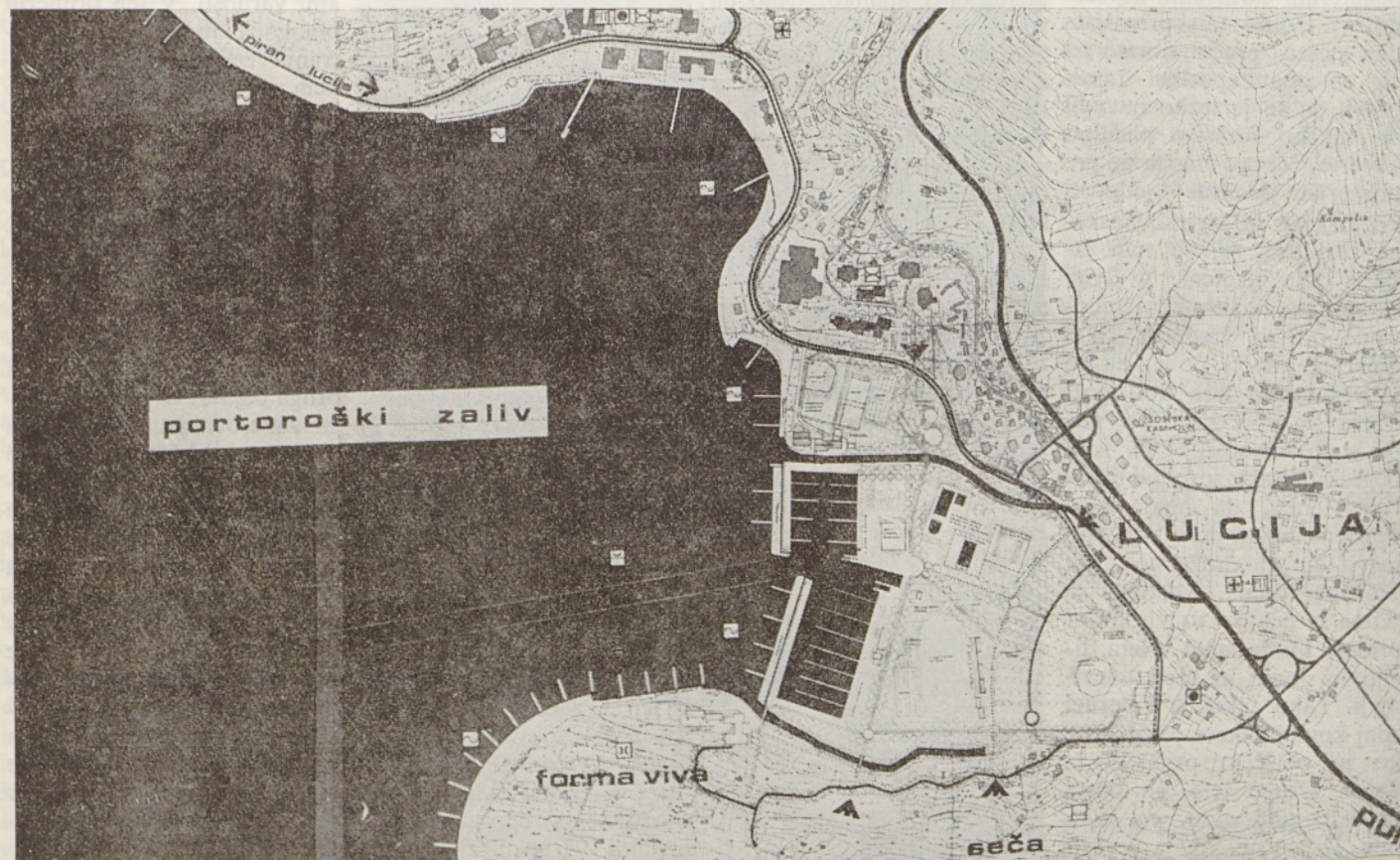
V pomorskem potniškem obalnem prometu Slovenci še ne bomo imeli lastnih potniških ladij za redni linijski promet, ker je za to zmanjkalo denarja. Toda dubrovaško turistično agencijsko podjetje, ki ima svojo podružnico v Portorožu, je poskr-

belo, da bo vsaj delno izpolnjena ta vrzel na naši ožji morski obali. Letos so na zahodni obali Istre kar štiri hitre ladje tipa Komet, ki bodo povezovale našo obalo z nekaterimi italijanskimi mesti. Novost bo tudi proga dvakrat na teden Portorož—Piran—Trst in Umag—Trst. Z Benetkami pa bodo te ladje povezovale Portorož, Piran, Umag, Poreč, Rovinj in Pulj po večkrat na teden, oziroma po potrebi. Agencija Atlas bo imela tri takšne ladje tudi v srednjem Jadranu, eno pa v rezervi, skupaj torej osem. Povezovala bo tudi Split z otoki. Novost v pomorskem potniškem prometu je uvedla letos tudi splitska turistična

agencija Dalmacijaturist z novimi potniškimi ladjicami. S tako imenovano linijsko morskotaksi službo povezuje Split s Trogirjem in Kaštelom po večkrat na dan, prav tako pa tudi Split z otokom Brač.

Reška Jadrolinija je izboljšala svoje trajektne proge, zlasti med kopnim in otoki, tako da ne bo več prevelike gneče za prevoze z osebnimi vozili. Ko bo naval najhujši, bodo trajekti obratovali neprekinjeno. Na dolgi progi Reka—Rab—Zadar—Split—Hvar—Korčula—Dubrovnik bosta štirikrat na teden obratovala velika trajekta Slavija I in Liburnija. Prvi ima 254 postelj za potnike in 80 letalskih sedežev ter garažo za 100 osebnih avtomobilov, drugi pa 200 postelj za potnike, bazen in garažo za 140 osebnih vozil ter razgledni salon nad poveljniškim mostom. Po dvakrat na teden bosta ti dve ladji obratovali do italijanskega Barija in do grškega Krfa. Med Zadrom in Anco-

Načrt za portoroško rekreacijsko središče

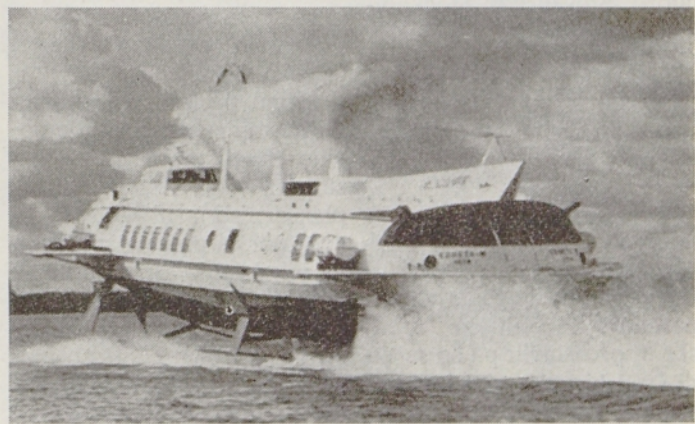
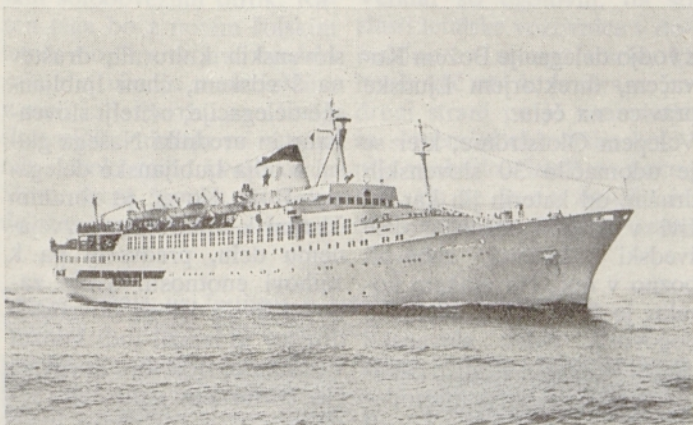
no bo tudi letos neprekinjeno vozil večji trajekt Ilirija. Med Splitom in Visom ter Splitom in Lastovom pa bosta redno plula nova trajekta Vis in Lastovo I. V zadnjem času so vzdolž naše obale zgradili vrsto novih pristanov za navadne ladje in trajekte. Obalo za potniške ladje do približno 10.000 BRT smo dobili tudi v Portorožu ob hotelskem naselju Bernardin, razširjeno je bilo potniško pristanišče v Zadru, kjer so zgradili tudi poseben pomol za trajekte, novo trajektno pristanišče imajo v Splitu in na Korčuli, v Dubrovniku pa dokončujejo novo pomorsko postajo. Tudi italijanski ladjarji so letos pojačali svoje proge med italijansko in našo morskobalo s trajektoma Tintoretto in Tiziano. Dubrovnik in Split pa sta močnejše vključena v redne turistične proge med Benetkami in Sredozemljem ter Črnim morjem, kjer plujejo številne sodobne ladje in trajekti pod italijansko, grško, sovjetsko, turško, francosko, romunsko, bolgarsko in drugimi zastavami. V zadnjem času so bile izboljšane tudi železniške zveze med našo morskobalo in zaledjem. Danes imamo naslednje železniške povezave: Ljubljana—Koper (pred kratkim elektrificirana do Kopra), Ljubljana—Reka in Zagreb—Reka (obe elektrificirani), Zagreb—Split in Zagreb—Zadar ter Zagreb—Šibenik, Sarajevo—Ploče (elektrificirana) in Beograd—Bar (elektrificirana). Na teh progah vozijo najsodobnejši elektro in dizel vlaki, direktni vagoni iz najoddaljenejših krajev Jugoslavije ter glavnih mest Evrope, kakor tudi spalniki in ležalniki. Nova magistrala Beograd—Bar je posebnega pomena tudi za ladijsko trajektno zvezo Bar—Bari, kjer že pripravljajo uvedbo večjega trajekta na obeh straneh. Izboljšane so tudi letalske zveze med zaledjem in obalnimi letališči. Turisti z vsega sveta danes lahko dopotujejo na jugoslov-

vansko morskobalo s različnimi prometnimi sredstvi: po kopnem, po zraku in po morju. Z lastnimi avtomobili, z avtobusi, z vlaki, z letali (linijskimi ali zasebnimi) in z različnimi ladjami. Ko so že na naši morski obali, pa imajo možnosti uporabljati vse vrste plovnih sredstev od velikih trajektov in luksuznih potniških ladij do najhitrejših ladij na podvodnih krilih, jaht vseh vrst, vodnih taksijev, gliserjev, čolnov, jadrnic itd. V zadnjem času se na naši obali izboljšuje tudi stanje pristanov za jahte, to je pristanov, ki imajo vso potrebno opremo za varen in učinkovit sprejem zasebnih jaht vseh velikosti in tipov. Jahtni pristan »Marina« v Izoli že posluje, čeprav v manjšem obsegu, prav tako v Bernardinovi laguni v Portorožu, vzdolž vse jugoslovanske morske obale pa nastajajo novi pristani, mnogi zasilni pa že poslujejo. V Malem Lošnju, Zadru, Splitu, Dubrovniku je že dobro preskr-

bljeno tudi za takšna plovila. Kaj pa cene prevoznim uslugam na morju? Naj navedem samo nekatere. Od Reke do Dubrovnika in nazaj stane povratna vozovnica I. razreda 300 dinarjev. Povratna vozovnica za enodnevni izlet s hitro ladjo od Portoroža v Benetke in nazaj pa 520 dinarjev. Gostom na naši morski obali pa so na voljo tudi mnogi izleti v notranjost naše dežele. Tako si lahko gostje na slovenski obali v aranžmaju poldnevni in celodnevni izletov ogledajo nekatere naravne in zgodovinske znamenitosti svetovnega slovesa: Postojnsko in Škocjansko jamo, Bled, slap Savice, freske v Hrastovljah itd. Na Hrvatskem pa Plitvička jezera, slapove Krke in znamenito »modro jamo« otoka Biševo.

VBM.

Del jugoslovanskega turističnega ladjevja

Olofström 1977: švedska Slovenka pleše s članom ansambla Veseli planšarji

PRAZNIK SLOVENCEV NA ŠVEDSKEM

Nageljni v Olofströmu

Olofström, majhno mestoce na južnem Švedskem, je bilo 28. in 29. maja priča razkošne manifestacije delavnosti, podjetnosti in enotnosti Slovencev na Švedskem. Prvega dne se je v dvorani tovarne karoserij Volvo odigral štiriurni kulturni spored slovenskih orkestrrov, otroških skupin, pevcev, pevskih zborov in folklornih skupin. Niso manjkali niti pesniki niti recitatorji. Slovenci iz Stockholma, Hästveda, Helsingborga, Olofströma, Jönköpinga, Malmöa, Landskrone, Göteborga in Södertälja so zares pokazali, kaj zmorejo naši ljudje, če imajo voljo. Peli, plešali in igrali so, kot da bi svoj živ dan ne počeli drugega. Medse so povabili tudi kulturne skupine jugoslovanskih narodov, živečih na Švedskem, predstavili pa so se tudi švedski kulturniki iz Olofströma, ki so prikazali razvoj

švedskega plesa in švedske ljudske pesmi. Ploskalo jim je blizu 1500 Slovencev, ki so prihiteli na jug Švedske iz vseh švedskih mest. Ogledali so si razstavo o živahnem delovanju osmih slovenskih kulturnih društev na Švedskem, ogledali so si razstavo izdelkov naših ljudi, tudi umetniških — pozornost je s svojimi kipi vzbudil sedemintridesetletni Jože Stržar iz Södertälja, ki je po poklicu šofer, sedaj pa na Švedskem celo vodi keramične tečaje za odrasle Švede. Posebno poslastico je pomenil nastop ansambla iz domovine Veseli planšarji. Ta nastop in druge nastope (Veseli planšarji so imeli kratek koncert tudi na praznovanju dneva mladosti v Malmöu in na povratku v Berlinu) je omogočilo mesto Ljubljana. Festivalu je namreč prisostvovala tudi delegacija ljubljanske Mestne konference SZDL

z vodjo delegacije Božem Kovačem, direktorjem Ljudske pravice na čelu.

V lepem Olofströmu, kjer se je udomačilo 30 slovenskih družin, od katerih jih kar 25 živi v lastnih hišah, so se švedski Slovenci zabavali pozno v noč. Na vsakem koraku je bilo slišati zanimive pogovore, videti slovensko praznično nošo, slišati vriskanje. Vsi udeleženci, nastopajoči in gledalci so si pripeli veliko, lepo izdelano značko s slovenskim grbom in z napisom: »S ponosom Slovenec biti.« Vseposod je bilo videti rdeče nageljne, ki so jih nastopajoči dobili v dar. Ves večer so bliskali fotoaparati in kinokamere.

KULTURNI FESTIVAL 1978

Naslednjega dne so se v lepih prostorih osnovne šole v Olofströmu sestali voditelji

slovenskih kulturnih društev na Švedskem, člani ljubljanske delegacije, učitelji slovenščine in uredniki Našega glasu. Vodja ljubljanske delegacije Božo Kovač je zbranim čestital k njihovem razvejanemu delu, predvsem pa k njihovi enotnosti. Svoje zadovoljstvo z delom slovenskih društev je izrazil tudi konzul v Malmöu, Borivoje Zorovac. Na štiriurnem delovnem sestanku, ki je bil voden hitro in učinkovito, so ponovno soglasno izvolili za predsednika koordinacijskega odbora slovenskih društev na Švedskem Lojzeta Hribarja (Stockholm), za podpredsednika pa Stanka Andlovica (Göteborg) in Jožeta Myndela (Malmö). Z zborovanja so poslali tudi telegramske čestitke predsedniku Titu, obenem pa na predlog Slovencev iz Olofströma sklenili, da pošljejo posebno spomenico o položaju koroških Slovencev OZN,

avstrijski vladi in drugim ustreznim ustanovam. Razen tega so sklenili, da se ob letu spet snidejo na enakem kulturnem festivalu, v Malmö ali v Landskroni, kjer bo pač ugodneje.

Pogovor se je najprej zavrtel okrog »Našega glasu«, glasila slovenskih društev, ki ga izdajajo in tiskajo v Stockholmu v nakladi 800 izvodov. Izgubo lista so doslej plačevala slovenska društva, čeprav so list pošiljali tudi nečlanom. Ker je to prehudo denarno breme, so sklenili, da bodo poslej prisiljeni nečlanom zaračunavati ekonomsko ceno lista, ki je trikrat višja od prodajne cene. Vsekakor pa mora skupno glasilo ostati, so menili, saj je to edina resnična vez, ki družijo po širni Švedski raztresena slovenska društva in Slovence.

TEŽAVE Z MATERINŠČINO

Najbolj se je pogovor zagrel ob vprašanih dopolnilnega pouka slovenščine. Na Švedskem poučuje slovenščino v dopolnilnem pouku devet učiteljev, dosti premalo, da bi lahko zajeli vseh 300 slovenskih šoloobveznih otrok. Razen tega bo z novim šolskim letom stopil v veljavo švedski zakon o učenju materinščine v mali šoli. Povrh pa učitelji slovenščine nimajo vsi ustreznih strokovnih kvalifikacij. Slovenskega pouka je tako deležna le polovica slovenskih

otrok, pa še ta pouk ni povsod najrednejši.

Posledice so že tu: otroci slovenskih staršev na Švedskem govorijo med sabo le po švedsko. Slovensko sicer razumejo, toda uporabljajo jo le stežka. Mnogo greše starši, ki so edini lahko najboljši učitelji materinščine. V želji, da bi otroci čimbolje obvladali švedščino, se mnogi z njimi pogovarjajo le po švedsko, pri tem pa nekritično pozabljajo, da njihova švedščina ni najpopolnejša, saj so se je naučili šele v odraslih letih. Starši so čez dan odsotni, otroci so prepuščeni švedski šoli in družini švedskih otrok, svoje stori tudi televizija.

Razpravljavci so bili mnenja, da so njihovi otroci glede slovenščine popolni začetniki. Potrebovali bi učbenike, ki bi jih seznanjali s slovenščino kot s tujim jezikom. Menili so, da bi morda zvalili svoje otroke k slovenskemu branju s slikanicami, opremljenimi z lahkim slovenskim besedilom. Besedila revij in knjig, ki prihajajo iz domovine, so za začetno stopnjo pretežka in zato odvračajoča.

Otroci bi si lahko materinščino temeljito utrdili na poletnih kolonijah v domovini. Vendar so ugotovili, da so zlasti letalske vozovnice v domovino za mnoge starše, ki imajo več otrok, predrage, po drugi strani pa je zanimanje za slovensko obmorsko kolonijo usahnilo. Starši so povedali, da se je to zgodilo iz dveh razlogov. Najprej zato,

ker otroci švedskih Slovencev preživijo čas v koloniji izolirani sami zase in tako spet govorijo med seboj švedsko namesto slovensko. Drugič pa se je želodčkom otrok v kolonijah uprla težja slovenska hrana. Bržkone ni bilo nikogar, ki bi znal prisluhniti željam po lažji, drugačni švedski hrani. Banalen vzrok, s katerim pa bo treba v prihodnje računati!

ODZVALA SE JE SAMO LJUBLJANA

Ljubljanska delegacija ni prišla na Švedsko po naključju. Lani so namreč slovenska društva prosila petnajst občin v Sloveniji za sodelovanje. Žal so dobila en sam odgovor — iz Ljubljane. Edino Ljubljana je bila takoj na prvo povabilo pripravljena sodelovati s Slovenci na Švedskem, čeprav ti Slovenci niso — Ljubljančani. Ponovno se bodo poskušali povezati tudi z drugimi občinami. Slovenci so izrazili željo, da bi jim domovina pomagala predvsem pri tistem, kar jih najbolj tare, s strokovno pomočjo za učenje materinščine, tudi za učenje odraslih, ki jim materinščina že peša.

ZDAJ SE POČUTIMO SVOBODNEJŠE

Slovenci na Švedskem ugotavljajo, da so ob svojem prihodu živeli izolirano, vsak sam zase, prej so se skrivali,

kot se razkazovali, sedaj pa, ko so se tudi pred Švedi predstavili kot enotna skupina s svojo kulturo, s svojo pesmijo in plesom, se počutijo svobodnejše. Še bolj bodo sodelovali s švedskimi organizacijami, ker so uvideli, da tako lažje dobe pomoč, na primer dvorane, ki jih potrebujejo za svoje prireditve. Uveljavljali bodo svoje pravice. Tako si bodo prizadevali za slovenske oddaje na švedskem radiu in televiziji.

Olofströmska dneva sta torej izzvenela tudi delovno, najprej s prikazom kulturnih zmogljivosti naših ljudi na Švedskem, ki so zavidljivo visoke, nato z začrtanjem poti za bližnjo prihodnost. Navkljub vsem težavam, predvsem zadregam z učenjem materinščine, sta olofströmska dneva izzvenela optimistično. Slovenci na Švedskem vedo, da morajo delati strnjeno in da si morajo prizadevati za svojo doseženo zedinjenost, le tako si bodo ohranili pridobljeno spoštovanje Švedov. Opazili so, da je povezava med slovenskimi društvi vplivala tudi na hiter dvig obiskovanja dopolnilnega pouka slovenščine. Zlasti za slovenščino svojih otrok so zares v skrbeh. Končno — tako izjavljajo sami — se nameravajo tri četrtine od približno 7500 Slovencev na Švedskem vrniti v Slovenijo v razvidni prihodnosti. Slovenščina bo tedaj za njihove otroke nad vse pomembna.

JANEZ KAJZER

Vesela vožnja na festival: v avtobusu so Slovenci iz Malmö, v ozadju Veseli planšarji

Malmö: V prostorih slovenskega društva Planika

V letošnjem aprilu smo doživeli pomembne praznične dneve: štirideseto obletnico ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije in obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte Slovenije. Na jubilejna slavlja, ki so bila v Čebinah nad rudarskimi Trbovljami in v Ljubljani, je bila povabljen tudi Klara Perčičeva, naša nekdanja izseljenka v Franciji, častna članica Slovenske izseljenske matice. Ponosno se jih je udeležila. In v tistih dneh so ji v Kamniku, kjer od povratka v prvih povojnih letih stalno živi, pripeli na prsi visoko odlikovanje — red dela s srebrnim vencem, s katerim jo je odlikoval predsednik Jugoslavije Tito.

Marsikomu od naših izseljencev, nekdanjih, ki so se pred leti vrnili, pa onih, ki prihajajo od časa do časa k nam na počitnice, bo brž jasno, o čem govorim, da ne omenjam posebej rojakov iz Francije, med katerimi je naša Klarica preživela lep kos svojega življenja. V prvih povojnih letih se je za stalno vrnila k nam kot vdova s svojimi tremi dekletmi in se kmalu zatem omožila s svojim sodelavcem pri francoskem odporniškem gibanju, pa po nekaj letih spet odšla. Zdaj živi v Kamniku kljub vsemu prestanemu vsa živahna, dejavna z živo iskro v očeh, vselej pripravljena pomagati, sodelovati, če gre za dobro in pravično.

Kar sedemnajst let je bila zelo delavna tajnica podružnice Slovenske izseljenske matice za Kamnik-Domžale. Obiskovala je povratnike na svojem območju, se zanimala, kako žive, posredovala, pomagala, če je bilo to potrebno. Z vso vnemo je pomagala pri pripravi za vsakoletno izseljensko srečanje te podružnice, ki je bilo vsa leta v edinstveno lepi Kamniški Bistrici in se je zaradi svoje intimne pristrčnosti vam vsem posebej priljubilo, tako da smo v uredništvu Rodne grude z vseh strani sveta še in še dobivali vaše pohvale o njem. Ko ste prišli na to srečanje, vam je morda prav Klarica pripela rdeč nagel z rožmarinom v prsni poizved, morda je z vami kratko pokramljala, vsa zapo-

V JUBILEJNEM LETU PRIZNANJE KLARI PERČIČEVI

slena, povsod navzoča, a nikoli v prvi vrsti.

Ob visokem odlikovanju, ki ga je prejela in ki je nas vse, ki jo poznamo, razveselilo in ji toplo čestitamo, je prav, da našo Klarico podrobneje predstavim.

V Šentvidu pri Lukovici je prišla na svet kot dvanajsti otrok hišarja in obrtnika Antona Gabrška. Tam je tudi končala osnovno šolo. Oče je bil naprednjak in tako je vzgajal otroke, čeprav mu to pri poklicu ni koristilo. Sta-

rejši Klarini bratje in sestre so peli pri delavskem pevskem zboru Zarji in bili so člani Sokola. A oče je zato ostal skoraj brez zaslužka in pri hiši dostikrat ni bilo niti za sol. V prvi svetovni vojni sta morala oče in starejši brat na fronto. Živel so v hudi stiski. Osemletna je šla Klara služiti. Najprej je bila pastirica, zatem je pomagala v kuhinji, v gostilni in trgovini, pa na polju, brez plačila seveda, samo za živež in kakšno ponošeno obleko, ki jo je dobila od go-

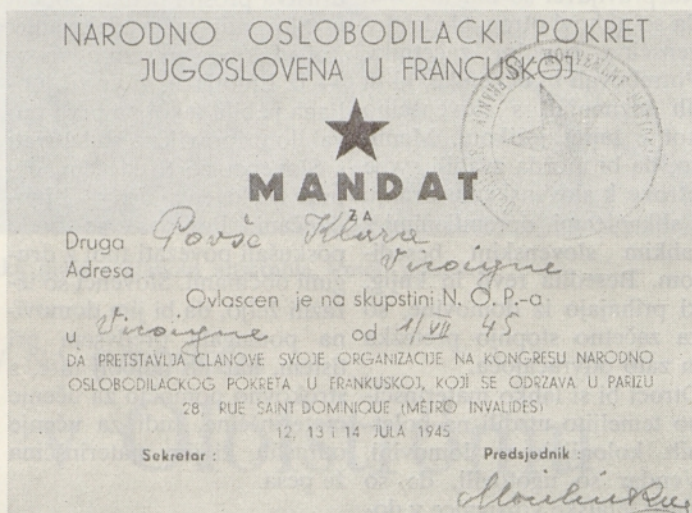
spodarjevih. Če je šla domov in se bridko potožila, ji je oče rekel: »Pridna bodi in vesela, da imaš vsaj vsak dan kruh.«

Devetnajstletna se je omožila in dva meseca po poroki sta odšla z možem v Francijo. V rudarskem naselju Monche-court-Nord se je začelo njeno življenje v tujini. Ne, še zdaleč ni bilo prijetno in veselo. Mož je postal rudar, ona je gospodarila. Ni bilo lahko. Saj je bil pogoj, da sta od rudniške uprave dobila stanovanje, da je prevzela nase vso oskrbo šestih do osmih samskih rudarjev, Slovencev.

Ja, pravi, toliko je bilo dela ves dan in pozno v noč, da ni bilo časa misliti na domotožje, da ni bilo časa misliti, da si mlad, da imajo mladi ljudje svoja veselja in svoje želje. Toda kaj, saj tudi otroških veselj ni nikoli doživela. Vedno samo delo, delo, brez zahvale, brez priznanja. Le globoko v srcu se je nabirala grenkoba in vse bolj je zorelo vprašanje: Zakaj je za nekatere tako, za druge pa čisto drugače?

Začeli so prihajati otroci: druga za drugo tri deklice. Leta 1936 je bil v rudniku štrajk. Tudi njen mož je vztrajal do konca in kljub vsem novim skrbem je bila ponosna na to. Leta 1937 so rudnik zaprli in mlada Povšetova družina se je morala seliti v rudarsko naselje Vicoigne blizu belgijske meje.

Že v prejšnjem naselju se je seznanila s slovenskim zakonskim parom, ki sta ji prinašala razne knjige in brošure o naprednem delavskem gibanju, ki jih je vneto prebirala. Mož pa ni bil za to in jima je prepovedal prihajati k njim. Vendar je povezava ostala in prek nje se je tudi v novem kraju začela shajati s somišljeniki ter je bila leta 1938 sprejeta v Komunistično partijo Francije. V Vicoigne se je seznanila tudi s slovenskim rudarjem Ivanom Perčičem, ki je bil član KPF že od leta 1933 in je zaradi svojega naprednega prepričanja moral premagovati različne težave in nevšečnosti od svojih delodajalcev, kar pa ga ni omajalo, ampak nasprotno le še bolj utrdilo.

Klara Perčič

Slikana z ameriškim vojakom

Prihod osvoboditeljev v Vicoignes

Kmalu po začetku druge svetovne vojne ji je začel mož bolehati za silikozo. Spomladi leta 1940 so Nemci okupirali Francijo. Ker leži Vicoigne tik ob belgijski meji, so prebivalstvo evakuirali. V dveh dneh so morali vzeti najnujnejše in oditi z vojsko. Še danes, po tolikih letih, jo ob spominu na tistih grozotnih dvajset dni evakuacije navda z grozo. Sama je komaj teden prej prišla iz bolnice. Mož je bil hudo bolan in starejša hčerka je prebolevala mumps. Ker so civilno prebivalstvo pomešali z vojsko, so bili neprestano bombardirani. Ves čas so prebili na prostem brez vsakega kritja. Živež, kolikor so ga vzeli s seboj, je pošel. Vode ni bilo za pitje, saj je bila vsa onesnažena s človeškimi in živalskimi trupli. Pri mestu Noeux les Mines so doživeli najhujši letalski napad, ki je pustil za seboj strahotno razdejanje.

Ko so se po dvajsetih dneh vrnili domov, so našli dom skoraj uničen, izropan. Leta 1941 je moža pobrala silikoza. Ostala je sama s tremi otroki. Mož še niti ni bil pokopan, ko je od rudniške uprave poleg sožalja prejela tudi odpoved stanovanja. Pritožila se je na prefekturo v Lillu in bila zaslišana. Kasneje so jo poklicali v glavno rudniško pisarno, kjer so ji obljubili pomoč, če svoje hčerke prepíše za Francozinje, čemur se je odločno uprla.

Kljub velikim družinskim težavam, ki jih je premagovala sicer težko, a z vso odločnostjo in pogumom takoj vključila v vrste odporiškega gibanja francoskih partizanov. Jugoslovani v Franciji so bili naprej povezani v poljski organizaciji MPP — Milica Patriotična Polska, vsi skupno pa v francoski organizaciji FTPF — Francs Tireurs Partisans Français. Z izgovorom, da išče stanovanje in živila za družino, je uspešno opravljala kurirske posle: prenašala pomembna sporočila, brošure, letake, zaplenjene živilske karte, skrivala in prenašala je orožje in drugo. Z Ivanom Perčičem, s katerim sta se po osvoboditvi

vrnila v Slovenijo in poročila, sta v ilegalnem delu tesno sodelovala.

Četrtega septembra 1944 so v Franciji dočakali osvoboditev. In delo prepojeno z navdušenjem je vnovič zakipelo in jo vso preplavilo. Vključila se je v poljsko organizacijo protifašistične fronte žensk, kjer je bila nekaj časa tudi tajnica. S Perčičem sta v Nordu ustanovila Združenje Jugoslovancev. Tajnik je bil Ivan Perčič. Ko se je ta kmalu zatem zaposlil pri Združenju Jugoslovancev v Parizu, je za njim v Nordu prevzela tajniške posle Klara. Izvolili so jo za delegatko na prvem kongresu Združenja Jugoslovancev, ki je bil v Parizu od 12. do 14. julija 1945. Kot delegatka se je udeležila tudi drugega kongresa združenja, jugoslovanski delegaciji, ki se je leta 1946 udeležila mirovne konference, pa je bila dodeljena kot tehnična pomoč.

Potem so začeli naši izseljenci organizirati skupine za povratek v domovino. Tudi ona je pomagala v Vicoigne pri organiziranju take skupine. Dne 29. novembra 1946 je s to skupino tudi sama s hčerkami po dolgem času na Jesenicah spet stopila na domača tla. Zaposlila se je najprej v Ljubljani, naslednje leto pa odšla z dvema hčerkama h gradnji proge Šamac—Sarajevo. V deveti ljubljanski brigadi je kot kuharica dva meseca skrbela za prehrano brigadirjev, med katerimi sta bili tudi njeni hčerki. Zatem se je preselila v Kamnik, se tam zaposlila in se poročila z Ivanom Perčičem.

Po moževi smrti l. 1957 je za njim prevzela tajniške posle pri kamniško-domžalski podružnici Slovenske izseljenske matice ter jih z vnemo in uspešno vodila polnih sedemnajst let.

Čisto na kratko sem hotela opisati življenje in delo Klare Perčičeve, pa je vseeno na papirju kar precej naneslo. Res, drugače ne gre. Koliko je bilo vsega tega šele v resnici, če bi govorili o vseh dnevih, mesecih, letih? A skromna Klara ne govori rada o tem. »Samo svojo dolžnost sem naredila,« pravi.

INA SLOKAN

»NARODNI« KONJIČKI

POSEBNEŽ IZ ŠKOFJE LOKE

Leta 1973 je praznovala 1000-letnico svojega obstoja. Za slovenske pa tudi evropske in svetovne razmere je to že kar častitljiv jubilej. Po pravici zato uživa slavo, ki gre vsem tako starim mestom.

Vendar pa njena slava ne temelji samo na lepem številu let, s katerimi se ponša (navsezadnje je toliko starih mest kar precej), ampak še bolj na dejstvu, da ji je uspelo dobro ohraniti staro mestno jedro, da je dobro ohranjen mogoten grad, ki kraljuje nad mestom in ne nazadnje tudi na dejstvu, da ji je uspelo ohraniti vsaj nekaj iz njene bogate preteklosti v duhovnem in materialnem pomenu.

Med tipične posebnosti loške kulturne tradicije, ki še živijo, smemo vsekakor uvrstiti izdelovanje oziroma peko takoj imenovanih loških kruhkov. Nekoč tako razširjena praksa izdelovanja malih loških kruhkov in še bolj razširjena raba le-teh se je do danes resda skrčila na nekaj hiš v Škofji Loki in njeni okolici, zlasti v Dražgošah, k sreči pa ženske, ki se s tem ukvarjajo, nikakor ne nameravajo opustiti svojega konjička.

Tudi se ni bati, da bi jim zmanjkalo modelov za loške kruhke — le-te je mogoče izdelovati s pomočjo modela ali pa tudi brez njega — kajti tudi Ivo Plestenjak, ki izdeluje lesene modele za loške kruhke, nikakor ne namerava opustiti svojega konjička. In prav je tako.

Tisto, kar na tem mestu želimo povedati, je to, da so njegovi modeli postali sami zase končni izdelek in že dolgo niso več le pripomoček, kaj bi pravzaprav služil za izdelovanje kruhkov. Njihove vrednosti že dolgo ne določa več njihova uporabna temveč predvsem dekorativna vrednost. Nekaj primerkov izpod njegovih rok je odromalo že tudi na Japonsko in celo na Novo Zelandijo, da o Ameriki sploh ne govorimo.

In kdo je pravzaprav Ivo Plestenjak?

Upokojeni bančni uslužbenec, ki je mladost preživel v Ljubljani ter se leta 1930 preselil (priženil) v Škofjo Loko. Ob tem pa je treba takoj povedati, da so v zmoti tisti, ki mislijo, da je to star človek, kajti težko je nekomu, ki je živahen kot on, ki je poln delovne energije, ki je neprestano dobre volje in samozavesten, reči, da je star. Edini vidni znak starosti so njegovi sivi lasje, za katere pa vemo, da pogosto zadobijo takšen barvni odtenek tudi na mnogo mlajših glavah.

Svojo službo je vestno opravljal, vendar je bolj ali manj očitno, da je bolj živel za svojega konjička kot za službo. To je mogoče sklepati iz tega, ker je že zelo mlad začel rezbariti. Umetniška žilica je sploh največja značilnost njegove osebnosti (te žilice tudi drugi člani njegove družine niso mogli skriti, še manj pa to uspeva njegovim otrokom — njegova hči Dora je že postala ugledno ime v sodobnem slovenskem slikarstvu).

Šele upokojitev, ki jo je dočkal poln načrtov, mu je omogočila, da se je v celoti posvetil svojemu konjičku. S svojimi izdelki živi dan in noč. »Tudi ponoči premišlujem, kako in kaj bom delal naslednji dan,« je nekam sramežljivo priznal Ivo Plestenjak.

TOMO ŠTEFE

Svetlo zelena, komaj oživila bukovina in tršate, temnejše smreke, so ograjali asfaltirano cesto kot mogočen, zelen zid. Cesta pa je hitela sem ter tja, se zvijala v blagih in ostrih ovinkih, se kobalila preko manjših hrbtičev v dolinice in nazaj navkreber. Včasih je zazijala v tem gozdnem zidu praznina, travnik, ki ga je izkrčila človeška roka, travnik, ki je bil včasih njiva, a so jo zaradi divjadi opustili. Prava podoba osrčja Notranske se je odkrivala pred nami, ko smo hiteli v starodavni Lož, ki letos praznuje petstoletnico, odkar je postal mesto. Ta praznik pa bo praznoval kot vas, v kar so ga »ponižali« žele pred drugo vojno.

Ko se je razredčil gozd in se je odprla s poraščenim hribovjem obrobljena Loška dolina, ki ji je nekdane mesto

LOŽ

IZ TRGA V MESTO, IZ MESTA V VAS

dalo ime, smo uzrli tudi sam kraj: mesto Lož. Gručasto naselje s hišami, ki dajo slutiti nekdanjo imenitnost, je pomaknjeno pod strmo pobočje hriba z grajskimi razvalinami na vrhu, ker so ravninski travniki že rahlo močvirnati. O kraških tleh priča vhod v sto petdeset metrov dolgo mrzlo jamo blizu loškega pokopališča, iz katere izvira potok Brežiček, ki potem ponikne na Lokah pri Starem trgu.

Lož se prvič omenja 1237. leta, je pa verjetno še starejša naselbina kožarjev, strojarjev in trgovcev ob nekdanjem pomembni poti na Bloško polico

in Bloke na eno stran in proti morju na drugo. Kaj kmalu je prerasel starejši Stari trg in od njega prevzel trške pravice. Leta 1471, leto kasneje in leta 1476 so pustošili po Ložu Turki, vendar naj bi jih Ložani po nekoliko šaljivem ustnem izročilu premagali, oziroma spravili v beg. Čeprav nekateri še danes snujejo svojim pradedom viteško slavo zmagovalcev s svetlim orožjem, pa jim drugi, ponajveč priseljenci, oporekajo. Po tej verziji naj bi namreč Turke potolkli z ocvirki. Ker je imel Lož v tistih letih prvenstvo v kožarstvu, strojenju in

prodaji kože, naj bi vrli strojarji za časa turškega obleganja za obzidjem smodili svinjske kože. Turke je menda vonj po prašičih, ki muslimanom veljajo za pregrešne živali, zavdal tak strah, da ga niti vdihavati niso hoteli in so jo jadno pobrisali.

Kaže pa, da so leto pozneje, letos mineva petsto let, ko jih je cesar Friderik III. zaradi obrambnih zaslug povzdignil v mesto, na prašiče, ki so jih obvarovali pred Turki, pozabili. V grbu namreč niso imeli prašiča pač pa sv. Jurija, zmaja in devico.

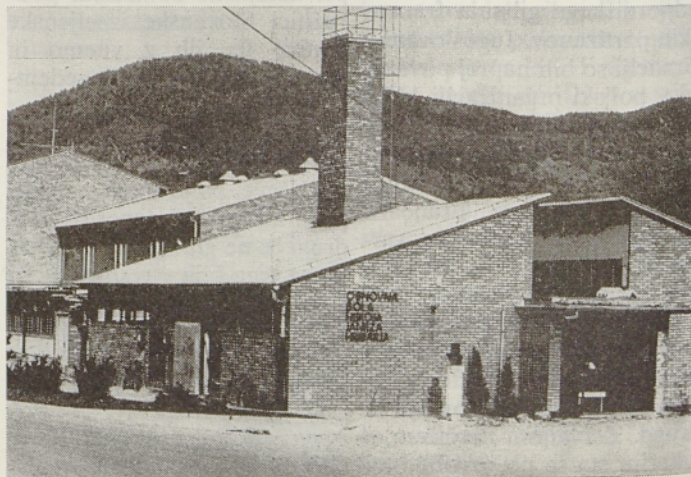
Takrat se je Lož zares povzdignil, saj so zgradili pravo mestno obzidje pa tudi prebivalstvo se je povečalo. Zaradi trenj med cesarjem in fevdalci, katerih je bila zemlja in tudi podložniki na njej, je veljalo pravilo, da fevdalni go-

Lož in Stari trg se že stikata

Vas Podlož

Glavna ulica v Ložu

Osnovna šola v Starem trgu

spod nad tlačanom, ki ga sprejme mesto, izgubi svoje pravice.

V petnajstem stoletju sta bila v Ložu najmočnejša usnjarski in čevljarški ceh, na tedenskih sejmihi pa so prodajali usnje, žito in sol ter platno, žimo, konje in sita, s čimer so zalagali področje današnje Avstrije, Nemčije in Italije. Do najnovejše dobe so bili sejmi v Ložu znani po vsem Notranjskem.

Kot je bilo leto 1473 oziroma uradno 1477 zapisano v loško zgodovino z zlatimi črkami, tako je leto 1938 napisano s črnimi. Takrat se je namreč poslovil od županstva zadnji župan Franjo Škrbec in občino so preselili v VAS Stari trg. Ložani tisto »vas« pred Starim trgom radi poudarijo. V Stari trg se je potem selila tudi fara, financarji in žandarji, zaprli so sodišče in tudi svojo pošto. Dandanes tudi mladi Ložani hodijo po učenost v Stari trg v novo šolo heroja Janeza Hribarja.

Med narodnoosvobodilno vojno je Lož odigral pomembno vlogo. Že prvo leto okupacije, točneje 19. oktobra so partizani pod poveljstvom Ljube Šercerja premagali italijansko posadko in jo uničili. Slabih deset mesecev pozneje so Italijani v povračilni akciji Lož do tal požgali. Po vojni so ga obnovili, vendar so še vidne vojne brazgotine. Več o NOB v teh krajih lahko zvemo v muzeju NOB v središču Loža, ki je bil ustanovljen 1960. leta.

Na strmem hribu nad mestom samevajo razvaline loškega gradu, ki je razpadel že v Valvasorjevi dobi in mu pravijo Pusti grad. Sprva je pripadal oglejskim patriarhom, kasneje v trinajstem stoletju pa so v njem stolovali vazali vovberških grofov. Kot lastniki so se zatem zvrstili Ortenburžani in Celjani, katerim so grad habsburške čete porušile. Med zadnjimi lastniki gradu so bili tudi Turjačani.

Dandanes skorajda ni več razlike med Starim trgom in Ložem. Kraja, ki sta si bila kilometer vsaksebi, so nove hiše že skoraj popolnoma združile. Pomembna pridobitev Loža oziroma vse Loške doline je tovarna Kovinoplastika, zgra-

jena 1954. leta. Tovarna je bistveno spremenila nekoč kmetijsko podobo teh krajev, saj zaposluje vso delovno silo, ne le iz Loške doline, ampak tudi iz drugih odročnejših krajev.

Za konec si oglejmo še turistično zanimivo okolico in možnosti za razvoj turizma. Najkrajši izlet, dobre četrte ure hoje peš, ceste namreč ni, je na Grad, od kjer je lep razgled ne le na del Loža in tovarno Kovinoplastika ampak tudi na Stari trg in naprej po Loški dolini.

Ob cesti, po kateri z Bloške police pridemo v Lož, je odcep k vходу v Križno jamo, eno najlepših jam pri nas. Jama je dolga okrog sedem kilometrov, petsto metrov vzhodnega dela je kopnega, nato pa si sledijo jezerca za jezercem, skupno štiriindvajset. Ponekod rastejo kapniki iz vode, kar dokazuje, da so bili ti deli jame nekoč suhi. Jama pa je žal dostopna le jamarjem, oziroma tudi takim, ki so vajeni malce napora v jamarški družbi. Vhodni del je znan po ogromni količini kosti jamskih medvedov, ki jih je pred slabim stoletjem izkopaval profesor Hochster, brez truda pa jih najdete še zdaj.

Križna jama je spodaj, Križna gora pa navrh! Križna gora, ki je 855 metrov visoka, je stara notranjska romarska pot. Sicer je cesta do vrha, vendar je priporočljivo pustiti vozilo v zaselku sv. Ana in prepešati še dvajset minut. Z vrha je razgled na vso Loško dolino in njeno obrobje na eni strani in na Cerkniško jezero, Javornike in Slivnico na drugi.

Sicer pa je iz Loža dobrih deset kilometrov na Bloke, pet do gradu Snežnika, osem do gornjega dela Cerkniškega jezera, dva do spomenika NOB na Ulaki nad Starim trgom in petnajst do Cerknice.

JANEZ ZRNEC

V središču Loža

Mesto Murska Sobota se je razvilo sredi največje slovenske ravnine ob Muri. Čeprav je povojni razvoj v veliki meri zabilisal tipično vaško podobo naselja, bo pozoren popotnik zlahka uzrl vse sledove prerajanja velike panonske vasi v sodobno mesto. Murska Sobota ima razmeroma skromno preteklost. Prvotno ime Belmura s cerkvico je prvič zaznamovano leta 1297, omemba gradu pa leta 1255. Prvotno slovensko ime Jelšnica se pojavlja največkrat v nemški obliki Olsnitz. Vzdevek »civitas« Mura-zumbota leta 1366 kaže na trške pravice, ki so podrobno določene leta 1479. Po madžarski uredbi leta 1498 je bila Murska Sobota med štirimi glavnimi carinskimi postojankami v širokem mejnem pasu zahodne Ogrske od Pinkafelda na Gradiščanskem do Novigrada ob Kolpi. Kaže, da je imelo naselje zavoljo odprte lege prednost v trgovini, medtem ko je bilo upravno in cerkveno dolga stoletja podrejeno fevdalnim rodbinam pri Gradu, središču ogrskega obmejnega območja med Muro in Rabo. Razvoj naselja so ovirale pogoste poplave in številni turški vpadi, tako da je imelo po štetju leta 1698 le 250 prebivalcev. Fevdalna rodbina Szapáry je v Soboti gospodarila tristo let, vendar ji ni uspelo, da bi vplivala na razvoj izven grajskega zidovja. Še pred sto leti se je le cerkveni zvonik dvigal iznad pritličnih domačij. Szapáryjev grad med drevnimi veterani se je sčasoma praznil, fazanerija z živalskim vrtom je propadala, neprekinjene njivske površine so kmetje kosali na njivice.

Industrijska revolucija je ob koncu minulega stoletja pronicala iz srednje Evrope skozi radgonska vrata in porajala drobne obrate: trgovsko podjetje, hranilnico, tiskarno, parni mlin in žago ter industrijsko predelavo bezgovega žganja. Šele leta 1907 se je v Soboti pojavil prvi vlak, da bi usmeril periferno pokrajino v notranjost Madžarske. Zapoznala železniška zveza na fevdalni vzhod ni mogla spreobrniti življenjskih tokov, tako da so se ljudje

MURSKA SOBOTA

SREDI NAJVEČJE SLOVENSKE RAVNINE

še vedno rajši odločali za prometnejše tirnice prek Radgone.

Prekmurje je bilo z enoletno zamudo priključeno novi jugoslovanski skupnosti. Mesta Radgona, Monošter in Velika Kaniža, kjer so obmurški ljudje stoletja vnovčevali svoje pridelke, so ostala onstran državnih mejnikov.

Nova državna razmejitev je postavila Mursko Soboto v zemljepisno središče pokrajine z okrog 90 tisoč prebivalci. Čeprav se v tem času po velikosti in podobi ni razlikovala od sosednjih velikih vasi v ravnini, obrobna Lendava jo je celo prekašala po prebivalstvu, je morala kaj hitro prevzemati mestne funkcije. Žal je zamudila enkratno priliko za industrializacijo, ki so jo ponudili tuji finančniki, ker so se nazadnjaški politiki po komaj preživelem kratkem obdobju sovjetske republike zbal, da bi se kopičili delavci. V domačih vrstah so se pojavili kapita-

listični poslovneži, ki so postavili tovarno mesnih izdelkov, dve tovarni perila ter parni mlin in žago. Za množično ponudbo delovne sile je nudila Sobota premalo delovnih mest. Ni čuda, da je bila takratna borza dela najbolj oblegana poslovna stavba, od koder so letno napotili nekaj tisoč ljudi na delo v tujino.

Sobota tudi med obema vojnama ni dobila mestnega naslova. Število prebivalstva je sicer naraslo na 3500, se je pa še tretjina ljudi preživljala s kmetijstvom. Gimnazija je bila domala edina kulturno prosvetna ustanova, ki je po dolgotrajnih pogajanjih šele tik pred vojno dala prve maturante.

Po osvoboditvi je Sobota postala upravno središče, nekaj časa celo za vse Pomurje. Tu so se osredotočile ustanove pokrajinskega pomena, kakor banka, zavarovalnica, zavod za zaposlovanje, socialno varovanje, splošna bolnišnica,

pokrajinski muzej, študijska knjižnica, radio in pokrajinski tednik. V kratkem povojnem razdobju je mesto potrojilo prebivalstvo in do danes naraslo na 12 tisoč. Značilna živahnost ustvarja vtis veliko več ljudi, kakor jih mesto dejansko premore.

Industrija prispeva najpomembnejši delež pri rasti mesta. Samo tovarna perila in oblačil Mura zaposluje skoraj štiri tisoč ljudi. V najodobnejši konfekcijski tovarni izdelujejo perilo, moška in ženska oblačila za domači trg in še več za izvoz v zahodnoevropske države in v Ameriko.

Za še vedno pretežno kmetijsko okolico je posebnega pomena kmetijsko industrijski kombinat Pomurka. V tovarni mesnih izdelkov, klavnici piščancev Agromerkur in Tovarni mlečnega prahu predelujejo tudi pridelke kmetov, posebna služba pa skrbi za modernizacijo zasebnih kmetij. Kombinat je zgradil lansko leto na robu mesta sodobno klavnico za goveda in prašiče, ki lahko letno predela 35.000 ton mesa, za kar mora zagotoviti 150.000 svinj in 40.000 goved. Širijo tudi klavnico piščancev, ki bo v kratkem dala na trg 4 milijone piščancev letno. Kmetijske pridelke predeluje tudi tovarna mlečnega prahu in podjetje Mlinopek z mlinom in novo pekarno.

V kovinski industriji se je uveljavila Panonija s priključki za kmetijske stroje, drobno kmetijsko mehanizacijo in novo proizvodnjo osebnih dvigal. Manjši lesni tovarni Lendava in Lesna predelava izdelujeta pisarniško pohištvo, montažne hiše in gradbeno pohištvo.

Stoletno grafično tradicijo v mestu nadaljuje grafično in založniško podjetje Pomurski tisk. Poleg tiskarne in kartonaže vključuje založbo Pomurski tisk, ki s svojimi knjižnimi izdajami seznanja slovensko javnost s kulturnimi in gospodarskimi dosežki pokrajine, s številnimi prevodi iz madžarske književnosti pa uspešno gradi kulturne mostove med sosednima narodoma. Podobno vlogo opravlja tudi radio z oddajami v slo-

venskem in madžarskem jeziku, slovenskim tednikom Vestnik in Népujság-om v v madžarščini.

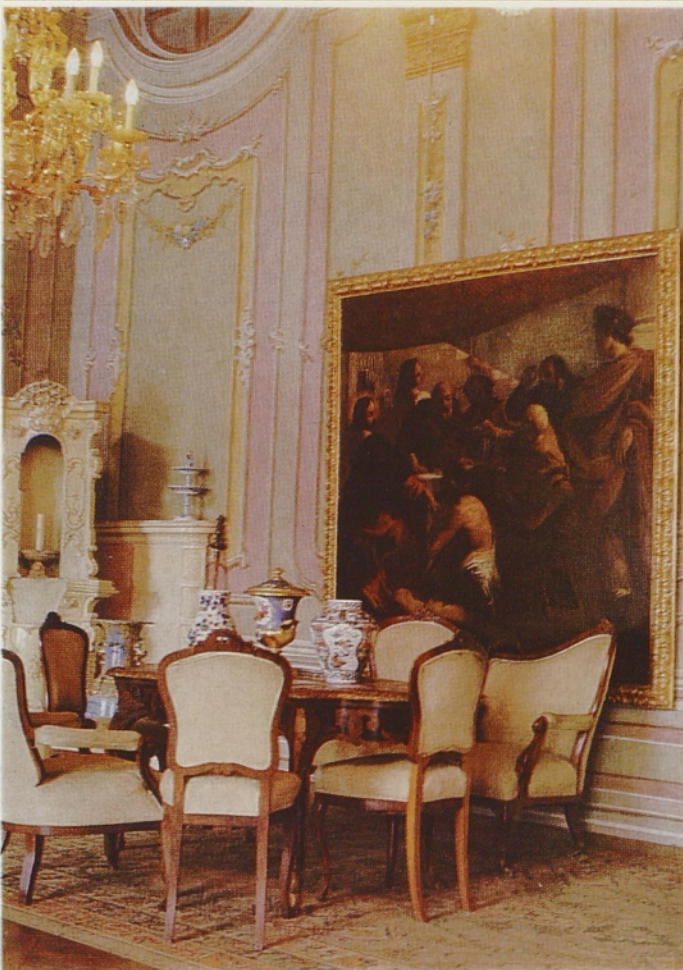
Mesto se je razvilo v močno trgovsko in poslovno središče. Tri blagovnice in številne specializirane trgovine privlačujejo kupce tudi iz sosednih dežel.

V treh osnovnih, nižji glasbeni in šestih srednjih šolah se izobražuje okrog štiri tisoč mladih. Med obema vojnama sta bili ustanovljeni gimnazija in ekonomska šola. Po vojni pa šola za zdravstvene delavce in kmetijska srednja šola. Za kvalificirane delavce kovinske in lesne stroke skrbi Center poklicnih šol, Center za blagovni promet pa izobražuje trgovce in komercialiste v trgovini.

V starem Szapáryjevem gradu se je namestil Pokrajinski muzej. Najslikovitejša je narodopisna zbirka, poleg arheološkega in krajevoznogodovinskega gradiva, kopij fresk in galerijske zbirke pomurskih umetnikov. Stalne likovne razstave so v paviljonu arh. Novaka, od katerih sta se najbolj uveljavili mednarodna likovna manifestacija Pannonia in jugoslovanski bienale male plastike. Z združitvijo knjižnic v mestu se je oblikovala močna osrednja knjižnica, ki poleg sodobne jugoslovanske in tuje literature hrani tudi dragocene starejše tiske v prekmurskem narečju.

RAZVOJ DO LETA 2000

Ko so ekonomisti in urbani pred desetimi leti načrtali prvo dolgoročno podobo mesta, so predvideli, da se bo prebivalstvo povečalo do leta 1990 na okrog 18.000. Ker so bila mnoga predvidevanja

Park v Murski Soboti
Stilna soba v soboškem gradu

uresničena že po 10 letih razvoja, so morali zasnovati novo mestno podobo, tokrat do leta 2000.

Strokovnjaki planirajo, da bo ob prelomu tisočletja živelo v Soboti 25.000 ljudi, v okoliških krajih Krog, Črnelavci, Rakičan, Bakovci, Martjanci in Nemčavci pa se bo povečalo od sedanjih 5700 na deset tisoč. To pomeni, da bo polovica prebivalcev velike občine živela v mestu in neposredni okolici.

Sobota kot veliko trško naselje z značilno široko pozidavo, razen nekaterih tipičnih meščanskih stavb, ni imelo strnjene ulične zazidave. Zato je za obiskovalce tembolj zagonetno, zakaj so se nekatere razpadajoče pritlične hiše v ožjem središču ohranile do današnjih dni, če imajo nekatere ulice povsem mestni značaj. Planerji so zavestno zavarovali prostor v središču, da bi imeli dovolj možnosti za načrtno gradnjo večjih stavb. Tako imajo na voljo površino za 3000 stanovanj, pri čemer bodo morali odstraniti nad dvesto pritličnih hiš. S tisoč novimi zasebnimi hišami bodo zgostili nekatere stranske ulice.

Novi bloki se bodo vzpenjali v ulicah, kjer so se do nedavna razprostirala kmečka dvorišča. Največje spremembe bodo v Lendavski, Kocljevi, Mojstrski in Stari ulici, kjer bodo v kratkem osemetažne stavbe izrinile kmetije v mestnem jedru.

Ožje mestno središče je rezervirano za kulturni center z gledališko dvorano, knjižnico, slikarsko galerijo in glasbeno šolo. Vse kaže, da bodo prve objekte zakoličili že prihodnje leto. Povečan promet zahteva razširitev avtobusne postaje, pošte, hotela, tako da se že v kratkem obeta, da bo mestno središče dobilo zaključeno podobo.

Murska Sobota se že danes razteza na enaki površini kot po prebivalstvu trikrat večje Celje. Ravno ta navaja načrtovalce, da preprečijo vsako neutemeljeno razširitev mesta, zgostijo prebivalstvo v današnjih mejah in usmerjajo zasebno gradnjo v bližnja okoliška naselja.

BELA SEVER

Pletarstvo je na Slovenskem ena najstarejših obrti, ki je prehajala iz roda v rod. Slovenske vasi so bile nekoč polne košar, košev, cajn, jerbasov, sejavnic, pletenih panjev, peharjev, šajtrg in drugih izdelkov, narejenih iz protja, slame in šibja in so bili glavni gospodarski pripomočki na kmetijah. Pletarsko delo je zahtevno in potrebuje spretno roke, fantazijo in veliko mero potrpežljivosti.

Po lepo narejenem in pisanim jerbasu je bila kmečka gospodinja videti še lepša, ko je prinesla koscem predjužnik ali žanjicam malico. Majala se je v bokih po visoki travi z bosimi nogami in jerbas z belim prtom je dopolnjeval dostojanstveno podobo.

Višji kustos Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani Ljudmila Bras pravi: »Pisana izročila o pletarstvu srečujemo prvič v Valvasorjevi Slavi vojvodine Kranjske. V njej piše, da v Trzinu pletejo mreže, protice, sake in vrše. Najznačilnejši izdelek pletarske obrti — koš — se omenja prvič v Vorenčevem 'Novum dictionarium' leta 1710 kot 's'bizhevja korba'. V letu 1712 pa zasledimo v Hipolitovem 'Dictionarium trilingue' izraz 'zhibelina korba' za čebelji koš.

Veliko podatkov o pletarski obrti najdemo tudi v arhivih trgovske obrtnice za Kranjsko, ki je bila ustanovljena leta 1852. Poročila omenjajo, da v okolici Ljubljane, na Brdu in v kamniškem okraju, v okolici Grosupljega izdelajo na leto več tisoč cekarjev in peharjev iz slame ter jih prodajajo po vsem cesarstvu pa tudi v tuje dežele.

Deželni zbor za Kranjsko je že 1884 leta prosil Ministrstvo za »bogočastje in pouk« za pomoč pri pospeševanju pletarske obrti, predvsem za šolanje primernih ljudi v pletarskem tečaju v vzorčnih delavnicah na Dunaju. V letu 1889 so bili v raznih krajih že pletarski tečaji, med drugim v Vipavi in Postojni. Strokovna šola za lesno industrijo v Ljubljani, se je v teh letih zavzemala za ustanovitev svojega pletarskega oddelka. To utemeljujejo s

Pletar Alojz Hočevnar iz Dobruške vasi pri Škocjanu na Dolenjskem

SLOVENSKA DOMAČA OBRT

TUDI PONOČI SEM SANJAL O KOŠARAH

tem, da je pletarstvo pomemben in donosen zaslužek mnogim ljudem. Navaja se tudi, da pletarji prodajajo svoje izdelke ne samo na Kranjskem marveč tudi na Koroškem in Štajerskem, zgornjem Štajerskem, na Hrvaško in celo na Ogrsko. Na leto izdelajo do 30 000 kosov. Poročilo pravi še, da največ pletejo po vaseh ob Savi od Vižmarij do Beričevega. Zahtevo po strokovnem šolstvu za pletarstvo pa se utemeljuje s primerjavo pletarskih izdelkov iz okolice Ribnice, ki daleč prekašajo ljubljanske izdelke. Naštevajo se še pletarske obrti v Bohinjski dolini, v okolici Idrije, pri Planini, Logatcu in v okolici Vipave.

V Dobruški vasi 32 pri Škocjanu na Dolenjskem, visoko v gori Vinjega vrha, je starinska hiša z okenci, gankom in še črno čumnato, v kateri pa sveti električna žarnica, z gospodarskega poslopja, ki diha davna stoletja, drobno ženico, ki je gospodinja, in Alojzom Hočevnarjem, sedemdesetletnim nabritim možakom, ki je eden zadnjih poklicnih pletarjev na Dolenjskem. Malo dela na kmetiji. Njegovo pravo delo in njegova velika ljubezen pa je pletarstvo. Izdelovanje košar in košev. Peharjev in vsemogočih cajn. Zapletanje velikih in malih steklenic. Takole pravi: »Veste, že leta 1927 sem se izučil za pletarja v Radovljici. Zdaj sem pletar

že petdeset let in z ničemer ne bi zamenjal poklica. Ko sem bil še mlajši, sem pletel dolgo v noč. Med spanjem se mi je sanjalo o šibju in zgodaj zjutraj sem pri petrolejki že nadaljeval delo. Zmerom sem si želel, da bi bili moji izdelki lično izdelani. Za svoje delo sem dobil veliko pohval in veliko mojih izdelkov je kot spomin na domače slovenske kraje romalo v vse konce sveta. Še sedaj mi kdo piše, naj kakšno stvar napravim. Ampak zdaj sem že star. Slabše vidim, pa tudi prave moči v rokah nimam več.«

Toda Alojz Hočevnar še zmerom ni vrgel puške v koruzo. Njegovi zares odlično spleteni predmeti so danes že posebnost in dragocenost pletarske obrti. Znan je daleč naokoli. Toda od tega, kot pravi, nima veliko.

Z vseh koncev prihajajo razni častilci stare, lepe pletarske obrti. Gledajo in gledajo košare, jerbases in druge stvari in bi radi kaj za spomin. Toda Alojz je odločen. Brez denarja se ne da živeti in tako tudi on iztrži kakšen dinar za tobak. Za davke pa mora prodati prašiča ali junca. Sin, ki zna tudi plesti košare, se je odločil za drugo službo v IMV v Novem mestu in vzame košaro v roke samo, kadar gre po tovarniškem delu na njivo pobirat krompir. Pletarjev ni več, pravi malo otožno Alojz Hočevnar. Moj brat, ki je bil tudi odličen pletar, je šel pred leti v dom počitka in se samo še spominja tistih časov, ko sva se kosala, kdo od naju bo spletel lepšo košaro. Tudi prodajali smo jih po bližnjih sejmihi in, če povem po pravici, je bilo velikokrat prav veselo.

Pletenje iz vrbe, slame, ličja, leskovih viter in drugih naravnih materialov vse bolj spodrivajo umetne in plastične mase. Te največje onesnaževalke našega okolja. Toda na kakšnem podstrešju, v drvarnici ali v kleti se še najde prava, iz viter spletena košara ali pletenka, polna vina.

LADISLAV LESAR
foto: ZVONE PELKO

NAPREDUJ NAM, ZŌRI DOMOVINA

PO EVROPSKIH DRŹAVAH

V času, ko so v domovini slavnostno praznovali pomembne obletnice letošnjega leta, ne smemo mimo dejstva, da tudi naši rojaki širom Evrope niso pozabili na te pomembne dogodke. Tudi slovensko kulturno in športno društvo Triglav iz Münchna je na predvečer 1. maja pripravilo za rojake prireditev pod geslom »Naši se predstavljajo«.

Prireditve, ki se je pričela ob 17.00 uri z 90 minutnim sporedom, v katerem so se predstavile različne instrumentalne, vokalne, folklorne in recitatorske skupine, je bila v slavnostni dvorani znanega Löwenbräukellerja v središču Münchna. Po dvorani, ki je bila okrašena s slovenskim cvetom-nageljnom, so plapolale slovenske in jugoslovanske zastave, nato pa je zadonela iz instrumentov mladinskega ansambla ALPE-ADRIA priljubljena melodija »Domovina ljubljena«. Zaslužen in upravičen aplavz množice so potem drug za drugim prejeli učenci slovenske dopolnilne šole iz Ingolstadta in Münchna, pevski oktet in folklorna skupina društva Triglav iz Stuttgarta, pevski zbor »Doneči zvon« iz Münchna ter ansambla Jožeta Krofliča in »Zdomci« iz Münchna. Po pozdravnih govorih, v katerih sta predsednik Skupščine občine Trbovlje tov. Ocepek in predsednik društva Triglav tov. Marjan Kepic poudarila pomen letošnjih obletnic, pomen obstoja slovenskih društev v tujini, prireditve takšne zvrsti oziroma sodelovanja med društvi in z domovino, se je predstavila s tričetrtturnim recitalom »Napreduj nam, zŏri domovina vso bodočnost« mladinska kulturno-umetniška skupina iz Trbovelj. O uspehu recitala, ter dejstvu, kako znajo naši rojaki ceniti trud in kvalitetno izvedbo recitala s strani svojih pokroviteljev iz Trbovelj, priča navdušen aplavz, tako da so na-

stopajoči morali ponavljati posamezne točke.

Po končanem recitalu, za katerega gre izvajalcem res vsa pohvala, je konzul generalnega konzulata SFRJ v Münchnu Andrej Debenak podelil najboljšim učencem slovenske dopolnilne šole priznanja za spise in risbe na temo »O domovini in Titu«. Navdušenju pa še ni bilo konca, ko je napovedovalka Menči Klančar napovedala, da bosta pokale in priznanja za vsa športna tekmovanja, ki so se odvijala v tednu pred osrednjo prireditvijo, podelila vrhunska slovenska športnika Miroslav Cerar in Miro Steržaj. Ko je predsednik športne komisije društva Triglav-München tovariš Alojz Kranjc v kratkih besedah opisal bogato športno pot teh ter jima skupno s pionirjema dveh slovenskih športnikov Tatjano Vizjakovo in Andrejem Sušo zastavil nekaj vprašanj, je tisočglava množica rojakov s skoraj desetminutnim skandiranjem »Miro, Miro...« pripravila ovacije, kakršnih sta športnika vajena le iz športnih aren. Vzdušje v dvorani je bilo res enkratno. To pa je tudi dokaz, kako rojaki cenijo naše skromne in požrtvovalne športnike, ki so s trdim in požrtvovalnim delom priborili Sloveniji in Jugoslaviji mnogo zlatih odličij in naši domovini pridobili ime v svetu, kakršno ji pripada. Mimogrede naj poudarimo, da je Miro Steržaj istega dne tekmoval v ekipi Slovenije s kegljači Bavarške v Augsburgu, pa se je kljub temu udeležil te prireditve. Takoj po predaji pokalov pa je ponovno odpotoval nazaj na tekmovanje.

M. K.

»TRIGLAV« V MÜNCHNU

LASTNI PROSTORI — VELIKA SPODBUDA

Takoj po občnem zboru novembra lani je novi upravni odbor društva Triglav sprejel okvirni načrt dela za leto 1977. Glavno vodilo pri aktivnostih naj bi bilo: vključiti čimveč rojakov in čim širšemu krogu nuditi tisto, za kar so prikrajšani med svojim bivanjem v tujini. Z zanosom in resnostjo smo začeli z delom, čeprav smo v svojih vrstah pogrešali nekatere prizadevne odbornike, ki so v preteklem obdobju mnogo storili, da je društveno življenje Slovencev v tem predelu Bavarške oživel, da je društvena aktivnost naraščala. Prav gotovo se vsi zavedamo pomembnosti, da obstaja na tem področju slovensko društvo s takšnim konceptom dela, kot ga ima Triglav.

Kot nujno osnovo za nadaljnje uspešno delo si je društvo Triglav najprej zagotovilo svoje prostore, ki sicer niso veliki, vendar pa so lepo opremljeni in prijetni, da se lahko vsak v njih prijetno počuti. V tej zvezi izrekamo zahvalo vsem tistim delovnim organizacijam, ki so prispevale k opremitvi prostorov pa tudi Ljubljanski banki v Münchnu, ki nam je nudila za našo aktivnost svoje prostore, dokler nam ni uspelo najti lastnih prostorov.

Glede na velike napore, ki so jih Triglavani vložili v ureditev prostorov, so dne 10. 12. 1976 pripravili slavnostno otvoritev novih prostorov. Otvoritvi so prisostvovali: predstavnik RK SZDL Slovenije tov. Ogrin, predsednik pomurske regije SZDL iz Murske Sobote tov. Bačič, direktor jugoslovanskega Informativnega centra iz Stutt-

garta tov. Pogačnik ter predstavniki generalnega konzulata SFRJ v Münchnu na čelu z generalnim konzulom tovarišem Georgijevičem, ki so s svojo prisotnostjo pripomogli, da je bila otvoritev še slovesnejša.

Teden dni po otvoritvi so Triglavani pripravili v novih prostorih za najmlajše Slovence prireditev »Dedek Mraz«.

Glede na začrtani plan dela na zabavno-kulturnem področju so Triglavani pripravili svojim rojakom vsak mesec po eno prireditev, v Löwenbräukellerju—Stiglmayerplatz. Njihova pričakovanja, da bodo rojaki radi prihajali na takšne prireditve, so se uresničila. Posebno živo in veselo je bilo »pustovanje«, najbolj pristrčno pa na prireditvi »dneva žena«, kjer so se najmlajši predstavili mamicam z devetdesetminutnim programom. Lep in kvaliteten program je pripravila prizadevna učiteljica slovenske dopolnilne šole tovarišica Marta Vizjakova, spored pa je povezoval z glasbenimi vložki mladinski ansambel Alpe-Adria pod vodstvom zakoncev Soršak. Za prijeten večer pa je, kot na vseh ostalih prireditvah, poskrbel ansambel Jožeta Krofliča.

Tudi ostalih aktivnosti društva si ne moremo zamisliti brez sodelovanja najmlajših, ki so aktivni tudi v športnih panogah. Ob nedeljah dopoldne vadijo namizni tenis in šah v društvenih prostorih, seveda pod strokovnim vodstvom člana športne komisije, imajo folklorno in dramsko skupino, pripravljajo spise in risbe, pa tudi za odhod v kolonijo se že pripravljajo. Skratka: polno so obremenjeni poleg redne šole in dopolnilnega pouka v slovenski šoli, ki jo obiskuje 90 učencev. Slovenska dopolnilna šola bo v kratkem odprla že svoj tretji oddelek in slovenski otroški vrtec. Želja društva Triglav je, da bi se čimveč predšolskih otrok naših rojakov vključilo v slovenski otroški vrtec ter da bi se čimprej pokazala potreba po četrtem oddelku slovenske dopolnilne šole, saj delo z mladimi obrodi največji uspeh.

Zavidljive uspehe so dosegli športniki SKŠD Triglava-München. Pod vodstvom marljivega, nesebičnega in požrtvovalnega predsednika športne komisije tov. Alojza Kranjca, so takoj po občnem zboru pričeli z resnim delom. V okviru proslav dneva republike so organizirali medklubske tekmovanje v kegljanju in namiznem tenisu. Kegljaškega tekmovanja so se udeležile moške ekipe jugoslovanskih klubov iz Geretsrieda, Münchna in Rosenheimu ter dve ekipi SKŠD Triglava-München. Klub Jugoslovanov-München je poslal tudi žensko ekipo.

Prvo mesto si je priborila ekipa »Triglava«, drugo ekipa »Kluba Jugoslovena« iz Geretsrieda, tretje pa ekipa iz Rosenheimu. Pri moških posameznikih je bil najuspešnejši Roman Jurčič iz Rosenheimu, pred Francem Žirovnikom in Lojzutom Kranjcem (oba SKŠD Triglav). V ženski konkurenci je zasedla prvo mesto Katica Škrlec pred Ivanko Gučec in Božico König (vse iz Kluba Jugoslovena-München).

Tekmovanja v namiznem tenisu so se udeležile ekipe Kluba Jugoslovanov Siemens-München, Kluba Jugoslovanov-München in dve ekipi SKŠD Triglava-München. Tudi v namiznem tenisu si je prvo mesto priborila ekipa SKŠD Triglava pred ekipo Kluba Jugoslovanov-München in ekipo II SKŠD Triglava-München.

Smučarji SKŠD Triglava so že v novembru pričeli s skupnimi treningi na avstrijskih smučiščih.

V decembru so se Triglavani srečali z ekipo »Obrtnika« iz Maribora v prijateljski tekmi v namiznem tenisu. Zmagovalci tega srečanja so bili gostje iz Štajerske. Kegljaška ekipa SKŠD Triglava je tekmovala v »Novoletnem kegljaškem tekmovanju«.

V januarju so se smučarji udeležili medklubskega prvenstva slovenskih društev v veleslalomu, ki je bilo v Winterthuru/Švica. Društvo Triglava je zastopalo 13 tekmovalcev: od cicibanov, pionirjev, mladincev do članov. Članska ekipa je zasedla 1.

mesto, med posamezniki so dosegli naslednje rezultate: 2. mesto Martin Kunač, 5. mesto Milivoj Pavletić, 6. mesto Igor Kantušar. Pri mladincih je bil najuspešnejši Goran Kantušar, pri pionirjih Davor Kantušar, pri pionirkah Sanja Pavletić, najuspešnejši ciciban pa je bil komaj petletni Dragan Zahar.

V marcu so se smučarji SKŠD Triglava že četrtrič udeležili tradicionalnega 6. slovenskega veleslalomu v Unteribergu/Švica. Nastopilo je 24 tekmovalcev, izleta pa se je udeležilo 56 članov Triglava. Ker je bilo to tekmovanje obenem tudi uradno izbirno tekmovanje društva Triglav, naj omenimo najboljše: pri članih Igor Kantušar, Elisabeth Kranjc pri članicah, Goran Kantušar pri mladincih, Davor Kantušar pri pionirjih, Sanja Pavletić pri pionirkah in Dragan Zahar pri cicibanih. Dragan Zahar je najmlajši član smučarske ekipe SKŠD Triglava, saj je star le 5 let. Izletnike in tekmovalce je spremljal v Švico mladinski ansambel Alpe-Adria, ki je poskrbel za veselo razpoloženje po napornem tekmovanju in vzbudil veliko navdušenje pri prebivalcih male vasi Unteriberg.

Aktivnost športnikov se je nadaljevala. V marcu mesecu je bil končan šahovski in namiznoteniški turnir za mlajše in starejše pionirje.

Med mlajšimi pionirji so bili v šahu najuspešnejši: Alen Kramberger, Karmen Kramberger in Simo Tušak. Med starejšimi pionirji pa Darko Soršak, Andrej Vizjak in Tatjana Vizjak.

V namiznem tenisu so med mlajšimi pionirji zasedli prva mesta: Zoran Dietner, Simon Tušak in Peter Suša, med starejšimi pa Andrej Vizjak, Darko Soršak in Jure Vihar. Tudi člani so končali namiznoteniški turnir. Prvo mesto si dele: Ivan Tušak, Valter Grabner in Milan Vihar, drugoplasirani je Kricelj, tretji pa Peter Mačukat.

V naslednjih mesecih bo odigrana nogometna tekma »Štajerci« proti ostalim. Med 8. in 10. aprilom so kegljači in igralci namiznega tenisa odigrali povratno tekmo z

ekipo RTV Maribor v Mariboru. Športna sekcija pripravlja tudi cros, ki se ga bodo lahko udeležili vsi, športniki in nešportniki. Na vseh tekmovanjih točkujejo vsakega posameznika, da bi ob koncu leta lahko izbrali najboljšega športnika društva Triglav. To bo seveda tisti, ki tekmuje v več panogah in ki bo na podlagi posameznih rezultatov zbral najvišje število točk.

Iz zgoraj navedenega je razvidno, da je aktivnost v SKŠD Triglavu dokaj pestra. Okvirni program dela predvideva tudi v še preostalih mesecih letošnjega leta isto razgibanost, saj idej in zagnanosti ne manjka. Če pomislimo, da vsi odborniki in člani Triglava delujejo tako aktivno v svojem prostem času, saj so vsi preko dneva polno zaposleni, potem jim moramo prav gotovo čestitati za njihove uspehe in jim tudi v bodoče zaželeti kar največ uspehov, ki so največje priznanje za njihovo požrtvovalno in nesebično delo.

MARJAN KEPIC

BILI SMO V MÜNCHNU

Kegljači iz Nagolda smo se 30. aprila odpeljali na veliko tekmovanje v München. Očka, ki je tudi tekmoval, mi je rekel, da grem lahko z njim. Zelo sem se veselil tega izleta in v petek sem že komaj čakal tega dne. V soboto smo se že zgodaj zjutraj odpeljali v Stuttgart, kjer nas je čakal avtobus. Vreme nam ni bilo naklonjeno. Deževalo je, toda vseeno je bilo v avtobusu zelo prijetno razpoloženje. Po štirih urah vožnje smo prispeli do olimpijskega parka. Od tam ni bilo daleč do kegljišča. Nagoldska ekipa je prišla na vrsto šele čez nekaj ur in med tem časom sem si ogledal vrsto zanimivosti: televizijski stolp in dva velika moderna plavalna bazena. Kupil sem si tudi nekaj razglednic in značk. Nato sem se vrnil na kegljišče, kjer so začeli kegljati Nagoldčani. Nekateri so kegljali lepo, drugi pa niso imeli toliko

sreče kot navadno. Po kegljanju smo se odpravili v veliko dvorano, kjer so tekmovalci dobili pokale. Razdelil jih je večkratni svetovni in državni prvak v orodni telovadbi Miroslav Cerar. Nagold sicer ni dobil pokala, toda naši prijatelji iz Stuttgarta so ga osvojili. Nato je začela igrati godba za ples. Domov sem prišel šele ob pol štirih zjutraj. Spal sem do enajstih dopoldne.

Ta dan je bil za mene najlepši, odkar sem v Nemčiji, kajti videl sem mnogo zanimivosti, spoznal sem se s slovenskimi šolarji drugih oddelkov in spoznal sem pot v München. V družbi Slovencev nam je bilo vsem zelo všeč.

MIRKO KASTELIC
ROHRDORF, 7. RAZRED

„SLOVENIJA“ V GÜTERSLOHU

Rad bi vam opisal delo slovenskega športnega društva »Slovenija« v Güterslohu vse od začetka do danes, ko smo pred nekaj tedni imeli naše veliko slavlje, ustanovni občni zbor. Dela smo imeli res veliko, a vendar smo vztrajali, da smo na koncu lahko dočakali ta dan v veselju z našimi gosti iz ZR Nemčije in domovine. Marsikateri gost je bil presenečen ob našem dotedanjem delu, vsekakor pa imamo tudi še velike nacrte.

Na pobudo rojaka Adolfa Sternada smo v oktobru lani sklicali sestanek, na katerem smo se odločili, da bomo ustanovili svoj lastni klub. Izbrali smo iniciativni odbor, ki ga je sestavljalo sedem članov. Odločili smo se že tudi, da bomo klubu dali ime »Slovenija«. Društvo smo tudi že prijavili. Pri začetnih problemih nam je priskočila na pomoč tudi republiška konferenca SZDL Slovenije. Od tedaj smo imeli v društvu dve proslavi in dva zabavna večera. Ob pomoči tovarne Vossen smo si uredili nogometno igrišče, temu pa je sledila akcija za društvene prostore, ki smo jih tudi sorazmerno hitro našli, saj smo v njih že od 14. januarja. Za naše društvo pomenijo zelo

veliko spodbudo. V okviru društva trenutno delujejo poleg nogometne tudi namiznoteniška in šahovska sekcija. V tem času smo imeli tudi že prvo pomembnejše nogometno srečanje. To je bilo predtekmovanje v počastitev dneva mladosti. Igrali smo z Jugoslavijo iz Bad Salzufna in izgubili. Potem pa smo čakali na naš najpomembnejši dan — 23. april 1977. Slovesno vzdušje je ustvarjala slovenska glasba in petje. Ob deveti uri zvečer je stopil na oder predsednik društva, pozdravil zbrane goste in jim opisal preteklost društva ter z nekaj besedami segel tudi v prihodnost. Zavzel se je za to, da moramo vsi rojaki na tujem graditi bratstvo in enotnost, poudaril pa tudi, da si moramo prizadevati, da bi tudi naši najmlajši v Güterslohu dobili slovenski dopolnilni pouk.

Predstavniki domovine tov. Tone Brož nam je izročil pozdrave vseh, ki tudi v domovini mislijo na nas, ter poudaril, da je presenečen nad našim dosedanjim delom. Našega ustanovnega občnega zbora pa so se poleg predstavnika iz domovine udeležili tudi predstavniki jugoslovanskega generalnega konzulata in predstavniki firme Vossen, ki so nam obljubili vso pomoč pri našem nadaljnjem delu. Naši gostje so si ogledali tudi naše društvene prostore.

ADOLF STERNAD

OTROCI POROČAJO

IZ ZÜRICH: Ob koncu šolskega leta, in to je pri nas v mesecu aprilu, smo imeli lepo zaključno prireditev skupaj z učenci srbskohrvaških, hrvaško-srbskih in makedonskih dopolnilnih šol. Bili smo v veliki dvorani Albisriederhausa, ki je bila svečano okrašena. Najprej smo vsi skupaj peli našo himno, potem je bilo mnogo lepih recitacij in potem smo zopet zapeli. Orkester smo imeli kar sami. Bil je sicer majhen, ampak igrali so imenitno. Za konec pa je nastopila tudi folklorna skupina. Potem pa

Slovenska učiteljica v Švici s skupino učencev

je bil odmor in takrat so nam razdelili spričevala in nas pogostili. Ampak to še ni bil konec. Po končanem odmoru, so nastopili gostje iz Nertve, velikanski pevski zbor, sama dekleta. Imele so bele škornje in kratka bela krila in modro-bele majice, prav vse, in ko so zapele, so se kar šipe tresle. Bilo je krasno.

IZ WINTERTHURJA: Na proslavi 1. maja smo imeli v Winterthuru goste. Povabili smo učence dopolnilne šole iz Schaffhausena in vsi skupaj smo imeli lep program, z recitacijami in pesmimi, in tudi muziko smo imeli svojo. Tovariši iz občine Center v Ljubljani pa so za nas pripeljali iz domovine knjige za darilo. S prijatelji iz Schaffhausena smo se veliko pogovarjali, potem pa so se odpeljali spet domov. Mislimo, da se bomo kmalu spet videli na pikniku.

»BLED« V ESSNU

OBISKALI SMO DOMOVINO

Folklorni skupini društva »Bled« v Essnu sta v zadnjem

letu silno marljivo vadili in se tako naučili več plesov, zato smo sklenili, da bomo tudi domovini pokazali, kaj smo se naučili. To pa je bila tudi priložnost, da se v Sloveniji pogovorimo z zastopniki organizacij, ki se ukvarjajo z vprašanji rojakov na tujem, jim razložimo naše težave in probleme, s katerimi se srečujemo pri našem delu. Naša pokroviteljska občina Radovljica je bila takoj pripravljena sprejeti tudi organizacijo naše male turneje.

Iz Essna smo se odpeljali 7. aprila zvečer z avtobusom. Bili smo veseli, ker smo bili vsako uro bliže domovini. Ko smo naslednji dan prispeli v Radovljico, so nas gostitelji že pričakovali. Takoj smo se odpeljali na Bled, kjer je bil naš »dom« v hotelu »Svoboda«. Zvečer smo imeli že nastop v prekrasni novi osnovni šoli na Bledu. Po uspelem kulturnem programu, ki smo ga izvedli v sodelovanju s kulturnim društvom z Bleda, smo se še dolgo pogovarjali o našem delu v Essnu, kako smo potovali, kako bomo preživeli še preostale dneve.

Naslednje dopoldne smo se ponovno zbrali v osnovni šoli. Naši najmlajši in tamkajš-

nji šolarji so si izmenjali naslove in si obljubili, da si bodo pridno dopisovali, mi pa smo s predstavniki šole in kulturnih organizacij izmenjali mnenja ter dobili mnogo koristnih nasvetov.

Ugotovili smo, da je za naše otroke v Essnu velik problem slovenščina, saj imajo slovenski pouk le enkrat tedensko, druge dneve pa hodijo v nemško šolo. Ravnatelj osnovne šole je predlagal, naj bi nekaj naših otrok preživelo počitnice pri družinah na Bledu in okolici, seveda pa smo tudi mi želeli, da bi otroci z Bleda prišli za nekaj časa k slovenskim družinam v Essen. Naša voditeljica folklorne skupine Jožica Sieger je hotela kar takoj vzeti s seboj dva šolarja.

V soboto popoldne smo se odpeljali na ogled Bohinja. Žal je bilo slabo vreme, zato smo lahko le iz avtobusa občudovali prelepo okolje in čudovito jezero. Zvečer pa smo bili gostje osnovne šole dr. Janeza Mencingerja v Bohinjski Bistrici. Tudi tam smo bili sprejeti nadvse prisrčno. V ušesih nam še vedno zvenijo pesmi, ki nam jih je zapel šolski pevski zbor. Videli smo plesati tudi njihovo folklorno skupino in ugotavljali smo, da smo mi res pravi amaterji, kajti naša folklor se ne more primerjati s tem, kar so nam pokazali domačini. Kljub vsemu pa je bil to za nas eden izmed najlepših večerov, zato se še enkrat vsem zahvaljujemo za gostoljubje.

V nedeljo smo imeli prost dan. Naši gostitelji so organizirali izlet v Begunje. Ogledali smo si zapore in mesta, kjer je okupator streljal talce. Težko je bilo otrokom razložiti vse tisto, kar se je tukaj dogajalo pred tridesetimi in več leti.

Naše bivanje na Bledu se je bližalo koncu. Še enkrat bi se rada v imenu vseh članov društva »Bled« iz Essna zahvalila vsem predstavnikom organizacij iz Radovljice, ki so žrtvovali toliko časa, da so nam pripravili tako prisrčen sprejem ter nam dokazali, da tudi v domovini mislijo na nas ter so veseli, če jih obiščemo.

V ponedeljek zjutraj smo obiskali Kumrovec. Ogledali smo si Titovo rojstno hišo in presrečni smo bili, da smo tudi mi iz daljnega Porurja videli, kje je tekla zibelka našega dragega predsednika. Nato nas je pot vodila na Štajersko. V Hotinji vasi pri Mariboru sta nam KUD »Milka Zorec« in Gasilsko društvo Hotinja vas pripravili kosilo in organizirali nastop. Preoblekli smo se v Železničarskem domu na Pohorju in zvečer nastopili v nabito polni dvorani gasilskega društva v Hotinji vasi. Pred nastopom naše folklorne skupine je zapel nekaj pesmi pevski zbor AMD Orehova vas, nato pa smo se z domačini pogovorili o našem delu v ZR Nemčiji. Tudi ta večer je minil kot v hipu in v torek smo se odpeljali v Muto, zadnjo postajo našega potepanja po domovini. V Muti so nas sprejeli predstavniki kulturnega društva »Svoboda« iz Mute in tovarne »Gorenje«. Ogledali smo si tudi muzej. Nastop se je pričel že ob 16. uri. Po bogatem programu, ki ga je pripravilo KD »Svoboda«, sta zaplesali še naši folklorni skupini. Občinstvo nam je s ploskanjem pokazalo, da jim je naš nastop ugajal in zaželelo nam je srečno vrnitev v Nemčijo. Mnogi smo imeli solzne oči, ko se je približal čas našega odhoda. Morda nam je bilo slovo le zato nekoliko lažje, ker so nam pevci iz Mute obljubili, da nas bodo obiskali ob naši 5. obletnici, ki smo jo praznovali 21. maja, ter nam tako obogatili kulturni program. Ko smo se vozili skozi zasneženo Avstrijo, je pogovor potekal samo o tem, kako smo bili povsod lepo in prisrčno sprejeti. Marsikomu je bilo to nepozabno doživetje. Vsem, ki so sodelovali pri tem, smo globoko hvaležni.

IDA KURMANŠEK

ZGODOVINSKI DOGODEK NA 6. PLANINSKEM PLESU

Zürich, sobota, 30. april 1977
— V dvorani Albisriederlausa

je ponovno zaplapolala jugoslovanska zastava. Tokrat je zaznamovala 6. tradicionalni planinski ples SPD Triglava. Navzoči so bili častni gostje, delegacije iz doznovine, predstavniki generalnega konzulata, člani drugih jugoslovanskih društev, predstavnic Ljubljanske banke. Okrog tristo ljudi iz vseh delov Švice in še z onstran meja, iz najoddaljenejših krajev; kdor je mogel, je prišel, z avtomobilom, z vlakom, v družbi ali sam.

Šesti planinski ples pa ni le tradicionalen in le ples in zabava, temveč pomemben dogodek v zgodovini SPD Triglava Zürich.

Na svečano okrašenem odru sredi rož dva zgodovinska zvitka na mizi, v ozadju orkester, med rožami pa v bleščeče rdeči narodni noši, s cekarjem in avbo, lepo mlado dekle — simbol Slovenije.

Žarometi se prižgo, glasba utihne. Na oder prihajajo predsednik SPD Triglava Roman Kranjc in predstavniki občinskega sveta Zveze sindikatov Slovenije pri občini Ljubljana-Center. Zvočniki zadone ... Roman Kranjc pozdravi goste in napove podpisovanje pogodbe o kulturnem in športnem sodelovanju, pomoči, izmenjavah, gostovanjih. O pomenu tega dokumenta za odrasle in otroke govori Rudi Žavbi, član koordinacijskega odbora za sodelovanje z delavci, začasno zaposlenimi v tujini. Oba predsednika, Roman Kranjc za SPD Triglav in Miha Draksler za občino Ljubljana-Center, počasi odvijata rdeča zvitka, ju položita na mizo, ter ju, sredi bučnega ploskanja, podpišeta.

Žarometi so prižgani, bliskajo fotoaparati, filmska kamera brni skozi dvorano in spremlja podpisnike, ki zapuščajo oder ... Orkester prevzame besedo.

Zvedavi pogledi švigajo sem in tja. Sproščeni obiskovalci zaplešejo, sledijo narodnim napევom. Natarice imajo polne roke dela, hitijo sem in tja, med njimi člani društva prodajajo srčke fantom za dekleta ...

Potem pa tuš in svečani izbor »kraljice srčkov«. Prva, ki je

dobila največ srčkov, dobi povrhu še darilo in šopek rož in ples, samo za njo.

Topli glas Braca Korena se v zasanjanih popevkah preliva v nežne poglede. Ure tečejo, premalo jih je. Večer pa je poln presenečenj.

Tombola. Hura. Pri sosednji mizi nekdo navdušeno kaže Jatovo letalsko karto, tam zadaj drugi darila Ljubljanske in Sarajevske privredne banke, cel kup steklenic Radenske in še mnogo, mnogo dobitkov, ki jih je kupilo društvo.

Štiri je ura. Ljudje pa ploskajo, fantov iz Sevške doline in Braca Korena še ne pustijo domov.

Še en valček, še eno polko ... Samo en valček še, popevko ...

Prvi večer sodelovanja z Ljubljano je bil prelep in vsi so zadovoljni. SPD Triglav je dobil plezalne vrvi in glasbo za ta večer, ljudje pa mnogo imenitnih dobitkov, nekdo morda zaljubljeno srce, drugi lep spomin.

BREDA CECHICH-STEPIČ

SPD TRIGLAV V NACIONALNEM PARKU

Zasneženega februarskega popoldneva je bilo, po dobrem domačem kosilu, ko smo slo neli nad zemljevidom in kovali načrte za počitnice. Prsti so drsli sem in tja in se ustavili na jugu. »V Cavtat gremo, to bo dobro za vse, saj je imela to zimo gripa pri nas dežurno službo!« »Škoda,« je rekla Marjanca, »Za nas je predač. Imamo še dva tedna dopusta, pa gremo k mami na Gorenjsko!« Jernejček je skremžil obraz, s solzami v očeh je prosil: »Saj sta obljubila, da bomo šli letos skupaj z Igorjem in Loro. Prosim, pojdimo v Cavtat!« »Ne, ne gre«, je bil očetov odgovor, Jernejček pa v jok: »Saj vedno pravita, da se obljubo mora držati!«

Resnično, prav je imel, obljubo je treba držati, še posebno, če jo daš otroku. Torej, kako rešiti problem? Napenjali in napenjali smo možgane, pa pravi Lora: »Kaj če

bi šli jeseni za dva dni vsi neka skupaj?« in že ji skoči v besedo Igor: »Idejo imam. V nacionalni park pojdimo.« Skočil je s stola, zdrvel k vratom in izginil. Dve, tri minute in že je bil nazaj s knjigo v roki. »Glejte, kaj imam. Gospa Meier nam jo je posodila. Krasne slike so v njej.« Bila je knjiga o švicarskem nacionalnem parku.

Pa smo tega popoldneva brali in gledali vse do večera. Brali smo, da je nacionalni park v Engadinu, da je Engadin dobil ime po reki Inn, ki so ji stari prebivalci rekli En, da pravijo Engadinu tudi Streha Evrope, ker se z njega spuščajo poti in ceste na vse strani neba, v Italijo, Avstrijo, na sever in zapad, da so si ljudje prvič utirali pot skozenj že pred tri tisoč leti, pa o njegovih naravnih bogastvih in o tem, kako so se zanj borili Iliri, pa Etruščanska plemena, Rimljani, nemški grofje in Habsburžani in kako so ga mnogi plenili. Il Fuorn v nacionalnem parku že po svojem imenu spominja na topilne peči, ki so jih v štirinajstem stoletju uporabljali za topljenje svinca, srebra in železa, za kurjavo pa sekali lepa drevesa in gozdove. Avstrijski grofje so pošiljali v Engadin cele oddelke gozdarjev in splavarjev, ki so neusmiljeno pustošili in splavljali po Innu k solinam v Innsbrucku cele gozdove starih očakov. Potem je prišel čas okrevanja, nekaj stoletij miru, novi gozdovi so zrasli a tudi nov sovražnik. Pred sto leti so se začeli svareči glasovi pred grozečo nevarnostjo prihajajoče tehnike in turizma in iz glasov se je rodila ideja o delu dežele, katere se človek v bodočnosti ne bi smel dotakniti. Tako se je pred sedemdesetimi leti rodil švicarski nacionalni park, ki meri danes 170 kvadratnih kilometrov in v katerem stoji, če računamo drevesa nad 1,3 metrov višine, 20 milijonov dreves ali še več, in živi na stotine najrazličnejših vrst živali in rastlin, med njimi mnogo drugod že redkih ali pa jih celo več ni. Strokovnjaki nenehno raziskujejo in nadzorujejo ta del narave, da bi s svojimi opazovanji čim-

bolj pripomogli ohranitvi narave v svetu in človeka v njej. . . . Prelistamo še slike, ena lepša od druge. Zametasta zelena gorska 'pobočja, med njimi ozka pot skozi zlatorumene macesne, v ozadju srebrnosive stene in zasnežen gorski vrh, plavo nebo. Ali pa šumeči valovi, v soncu lesketajočega se plavozelenega gorskega potoka, lesena brvnad njim, gruča jelenov v travi, orel v višinah, v Val Trupchun pa kozorogi in gamsi mirno na skalah, kot da varujejo ta svet. Osamljeni štori in obledela debela po tleh govore o tem, da je tu narava sama gospodar. Veverice, podlasice, svizci, hermelin, encian, planike, mir. . . .

Ko smo se čez nekaj tednov zopet našli ob proslavi dneva žena in govorili o tem, kako bi se peljali v Engadin, saj nihče od nas nima avtomobila, nas je prekinil sosed: »Vprašajte predsednika, on je že bil tam.« Roman Kranjc je z nasmehom na ustih poslušal, ko smo mu pripovedovali o naših prevoznih težavah. »Lahko greste z vlakom do Zerneza in prenočite v hotelu Park Nazional Il Fuorn. Sicer pa, v jeseni, 8. in 9. oktobra gremo tudi mi z društvom, z avtobusom v nacionalni park, pa pojdite z nami. Za člane daje društvo celo popust!« Povabil nas je k sebi domov, da nam pokaže diapozitive z lanskoletnega izleta.

Šli smo, da vidimo, če je vse res, kar je bilo v knjigi. Pa so bili nekateri posnetki še lepši. Ko pa nam je pravil, kako so videli jelene in srne prav od blizu, kakšno veselje so imeli otroci, posebno še štiriletni sinko, da niso bili utrujeni, saj so poti položne in višinska razlika le kakih dvesto metrov, kako se vmes ustaviš, nekaj popiješ in poješ, smo se kar prijaviili.

Roman pa nam je dal še nekaj navodil in nasvetov: »Torrej, odšli bomo med šesto in pol sedmo uro. Vožnje bo kake štiri ure. Vsak dan bomo hodili okoli štiri ure, ko sila moramo nesti s seboj v torbi ali malem nahrbtniku, večerja in zajtrk pa bosta v hotelu, kjer bomo prenoče-

vali. Toliko, da veste, obleka naj bo športna, prav nič alpinistična, le dobri čevlji za hojo so potrebni. Pa fotoaparata ne pozabite. O, in še nekaj morate vedeti. V nacionalni park se ne sme voditi psov, pa četudi so na vrvici, ne sme se v njem trgati rož, ne taboriti, papirja ne metati po tleh in ne prižigati ognja. Vse to morajo vedeti otroci, pa dostikrat tudi odrasli. In pa če imate prijatelje, ki bi hoteli iti z nami, jim povejte, da je čas prijave do 8. septembra, lahko kar po telefonu na številko: 01-51 79 84.

ODMEVI

ALI SMO SLOVENCIR TAKŠNI?

Ni nam razumljivo ravnanje in pisanje g. Urbančiča, ko v svojem pismu Rodni grudi samega sebe postavlja za vzgled, kakšni naj bi bili Slovenci, sam pa ni pokazal najmanjše volje in dejanskega interesa, da bi priskočil na pomoč slovenskim društvom in kaj koristnega prispeval. Slovensko društvo v Olofströmu mu je to možnost sodelovanja ponudilo, vendar je ni izkoristil.

Težko je razumeti take izpade, kot jih je naredil g. Urbančič, ko piše: »Po deset ljudi prihaja v klub bolj zaradi firbca. . . .« Kaj ima g. Urbančič proti tem ljudem? Zakaj je Urbančiču toliko odveč, da tudi v švedskem jeziku in švedski publiki govorimo o Ivanu Cankarju? Povemo mu lahko, da bomo Slovenci na tujem še naprej ponosno govorili, če bo potrebno, tudi v stotih jezikih o našem velikem pisatelju, saj se ne sramujemo povedati, kdo in od kod smo Slovenci. Zdaj nas zaradi tega, ker smo o Cankarju govorili po švedsko, obsoja, da smo »klonili Švedom«, kar je smešno in neutemeljeno. Trditve »mnogi naši ljudje so izgubili zaupanje v svoja društva« so cinične in nevoščljivo zbadljive, saj je dobro znano, da število članov slovenskih društev na Švedskem počasi a nenehno raste. Hudo žaljiva pa je Urbančičeva trditev,

čes »da se vodilni ljudje v društvih ne upajo domov«. To je po našem mnenju zlonamerni napad na vsa slovenska društva na Švedskem in na njihove predstavnike, ki so demokratično izvoljeni in ki imajo vsi radi domovino, saj drugače ne bi sodelovali v slovenskem društvu.

Strinjamo se z g. Urbančičem, da imajo starši veliko odgovornost, ker se slovenski jezik pogosto zanemarja, vendar pa vsekakor ni pošteno in je moralno škodljivo, da se na tak način graja slovenska društva in njihove predstavnike, ki se povsod zavzemajo, da se odpravi take negativne pojave.

Strinjamo se z ugotovitvijo našega skrbnega, delovnega in zavednega rojaka F. Kneza, enega od mnogih, ki že več let neprestano pomaga pri delu društva »Slovenija« v Olofströmu, in ki je mnogo naredil za obstoj in razvoj našega slovenskega društva. Kaj pa je naredil g. Urbančič? Lepo bi bilo, ko bi se tudi on tako izkazal in vložil svoj delež v razvoj slovenske kulture na Švedskem ter sodeloval pri akcijah, ki so v korist, veselje in zadovoljstvo rojakov. Mislimo, da je tako pristansko pisanje v slabo moralno pomoč in podporo odbornikom slovenskih društev na Švedskem. Pridružujemo se tudi apelu F. Kneza iz Nasuma, ko poziva vse naše rojake na Švedskem, naj bodo še bolj enotni in naj skupno nastopajo proti vsem, ki na različne načine ogrožajo sadove naporenega dela narodno zavednih slovenskih rojakov na Švedskem.

UO KD »SLOVENIJA«, OLOFSTRÖM
ŠTEFAN ZRINSKI,
PRESEDNIK

KDO SO »ZAVEDNI« SLOVENCIR?

Ker sem že večletni sodelavec slovenskega društva na Švedskem in dobro poznam razmere, v katerih delujejo slovenska društva v tej deželi, z zadovoljstvom pozdravljam odmev naših rojakov, posebno še odgovore G. Gradnika in F. Kneza v št. 5 na napade, ki jih je g. Urbančič pri-

krito navedel v svojem članku v Rodni grudi. Meni in veliki večini Slovencev na Švedskem je neprijetno, ker navaja v svojem članku, da smo Slovenci, ki smo v odborih, proti Jugoslaviji. Ko sem se zanimal, kaj in kdo je ta človek, koliko sam pomaga slovenskim društvom, sem kmalu tudi sam ugotovil, da se v veliki meri ukvarja z nepoštenim delom, ki povzroča veliko škodo Slovincem in Jugoslovanom na Švedskem. Večina nas rojakov na Švedskem pa le želi ostati zvesta naši najlepši domovini Sloveniji in Jugoslaviji.

RADE LABODNIK,
ARLÖV, ŠVEDSKA

KAJ JE URBANČIČ NAREDIL ZA SLOVENCE?

Dokler g. Urbančič ni še ničesar naredil za Slovence na Švedskem ali ponudil svoje pomoči društvom, ker so po njegovem mnenju menda preveč »komunistična«, potem je bolje, da molči, tako da rojaki na Švedskem lahko v miru nadaljujejo s svojim kulturnim delom, ki je v veliki večini nam Slovincem v zadovoljstvo, zato ga prosimo, da tudi sam sebe preneha nazivati s Slovincem.

J. BIZJAK,
PARTILE, ŠVEDSKA

OPOMBA UREDNIŠTVA:

S tem zaključujemo objavljane odgovorov na polemično pismo F. Urbančiča. Kot ste lahko sami razbrali, so se nekateri rojaki oglašali v svojem imenu, nekateri pa v imenu slovenskih društev, prav vsi pa so si bili enotni v obsodbi in zavračanju stališč, ki jih je v svojem pismu navedel F. Urbančič. Menimo, da je njegovo pismo resnično potrebovalo odgovor, saj se je tako razjasnilo marsikatero mnenje o delovanju slovenskih društev na Švedskem. Prejeli smo tudi že dve ponovni pismi F. Urbančiča, kot odgovor na nekatere odgovore na njegovo prvo pismo, vendar pa ti dve pismi nista v okvirih poštene razprave o delovanju slovenskih društev, temveč sta predvsem osebna obračunavanja s posameznimi dopisniki, zato menimo, da za objavo nista primerni.

ILANIKA Kranj

ženska - moška
otroška - športna obutev

TOVARNA TRANSFORMATORJEV

P.O. LJUBLJANA-ČRNUČE

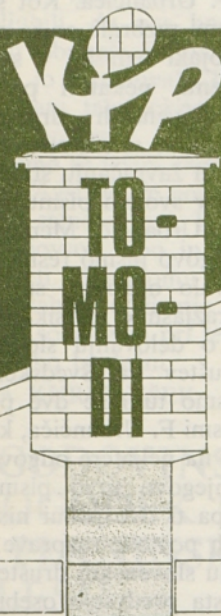
PROIZVAJA

MOČNOSTNE TRANSFORMATORJE MOČI OD 50—50.000 kVA, VSEH NAPETOSTI OD 132 kV Z IN BREZ REGULACIJE POD BREMENOM, TRANSFORMATORJE ZA ELEKTRO VLEKO IN DRUGE SPECIALNE TRANSFORMATORJE.

TOPLI
MONTAŽNI DIMNIK
Z GIBLJIVO
KISLOODPORNO
OGNJESTALNO
ŠAMOTNO CEVJO

UPORABLJA SE ZA PEČI
IN KOTLE
OD 4.000 DO 100.000 Kcal/h

INFORMACIJE
IN STROKOVNI NASVETI:
MONTAŽNO
INDUSTRIJSKO PODJETJE
61000 LJUBLJANA
OPEKARSKA 13
TEL.: 22-113, 20-641,
TELEX: 31420 YU KIP

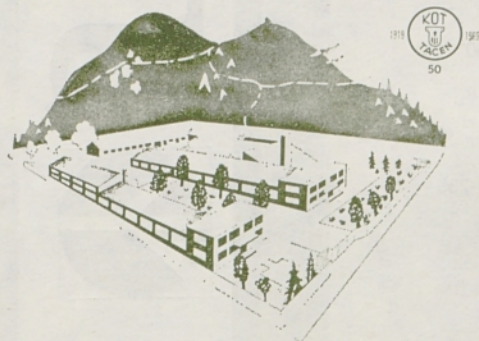

V prijetnem okolju
se jezik razveže
in kava **MERCATOR**
vsem se prileže.

KOT

TOVARNA KOVINSKEGA OKOVJA - TACEN 38, LJUBLJANA
ŠENTVID-JUGOSLAVIJA - TELEFON 51 244 51 146

FACTORY OF METALLIC FANCY GOODS
MANUFACTURE DE MENUS OBJETS EN METAL
METALLWARENFABRIK

IZDELUJEMO OKOVJE ZA KOŽNO GALANTERIJO
OKVIRJE ZA DAMSKE TORBICE, RAZNOVRSTNE
KLJUČAVNICE IN OKOVJE ZA KOVČKE, AKTOVKE
IN RAZNE ŠPORTNE REKVIZITE, KONZERVNE NOŽKE,
ŠČITNIKE IN RAZNOVRSTNE MODNE ZAPONKE
ZA OBUTVENO INDUSTRIJO, OKOVJE ZA
GRAMOFONSKO KOVČKE. VSI IZDELKI SO V
NIKLJANI, ZLATI BARVI, PATINIRANI IN BARVNIH
IZVEDBAH PO ŽELJI NAROČNIKA.
VSEM CENJENIM ODJEMALCEM SE PRIPOROČAMO
IN GARANTIRAMO ZA KVALITETO BLAGA IN
SOLIDNO POSTREŽBO.

„KLI“ OKNA IN BALKONSKA VRATA

KOMBINAT LESNE INDUSTRIJE - LOGATEC,
SLOVENIJALES
TELEFON: 74-333

NA TISOČE STANOVANJ, KI SMO JIH
OPREMILI Z OKNI »KLI« V JUGOSLAVIJI
IN V INOZEMSTVU, POTRBUJEJO VISOKO
KAKOVOST NAŠIH IZDELKOV.

DOSTAVA NA DOM.

MONTAŽA V OBJEKTE NA OBMOČJU
GORENJSKE, DOLENJSKE, NOTRANJSKE
IN PRIMORSKE.

GARANCIJA VGRAJENIH IZDELKOV.

PRODAJALNA V LOGATCU ODPRTA VSAK
DAN OD 6.-18. URE IN OB SOBOTAH
OD 8.-12. URE.

ZAHTEVAJTE PROSPEKTE IN CENIKE!

DOM SI GRADITE IN SE ODLOČATE ZA NAKUP OKEN, VRAT, OKENSKIH
SENČIL, KAR VSE SODI V PODROČJE STAVBNEGA POHIŠTVA.
SEVEDA GRADIMO ENKRAT ZA VSELEJ – TOREJ HOČEMO KVALITETO
Z NAJMODERNEJŠIMI REŠITVAMI: TO JE STAVBNO POHIŠTVO

JELOVICA – ŠKOFJA LOKA

JELOVICA IZDELUJE MED DRUGIM TUDI FINALIZIRANA OKNA IN
BALKONSKA VRATA, FURNIRANA NOTRANJA VRATA, POLKNA, ŽALUZIJE,
MONTAŽNE STANOVANJSKE HIŠE IN WEEKENDE, RAZNE MONTAŽNE
POSLOVNE OBJEKTE, ITD.

LASTNA TRGOVSKA MREŽA V JUGOSLAVIJI

ŠKOFJA LOKA, KIDRIČEVA 58, TEL. 064 61-361
ZAGREB, SESVETE, ZAGREBAČKA bb, TEL. 041 253-259
NOVA GRADIŠKA, KRAJAČIČEVA 31, TEL. 055 81-123
PULA, FIŽELA 7a (NA STOJI), TEL. 052 23-976
CRIKVENICA, VINODOLSKA 31, TEL. 051 831-115
ZADAR, BIOGRADSKA bb, TEL. 057 23-815
ŠIBENIK, UL. BRATSTVA I JEDINSTVA 98, TEL. 059 23-876
DUVNO, BORIŠE KOVAČEVIĆA bb, TEL. 080 72-179
SARAJEVO, RAJLOVAC, UL. 21. MAJA 147, TEL. 071 526-338
STARA PAZOVA, SAMENJAROVA 29, TEL. 022 81-666
NIŠ, UL. NIKODIJA STOJANOVIĆA (TATKA), TEL. 018 65-930
SKOPJE, MADJARI, UL. 821 br. 3, TEL. 091 61-104
SPLIT, KOVANJINOVA 1, TEL. 058 48-780
OSIJEK, ČEPINSKA bb, TEL. 054 31-922
KRAGUJEVAC, BELOŠEVAC, M. BANKOVIĆA bb, TEL. 034 66-235
VALJEVO, KOLUBARSKA bb, TEL. 014 22-233
BAR, TEL. 085 22-189

JELOVICA

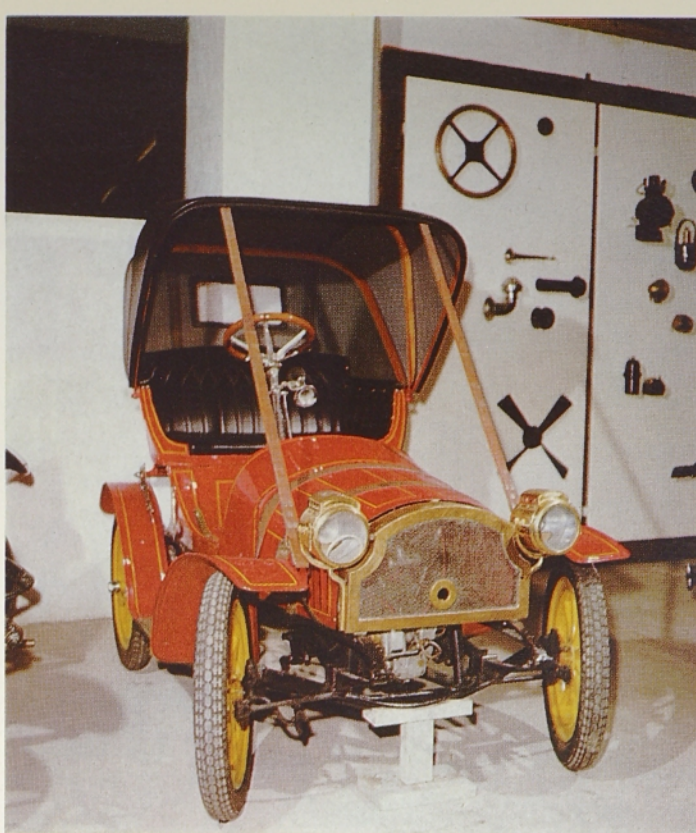

BELA CERKEV NA DOLENJSKEM

Redki so pri nas muzeji, ki bi domovali v nalašč zanje sed-zidanih poslopjih. Navajeni smo kar na »muzeje v muzejih«, saj jih večina gostuje v nekdanjih samostanih in gradovih — na žalost kusto-sev, ki tarnajo nad neustreznimi, pretemnimi prostori in v veselje obiskovalcev, ki jim že sam sprehod po grajskih sobanah ali samostanskih hodnikih predstavlja doživetje, stik s preteklostjo.

Eden najbolj tipičnih primerov »muzeja v muzeju« je Tehniški muzej Slovenije, ki je postavil svoje zbirke na ogled v gradu Bistra pri Vrh-niki. Sam grad, ki dolga sto-letja na obrobju Barja klju-buje času, vojnim vihram, požarom in potresom, je za-radi pestre preteklosti in tudi nadvse prijetne okolice postal priljubljena izletniška točka mnogih Slovencev in tujcev. Kljub temu, da je naš namen predstavili muzej, ne bo odveč nekaj besed o zgo-dovini gradu, ki je za naveliča-nega turista, nasičenega z vtisi iz številnih svetovnih muzejev, morda celo bolj za-nimiva kot muzejska zbirka.

Iz zaprašenih arhivov zvemo, da je koroški vojvoda Ber-nard pred dobrimi 750 leti med izviroma Bistre ustanovil kartuzijo, samostan molčečih belih menihov, ki ga je do-končno utemeljil njegov sin Ulrih leta 1260. Svoj višek je samostan dosegel v 14. sto-letju. Njegova posestva so se raztezala po vsej Kranjski, na Gorenjskem, v Istri, na Vipavskem. Toda ob razcvetu Bistre nesreča ni počivala. Prvo zlo so bili turški vpadi, reformacija pa je v samos-tanu skalila tudi duhovno živ-ljenje. Mogočnemu potresu leta 1670 je dobrih sto let kasneje sledil požar, ki je upepelil večino samostanskega poslopja. Komaj si je Bistra opomogla, že je leta 1732 prosvetljeni absolutist Jožef II. kartuzijo razpus-til. Nekaj časa je bila v Bistri okrajna gosposka, razsojali pa so tudi spore Vrhničanov, Polhograječanov in Borovničanov. Leta 1826 je poslopje in okoliško posestvo kupil ljub-ljanski trgovec in tovarnar Franc Galle, ki je Bistro pre-

Najstarejši avto v Bistri

TEHNIŠKI MUZEJ SLOVENIJE V BISTRI

uredil v graščino, kakršna je ostala do današnjih dni.

Najstarejši in najpomembnejši del stavbe je danes gotski križni hodnik. Nekoč je bil povezan s samostansko cerkvijo, ki so jo porušili leta 1808. Tu najdemo dva rimska kamna, posvečena vodnim božanstvom. Posebnost so še sončne ure na dvoriščnih stenah in kamnoseška znamenja. Spomenik zase pa je rokokojska, s freskami bogato poslikana kapela.

Po vojni se je v grad Bistro naselila državna gozdna uprava in leta 1947 smo nekaj prostorov odmerili kabinetni zbirki gozdarskega inštituta v Ljubljani. Ko je bil leta 1951 ustanovljen Tehniški muzej Slovenije, je prevzel pod svoje okrilje grad skupaj s kabinetno zbirko s področja gozdarstva, lesarstva in lovstva. Odkar je pred 24 leti odprl vrata prvim obiskovalcem, so v naslednjih letih poleg gozdarskega, lesnega in skromnega lovskega oddelka zrastle še elektrotehniški, kovaški, prometni, tekstilni in

močno povečan lovski oddelk.

Sami naslovi oddelkov povedo, kaj vse si lahko v muzeju ogledamo. Podobno kot v drugih tehniških muzejih, bi marsikdo lahko sklepal, vendar bi se zmotil. Zanimaril bi namreč lastnost, ki daje svoj-skost Tehniškemu muzeju Slovenije, namreč, da ima vse, kar v muzeju vidimo, slovensko noto in je prav zato tujcem toliko bolj zani-mivo.

V gozdarskem oddelku je prikazana zgodovina naših gozdov, način urejanja, varstvo in gojenje gozdov pri nas, prikaže, v kakšne namene je slovenski človek izkoriščal to naravno bogastvo. Lesni oddelk poleg mehanične in kemične obdelave lesa prikazuje slovensko kolarstvo, pletarstvo in žagarstvo. In kaj je bolj značilno slovenskega od ribniške suhe robe, ki je poznazorjena v tem oddelku? Značaj slovenskosti moramo pripisati tudi bogatemu lovskemu oddelku. V nedavno prenovljenem in povečanem

vidimo orožje, ki ga je uporabljal pri lovu slovenski kmet in ne tuji gospod, ne vidimo eksotičnih trofej pač pa trofeje iz slovenskih gozdov in planin.

Nasprotno. Pozornost vsakega obiskovalca pritegne krzno medveda — svetovnega prvaka, ki je bil uplenjen v naših gozdovih. Tudi diorame, to so prikazi živali v njihovem naravnem okolju, pričajo o bogatosti in pestrosti naše divjadi.

Tekstilni oddelk, ki ponazarja razvoj predilne in tkalske tehnike, pa je že sam po sebi slovenski, saj je tekstilna stroka po svoji tradiciji, zaposlenosti, produktivnosti in razširjenosti ena od najpomembnejših industrijskih panog na Slovenskem že od nekdaj. Med stroji, ki pa so lahko vsi še uporabni, vidimo najstarejšo predilno napravo — vreteno, poleg njega pa se na modelu ročnega kolovrata lahko prepričamo, koliko je pristnosti v majhnih kolovratih, ki jih je moč kupiti kot spominke na vsakem vogalu. V tkalsko tehniko nas uvede žumberska tara, najpreprostejše statve za tkanje volnenih tkanin. Poleg je prikaz ročnega tkanja platna in posebna tkalska tehnika — tkanje na šibe, ki izhaja iz Bele krajine.

Pridah slovenskega obeležja moramo priznati tudi ostalim oddelkom. Elektrostrojnemu, ki prikazuje naprave in načine, na katere smo nekdanj pridobivali energijo in v zvezi s tem je zanimiv ogled hišne elektrarne iz leta 1911 v pritličju gradu. Prometnemu oddelku, ki prikazuje, s čim so naše babice in dedki hitreje premagovali razdalje. Med bicikli, prvimi avtomobili in ljubljansko pogrebno kočijo je med najbolj zanimivimi sredstvi gotovo model našega helikopterja, čigar konstruktor pa je umrl prej, preden ga je uspel preizkusiti v zraku. In slednjič še kovaškemu, ki predstavlja pravo izvirno kovačnico z vodnimi kolesi ter vsemi kovaškimi napravami in orodji. Vendar pa moramo pri tem že iti iz gradu. Kovačnica stoji namreč ob izviru Bistre severno od gradu. Nekoliko višje ob vodi je

muzejska žaga samica na vreteno, ob močnejšem izviru pa je muzejska elektrarna.

Ko smo že izven grajskega poslopja, še nekaj besed o okolici gradu, ki priteguje toliko sprehajalcev. Vzhodno od poslopij se namreč razteza muzejski naravni park s čudovitimi eksotičnimi drevesi. Skozi zunanje dvorišče gradu na zahodni strani vodi cesta, ki so jo svoj čas na obeh straneh zapirala samostanska vrata s stražo. Nad cesto na strmem bregu pod železniško progo je blizu osem hektarov velik muzejski gozd, kjer je nič koliko gozdnih in lovskih naprav — izvirna gorenjska drvarska koča in zasilna kožarica, lovske preže, krmišča za divjad, solnice, pasti. Nad gradom ob obvozni poti je obnovljen stražni stolp s pogledom na ljubljanski grad. Nekdaj je služil za javljanje turških vpadov. Ob koncu še drobna zanimivost za naše izseljence v Ameriki: v železniški čuvajnici nad gradom se je pred dobrimi sto leti rodil svetovno znani arhitekt Janez Jager, predstavnik slovenske moderne, ki je dalj časa živel v Minneapolisu v Minnesoti ter izdelal med drugim urbanistični načrt tega ameriškega mesta.

SILVESTRA ROGELJ

Slavnostni nastop moškega pevskega zbora ZB NOB »Karel Pahor« ob njihovi peti obletnici.

PARTIZANSKA PESEM ZA MLADI ROD

Slovenci radi prepevamo — to je dejstvo! Tudi v tujini družijo naše rojake številni pevske zbori: pevske vaje so del družabnega življenja, nastopi pa že kar majhni prazniki. In tudi doma je podobno: vajam je treba marsikdaj podrediti zasebno življenje, saj je potrebno žrtvovati dokaj uric, da pesem zazveni tako, kot je treba! Nastop pa je priznanje in pohvala in marsikdo mlajših poslušalcev se odloči: tudi jaz bom pel v zboru!

To pot nekaj besed o moškem pevskem zboru Zveze borcev NOB Šiška »Karel Pahor«, ki so ga leta 1970 ustanovili člani ZB Ljubljana-Šiška in je po tej plati edinstven v Jugoslaviji (da je namreč ena od dejavnosti nekega krajevnega odbora Zveze borcev). Zdaj poje v njem 32 pevcev, članov ZB pa jih je 20.

»Želeli smo imeti pevski zbor, ki bi obogatil različne proslave in prireditve, kjer mora zadoneti partizanska pesem, seveda pa je v našem prog-

ramu tudi razvijanje tradicij narodnoosvobodilnega boja ter prenašanje partizanske pesmi na mlade rodove,« pravi Miha Pirnat, ki predseduje zboru že od ustanovitve. »Pevci niso samo iz Šiške, prihajajo še iz drugih delov Ljubljane in med člani so tudi aktivni vojaški starešine.« Od ustanovitve prepeva v zboru sedem pevcev, sicer pa je povprečna starost članov zdaj več kot petdeset let. Najstarejši jih ima 74, najmlajši pa 20 let!

»Zakaj se vaš zbor imenuje po Karlu Pahorju?«

»Kot veste, je bil Karel Pahor eden prvih partizanskih glasbenikov, ki je med narodnoosvobodilnim bojem ustanovil tudi Partizanski invalidski pevski zbor. Ker je stanoval med nami — v Šiški — smo po njegovi smrti naš zbor poimenovali po njem. To je bilo...« Predsednik Pirnat je pobrskal po skrbno urejenem arhivu. »To je bilo 7. februarja 1975. leta.«

Moški pevski zbor ZB NOB Šiška »Karel Pahor« je imel

do zdaj približno 160 nastopov: od samostojnih celovečernih do petja na različnih prireditvah in proslavah ter na tekmovanjih pevskega zborov. Nastopajo predvsem v Ljubljani (seveda pa jih poznajo tudi drugod po Sloveniji), zelo radi pa prepevajo šolski mladini. »Močne aplavze nam naklanjajo šolarji, ponavljati moramo in na takih nastopih smo kar ginjeni!« Gojijo predvsem partizanske borbene pesmi, seveda pa prepevajo tudi slovenske narodne in umetne.

»Zdaj upamo na nove prostore,« pravijo. »V rojstni hiši Valentina Vodnika bodo uredili dvoranico, ki naj bi postala naš drugi dom.«

In v tisto dvoranico se bodo preselili »pahorjevci«, njihov pevovodja Franc Gornik (nekdanji korepetitor Radovana Gobca pri Partizanskem pevskem zboru) in prenesli bodo tudi dober ducat plaket in diplom, ki so jih dobili za svoje nastope in gostovanja. Novega prostora pa se ne veselijo samo zaradi sebe: »Boljši pogoji za vaje bodo vsekar privabili nove pevce, mlajši rod,« so prepričani.

PAVLE JAKOPIČ

PRIČARANA
SLOVENIJA
V MALEM

Slovensko društvo Jadran v Charleroiu je za vse Jugoslovane v Marchienne — Docherie pripravilo kulturno in družabno prireditev, ki je bila za vse prisotne enkratno doživetje. Prireditve, katere prvi del je bil posvečen materam in ženam, smo prišli gledat iz vseh koncev Belgije.

Oder je bil okrašen z devet metrov dolgim napisom »Kjer so me zibali mamica moja«. Slika domačije s slovensko pokrajino in lesen kozolec pa so oder spremenili v Slovenijo v malem. Na vseh mizah so bile vaze z rožmarinom, slovenska ali jugoslovanska zastava, vizitka s slovenskim motivom in verz iz bogate zakladnice slovenske poezije. Kulturni spored je začel pevski zbor Jadran, ki je pod vodstvom Ivana Kodeha zapel nekaj pesmi, nato pa so učenci slovenske in jugoslovanske dopolnilne šole recitali v slovenščini in srbohrvaščini. Na odru se jih je zvrstilo kar enaindvajset. Gledalci so bili še posebej navdušeni nad lepimi narodnimi nošami.

Drugi del sporeda je bil namenjen predvsem razvedrilu. V prvi točki »RTV — La Docheri« si je avtor v domačih novicah vsakega malo »privoščil«, spored pa je končal Domači oder iz Roselies z veseloigrico Težka kupčija. K razpoložanju je pripomogel tudi instrumentalno-vokalni ansambel Sirena iz Solingena v Nemčiji.

Vsi udeleženci so veselo sodelovali pri srečolovu, vsi so bili tudi navdušeni nad hitro in prijazno postrežbo. Ob tej priložnosti se je društvo Jadran spomnilo najstarejših Slovencev, ki živijo na tem območju. To so rojakinje Gobčeva, Kotnikova in Žagarjeva, ki letos praznujejo svoj 82. rojstni dan. Vsem so čestitali, jim podarili šopek cvetja in skromno darilce.

Treba je povedati, da je prireditve, ki so se je udeležili tudi predstavniki jugoslovanske ambasade v Bruslju, plod

prizadevnega društva Jadran. To društvo je v primerjavi z drugimi slovenskimi društvi nekaj posebnega. Društvo ima kolektivno vodstvo v obliki predsedstva. Sedanji odbor sestavljajo: Valter Hadner, Friderik Jošt, Ivan Kodeh, Rudi Kovačič, Franc Miška, Klara Plešnik in Anton Sinkovič. Člani predsedstva so odločni in sposobni. Njihovo načelo je demokratičnost. Vsem sejam prisostvujejo tudi njihove žene, ki enakopravno razpravljajo in soodločajo.

LUCIJA UŽMAH

FRANCIJA

PO ZLATEM
JUBILEJU
»SV. BARBARE«

Lani je slovensko društvo Sv. Barbara v Jeanne d'Arc slovesno proslavilo petdesetletnico svojega obstoja. Jubilejno leto se je začelo nadvse spodbudno, saj se je že prvega sestanka udeležilo 53 članov in članic. Med nami vlada veliko razumevanje in zaupanje in tako sem uvidel, da bom lahko uresničil, kar sem nameraval že nekaj let. Navkljub svoji bolezni, silikozi, sem se

skupaj z več kot 40 sodelavci lotil obsežnih priprav na veliko junijsko proslavo petdesetletnice društva. O samem praznovanju je pisal v Rodni grudi in Slovenskem koledarju slovenski pisatelj Anton Ingolič. Naj se mu ob tej priložnosti zahvalim, zahvalim pa naj se tudi Slovenski izseljenški matici, ki nam je za naš zlati jubilej poslala ansambel Zadovoljni Kranjci.

Oktober smo se na majhni zabavi zbrali vsi tisti, ki smo pripravljali jubilejno proslavo. Moji sodelavci so menili, da v naši koloniji še ni bilo takšne prireditve, kakršna je bila ob zlatem jubileju našega društva. Rekli so mi tudi, da sem moral imeti kar dobre živce, da sem v svojih letih in še bolan povrh zmogel organizirati takšno proslavo. Decembra smo imeli družinski večer, ki so se ga udeležili tudi generalni konzul Mijović s soprogo in župan naše kolonije. Za večerjo smo imeli prašiča na ražnju, ki ga je okusno pripravil naš zvesti član Dominik Čufer. Naše ženske so spekle orehove potice. Imeli smo slovensko godbo, malo tombolo za zabavo in poslovali smo se šele ob štirih zjutraj ter sklenili, da se prihodnjega decembra

spet snidemo na družinskem večeru.

V letu 1976 nam tudi smrt ni prizanesla. Vzela nam je dva člana. Na zadnjo pot smo jih spremili z zastavo in jima v zadnji spomin položili venec na grob. Zaželeli smo jima, naj v miru počivata v tuji zemlji.

Tudi letos smo krepko zastavili. Predlagal sem, da bi izvolili drugega predsednika, saj sam že zadosti dolgo vodim naše društvo. Vendar so me pregovorili, da sem še za eno leto prevzel predsedniške dolžnosti. Tudi člani odbora so ostali isti kot lani.

Letos smo prvič proslavljali dan žena. Prišlo jih je kar 52. Hrano so pripravile članice francoskega društva, tako da našim ženam ni bilo treba ničesar delati. Pijačo so stregli moški. Naša zvesta članica Vera Žibret je igrala na harmoniko slovenske polke in valčke. Žene so se zabavale od treh popoldne do polnoči. Sklenili smo, da bomo odslej praznovali dan žena vsako leto. Naj ob koncu svojega poročila pozdravim bralce Rodne grude po vsem svetu.

JEAN PRIBOŠEK

ŠVEDSKA

PRETIRANE
ZAHTEVE
ORKESTROV

V 17. številki 3. letnika glasila slovenskih društev na Švedskem »Naš glas« je brati tožbo nad člani slovenskih amaterskih orkestrov, ki so začeli delovati v zadnjih letih. Nekateri člani orkestrov namreč zahtevajo za en večer igranja od 200 do 300 kron, razen tega dobe še povrnjene potne stroške ter večerjo. Končni račun za štiričlanski orkester tako naraste na 1000 do 1400 kron. Če k tem stroškom prištejejo še stroške za dvorane, administracijo in okrasitev prostora, naraste vsota na 2200 do 2600 kron. Če bi plačali še vse člane, ki pri prireditvi sodelujejo in uporabijo v ta namen tudi svoja vozila, bi prireditve stala kar 5000 kron. Na srečo pa je večina Slovencev še

Odbor društva Sv. Barbara skupaj z nekaterimi člani

tako zavednih in požrtvovalnih, da dela brezplačno.

V »Našem glasu« zatem ugovarjajo, da stane švedski štiričlanski orkester le od 500 do 800 kron, torej le pol toliko kot slovenski. Seveda pa si žele slovenska društva na svojih prireditvah slovenske orkestre in domačo glasbo. Zato so pripravljene tudi plačati. Vendar bi v denarju zmogli plačati največ 50 kron na člana orkestra, seveda pa so jim pripravljeni povrniti tudi potne stroške in jih povabiti za pogrnjeno mizo. Sedanje denarne zahteve članov orkestrov se zde slovenskim društvom nevzdržne. S svojimi postavkami namreč odjedajo financiranje drugih dejavnosti, ki jih imajo društva, tako dopolnilni pouk slovenskega jezika, plesne skupine, filmske sekcije in športno dejavnost.

AVSTRALIJA

NAGRADNO POTOVANJE ZA SLOVENSKI PAR

Sredi aprila je bila v Wollongongu v Avstraliji, kjer živi precej Slovencev, velika slovenska svatba. Poročili so se trije pari, med njimi tudi slovenski par. To sta bila komaj sedemnajstletna trgovska pomočnica Silvana Bedek in dvajsetletni vodovodni inštalater Josip Mlačič. Nevesta je bila rojena že v Avstraliji, izvira iz družine s sedmimi otroki. Njeni starši so se priselili v Avstralijo iz Prekmurja. Ženin pa je po rodu iz Dalmacije. S starši je odšel na dolgo pot star komaj pet let. Svatbeni spreved, ki se je vil po ulicah Wollongonga, so prišli gledat Slovenci in Jugoslovani tudi od dvesto kilometrov daleč. Na ulicah se je zbralo kakih pet tisoč ljudi, ki so bili vsi navdušeni nad pisanimi narodnimi nošami in slovenskimi običaji.

Silvana in Josip Mlačič sta po poroki odpotovala na nagradno potovanje v domovino svojih staršev, kjer sta se mudila dva meseca. Obiskala sta tudi Slovensko izseljensko

matiko v Ljubljani, kjer sta se zadržala v pristrnem pogovoru s predsednikom Dragom Seligerjem in sodelavci maticе. Povedala sta, da jima je Slovenija in Jugoslavija bolj všeč kot nova domovina Avstralija. Zlasti sta hvalila lepo naravo, všeč jima je bila urejenost turističnih krajev, še posebej pa sta se navduševala nad starodavnimi gradovi. Potovanje po domovini ju je tako prevzelo, da sta sklenila priti še kdaj. Nevesta je poznala domovino samo po pripovedovanju staršev, ženin pa je odnesel iz domovine en sam spomin: še vedno se spomni, da je pred odhodom iz Dalmacije s svojimi vrstniki lučal kamenje po morski gladini in da jih je znal zalučati najdlje med vsemi. Za oba je bilo dvomesečno potovanje pravo veliko doživetje, za kar sta hvaležna tudi svojemu slovenskemu društvu Planica.

J. K.

BOJ ZA MATERIN JEZIK

V Sydneyu je sredi aprila zborovalo več kot dva tisoč pripadnikov najrazličnejših narodnostnih skupin, ki so zahtevali uvedbo svojega materinega jezika v šole.

Vlado Menart, podpredsednik narodnostnega sveta pri vladi Novega južnega Walesa, neuradnega telesa, ki zastopa približno 400 narodnostnih

organizacij, je očital ministru za šolstvo, da ne vidijo dalj od angleščine, angleške zgodovine in angleške literature. Menil je, da je vse to posledica nekdanjega kolonialnega duha, ki se je preživel vse do danes.

Dvaintrideset tisoč dijakov v srednjih šolah Novega južnega Walesa govori kar 50 različnih jezikov. Samo 1,4 % priseljenskih otrok v osnovnih šolah in samo 10 odstotkov otrok v srednjih šolah pa se lahko uči tudi v šoli svojo materinščino.

Na visokih šolah v Novem južnem Walesu je priznanih le deset živih jezikov (francoščina, nemščina, kitajščina, hebrejščina, indonezijsko-malajski jezik, italijanščina, japonsščina, moderna grščina, ruščina in španščina). Minister za šolstvo Mr. Bedford je izrazil upanje, da bodo v šolah Novega južnega Walesa priznali kmalu tudi naslednje jezike: češki, madžarski, latvijski, litvijski, poljski, srbohrvaški, turški, arabski, makedonski in ukrajinski. Slovenščine ni omenil.

HRIBČEK, DOLINA IN ŠE KAJ

Ko sem bila še majhna, so se včasih zbrali fantje iz naše vasi in se šli pretepat s fanti iz sosednje vasi. Če pa je bilo fantov v sosednji vasi več, so bili tepeni naši fantje.

In zakaj? Samo zato, ker so med sosednjimi vasi vladala nerazumljiva nasprotja. Če pa danes pogledamo okoli sebe, se nam včasih zazdi, da se stvari še sedaj niso veliko spremenile. Še sedaj je med nami veliko Slovencev, ki gledajo druge Slovence postrani samo zato, ker so doma iz druge vasi ali pa z drugega hribčka ali iz druge doline.

Veliko pa nas je, ki smo se naveličali pogrevati stare prepire in razprtja. Vojna je minila že pred več kot tridesetimi leti, od vojne dalje se je naša domovina razvijala v svojo smer. Nobeno premlevanje in medsebojno očitiranje tega razvoja ne bo obrnilo v drugo smer ali pa ga celo vrnilo na izhodišče.

Dejstvo je, da so se Slovenci v Sydneyu pred veliko leti razdelili v dva tabora. Čeprav je žalostno, se je od takrat vsak tabor razvijal v svojo smer in dosegel lepe uspehe. Nikakršno premlevanje vzrokov in krivcev za to dejstvo ne bo spremenilo. Mnogo pa nas je, pa naj bo naš dom na hribčku ali v dolini, ki ne maramo ves čas gledati v preteklost, ne moremo vedno znova objokovati, kar se je zgodilo pred sto, tridesetimi ali desetimi leti. Naše delo je pred nami. Kdor ima voljo in energijo, bo imel dovolj priložnosti, da svojo energijo porabi pri zidavi svojega doma, ne pa za rušenje sosedovega. Če si kdo od tistih, ki so doma v dolini, zaželi malo spremembe in novih obrazov in običajev, to še ni izdaja. Če kdo od tistih, ki živijo na griču, pozabi na stare prepire in običaje prijateljev v dolini in jim celo ponudi roko v pomoč, je to samo znak, da so sosedje lahko tudi prijatelji.

Veliko nas je Slovencev v Sydneyu, žal pa je veliko takih, ki so razočarani od preteklih združ, preprirov, politiziranja in intrig in nočejo več priti niti v dolino niti na grič. Veliko dela in truda bo potrebno, preden bodo ti razočarani ljudje spet verjeli v iskrenost našega dela. Iskrena želja po sodelovanju je dobra stvar, mora pa biti res iskrena in sodelovanje mora biti v obojestransko korist, ne pa v

Silvana Mlačič-Bedek in Josip Mlačič na obisku v Slovenski izseljenski matici (Foto: EGON KAŠE)

korist eni strani in v škodo drugi. Prijateljskega sodelovanja ni mogoče graditi z obujanjem starih preprirov. Pustimo, naj preteklost pokoplje svoje napake in glejmo v prihodnost. Vsak si lahko poišče tak prostor pod soncem, ki mu najbolj ustreza, ne da bi s tem vzbujal sovraštvo in zavist pri drugih ljudeh. Upam, da nanovo vzplamenela nasprotja ne bodo odvrnila ljudi, »ki dobro v srcu mislijo.«

MARTA SMUK, SYDNEY
(po »Novo doba«)

KANADA

RADIJSKI SLOVENSKI VEČER

Na največji multikulturni radijski postaji CHIN v Torontu se je v nedeljo, 3. aprila zvečer ob pol šestih oglasila pesem Slovenija, nato pa je slovenska napovedovalka napovedala slovensko radijsko uro, ki se je medtem že krepko uveljavila. Nanovo ustanovljeni Slovenski radijski klub se je lotil dela z vso resnostjo. V polurno oddajo je uvrstil novice iz kanadskega življenja in iz stare domovine, narodno zabavno glasbo, izbrano narodno in zborni pesem, popevke, kulturne recitacije, šport in še mnogo drugega. V skope pol ure se zvrste tudi objave slovenskih društev, oglasi podjetnikov, voščila in glasba po željah. Sodelavci si vidno prizadevajo za lepo slovenščino.

Slovenski radijski klub v Torontu je začel delovati z določenim številom ustanovnih članov, ki so omogočili začetek oddaje z denarnimi vlogami. Klub si je izbral odbor, katerega predsednik je Slavko Steinbacher, podpredsednik pa Miha Luzar, ki je obenem tudi producent Slovenskega večera. Slovenski večer ima za sedaj dve napovedovalki — Sonjo Luzar in Frances Steinbacher in enega napovedovalca — Jožeta Avsca. Za glasbo skrbi Štefan Cafuta. Preostali člani uredništva pripravljajo besedilo, skrbe za oglase in vzdržujejo stike s poslušalci.

Slovenski večer je nedobičkosna ustanova. Dohodki ne bodo šli v žepe zasebnikov, ampak bodo uporabljeni za izboljšanje sporeda. Urednik mesečnika »Dnevnik-Diary« se je pogovarjal s producentom Mihom Luzarjem. Na vprašanje, ali bo polurna oddaja kmalu daljša, je odgovoril:

»Že na začetku smo pripravljali celourno oddajo, v doglednem času celo poldrugo uro dolgo oddajo. V skupini Slovenskega radijskega kluba smo zbrali lepo število sposobnih mladih ljudi, ki v polurni oddaji še ne morejo priti vsi do polnega izraza, čeprav komaj čakajo, da prispevajo h kakovosti oddaje.«

Na vprašanje, kako zmorejo zahtevno delo kot prostovoljci, pa je producent menil: »Čisto preprosto: puščamo svojo redno službo in tako izgublamo dnevnice. Spored pripravljamo v poznih večernih urah. Vseeno pa smo veseli, da končno poleg časopisa »Dnevnik-Diary« tudi mi delamo nekaj dobrega in kulturnega za kanadske Slovence.« Končno je povedal še besedo o svojih željah:

»Želimo ustreči vsem Slovincem brez izjeme. Vse vabimo k sodelovanju in sicer kot ustanovne in podporne člane. Priporočamo se društvom, posameznikom in podjetnikom za obvestila, čestitke, želje in reklame, kar bo omogočilo nadaljni razmah radijske ure Slovenski večer.«

Pri snemanju radijskega Slovenskega večera: Frances Steinbacher Sonja Luzar in Jože Avsec

»VESELI ALPINCI« NA VELIKI PLOŠČI

Ko je bil ansambel »Veselih alpincev« lani na obisku v domovini, se je slikal na Vršiču v svojih novih narodnih nošah. Ta slika je zdaj na naslovni strani njihove plošče, ki jo je izdelal Helidon v Ljubljani in ki so se je kanadski Slovenci zelo razveselili.

V ansamblu sodelujejo glasbeniki srednjih let in pa še prav mladi godbeniki, ki poznajo okus mlade Kanade in Amerike. V sedanjem sestavu igrajo že od leta 1965 dalje, pojejo pa v slovenščini, angleščini in celo v španščini. Z narodno glasbo in z narodnozabavno glasbo so gostovali že po vsej Kanadi od Edmontona v Alberti pa do Halifaxa v Novi Škotski, pretekli mesec so nastopili v Londonu, radi pa se spominjajo svojega lanskega enomesečnega gostovanja v Sloveniji. Udeležili so se slovenskega izseljenskega piknika v Škofji Loki, nato pa najrazličnejših veselici po vsej Sloveniji. V najlepšem spominu so ohranili Luče v Savinjski dolini, kjer so igrali na vrtni veselici, takoj zatem pa Anhovo in Kamnik.

Vodja skupine je Albin Zamernik, ki igra harmoniko, orgle in pozavno, Joe Trinkhaus se postavlja z basom in baritonom, Marjan Šenk z bobni in trobento, Marjan Seidl igra na kitaro, vsi pa

tudi zelo lepo pojejo. Vsem pomeni glasba le imenitno izpolnjevanje prostega časa, predvsem pa opravljajo svoje redne poklice: Albin je nadzornik pri podjetju za izdelavo vrat, Tone dela pri Fordu, Marjan Šenk je mehanik pri Massey Ferguson, Joe elektrotehnik. Štirje so poročeni in imajo družine, le Marjan Seidl je še samski.

ZDA

ANTONU KLANČARJU V SLOVO

V Cambridgeu, Massachusetts, je 19. aprila umrl Anton Klančar, ki je bil v letih pred drugo svetovno vojno eden od najbolj marljivih slovenskih kulturnih delavcev. Rojen je bil leta 1908 slovenskima priseljencema v Clevelandu. Šolal se je na treh različnih ameriških univerzah. Bil je nadvse plodovit dopisnik slovenskih časnikov v Ameriki, med njimi Glasa Slovenske dobrodelne zveze, ki mu je bil dve leti tudi urednik. Sodeloval je pri Novi dobi, literarni reviji Cankarjev glasnik ter pri The Cleveland Journal in pri številnih drugih revijah in časopisih. Spadal je med tiste naše ljudi, ki so prodrli tudi v ameriški tisk. Tako je sodeloval pri clevelandski literarni reviji Skyline, ki jo je nekaj časa urejeval slovenski novinar in kulturni delavec Stanley Zupan.

Anton Klančar je objavljial razprave, eseje, prevode in komentarje tudi v revijah Yougoslaw Review, Slavonic Review, South Slav Herald, Slavonic Bulletin, Slavonic Monthly in American Slavic Review. Bibliografija njegovih del je nadvse razsežna.

Že v zrelih letih je nadaljeval študije slovanskih jezikov in literatur na Columbia University v New Yorku, kjer je dobil Master Degree z diplomskim delom »Sir Walter Scott and Yougoslav Literature«. Nekatere odlomke je objavil Slavonic Review v Londonu. Klančar je bil eden

redkih slovenskih rojakov, ki so skušali s svojimi znanstvenimi deli razširiti ameriško poznavanje o slovenski in južno-slovanski dediščini. V angleščino je prevajal zlasti Ivana Cankarja, leta 1940 pa je izdal knjižico »Who Is Who Among the Yougoslavs in Cleveland«, v kateri je zbranih precej podatkov o clevelandskih Slovencih.

Žal je bil za svoja prizadevanja deležen le malo priznanj, pa dosti nasprotovanj. Zaradi tega in zaradi družinske žaloigre se je umaknil najprej v Portland, Oregon, nato v Berkeley, Kalifornija in končno v Cambridge, Massachusetts, kjer je živel tako skrito in tiho, da so ga pred dobrim desetletjem clevelandski slovenski listi pomotoma proglasili za mrtvega.

Vrsto let je bil dejaven in zvest sodelavec Slovenskega ameriškega inštituta. Čeprav se je umaknil iz slovenske javnosti, je vse do smrti gorel za slovenstvo. Vse od leta 1952 je večino svojega prostega časa posvetil študiju velikega slovenskega učenjaka dr. Frana Miklošiča. O njem je nameravah napisati dve debeli knjigi. Ko je slutil bližnjo smrt, je skrbel, da pridejo njegovi rokopisi v prave roke. E. G.

ODLIČNO GLASBENO DOŽIVETJE

V Euclidu smo imeli spet pristrčen kulturni užitek, ko nam je Mladinski pevski zbor št. 2 SNPJ priredil svoj pomladanski koncert v SDD na Recher ave. Udeležba je bila velika, med obiskovalci je bilo zlasti veliko predstavnikov naše druge in tretje generacije. Navzoč je bil tudi jugoslovanski konzul Stane Lenardič s svojo prijazno soprogo Mileno, ki je direktorici izročila lep šopek cvetlic v znak priznanja za gojitev slovenske pesmi in običajev med tukaj rojeno mladino. Koncert je predstavljal pomladansko rajanje mladine v slovenskih gorah. Poleg petja so bili na sporedu tudi narodni plesi in godalna glasba. Koncert je bil izvajan v vselem pomladanskem vzdušju in pestri interpretaciji.

Glasovna in tehnična zmogljivost otrok je bila z malimi izjemami odlična. Za to ima največ zaslug prizadevna direktorica Cilka Dolgan. Zbor 43 pevk in pevcev v ljubkih narodnih nošah se je najprej predstavil z zahtevno in melodično Straussovo skladbo Ob modri Donavi, ki so jo peli v slovenščini, nato z narodno Ptičke po zraku letajo. Zatem so nastopali dueti, trii, zbor harmonikarjev, plesalci narodnih plesov... Spored je zaključil zbor s šaljivo popevko Čuk se je oženil, z živahno Marko skače in z odlomki iz znane ameriške skladbe Fiddler on the roof. Dasi je skladba težka, so jo solopevki Petricia Ipavec in Mira Debevc in napovedovalka Patricia Ipavec kar dobro izvajale, najbrž zato, ker so jo peli v angleščini, ki jo vsi dobro razumejo.

FRANK ČESEN

VELIKO TEKMOVANJE HARMONIKARJEV

Na velikem tekmovanju harmonikarjev SNPJ za srednje države je bila prostorna častitljiva dvorana Slovenskega narodnega doma polna do zadnjega kotečka, poln avtobus poslušalcev se je pripeljal celo iz Chicaga. Letošnji presežek je bil namenjen šolninskemu skladu SNPJ. Prireditve so se udeležile številne osebnosti slovenskega društvenega in kulturnega življenja, vsi pa so pogrešali dušo tega tekmovanja, »očeta« chicaških harmonikarjev Joca Umecka, ki mu je bolezen okrnila delo za slovensko glasbeno kulturo.

Tekmovalcev je bilo manj kot lani. Poslušalci so pogrešali predvsem mlajše talente. Vendar so navkljub temu uživali ob njihovem skrbno pripravljenem nastopu. Zmagovalci posameznih skupin so morali k obvezni skladbi dodati vsaj še po eno. Prva mesta so zasedli: zelo nadarjeni Andy Podobnik, Pittsburgh, Pa., Terry Gromn, Waukegan, stari znanec Ray Podboj, Waukegan, Mayme Laben, Waukegan, Paul Dolinar, Finelyville, Pa. in John Krek, Presto, Pa.

TISKOVNI SKLAD

AVSTRALIJA: Fred Mavko 8.— US\$, Jelka Rehder 0,66 Lstg, Josef Iskra 1,53 Lstg, Vicky Mrak 1,40 Lstg, Viktor Javornik 6,00 Lstg, Ivan Krajnc 0,51 Lstg, Ivan Hozjan 4,15 Lstg, Vida Koncina 0,96 Lstg, Arminio Novak 3.— aus \$, Marija Gjura 0,50 Lstg, Martin Bajzelj 0,52 Lstg, Primorski socialni klub »Jadran« 6,82 Lstg.

AVSTRIJA: Josefina Stane 45.— Sch, Elizabeta Fras 5.— Sch, Maria Mayer 5.— Sch.

BELGIJA: Kristina Rosulnik 90.— Bfr, Julijana Borlak 80.— Bfr, August Baričič 90.— Bfr, Michel Vehar 80.— Bfr, Magdalena Kodeh 80.— Bfr, Friderik Jošt 100.— Bfr, Valter Hadner 90.— Bfr, Risto Dabich 110.— Bfr, Anna Vrant 300.— Bfr, Edward Ostir 15.— Bfr.

Francija: Josef Turk 30.— din, Ivan Gradišnik 10.— FF, Jože Peternel 5.— FF, Joseph Fon 5.— FF, Louis, Fani Mlakar 5.— FF, Rose Rupnik 5.— FF, Elizabeta Turnšek 5.— FF, Marija Sotošek 15.— FF, Jean Pribošek 25.— FF.

JUGOSLAVIJA: Alojzija Debeljak 100.— din, Jožica Hribovšek 60.— din, Vladimira P. Carandina 3.— US\$.

JUŽNA AFRIKA: Adolf Rozman 4.— US\$.

KANADA: Milena Zupančič 1.— can\$, Albert Časar 9.— can\$, Karel Casar 4.— can\$, Ludmila Kobal 1.— can\$, Stanka, Egidij Kodarin 3.— can\$, Jože Zidar 7,50 can\$, Andrej Zupan 4.— can\$, Greta, Viktor Zupanc 4.— can\$, A. M. Avenik 7.— can\$, Leo Tomec 4.— can\$, Angelica Strash 3.— can\$, Amalia Poje 1.— can\$, Anton, Vida Skok 2.— can\$, Lojzka Gorenc 2.— can\$, Alojz Ivanc 3.— can\$, Nick Kuzma 2.— can\$, Kati Brozovich 1.— can\$, Rosalie Cekada 5.— can\$, Toni Borkovic 5.— can\$, Mihela Humar 6.— can\$, L. M. Yugoslav Pensioners Club, Vancouver 10.— can\$, Karoline Sinko 1.— can\$, Sonja Mitrovic 5.— can\$, Slavko Steinbacher 10.— din.

LUXEMBOURG: Alojzija Šuligoj 100.— din, Benjamin Medvešek 20.— Sfr.

NEMČIJA: Albert Swetelschek 4.— DM, Emil Zorut 10,25 DM, Jože Zijal 7.— DM, Franz Slekovetz 4.— DM, Rezika Žunec 5.— DM, Willi

Reissner 12.— DM, Ivanka Lettig 1.— DM, Johann Mesaletz 2.— DM, Alois Putre 5.— DM, Aloisia Bajt 4.— DM, Karl Šmigoc 1.— DM, Vlado Točaj 2.— DM, Siegfried Kaplja 1.— DM, Helena Stular 6.— DM, Stane Arandjelovič 4.— DM, Ernes Jamšek 20.— din, Jože Kovač 6.— DM, Jože Lampret 6.— DM, Franc Mlinarič 4.— DM.

ŠVEDSKA: Janez Slebič 5.— Skr, Benedikt Koncut 5.— Skr, Johann Bratuschek 10.— Skr, Julija Sarajlich 14.— Skr, Vili Stamcar 4.— Skr, Albert Zuppin 8.— Skr, Silvo Berginc 10.— Skr, Amalija Penko 14.— Skr, Anton Šere 4.— Skr, Faustin Lunežnik 8.— Skr.

ŠVICA: Klara Bertoneclj 3.— Sfr, Marija Marinič 7.— Sfr, Kristina Kušar 1.— Sfr, Jože Ličen 4.— Sfr, Alojzija Jerovšek 50.— din, Josef Jakš 2.— Sfr.

ZDA-USA: Stef Usnik 0,50 US\$, Frances Gabrošek 2.— US\$, M. B. Nickelson 1.— US\$, Joseph Glavan 1.— US\$, Mary Potočnik 1.— US\$, Frances Kristan 2.— US\$, Joseph Trebec 2.— US\$, Anton Stibelj 2.— US\$, Alois Kosir 1.— Louis, Agnes Volk 4.— US\$, US\$, Helen E. Arko 3.— US\$, August P. Cepon 4.— US\$, Joseph Zuzek 4.— US\$, Anne Ranik 1.— US\$, Vincent Lauter 2.— US\$, Frances Smrdel 2.— US\$, Mary Šuštaršič 2.— US\$, Mrs. John T. Erzen 2.— US\$, Mary Tursich 1.— US\$, Gertrude Trinkaus 1.— US\$, Josephine Vogrin 4.— US\$, Vera Mencigar 3.— US\$, Peter Slemc 2.— US\$, August V. Sepetauc 4.— US\$, Albert Hrast 0,50 US\$, Mary Obreza 1.— US\$, Vincent Tomsich 4.— US\$, Elizabeth Fortuna 1.— US\$, Srečko Roy 8.— US\$, Mary Zajec 2.— US\$, Vincent Coff v spomin na hčerko Edith 4.— US\$, Mary Robas 4.— US\$.

VENEZUELA: Juan Franzl Šmalc 2.— US\$, José Sodja 20.— din.

PRISPEVKI ZA POSOČJE: Giovanni Pečenko, Italija 12.500.— Lit, Benjamin Medvešek, Luxembourg 73,77 Sfr, Albert Mlekuž, Kanada 9.— can\$.

Prispevki so bili vplačani do 16. maja 1977. Uredništvo in uprava se vsem darovalcem iskreno zahvaljujeta.

Čeprav bo morda kdo izmed bralcev podvomil, so vse naslednje vrstice povsem resnične. Vse se je v resnici zgodilo prav tako, kot bom popisal.

SREČA

Marko Stonič je bil rojen ob morju. Še kot otrok je koral ob obali, kot fant je odhajal lovit ribe, kot odrasel mož pa je tako kot večina njegovih vrstnikov postal mornar. Od skalnate zemlje se ne da živeti, pa naj bo še tako lepa. Morje pa ponuja svoja bogastva vakomur, ki je voljan krepko delati. Marko je znal poprijeti za delo, pa tudi zanimalo ga je vse. S prirojenostjo bistrostjo in z zagnanim učenjem se je prikopal do kapitana trgovske ladje. Ko je dosegel položaj, o katerem ni nikoli niti sanjal, se je oženil s svojo lepo izvoljenko Sonjo, sovaščanko iz Novega grada. Hitro so jima potekali medeni tedni. Medtem so natovarjali njegovo ladjo Adrio. Bolj se je bližal dan odhoda, bolj sta bila mlado-poročenca razklana in obupana. Nista si mislila, da bo slovo pa kratkem skupnem življenju tako težko. Toda takšen je pač mornarski poklic: komaj prideš domov, že moraš spet zdoma.

SLOVO

Ladja je bila namenjena v Brazilijo. Sonja je vsa v solzah stala na pomolu še dolgo potem, ko je silhueta ladje že izginjala na obzorju. Marko pa je s svojega poveljniškega mostička nepremično zrl na obrise ljubljene kraja še dolgo zatem, ko so se obrisi že stapljali z neskončno površino plavega morja. Začelo se je enolično vsakdanje kapitansko opravilo, ki se kdo ve zakaj mnogim zdi romantično in pustolovsko. Ladja Adria je romala iz pristanišča v pristanišče, njen kapitan Marko Stonič je od podjetja dobival nova in nova naročila. Zdaj so morali v to pristanišče po nov tovor, zdaj v drugo, da bi ga iztovorili. Vse je kazalo, da se ne bodo kmalu vrnili domov. Bil je na poti že več kot pol leta, ko je dobil radijsko sporočilo, da mu je Sonja povilakrepkega

VAŠE ZGODBE

ŽALOSTNA POVEST

S SREČNIM KONCEM

sina. Kaj bi dal, da bi mogel biti doma in pogledati v obraz drobnemu bitjecu. Tako pa je lahko vsa svoja čustva prelil v pismo. A kaj, ko so besede tako papirnate. Včasih se mu je zazdelo, da je ta njuna zveza neresnična, da ni nikoli poznal nobene Sonje, da si je vse skupaj preprosto izmislil. Drugič spet je poskusil pozabiti, da ima nekje neskončno daleč svojo mlado ženo in celo svojega sina. Kako krut je mornarski poklic!

BRODOLOM

Nekoč, ladja se je majala na razburkanih valovih širnega oceana med Afriko in Južno Ameriko, so iz trebuha ladje planili ognjeni zublji. Vsi poskusi gašenja so bili zaman. Ko se je tovarnjača spremenila v eno samo zadušljivo baklo, iz katere so se valili pod nebo oblaki dima, je kapitan Marko ukazal, naj se moštvo preseli v rešilne čolne. Kot kapitan je vztrajal na ladji do zadnjega. V mislih se je za vedno poslavljaj od svoje mlade žene in od svojega še nikoli videnega sina. Končno je stopil v rešilni čoln tudi sam. Šibek čolnič je bil prepoln ljudi. Z robovi so zajemali vodo. Odvrgli so ves balast, da ne bi potonili. Strahoten vihar jih je najprej s silovito hitrostjo gnal k afriški obali, ko pa je vihar pojenjal, so zašli v popolno brezvetrje in so obstali skoraj na mestu. Zmanjkovalo jim je hrane, ostali so skoraj brez vode. Tu in tam so v dalji ugledali ladjo, vendar brodolomcev niso opazili.

Brezupu se je pridružila huda izčrpanost. Ko so zaužili zadnji košček prepečenca in popili zadnjo kapljo vode, so začeli ljudje umirati. Eden izmed mornarjev je v hipni duševni zmedenosti skočil v valove. Komaj so ga še re-

šili. Dva dni pozneje pa je v čolnu preprosto za vedno zaspal. Tedaj so ga morali preostali sami vreči v neprijazne valove. V naslednjih dneh so na hitro omagovali drug za drugim. Kdo bi popisoval strašne prizore, ki so se vrstili! Tudi Marko Stonič, naj je bil še tako krepak, je oslabil, da se ni mogel v čolniču niti dvigniti. Njegov duh je postal bloden. Sanjal je, da je doma in da pestuje svojega sinčka. Drugikrat se je videl na snežno beli postelji, nasmehljana dekleta pa so mu prinašala polne pladnje najslastnejših jedi. Včasih je videl ob čolnu ladje in tuje mornarje, ki ga rešujejo. V resnici pa so bili vsi ti prizori le umišljeni, posledica sestradanosti in dolgotrajne izpostavljenosti sončni pripeki. Ko se je nekoč ovedel — niti približno ni vedel, koliko dni že pluje v tem čolniču — je z grozo uvidel, da leže v čolnu ob njem le še trije mrliči, ki jih je pekoče sonce spreminjalo v voščene mumije. Niti toliko moči ni imel, da bi trupla prepustil morju. Kmalu zatem je spet zapadel v vrtince sanj.

REŠITEV

Zbudil se je v bolnišnici. Povedali so mu, da je njegov čoln skupaj z mrtvimi tovariši zaneslo k obali. Imel da je posebno srečo, ker se čoln ni razbil na čereh. Ko si je po več tednih ležanja in zdravniške nege opomogel, je lahko ugotovil, da je spet na začetku. V žepu ni imel prebite pare. Na srečo je znal angleško. Plače višjih mornarskih častnikov niso slabe. Dalo se je tudi kaj privarčevati. Njegova službena pomorska popotovanja so potekala med Afriko in Avstralijo, daleč proč od doma. Kdo ve zakaj ni pisal domov? Vsak

dan znova je računal, da bo zdaj zdaj tako in tako odšel domov sam, le počemu bi pisal? In dalj časa je bil zdoma, bolj je odlagal svojo vrnitev k še vedno ljubljeni ženi in k sinu, ki je moral medtem postati že pravi korenjak. Sonja ga je čakala — mlado, komaj prebujeno dekle, zdaj že mamica, toda bolj vdova kot žena. Za zastrtim oknom je oprezovala, kdaj pride naokrog poštar z morebitnim sporočilom o njenem Marku. S strahom je čakala telegram, ki bi sporočal o njegovi smrti, obenem pa je odganjala takšne črne misli. Po letu, po dveh letih je že skoraj nehala verjeti, da se še kdaj vrne. Gotovo ga je pogoltnil zahrbttni ocean! Bila je še mlada, lepa, sijoča. Bo morala že v tej rosi mladosti zveneti kakor roža brez vode?

GOSPOSKI MOŽ

Opazil jo je tržaški zobozdravnik, ki se je naselil v njeni ulici. To je bil lep mož gosposkega videza. Smukal se je okrog nje, poln priliznenih in sladkih besed. Sprva ni hotela poslušati njegovih povabil, ko pa jo je prepričal, da je njen mož gotovo mrtev, sicer bi bil dal od sebe kakršenkoli glas, se je le vdala. Končno ne more vse preostalo življenje prebiti sama. Tudi otrok bi rabil očeta. Poročila sta se, še prej pa sta dala Marka uradno proglasiti za mrtvega. Stare ženice so imele, kot navadno ob takšnih priložnostih, veliko povedati. Toda počasi so govorice umolknele.

Zobozdravnik se je sprva izkazal kot pozoren mož. Rodil se jima je sin, tako da je skromni dom napolnjevalo čebljanje dveh otrok. Prav kmalu pa je tržaški gospod pokazal tudi temnejšo stran svojega značaja, ki je bila Sonji dotlej prikrita. Rad je posedal v malopridnih gostilniških družbah in popival, bolniki pa so ga medtem zaman čakali. Ko so uvideli, koliko je ura, so se začeli izogibati njegove zdravniške čakalnice. Za Sonjo se je začel pekel, kakršnega ni poznala. Njen drugi mož se je izkazal kot pijan robavs, ki

VODNIK MED KNJIGAMI

OKUS PO SVETU

**BENO ZUPANČIČ:
POTOVANJA**

(Izdala Mladinska knjiga v Ljubljani, 428 str., 188 din)

Beno Zupančič, pisatelj srednje generacije, je pred to knjigo natisnil že petnajst knjig. Po njegovi prozi so posneli tri filme. In vendar ni poklicen pisatelj, vso to razsežno književno bero je zmogel opraviti poleg svojega živahnega javnega udejstvovanja kot funkcionar in politični delavec. Njegova najnovejša knjiga je potopisna, v njej je zbral svoje vtise o svetu. Svet ga je mikal že od nekdaj. Prepotoval je Sredozemlje, Alžirijo, Francijo, Zahodno Nemčijo, Sovjetsko zvezo, Čehoslovaško, Italijo, Madžarsko, Čile in ZDA, v svoji knjigi je zbral potopisne zapiske z Bližnjega Vzhoda, iz Čileja in iz ZDA.

Sam pravi v uvodu, da so potopisni zapiski neenotni, zdaj so pisani kot potopis, zdaj kot dnevnik, zdaj kot improvizirano razmišljanje o mnogočem. Sam potoži, da je navkljub večtedenskem ali celo daljšemu bivanju v posameznih deželah dežele bolj preletel kot prepotoval. S tem hoče povedati, da ga je manj zanimal zunanji, turistični videz dežel, želel se je dokopati do svoje podobe o teh deželah in njihovih ljudeh. Tako je nastala za ustaljene slovenske pojme dokaj nenavadna knjiga, ki se ne pokorava pravilom o lepo, enotno, zaključeno napisani prozi, okrašeni z najrazličnejšimi umetniškimi učinki. Knjiga je hotena improvizacija popotnih vtisov, razmišljanj, beležk, ugotovitev in podatkov, ki so bili pisatelju na voljo. Pomudimo se predvsem ob njegovih potopisnih zapisih po ZDA, kjer je bil dvakrat, leta 1972 in 1974. Ti zapiski zavzemajo dobrih polovico knjige. Pisatelj je prepotoval državo po dolgem in počez. Imel je možnost videti marsikaj, kar ostane turistu prikrito, predvsem pa je imel možnost srečati se z najrazličnejšimi zanimivimi ljudmi. (nadaljevanje na str. 43)

je vedno smrdel po pijači in kmalu zanjo ni premogel ne lepe ne dobre besede. Povrhu je znal s prijatelji zapraviti prav ves denar in še huje: začel si ga je sposojati.

VRNITEV

Marko je na svojih križarjenjih po morjih vsega sveta naletel na avstrijsko ladjo, namenjeno na Reko. Nemudoma je sklenil, da se vrne domov. Medtem si je privarčeval kar lepo vsoto denarja. Nenadoma se mu je mudilo domov. Svojega prihoda si ni upal napovedati, saj je slutil, da se je z njegovima najdražjima medtem pripetilo kaj usodnega. Tako je nenapovedan stopil na ulice Novega grada. Njegov nekoč fantovski videz se je povsem spremenil. Sedaj je bil krepek možakar. Na obrazu je bilo prebrati trpljenje, ki ga je skusil na morju. Nosil je črno brado. Domačini ga niso spoznali. V njem so videli enega tujih mornarskih častnikov, kakršni so dokaj pogosto postavali po njihovih ulicah. Na svojem obhodu po domačem kraju je zagledal tudi Sonjo. Hodila je pod roko s svojim novim možem. V vozičku je vozila svojega drugega sina, poleg nje je skakljajl njun sin. Marko je takoj vedel, kaj se je pripetilo. Začutil je pot na čelu. Ni se mogel premagati in je skoraj zajokal. Vedel je, da je kriv sam. Gotovo ga imajo vsi za mrtvega. Ni ji mogel in ni ji smel zameriti.

Naselil se je v domačem kraju, ne da bi se dal komu spoznati. Vsak dan je taval okrog, da bi videl svoji ljubljeni bitji, če se jima že približati ni smel. Navdajale so ga grenke misli. Brezdelen je pogostejše kot kdaj prej stopil v gostilno in tam se mu je nekoč približal zobozdravnik, mož njegove žene Sonje. Prostodušno, kot je med pivci navada, mu je zobozdravnik začel česnati o svojih razmerah. Povedal mu je, da je poročen z vdovo, da mora rediti dva otroka in da je tretji na poti. Zdravnik pa mu je ob čašici tožil, kako težko je priti do pacientov in kako težka je za življenje. Končno je napol izječljal prošnjo za sto kron posojila. Marko mu

jih je dal. Tržaški gospod se mu ni nehal zahvaljevati. Zatrjeval je, da mu jih bo prav kmalu vrnil, trepljal ga je po ramenu in ga proglašal za svojega tovariša in prijatelja, da se je Marku naposled že studil. Zdravnik pa je kar naprej govoril, da bo s tem denarjem poplačal svoje dolgove, češ da ni človek, ki bi si dovolil imeti dolgove. Marko mu ni verjel niti besede. Srečal se je že s takšnimi gospodi. Vedel je, da bo gospod pognal tudi teh sto kron.

DRUGIČ VDOVA

Pognal jih je prej, kot bi si bil mislil. Še istega dne je obredel vse novograjske gostilne. Za začetek je nekaj denarja pognal pri kartah. Nato je gostil vse novograjske pijančke. Sredi noči se je pijan kot mavra majal proti domu. Misli so mu bile zameglene, korak negotov, opotekajoč. Vsenaokrog je bila sama črna tema. Namesto proti domu je stopal po pomolu nasproti morju. Še korak in telebnil je v globoko vodo. Zaklel je in ječal, z rokami je grabil po gladkih, opolzkah kamnih, toda nikamor se ni mogel oprijeti. Nikogar ni bilo v bližini, nihče ni slišal njegovih onemoglih krikov in njegovega ječanja. Slednjič se je nemočen prepustil morju. Morje ga je vzelo vase. Iskali so ga dva dni, tretji dan ga je morje izvirglo na obalo. Vsi so pomilovali Sonjo, sedaj v očeh ljudi že drugič vdovo.

PISMO

Marko ni vedel za nesrečni pripetljaj. Še istega večera je odpotoval z ladjo v Trst. Uvidel je namreč, da ne more od blizu gledati trpljenja, ki ga je povzročil tudi sam s svojim dolgotrajnim molkom. Nameštal si je poiskati kako novo službo na katerikoli ladji in odpluti v svet. Čisto naključje ga je čez nekaj dni privedlo nazaj v rodni Novi grad. Na svojem začasnem stanovanju je namreč v hitrici pred odhodom pozabil nekaj važnih listin. Ko se je vrnil ponje, so mu povedali pretresljivo zgod-

bo. Marka zgodba ni potrla, prav nasprotno, ni mogel zatajiti svojega veselja. Saj mu je bilo pravzaprav žal nesrečnega zapitega tržaškega gospoda, in vendarle ne tako zelo, da bi za njim potočil solzo. Si je pač zaslužil, kar je iskal.

Sonja, odeta v črnino, kot se dvakratni vdovi spodobi, že zdavnaj ni več oprezala za poštarjem, ko ji je le-ta nekega dne prinesel pismo. Trepetajoč ga je odprla, saj je takoj spoznala pisavo svojega ljubljene. V pismu ji je sporočil — raje ji je pisal, kot da bi takoj sam stopil prednjo — kako se je njegova ladja razbila, kako se je on edini rešil, kako se je zdravil in kako si zatem ni upal pisati domov. S preprostimi besedami ji je izrazil vso svojo ljubezen do nje, ki v letih ni zamrla. Vprašal jo je, ali mu hoče spet biti žena. Zatrdil ji je, da bo prav rad posvojil tudi drugega sina, ki ni njegov in tudi otroka, ki ga nosi pod srcem.

Ali je treba razlagati, da so Sonjo obile solze! Da je bila vsa iz sebe! Da je ob branju pisma skoraj zgubila zavest in so ji morale sosede, ki so poprej videle poštarja in so za vrati čakale, da bi zvedele vsebino pisma, pomagati z mrzlimi obkladki!

SREČA

Marka so morali uradno proglasiti za živega. Nato sta se morala vnovič poročiti, saj je bila Sonja uradno vdova. S prihranjenim denarjem je Marko kupil še kar čedno hišo in si omislil trgovino. Za vselej se je odpovedal morju. Trem otrokom se jih je pridružilo še četvero, tako da jih je bilo skupaj sedem. Bili so velika, složna in srečna družina. Le včasih se je Marko napotil na obalo in se zazrl v neskončne morske daljave. Ob takšnih priložnostih ga je zamikalo v oceanska prostranstva. Po trenutkih omahovanja pa se je vsakokrat vrnil domov, med svoje ljubljene.

Napisal IVAN GRADIŠNIK,
upokojeni rudar,
Sains-en-Gohelle, Francija

Po videzu, po govorici je bila Anita povsem Amerikanka, kadar pa je bila v domači družbi, je pa znala govoriti, peti in plesati po jugoslovansko, kot da je prišla od tam pred kratkim.

V resnici je prišla v Ameriko stara osem let in sicer iz sela Čunski na otoku Mali Lošinj. S seboj je prinesla nevenljivo vedrost, ki je človeka spominjala na modro vedrino Jadrana ob sončnih dneh. Svoje šolanje je Anita končala v Ameriki. Rada bi bila postala igralka ali pa plesalka, tako mi je nekoč pripovedovala. Tudi se je bila kot deklica učila plesa, vendar ni bilo priložnosti v tistih časih, da bi se bila usposobila v tem do kraja.

Pobljže sem spoznala Anito, ko se je pridružila naši ženski organizaciji v New Yorku (United Yugoslav-American Women of New York) v tistem času, ko smo zelo intenzivno delovali na vseh področjih za pomoč naši stari domovini. In koj od začetka je vključila v svojo dejavnost v našem krogu tudi svoji dve hčerki in moža Louisa. Hčerki sta večkrat nastopili na naših prireditvah, Pavlak pa je ob priložnosti našega sodelovanja z veliko žensko razstavo (International Women's Exposition) pridno pomagal prinašati in odnašati, kar je bilo potrebno za naš jugoslovanski paviljon na razstavi, ki je vsako leto v novembru trajala teden dni.

Z nostalgijo se še rada spominjam vseh tistih večerov, ko smo se po več urah pripravljalnega dela vračale domov in se spotoma ustavile v kakem lokalnu ob skodelici kave in se razgovorile o tem, katere članice naj bi delale v paviljonu naslednji dan, in katera bo tej ali oni telefonirala, da bo po otvoritvi razstave vse teklo v lepem redu. K različnim predmetom, ročnim delom, pecivu in literaturi, ki je bila na razpolago v našem paviljonu, je Anita zmerom dodala nekaj iz svoje trgovine, za kar najpogosteje niti ni hotela plačila. Uspeh našega tedna na razstavi ji je bil vselej največje plačilo in zadoščenje.

In prodalo se je največ, kadar

Anita na sprejemu Progresivnih Slovenk v New Yorku v razgovoru z gospo Govorušić; druga od desne je Anita.

ANNA P. KRASNA

ANITA

je bila ona v paviljonu. Znala je govoriti z obiskovalci razstave, ki so se ustavljali ob našem paviljonu. Prav nič je ni motilo ali razburilo, če je prišel k paviljonu nekdo, ki rekoč: Jugoslavije ni maral, ki ni maral Tita, ki ni maral nobenega izmed nas, ki smo delovali za novo Jugoslavijo in za njeno dobro ime v svetu. Poslušala sem jo neko popoldne, ko sva skupaj delali v paviljonu in je prišel okrog tak sitnež. Nekaj časa ga je poslušala, potem pa ga je docela mirno in s prijaznim nasmehom vprašala:

»Rada bi vedela, če ste res dobro informirani o naši Jugoslaviji? Veste, Tito se je tako dobro izkazal v vodstvu borbe jugoslovanskega ljudstva, da so ga zavezniki priznali in mu pomagali z materialom in z vsem. Jaz vam vsega ne morem razlagati, imamo pa tukajle odlično literaturo, iz katere lahko iz-

veste vse, kar želite vedeti o Jugoslaviji.«

Medtem ko je govorila, mu je že ponujala izbrano literaturo v angleščini, on je nekako nehote in nevede segel po njej, rekoč:

»No, dobro je slišati obe strani, saj končno je danes vse zmešano — enkrat smo za Ruse in potem spet proti njim, in enako je z Jugoslavijo. Toda, pomnite obedve, da sem osebno proti vladam, kakršne imajo sedaj v Rusiji in Jugoslaviji!«

Kljub takemu zatrdilu se je prijazno poslovil in spravil literaturo v žep.

»Že dobro,« je rekla Anita, ko je odšel, »ta bo še naš prijatelj. Sedaj ga razburja propaganda proti Jugoslaviji, pa to bo minilo.«

In že je bila v prijaznem razgovoru z obiskovalko razstave, ki se je zanimala za jugoslovanska ročna dela.

Na naših sejah je bila Anita

vedno vir idej. Bila pa je tudi žena dobre volje in je znala poravnati nesporazume z lepo besedo, včasih s svojim naravnim humorjem, ki je spravil vse v smeh.

Kadar smo imele članice kluba svoje seje v domu ene ali druge članice, nam je Anita vedno pripravila mali »show« iz svojega lastnega repertoarja plesov, mimike in posnemanja znanih filmskih in drugih osebnosti, kakor tudi navadnih ljudi, ki jih je poznala in srečevala v svojem trgovskem poslu — z možem sta imela majhno trgovino.

Njen talent je segal na različna področja — če je želela zapeti in je bil pri rokah klavir, je sedla h klavirju ter igrala in pela obenem.

»O, veš,« mi je rekla enkrat, »saj ne znam kdovekaj igrati, toda ko sem obiskala naše selo na Malem Lošnju, sem tam naše seljake zelo razveselila, ko sem jim zaigrala v njihovi mali cerkvi. Dolgo niso imeli nikogar, da bi jim na koru malo zaigral, vojna je vse zamorila, zato pa se jim je zdelo, da sem jim prinesla malo veselja, ker sem jim zaigrala in zapela. Kako sem jih imela rada vse! In oni mene. Najraje bi me bili obdržali tam in ko sem odhajala, sem jim morala obljubiti, da spet pridem. In pojdem, z družino pojdem enkrat. Seveda ne bo lahko zaradi trgovine, toda enkrat bomo to uredili. Ali pa pojde z menoj ena od hčerk.«

Tako je sanjala vse od časa, ko je kmalu po končani vojni obiskala svoj rodni kraj. Medtem sta hčerki končali šolo, Gloria se je poročila in ob letu je Anita dobila malo vnučko, ki je je bila neznan-sko vesela. Ponovni obisk domovine je bil spet odložen za nedoločen čas.

Naše delovanje za pomoč Jugoslaviji je iz leta v leto teklo naprej. Na jadranskih otokih so potrebovali najrazličnejšo pomoč, potrebovali so nove šole, bolnišnice kakor tudi obleke in drugo pomoč. Tako je bilo poleg splošnega zbiranja tudi posamično zbiranje med otočani, ki v Ameriki niso pozabili svojih ljudi tam ob plavem Jadranu. Marsikje na otokih so dobili dobro

pitno vodo s pomočjo, zbrano med otoškimi rojaki v ZDA. Pa opremo za ribiške čolne in še marsikaj.

Podobno je bilo tudi pri nas Slovincih. Naše Progresivne Slovenke v Clevelandu, Chicagu in drugod so zbirale za različne potrebe v Sloveniji in v letu 1954 so poslale tja svojo »ambasadorko dobre volje«, ki so jo številne članice organizacije pospremile do New Yorka.

Me v New Yorku smo jih seveda lepo sprejele.

»Prirediti jim moramo tudi lep večer,« je rekla Anita ter na seji predlagala, da pritegnemo k stvari tudi koga od jugoslovanskega predstavništva v New Yorku. Njena ideja je bila odobrena in sprejem naših vrlih članic Progresivnih Slovenk je bil nekaj nepozabnega, saj nam je takoj priskočila na pomoč gospa Govorušić, žena tedanjega jugoslovanskega konzula v New Yorku. Ona je vedela za veliko delo, ki so ga opravljale Progresivne Slovenke Amerike ter je z našim ženskim klubom uredila vse za sprejem v prostorih jugoslovanske misije Združenih narodov na Peti aveniji.

»Vidiš,« je rekla Anita pozneje, ko sva bili skupaj, »koliko dobre volje je bilo ustvarjeno s tistim lepim večerom in to še prej, preden je šla vaša ambasadorica dobre volje na ladjo, da se odpelje v Jugoslavijo.« In takoj je pričela z ostalimi našimi članicami govoriti o tem, da bi tudi naša skupina kdaj obiskala Cleveland ali pa Chicago, odkoder so prišle naše obiskovalke.

Anita sploh ni poznala razlik v pogledu različnih narodnosti Jugoslavije, razumela se je enako lepo z ženami iz Makedonije kot z nami iz Slovenije ali pa z vsemi drugimi, ki so bile članice ali pa ki so prihajale na naše prireditve. Večkrat mi je pravila, kako se doma v svoji mali trgovini dobro sporazumeva s Poljakinjami in s Čehinjami ter z ljudmi drugih narodnosti, ki so prihajali v njeno trgovino. Naročena je bila tudi na naš list Glas naroda. Vsako leto ob božično-novoletnih praznikih je listu poslala dar — za

nadaljnji obstoj. In ga je tudi čitala ter mi večkrat telefonirala, če je bilo v listu kaj zanimivega.

Zelo je bila vesela, ko je jeseni leta 1960 prišel v New York na generalno skupščino Združenih narodov maršal Tito in smo ga v jugoslovanski delegaciji pozdravili tudi newyorški in drugi Jugoslovani.

»Ko sežeš v roko takemu človeku,« mi je rekla takrat Anita, »se ti zdi kakor veliko doživetje, mar ne?«

In kdo bi si bil mislil takrat, ko je veselo nasmejana stala tik za Titom ob snemanju slik, da ji je odmerjeno komaj še pičlo leto dni življenja. Zbolela je naslednjo pomlad in okrevala, toda bolezen se je ponovila in v novembru 1961 smo se poslovili od nje za vselej. Bilo ji je samo enainpetdeset let.

»Povejte mi,« mi je rekla ob njeni krsti njena hčerka Gloria, »kako je mogoče, da zlato bitje, kot je bila naša mama, kar takole premine. Tako polna energije, tako vesela in za vse razumevala... in kar naenkrat je ni več.«

Ko sem stala tam tik ob njej, sem mislila na njen poslednji (telefonski) razgovor z njo in nisem vedela, kaj naj odgovorim žalostni hčerki. Rekla sem ji samo:

»Gloria, veš kaj mi je rekla tvoja mama malo pred smrtjo, ko sem jo hotela priti obiskat — da naj ne pridem... Hotela je, da si jo včasih priključim v spomin tako, kakršna je bila, ko je prihajala med nas in z nami delila delo in težave ter zadovoljstvo nad uspehi. Ko je rada zapela, zaigrala, se povesečila v prijetni družbi svojih jugoslovanskih sorojakov. Ni hotela, da žalujemo za njo, ohranimo naj jo le v lepem spominu — tako kot smo jo vedno poznali.«

»Da,« je tiho rekla Gloria, »taka je bila ona. Tudi nam je tako govorila, ko smo se poslavljali od nje ob njeni postelji.«

Skupaj sva stopili bliže k njej in skozi solze sem videla Anito, ne mrtvo, temveč živo in vedro ter delovno v naši sredi.

VODNIK MED KNJIGAMI (nadaljevanje s str. 41)

V njegovem amerškem potopisu zato ni vzklikov presenečenja, kot smo jih bili v podobnih potopisih vajeni v preteklosti. Pisatelj nenehno preverja svoje znanje o deželi s tistim, kar vidi in sliši. Ves čas sledi aktualnim, tudi političnim dogajanjem. Tako njegov potopis ni brezčasen, ampak je pravi prerez skozi čas, kar mu vrednost samo še povečuje. Pisatelj nam torej ves čas slika Ameriko in ameriške razmere, vse z gledišč razgledanega slovenskega intelektualca. V knjigi se skuša dokopati tudi do podobe slovenskega sveta v Ameriki. Obenem pa, kot je v zadnjem času že slovenska tradicija, nenehno posega v domače slovenske in jugoslovanske razmere in celo v svoje pretekle izkušnje.

Tudi takrat, kadar je Beno Zupančič tradicionalen potopisec, kadar se razgleduje po mestih, ulicah, stavbah in prireditvah, zapazi značilne podrobnosti, ki jih turist rad prezre. Tako bo to pisanje zanimivo tudi za Amerikanca (za v Ameriki živečega Slovenca), saj ga bo privledlo do premišljevanja o marsičem, kar je sicer prezrl.

Pisatelj pravi, da se mu je v Ameriki večkrat pripetilo, da so ga ljudje vprašali: »Povejte nam, kakšna je kaj naša Amerika?« Sprva je menil, da hočejo izvedeti, kakšni so njegovi vtisi. Potem pa je uvidel, da jih preprosto zanima, kaj je videl, saj mnogi njegovi sogovorniki niso bili nikoli v Washingtonu ali New Yorku ali Seattlu. Za slovenskega bralca bodo posebej zanimivi zapiski o srečanju s slovensko Ameriko, ki jo nekje označi takole: »Vse te naše ljudi, ki jih srečujem — kakor da jih poznam že dolgo: prirčne, zgovorne, vedre, gostoljubne, praktične, poslovne — s svojimi hišicami, družinami, skrbijo za otroke ali vnuke... Prebrodili so najhujše težave in zdaj vedro gledajo v prihodnost.«

Zares zanimiva, sproščeno, neučeno napisana knjiga, ki daje veliko izhodišč za lastna preverjanja in razmišljanja. Pisatelju pa je seveda žal, da so bila njegova popotovanja časovno preskopo odmerjena, »samo kratek sprehod, v katerem si nabereš dovolj vtisov, da ne moreš nobenega pošteno preveriti, in dovolj vprašanj, da nanja ne moreš temeljito odgovoriti.«

NAJLEPŠE, KAR IMA SOSEDNJI NAROD MADŽARSKA LIRIKA 20. STOLETJA

(Izdali Državna založba Slovenije v Ljubljani in Pomurska založba v Murški Soboti. Uredila Jože Hradil in Kajetan Kovič, 284 str., 100 din).

Slovinci se nikoli nismo zapirali sami vase, nikoli nismo bili sami sebi zadostni, vedno smo se zvedavo ozirali v tuje vrednote. Če se je prej to odvijalo kdaj tudi po naključju, je spoznavanje najvrednejšega, kar imajo tuji narodi, sedaj temeljna postavka slovenskih založb. Razumljivo je, da imamo še posebno tesne stike s sosedomi Madžari, saj živi v Prekmurju madžarska manjšina, murskosoboška založba pa se čuti še posebej poklicano za posredovanje madžarske literature in za predstavljanje slovenske literature Madžarom.

Tudi »Madžarska lirika 20. stoletja«, ki sta jo zgledno prepešnila slovenska pesnika Kajetan Kovič in Jože Smit, je plod takšnega sodelovanja. V knjigi je predstavljenih kar 29 madžarskih pesnikov, od že slavnega Andreja Adyja (roj. 1877) do Dezsöja Tandorija.

Slovinci smo ljudstvo pesnikov, Vsako leto natisnemo približno 30 novih izvirnih pesniških knjig, pred zadnjo vojno pa so izšle na leto le po 3 do 4 pesniške zbirke. Prav to, v četrt stoletja tako poraslo zanimanje za izražanje v stihih je omogočilo, da smo dobili reprezentančen izbor madžarske nove poezije v enakovrednem slovenskem pesniškem jeziku in da dobivamo tudi izbore poezije drugih narodov kakor tudi pesniške knjige posameznih tujih avtorjev. Pričujoča knjiga nam daje odličen vpogled v najintimnejše doživljanje, čustvovanje in intelektualno odzivanje madžarskega ljudstva. Ne gre za nikakršno zakotno, provincialno poezijo malega naroda, gre preprosto za del svetovne poezije, ki sicer globoko temelji v madžarski zemlji, pa je vendar široko odprta svetlu. Odraslim bralcem, ki imajo morda pomisleke do branja poezije, naj povemo še to, da ne gre za izbor kake eksperimentalne poezije, ampak nasprotno za lahko razumljive, izpovedne, vsebinske pesmi, ki se pogosto ukvarjajo z vprašanji, s katerimi se kdaj pa kdaj sreča sleherni izmed nas.

J. K.

JERBASI

Do deželne ceste je šlo vse dobro, a tam, kakor nerodni nevesti na novem pragu, se je Roziki spotaknilo. Kar tako, in češnje, debele, sladke kot med in temno rdeče kot Rozikina lica, so si v cestnem prahu sramežljivo pudrale mehko kožico. Rozika je zajokala od sramu in Birtova, ki je naravnost sovražila nepripravne in jokave ljudi, je lopnila po njej s težko besedo.

»Tako je z motovili, človek vzame s seboj štoro štorastega, pa si namaže smolo na podplate. Kje bi že zdaj bile, ko bi ne bilo treba pobirati in brisati teh češenj!«

Pirova, ki ni bila več novinka, se je zavzela za Roziko.

»Saj ni treba pomagati, če nočeš, Pavlina, pojdi z ostalimi naprej, midve z Roziko vas bova dohiteli, še preden boste pri gradu.«

»Vedve z Roziko, haha! Dobro, kar pobirajta, saj sta prav za skupaj. Pa zdravi! Če ne prej, se vidimo v nedeljo pri maši — dohiteli nas ne bosta ne to pot ne drugo, coklji polžavi.«

Dekleta, ki so bila že malo izkušena v branjevskih poslih in potovanjih, se niso hotela zameriti Birtovi, ki je poznala vse Rovte, vso idrijsko okolico, vse bližnjice in vse primerne kraje za počitek in prenočišče. Molče so zadele jerbasa na glave in šle svojo pot naprej. Nekaj časa so prihajali nazaj do Rozike in Pirnove njih veseli glasovi in smeh, potem pa je bilo, kakor da se je ločil od njiju svet. Roziko je zgrabil strah:

»Pepca, res jih ne bova došli, nazaj pojdiva.«

»O, ne,« je dejala Pepca krepko, »nazaj ne greva, jaz se malo teme nič ne bojim, tudi v Idrijo pridem brez Birtove. Zdaj, ko sva sami, se nama zna pripetiti, da naju kdo pobere na voz, pa jim bova voščili dobro jutro kje ob poti.«

Pobrali sta jerbasa s tal in vzeli pot pod noge. Na prvem ovinku jima je preskočil cesto velik zajec.

»O, če bi imela zdaj pri rokah dobro poleno!« je vzkliknila Pirnova.

»Poleno! Zakaj poleno?« se je začudila Rozika.

»Da bi spodbila zajca, neumnica, zakaj drugega.«

»Jaz sem mislila, da se morda s polenom odžene nesrečo, ki jo prinese takole srečanje z zajcem,« je plaho pripomnila Rozika.

»Ti si polna vrah, Rozika, to je otročje, danes ljudje ne verjamejo več v take otročarije.«

»Pa le še drži,« je menila Rozika.

»Kje?«

»Ne vem, a tako povedo stari ljudje, ki so že takrat, ko je sonce mrknilo in je šla repatica čez nebo, pravili, da bo kaka velika vojna ... pa je res vojna, vidiš.«

»A za balkansko vojno ni bilo nič repatic, vsaj moj oče ne ve, da bi bile — in on je prebral o balkanski vojni vse — kako torej naj bi bila sedanja vojna zato, ker je sonce mrknilo in se je pokazala repatica na naši strani neba? Rozika, čemu si ti drsala šolske klopi? Nič se te ni prijelo, samo vrah in strahov, ki ti jih je vbil v glavo stari ded, si polna. Skoraj bi rekla, da je imela Birtova prav, da te je oštela — najbrž si se domislila kakega vrahjega strašila, ki se podi po deželni cesti v malih jutranjih urah, pa je šel jerbasa v prah. Poznam tvojega deda, za vsako križpotje ima svojo svojat strahov, ki vlačijo rakve in okostnjake za seboj, ali pa kurijo ognje. Kakšna neumnost! Samo živi ljudje strašijo, če so zlobni, mrtvi ne delajo nikomur več krivice. Zapomni si to, če nočeš, da te bo tresel mraz vsakikrat, ko se bo zganil list v grmovju.«

Rozika je pohlevno poslušala in s svojimi čokatimi nogami pridno sledila prožnejšim korakom tovarišice.

»Ali te že kaj peče glava? Ali boš vzdržala do gradu brez počivanja? Čim manj bova oddihali, tem bolj zagotovo bova došli najino družbo.«

O, Roziko je pekla glava, in kako! A strahovi so bili vsi za težkim jerbasa in so prežali na pripravno samoto, da pokažejo svoje muhe ... ene same Pepce se gotovo ne bojijo, če pa bi došle one druge, potem bi nehali sezati za njo. Zdaj z levico, zdaj z desnico, je krčevito podpirala svoj jerbasa in s pohlev-

Pomladni izlet — foto: Ančka Tomšič

nim glasom zagotovila Pepci, da lahko hodi brez oddiha še dlje kot do gradu, ako bo treba.

Voznika nista srečali nobenega in noben ju ni dohitel; zdelo se je, kakor da so odšli vsi furmani in vsi moški sploh s konji vred v Galicijo na fronto. In stari grad se je menda tekom noči zavlekel kilometer dlje v svet, zakaj ko so se končno pokazali sivi zidovi v komaj znatnem prvem obrisu zore, se tudi Pepci ni zdela ta samotna pot več prijetna.

»Ko še ni bilo vojne,« je dejala »sem šla s staro šmeljevko nekajkrat do Logatca in drugam, pa sva vso pot srečavali voznike in potnike, zdaj pa nobenega človeka od nikjer, ne oglarja, ne gozdarja in ne vojaka. Pusto je hoditi takole, Rozika in najraje bi, da bi sploh ne počivali, dokler se ne prične daniti.«

»Pa ni treba,« je rekla Rozika in privzdignila jermas z roko, da malo ohladi pekoče občutje vrh glave. Hiteli sta mimo gradu, skozi vas, preko gmajnskih pašnikov, kratkih njiv in zeljnikov ter posameznih hiš, ki so stale ob cesti in ob poljskih potih, kakor da jih je tu zalotila nekoč na potovanju noč, pa so občepele kar ob daljnem robu vasi. Končno sta dospeli do gostilne, kjer so se navadno ustavljali vozniki in drugi potniki in sta videli luč v kuhinji. Rozika se je razveselila:

»Najbrž nas tu čakajo, Pepca, pojdiva notri!«

Pepca se je zasmejala:

»Če misliš, da ima Pavlina tako kratkoživo zlobo v sebi, se zelo motiš; ona bo skrbela, da jih ne dohitiva in midve ne bova več poskušali — če bova sami, bova prej prodali. Zdajle pa morava malo počivati. Zaslužili sva odmor in morda skodelico kave; če je pa še nimajo, bova grizli kruh, ker po tem oddihu ne bova tako kmalu odložili jermasov, Idrija je še daleč.«

»Koliko pa misliš, da je že ura?« je vprašala Rozika.

»Okrog polštirih. Vidiš tisti belkasti rob, ki se pojavlja ob obronkih vrhov? Ta ti pove čas natančneje kot ura.

Oče me je naučil dognati čas po stopnjevanju zore, ko me je jemal s seboj na branjevska potovanja. O, pa takrat sem se vozila, Rozika, samo kadar je šlo v hrib, sva pomagala z očetom šarcu potiskati voz. Takrat je bilo prijetno.«

Rozika je vzdihnila, odgrnila jermas in poiskala prtič s kruhom.

»Ti imaš vsaj lep spomin, Pepca, na lepe čase, jaz pa nisem nikoli nič prijetnega doživela. Sprva sem mislila, da bo prijetna sprememba nositi jermas, pa je to taka muka... danes pa še nesreča in strah. Ali bo nam še kdaj lepo, Pepca?«

»Morda bo, saj nas še iz šole niso spustili — to se pravi, mene so to pomlad, a ti boš ponavljala še nekaj mesecev.«

»Če ne bo prišel Lah v dolino in nas vse pregnal... saj bo kmalu vojna z Italijo pravijo. Ne, nikoli več ne bo nič prijetnega in veselega.«

Pepca je vstala in se zravnala v svežem, po gozdu dišečem zraku. »Ti si prežalostna Rozika,« je dejala smeje, »vržeš jermas v prah in izgubiš vse veselje, vidiš nove vojne in Lahe v dolini in kaj še vse. Pa nimaš niti enega brata v vojni, jaz pa že dva. Kaj pomaga žalost, pojdiva pogledat, če ima Cila kaj kave.«

Stopili sta do vežnih vrat in potokli po težkem lesu. Postarna ženska je prišla odpirat.

»Bog se usmili, sem mislila, da so kakšni vozniki, pa sta dva otroka. Saj pravim, kje imajo ljudje vest, da pošiljajo šolarje na dolgo pot ponoči.«

»Samo ona je še ponavljalna šolarka, mati, je pokazala Pepca na Roziko in se smejala. Poznala je staro gostilničarko Cilo še izza potovanj z očetom. Potem je povedala o nezgodi z jermasom in o deklinah, ki so šle naprej in ju pustile zadaj. Vprašala je Cilo, če so se kaj ustavile pri njej.

»Ne«, je rekla Cila, »pred vama ni še nihče potrkal na naša vrata. Toda dekleline zanikrne, kako so le mogle dva otroka pustiti zadaj. Ali bi pile kofetek, punčke? Pa kajpak, da bi ga, saj zato sta trkali na vrata, kaj ne? No,

e za mano stopita, se že kuha, koj bo pred vama.«

Široko, nagubano Cilino krilo je zahomotalo med prvimi vrati na desno in preko njega je zavel duh po kavi — vojni kavi. Ljudje so namreč že v prvem letu velike vojne mešali, množili in raztezali živila, kakor so le mogli in znali... lakota, pomanjkanje je bilo na poti, to je bilo gotovo, kajti meje so se ožile in armada je pogoltnila ogromno množino živil dnevno.

»Ježeš otroka,« je pojamrala Cila odstavljajoč kavo, »kofetek ni več tak kot je bil včasih, ali nekaj pravijo, da se obeta še huje, da bo vojska z Lahom in da bo vse pomandranjo. Ali so tudi dol v dolini take govorice?«

»Seveda so, že vso pomlad,« je dejala Pepca; »nekateri pripovedujejo, da je italijanska vojska že na meji.«

Cila je zakrilila z rokami po zraku in majala z glavo v velikem in resnem premišljevanju. A kljub vidni zaskrbljenosti in strahu pred hudimi časi, je spretno zmešala v loncu rjavo tekočino, ki naj bi bila kofetek, ter postavila lonec na mizo. Od nekod je potem potegnila na svetlo širok krajec velikega hleba kruha, si urezala znaten kos in držeč nož, pripravljen za ponoven urez, je vprašala dekletci, če bi malo prigrizli.

Rozikine oči so se blaženo zasvetile — doma ni bilo nikoli takih hlebcev kruha, vojna pa je še koruzne pogače zredčila. Pokrila je z roko svoj skromen košček kruha in pogledala Pepco v upanju, da se bo odločila za sprejetje preblage ponudbe. Pepca pa je poznala gostilničarke in se je zbala računa. Kdove koliko bi Cila znala zaračunati za takle božansko vznešen krajec kruha — v njenem žepu pa je bilo komaj dovolj za kavo, za Rozikinega je vedela, da je prazen, sirota je imela komaj toliko denarja, da je kupila češnje od Borštarja. No, Cilo je bilo treba obvestiti, da je ves denar še v jermasu... v sočnih črešnjicah.

»Imava nekaj kruha s seboj, mati,« je rekla potih, »pa tudi nisva tako lačni, sva zajtrkovali doma pred odho-

dom. Zdaj se hočeva le malo okrepčati, da bodeva lahko dolgo hodili brez počivanja.«

»Nista lačni! In doma sta jedli! Mati božja, saj vendar vem, kako jedo mladi ljudje, posebno ako ni kos nikoli dovolj velik. Nata, jejta in preden gresta dalje, pa mi naložita malo češenj v tole.«

Mati Cila se je dobrodušno nasmejala in dvakrat zarezala v krajec pšenične dobrote. Potem je potisnila pred njiju majhen pehar, sama pa se je lotila svojega zajtrka s tekom človeka, ki se ne ustraši nobenega dela in nobene sklede. Rozika jo je postrani občudovala in se je spomnila, kako po malem je njena mati in kako je zmerom bolehnja. Zaželela si je, da bi imela ona tako krepko in zdravo mater. Za tako mater pač ne more biti človek nikdar v skrbeh, da bo še bolj zbolela ali celo umrla. Tudi Pepci so se vrinjale slične misli. Toda medtem ko bi bila Rozika najraje obsedela pri dobri materi Cili, je Pepca kmalu vstala izza mize in pohitela s peharjem k svojemu jermasu, da povrne dobroto in postrežbo.

»Pot je še dolga,« je dejala, »takoaj morava naprej. Najlepša vam hvala, mati Cila, drugič vam prinesem kaj posebnega, nalašč za vas!«

»Če ne bo prej prišel Lah,« je preroško podvomila gostilničarka in jima sledila na cesto, da jima pomaga z jermasoma. Ali še preden se je pripravila, sta dekleti zavihteli težka jermasa vsaka na svojo glavo. Cila je spet zmajala z glavo nad temi čudnimi, čvrstimi in hitrimi branjevškimi deklinami. Gledala je za njima, kako sta stopali kot srni pod težkim bremenom. Na prste je štela ure, ki bodo minile, preden bo dosegel jermas svoj cilj... potem pot nazaj... konec tedna drug jermas na trg...

»Ježeš,« je vzdihnila mati Cila, »kruh teh otrok je še bolj oznojen kot moj.«

4. julija praznujemo v naši domovini Dan borca, tistega borca, ki je odšel med partizane in se boril za svobodo naše domovine.

22. julija pa je dan vstaje, dan, ko so v prvem letu vojne slovenski partizani prvič začeli skupni oboroženi boj s sovražnikom, ki je hotel zatreti in uničiti naš narod.

Sicer pa je za nas, ki imamo počitnice, v teh mesecih vsak dan kot praznik. Odpravljamo se na pot: na morje, v planine, na deželo. Vi, otroci, ki živite v daljnih tujih krajih, boste z očkom in mamico, sestrico in bratcem pripotovali v domovino k dedku, babici, tetam in stricem. Vsi se vas veselimo in vam kličemo:

DOBRODOŠLI DOMA!

KAJETAN KOVIČ TIGER

Ta pesem je igra.
Zaradi rime
napraviš tigr
iz trde žime.

Hitro ga vtakneš
v majceno kletko
in mu natakneš
modro baretko.

Tiger je pesnik,
po kletki dirja.
Daj mu peresnik
in kos papirja.

Vanj bo obrisal
progaste tace
in se podpisal:
tiger Nace.

BRANKO ŽUŽEK UGANKA

Na tankem stebalu visi,
rdeča v soncu žari,
v ustih se kar topi.

(rdeča jagoda)

SLAVKO PREGL MEDVED IN OSEL

Osel je gledal medveda, kako otožno opazuje čebele v panju. Rekel je:

»Želiš, da ti svetujem, kako bi prišel do medu?«

»Daj,« je željno rekel medved.

MILENA BATIČ POLETJE VE

Poletje ve, da mora zapreti šolska vrata,
poletje ve, kaj je pšenica zlata,
poletje ve, kje borovnice zorijo,
poletje ve, kje vrtnice rdeče dišijo.

Poletje ve, kje potok dlani ohladi,
poletje ve, kje Mihčev šotor stoji,
poletje ve, kje tabornik dviga zastavo,
poletje ve, kje veter urni hladi planjavo.

Poletje zna najlepše učiti
otroke vse ulice slepe miši loviti,
zna sklicati jih, ko je čas:

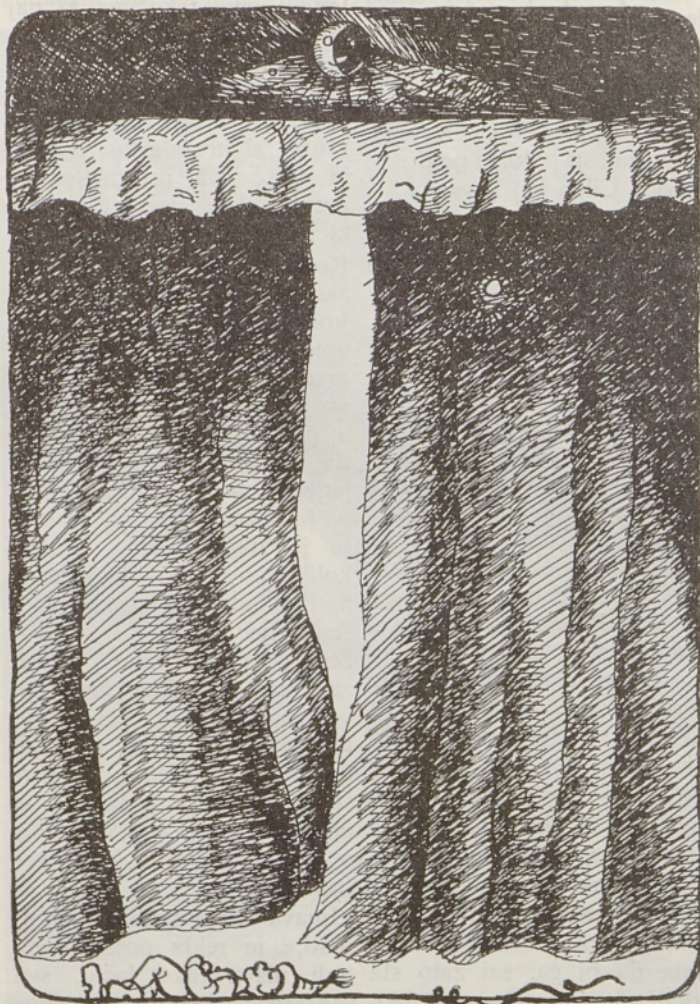
Otroci, jesen spet prihaja v vas!

»Letaj kot čebela,« je rekel osel.

»Želiš, da ti svetujem, kako nikoli več ne bi rekel nobene neumnosti?« je medved vprašal osla.

»Daj,« je željno rekel osel.

»Molči!« je pribil medved in odhlačal v gozd.

Sonce je že zašlo. Rdeči sij na nebu ugaša. Med jablanami prede mrak prve nevidne niti.

»Domov bo treba,« pravi dedek in se ustavi pod hribom.

»Ne še, ne!« zaprosi Maša.

»Počakajva na zvezde!«

»Prav,« pristane dedek, ki ima tudi rad zvezde.

Povzpeta se na vrh hriba. Na cesti pod njima drve avtomobili v to in ono smer. Drug za drugim prižigajo luči. Na nebu, ki počasi temni, pa se prižge večernica.

»Jo vidiš?«

Maša radovedno pogleda na okoli.

»Je res ne vidiš?« vpraša dedek še enkrat in z roko pokaže na zvezdo.

Maša se brž ozre v nebo.

»Vidim, ne samo eno,« odvrne malce zviška. »Dve, tri, ... osem, devet, deset...« prešteva na glas.

»Jaz vidim samo večernico,« zavrne dedek vnukinjo. »Kje so druge?« še vpraša, ko se razgleda po nebu.

Vnukinja ni v zadregi za odgovor.

»Ni jih več, samo pogledale so, če je že večer!«

»Pametno, pametno.«

Ni popolnoma jasno, ali velja dedkovo priznanje previdnosti nebeških zvezd ali pri srčnosti njegove vnukinje. Ko se hoče spustiti navzdol po hribu, pa ga zadrži drobna ročica.

»Počakajva, da se spet prikažejo!«

Počakata. Kmalu tudi dedek opazi, kako se za večernico začno prižigati še druge zvezde.

»...dve, tri... deset... dvanajst... dvajset...« jih prešteva Maša.

Prižigajo se nove in nove.

»Vidiš, dedek, šele zdaj je večer!« oznani Maša slovesno, ko je na nebu več zvezd kot v njeni glavi števil.

»Nobena zvezda se ne umakne več. Vidiš, dedek?«

»Vidim, vidim,« smehlja se pritrdi dedek.

Zavzeta se razgledujeta po zvezdnatem nebu. Zvezde se

bolj in bolj blešče. Vendar nobena tako kot Mašine oči.

MIHA MATÈ

PESKOVNIK ŽELJA

Med drobnimi rokami je na tisoče želja. Iz sivega peska rastejo hišice in hiše, čudoviti gradovi s stolpi, nove ceste, ki vodijo v svet, in iz majhne kanglice pricurjla potček, sprva kot majhna, tanka črta, a potem kot vse večja lena reka, ki se vije med po-bočji hribov. Po njej se spu-stijo majhni čolni z ribiči in ročice jih potiskajo vse dalje in dalje. Razkuštrane glave v svoji graditeljski vnemi ne opazijo mimoidočih, ki v svo-ji vsakdanji izgubljenosti ča-sa hitijo mimo.

Med visokimi stolpnici v sredini osirotelega parka živi peskovnik svoje življenje. Ne moti ga mestni hrup, zavija-nje siren rešilnega avtomo-bila in razgretost vrelega as-falta. Na njegovih cementnih

Toda nenadoma, nenadoma pridrvi nad peskovnik črna pošast. Zapodi se preko belih hišic, gradov, stolpov, raz-ruši most preko reke, pomete v svoji divjaški vnemi umetelno napravljene hlebčke, pogače in hrustljive piškote. Ročice otrpnejo, pesek jim brezčasno polzi med prstki in njihove oči nemo in otožno zro v razdejanje. Igra je pre-kinjena, obnemogla obstane v svoji iskrivosti, zrnala se je z zemljo, le tu in tam osta-ja blatno jezerce, pomendra-no od črne pošasti. Ne bo belih hlebčkov, rumenih po-gačk in hrustljavih piškotov za otroke vsega sveta. Nihče jih ne bo mogel razpeljati po belih cestah, zračnih višavah in širokih morjih do lačnih otrok, ki jih bodo zaman ča-kali.

Le neki glas debele ženske s črnim klobukom bo pre-trgal grobo, obnemoglo ti-šino:

»Karo, ne, pusti Karo! Tako j sem, Karo!«

KROŽEK MLADIH DOPIŠNIKOV

MAMICA

ME NEGUJE

Imam dobro mamico. Ime ji je Marija. Piše se Schnecken-berger. Z mojim očkom se je ločila. Poročila je Nemca. Razumemo se dobro. Mamica je srečna. Dela na pošti. Sta-ra je 42 let. Z očkom me več-krat povabita v mesto. Takrat sem zelo zadovoljna. Ka-dar je bolna, ji skuham čaj. Pred dvema letoma, ko sem bila v bolnici in še dolgo do-ma na postelji, me je ona ne-govala. Vsak dan je prihajala k meni v bolnico. Videla sem, da je večkrat jokala. Sedaj je zadovoljna. Vsi smo zdra-vi. Našo mamico imamo radi. Za njen praznik jo bom po-vabila na proslavo in ji kupi-la rožice.

MARIJA DOBNIKAR,
UČENKA 6. RAZREDA
SLOV. DOP. POUKA
REUTLINGEN

ROŽICE ZA MAMICO

Moja mamica je še mlada. Ima svetle lase in se rada smeje. Srečna je, ker nam je kupila še bratca. Dela v bol-nici. Iz službe prihaja zmu-čena. Pri delu ji pomagam. Rada brišem posodo. Vsako soboto in nedeljo je prosta. Takrat gremo na sprehod. Rada ima rožice, zato ji jih večkrat nabere.

ANDREJKA
MONGELLUZZO,
UČENKA 2. RAZREDA
SLOV. DOP. POUKA
REUTLINGEN

MAMICA ME JE PRIČAKOVALA

Bila sem pri prijateljici. Igrali sva se: zdravnik in pacient. Igrali sva se dolgo. Na uro sva pozabili, čeprav me ma-mica vedno opozarja, da bom o pravem času doma. Na-enkrat vzklikne prijateljica: »Ali veš, koliko je ura? O s e m !« Hitro sem vzela plašč, si obula čevlje in se poslovila. Malo strah me je bilo.

Doma me je mamica pričako-vala ob oknu. Zelo je bila v skrbih za mene. Povedala sem ji po resnici, da sva se tako lepo igrali, da sem po-zabila pogledati na uro. Ma-mica mi je pogledala v oči. Spoznala je, da govorim res-nico. Stisnila me je k sebi in rekla: »Drugič vzemi s seboj svojo uro!« Pokimala sem in odšla srečna, da sem doma, v svojo sobo. Od takrat vza-mem s seboj vedno uro in skrbim, da me mamica ne čaka več v skrbih ob oknu njene kuhinje.

MARTINA PENZ,
UČENKA 7. RAZREDA
SLOV. DOP. POUKA
SINDELFINGEN

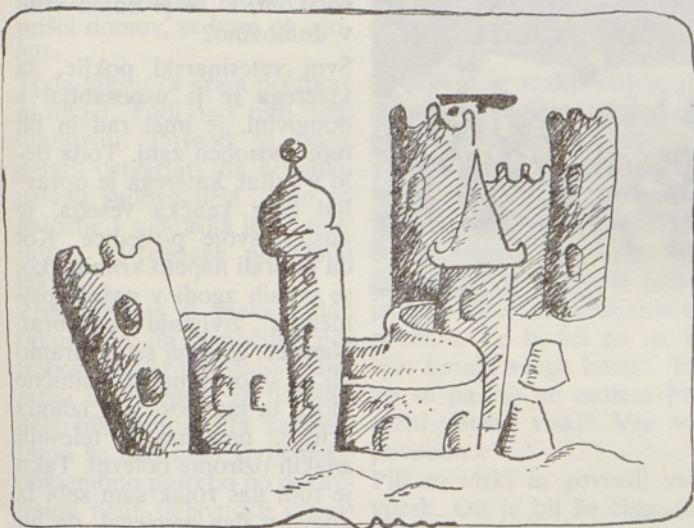
PREDOLGO SEM SE ZADRŽAL

Minulo leto sem bil povab-ljen k prijatelju, ki je prazno-val rojstni dan. To je bila druga sobota v mesecu, ko nismo imeli pouka. Lahko sem se že zgodaj popoldne z avtobusom odpeljal na praznovanje.

Prijatelj me je bil zelo vesel. Vse popoldne smo igrali šah, karte in tudi nogomet. Pri njem sem tudi večerjal. Po večerji smo šli še enkrat na dvorišče. Začeli smo se skri-vati. Vedno bolj je postajalo temno.

Takrat tega nisem opazil. Pozno sem se spomnil, da bo treba iti tudi domov. Poslovil sem se od prijatelja in njego-vih staršev. Tekel sem na avtobusno postajo. Pogledal sem na vozni red in spoznal, da mi je avtobus pred dvema minutama odpeljal. Čakati sem moral skoraj celo uro na naslednji avto. Pozno sem prišel domov. Mamica je bila vsa bleda in zaskrbljena. Ko-maj sem ji pojasnil in ji do-povedal, kakšno smolo sem imel.

MIHAEL PENZ,
UČENEC 9. RAZREDA
SLOV. DOP. POUKA
SINDELFINGEN

robvih se peče beli kruh, rumenozapečene pogače in hrustljavi piškoti. Za vse otroke, za vse otroke na tem svetu je dovolj teh dobrot. Deklice z velikimi, modrimi očmi jih pripravljajo in ča-kajo, da jih bodo kuštravi šo-ferji, mornarji in piloti raz-vozili na vse štiri konce sveta in nahranili lačne. Vsak otrok mora dobiti svoj hlebček, kaj hlebček, pogačo, in zraven še hrustljave piškote, ki se to-pijo v ustih in spominjajo na srečno otroštvo.

Ročice pa bodo spet popri-jele za delo, napravile hiše in hišice, mostove in reke, hlebčke in pogačke — za vse otroke, za vse lačne otroke sveta.

Naj pride debela gospa, naj pride njena črna pošast, naj tisočkrat razruši njihove hiše, mostove in reke, pogazi hleb-čke in pogačke! Bele ročice bodo vseeno gradile in mesi-le. Ne bodo se utrudile in prenehale, dokler ne bo za vse dovolj belega kruha.

POMENKI

DELO BREZ OSEBNEGA ZADOVOLJSTVA

Prodajalec piščalk — foto: Janez Zrnec

Življenje! Ena sama beseda, ki vsebuje toliko različnih področij našega udejstvovanja in delovanja. In ko tako v mislih poizkušamo razčleniti, kaj vse sestavlja življenje slehernega izmed nas, navadno začnemo pri delu. Pri službi, ki jo opravljamo iz dneva v dan in ki nam ne daje le sredstva, potrebna za življenje, ampak zadovoljuje še vrsto drugih, za posameznika zelo pomembnih potreb. Med mnogimi potrebami je prav občutek ustvarjalnosti, uspešnosti, torej tisti občutek, brez katerega ne bi mogli opravljati dela, pa čeprav bi, denimo, bilo zelo dobro plačano ali celo preplačano. Sicer pa nam o pomembnosti zadovoljstva, ki izhaja iz dela, zgovorno priča že sama priprava na opravljanje določenega poklica in tudi sama odločitev za določen poklic, do katere pridemo postopno, po daljši dobi usposabljanja. Sami vemo, koliko učenja je bilo potrebno, koliko odrenkanja marsičemu, da smo osvojili znanje in veščine, ki so nujne za uspešno opravljanje dela.

Toda, delo je le en del življenja. Tisti del, v katerem moramo znati najti tudi zadovoljstvo. Kajti enostransko pojmovanje dela, kot da je le vir zaslužka, ob katerem ne čutimo, da smo ustvarjalci ali soustvarjalci, nam zmanjšuje tudi življenjske moči.

Naš rojak, začasno na tujem, pravi:

»Živel sem v družini, kjer nas je bilo veliko otrok — sedem. Živeli smo skromno, brez hujšega pomanjkanja. Toda, kasneje med šolanjem, končal sem srednjo veterinarsko šolo, sem spoznaval, da je možno živeti tudi drugače. Živeti tako, da imaš še tiste stvari, katerim sicer pravimo, da so luksuz. Leto po končani srednji šoli sem delal v domovini. Še vedno me je spremljala želja, da bi imel več, da bi bil bolj bogat in da bi si lahko v življenju privoščil več, kot sem si takrat. Odločil sem, da poskusim drugje. Tako sem se znašel v tujini. Povsem razumljivo, da nisem našel dela, ki bi bilo

primerno mojemu poklicu. To sem tudi pričakoval. Rekel sem si: če ne bo šlo, bom pač prišel nazaj. Tako se je začela moja pot. Delal sem vse mogoče druge stvari — od pomožnega delavca na gradbišču do čiščenja ulic. Tako so minevala leta. Delo sem opravljal z velikim odporom, toda misel na zaslužek me je držala pokonci. Tako sem vzdržal več let. Čedalje več sem delal, da ne bi mislil na svoje nezadovoljstvo. Dopoldne eno službo, popoldne drugo. In ko mi je bilo najbolj hudo, sem stisnil zobe in sam sebi dejal: Vzdrži, saj boš kmalu doma, v Jugoslaviji in se boš spočil, drugače živel!

Tega nisem dočakal. Zbolel sem. Zbolel tako hudo, da nisem več mogel delati z rokami. Na mnoge zdravniške preglede sem šel, toda niso našli nobenih telesnih znakov bolezni. Naposled so mi dejali, da gre verjetno za psihične razloge.

Kaj se je dogajalo z našim rojakom, ki se je bolan vrnil v domovino?

Svoj veterinarski poklic, za katerega se je usposabljal v domovini, je imel rad in bil tudi sposoben zanj. Toda delo v tujini, katerega je opravljal brez kančka veselja, je pustilo svoje posledice. Kot da bi brali napeto kriminalko, se včasih zgodi v našem psihičnem življenju preobrat. Namreč, če sami sebe varamo ali če smo prenapeli psihične moči, ta napetost išče izhoda drugje, navadno v telesnih znakih oziroma bolezni. Tako je tudi naš rojak sam sebi iz dneva v dan zatrjeval, da bo zmogel, ko je opravljal delo, ki mu ni dajalo nobenega zadovoljstva ali občutka ustvarjalnosti. Prepričeval se je, da bo vzdržal zaradi denarja. Toda, kar ni priznal sebi, ko je premišljeval in doživljal, je telo samo pokazalo — roke ga niso več ubogale. Uprle so se delu, ki ne prinaša poleg denarja še osebnega zadovoljstva, tako nujno potrebnega za naše vsakdanje življenje.

Čeprav si ob poslušanju življenjske zgodbe našega rojaka lahko mislimo, no ja, to

se dogaja redkim, saj tisoči in tisoči le nimajo takšnih težav kot on, pa nas njegov primer lahko opomni na nekaj, kar verjetno sami počenjamo in ne pomislimo, da se danes ali jutri lahko pokažejo kakšne neprijetne posledice.

Ob odhodu v tujino predvsem premišljujemo o zaslužku. Redki so tisti, katere pot vodi v tujino zaradi, denimo, želje po spoznavanju drugih narodov, običajev in navad. Prav tako pogosto se dogaja, da ne glede na poklic, ki ga opravljamo z večjim ali manjšim veseljem, pretiravamo. Pretiravamo z delom, z obremenjevanjem svojega telesa in psihe. Ugotavljamo, da tudi vzdržimo. Res. Vzdržimo leto, dve, tri in več v nemo-gočih razmerah, brez predaha, obremenjeni do konca. Saj ob tem, da bi vzdržali takšno nenavadno obremenjenost z delom, najdemo številne razloge: od zaslužka, samoprepičevanja in obljubljanja samemu sebi in pričakovanja tistega: »Ko bom prišel domov, se bom pa spočil!«

Toda takšnega »raja počitka« ni nikjer. Tudi ne v naši ljubi domovini. Povsod je treba delati, ustvarjati, da bi lahko uživali sadove dela. Zato so naložbe v »garaška leta« brez nujno potrebnega počivanja jalove.

Življenje nas iz dneva v dan prepričuje, da je počitek potreben ne le zato, da si nabere-mo novih moči za jutrišnji delavnik, ampak da zadovoljimo še eno tako življenjsko pomembno potrebo po opravljanju tistih dejavnosti v prostem času, ki nas veselijo, ki nam bogatijo vsakodnevno življenje. Tako kot je delo sestavni del življenja, je življenje tudi aktivno počivanje, uživanje v dejavnostih, o katerih odločamo sami ali z drugimi in ki nam množijo zadovoljstva.

Naposled ne gre zanemariti dejstva, da ima delovni človek čedalje več prostega časa, o katerem je treba premišlje-vati in ga uživati!

PETSTOTAK

Zgodilo se je pred nedavnim, med velikonočnimi počitnicami, ko je prišlo veliko naših ljudi, ki delajo na tujem, na obisk k domačim. Pred gostiščem je ustavil avto in on je izstopil. Precej zajeten, visok, bolj kričeče oblečen je s širokim, nekam bahatim korakom stopil v gostišče.

Stopil je k točilnemu pultu in naročil pivo. Nekateri od pivcev so ga spoznali in eden je rekel: »No, si tudi ti prišel enkrat malo pogledat domov, kaj?«

Z dlanjo si je obrisal pene krog ust in zagodel: »Saj človek mora od časa do časa, ko pa ti toliko pisarijo in vabijo.«

Na vsa usta se je pri tem zasmel, da se je zlato na zobeh zalesketalo.

»Kaj pa delo? Trdo garaš, dobro služiš marke?« so hoteli vedeti.

Široko se je razkoračil in jih premeril z dolгим pogledom, preden je odgovoril.

»Vsega je dosti: dela pa tudi mark. Seveda jaz komandiram. Svojo skupino imam. In če so delavci lene mrhe, jih znam priviti, kakor je treba, ja. Izgovorov in usmiljenja ne poznam. Če bi šel na to, bi bilo kmalu vsega konec. Tako se pa res ne morem pritožiti. Boste viski? Vse vas povabim.«

Pili so viski in govorili vse-vprek. On je bil že čisto zaripel. Trkal se je na prsi. Saj ga je kar razganjalo od same hvale.

»Tudi doma se da lepo živeti, če pridno delaš,« mu je nekdo segel v besedo.

»Kaj pa imaš od tega svojega dela?« je zagrmel vanj.

»Imamo že svojo hišo, imamo avto,« je oni odgovarjal.

»Pa puf,« je naš »zdomec« zmagoslavno pribil in se režal.

»V nekaj letih ga bomo izplačali...«

»Ja, ja, v nekaj letih, ta čas bom jaz zunaj zaslužil za tri hiše in dva avtomobila.«

Od pijače je bil že čisto kremežljiv, ko se jim je zmago-slavno režal. Molčali so. Nekaj tujega in mrzlega je leglo mednje, čeprav je skozi široko odprta vrata veselo sijalo sonce.

Ker je pome-nek zastal, se je končno spomnil, da bo treba oditi. S široko kretnjo je potegnil iz hlačnega žepa list-nico in jo odprl. Ko je plačal zapitek, mu je ostal v roki petstotak. Zaničljivo ga je ponudil najbližjemu:

»Na, vzemi. Kaj bi jaz s tem malovrednim denarjem? Kaj pa dobim za dinarje? Toliko kot nič.«

Oni pa je stal negibno in molčal. Tudi drugi so molčali. Začudil se je. Morda ga niso razumeli. Spet je pomolil bankovec najbližjemu: »Na, vzemi vendar.«

»Ne maram tvojega denarja. Kar zaslužim, je dosti zame in za moje,« mu je oni od-vrnil in stopil korak nazaj.

Ponujal je drugim, a nihče ni maral vzeti njegovega denar-ja. Jezen je potem bankovec zmečkal in ga vrgel na tla: »Pa naj bo za smeti.« Tedaj pa je od vrat pritekel fantiček kakšnih deset let.

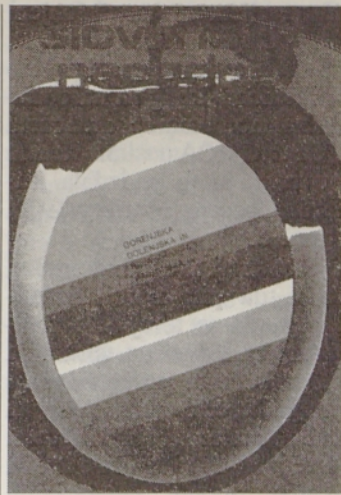
»Oče,« je rekel, »zakaj raz-metavaš denar, stari mami pa praviš, da ga nimaš,« in je pobral bankovec ter ga skrbno poravnal.

»Odkod si se pa ti vzel, mulc, kaj ti nisem rekel, da me po-čakaj v avtu?« se je jezil oče in poparjeno klamal za sinom proti vratom. Fantiček pa je na svojih suhih malo previsokih nogah odločno stopal pred njim in ves čas skrbno gladil bankovec, ki ga je oče tako zaničljivo zmečkal.

Možje v gostilni so se spogledali, se drug drugemu namuznili in eden je rekel: »Ta je pa iz čisto drugega testa kakor njegov oče.«

In vsi so se sproščeno zasmeli.

INA SLOKAN

Iz knjige

SLOVENSKE NARODNE JEDI

ki je izšla pri založbi CZNG

Cena: 220 din

Ajdovi štruklji s skuto, kuhani

Testo:

$\frac{3}{4}$ kg ajdove moke,
približno 1 l slanega kropa,
malo bele moke

Nadev:

1 kg skute, 2 jajci
4 do 5 žlic smetane, po potrebi
drobtine,
5 dkg masla in drobtine
za zabelo

Moko poparimo in dobro premešamo, ohladimo in damo na desko, ki smo jo potresli z belo moko. Testo pognetemo in razvaljamo $\frac{1}{2}$ cm na debelo. Namažemo ga z nadevom, potresemo z drobtinicami, posebno če je nadev bolj moker, in testo zvijemo v zmočen in dobro ožet prtič, potresen z drobtini-cami. Kuhamo ga $\frac{1}{2}$ ure v slanem kropu. Kuhanega razrežemo na rezine, zložimo v skledo ali na krož-nik in zabelimo s prepraže-nimi drobtinicami.

Z veseljem in navdušenjem vam, dragi rojaki, sporočam, da je spet izšla ena od zelo pomembnih knjig za našo materinščino, namreč dr. Jožeta TOPORIŠIČA *Slovenska slovnica*, ki jo je izdala Založba Obzorja (Maribor 1976, strani 592).

O Slovencih kroži hudomušen izrek, da smo narod slovničarjev, da se torej zelo zanimamo za slovnična vprašanja in poskušamo posegati vanje (mogoče celo tam, kjer ni treba, kakor bi najbrž želel povedati ta poredni izrek), vendar pravih, ta zaresnih slovničarjev le nimamo tako na pretek. V štiristo letih — od Adama Bohoriča (1584) do Jožeta Toporišiča — smo dobili pravzaprav razmeroma malo tako imenovanih normativnih, rabi namenjenih poljudnih slovnici; to je po svoje tudi prav, ker je s tem doseženo kar najmanj nihanj v pravilih in predpisih.

Tudi raziskovalnih, znanstvenih slovnici in slovničarjev med nami ni bilo veliko — čeprav so med njimi tudi učenjaki svetovnega slovesa, na primer Jernej Kopitar in Fran Miklošič — in mogoče smo šele v najnovejšem času tudi na tem področju docela ujeli korak s takimi deli drugod po svetu. Kakor gre gotovo Stanislavu Škrabcu za sluga za temeljna dela na področju slovenskega pravo- rečja in kakor gre Franu Ramovšu za sluga, da je organiziral jezikoslovno delo na univerzitetni ravni, je vendar šele danes tudi naše slovničarstvo zares na tekočem.

Velika zasluga za to gre ravno dr. Jožetu Toporišiču, ki v svoji najnovejši slovnici lahko s ponosom ugotavlja: »Pričujoča Slovenska slovnica... je sad mojega dvajsetletnega raziskovanja slovenskega knjižnega jezika in preučevanja ustrezne domače in tuje literature... Veliko pobud za svoje jezikoslovno (in stilistično) delo sem prejemal iz neslovenskega jezikoslovja. Slovensko jezikoslovje je lahko tvorno le kot del vsega drugega jezikoslovja.«

Nova Slovenska slovnica je »znanstveno delo, namenjeno vsem, ki se zanimajo za podobo slovenskega jezika«,

MATERINŠČINA

NOVA SLOVNICA

kakor pravi avtor. V šestih poglavjih je v nji obdelal vsa slovnična področja, ki prihajajo praktično v poštev za delo, kakršno naj bi bilo Toporišičevo: da v njem uporabnik najde odgovor na vsa vprašanja, ki mu jih na jezikovnem področju postavlja življenje, in sicer uporabnik vseh treh vrst: strokovno nešolan pisec ali govorec, ki bi si rad izpopolnil svoje znanje, učitelj slovenščine, ki mu je slovnica vsakdanji metodološki in strokovni priročnik, in strokovnjak, ki se poglablja v znanstvena in raziskovalna jezikovna vprašanja.

Nova Slovenska slovnica je tako zajela zelo na široko, saj je hkrati znanstveno delo in hkrati podlaga šolskim slovnici, se pravi nadaljevanje Breznikove tradicije na zahtevnejši ravni. Nova slovnica je na zavirljivi višini glede na posamezna področja, saj obravnava glasoslovje na podlagi najnovejših dognanj in prilaga bogate pregledne sonagramov, obenem pa upošteva tudi starejša dognanja na podlagi skiagramov. Sploh je to načelo nove Toporišičeve slovnice: povsod podaja najnovejša dognanja z upoštevanjem tradicije, vendar povsod z ostro premišljeno sistematiko in marsikje s kar monografsko teoretično in praktično obdelavo posameznih vprašanj.

Če se je kdo ustrašil učenih besed, ki sem jih moral uporabiti, ko poročam o novi knjigi, mu moram po pravici povedati, da knjiga res ni posebej preračunana za preproste uporabnike, čeprav ji je treba šteti v veliko prednost bogastvo zgledov, ki so uporabniku dragocen vir informacij, neizčrpna zakladnica in pretehtan kašipot pri obravnavi jezikovnih vprašanj. Ob zelo preglednem tisku pa je treba pri novi slovnici pohvaliti še tri, sicer bolj tehnično-metodološke rešitve, ki so pa pri tako obsežni knjigi po eni strani v nujno potrebno pomoč in hkrati sim-

patična novost. Pri tem mislim na obširna, zelo podrobno razčlenjena kazala pred vsakim od šestih poglavij, mislim na izčrpno stvarno kazalo na koncu knjige, mislim tudi na sicer zelo pregledno s podnaslovi opremljeno obdelavo posameznih vprašanj.

Dr. Jožeta Toporišiča poznajo naši rojaki doslej predvsem po učbeniku *Zakaj ne po slovensko (Slovene by direct method)*, ki jo je pred nekaj leti izdala Slovenska izseljenska matica, zdaj pa ga bo marsikdo spoznal tudi po tej enciklopedično zasnovani slovnici, čeprav ni namenjena posebej njim, temveč bolj uporabnikom v domovini.

Strokovne ocene se bodo podrobneje ukvarjale z novo Slovensko slovnico, jaz pa naj tu navedem samo še vsebino, da jo s tem še malo bolje predstavim po omenjenih šestih izčrpnih poglavjih:

I. *Zvrstnost slovenskega jezika*, kjer so obdelane vse njegove vrste (zborni jezik, pogovorni jezik, narečja, strokovni jeziki in podobno).

II. *Glasoslovje*, kjer so pod vsemi vidiki obdelani vsi glasovi slovenskega jezika, pa tudi naglaševanje.

III. *Besedoslovje*, kjer so obdelane besede glede na njihovo pomenskost in izraznost, domačnost ali tujost, nevtralnost ali slogovno obarvanost.

IV. *Besedotvorje*, kjer je obdelana izpeljava samostalnikov, pridevnikov, glagolov in prislovov, pa tudi veznikov in medmetov.

V. *Oblikoslovje* je posebej obširno obdelano in v njem zveste vse o sklanjatvah in spregatvah in podobno.

VI. *Skladnja* je ravno tako obširna in iz nje lahko zveste vse o stavku in podobnih vprašanjih.

Na novo knjigo smo lahko upravičeno ponosni.

JANKO MODER

VDOVEC IŠČE

vdovo za skupno življenje. Želi, da bi bila dobra žena in mama, veselo, dobrosrčno, preprosto žensko, Slovenko, starosti od 35 do 40 let, srednje postave, po možnosti iz Kanade. Moj opis: star sem 42 let, srednje postave, težak 75 kg, imam otroke in lastno obrt. Živim v Kanadi in bom odgovoril na vsako pismo. Oglasite se na naslov uredništva »Rodne grude« pod šifro »Vdovec«.

FRANCI, OGLASI SE!

Franci Verbošt iz Francije, oglasi se Mariji, ki vedno hrepeni po tebi. Če želiš, pridem jaz k tebi s sinkom Fredijem. Lepo te pozdravlja kakor tudi strica in teto. Moj naslov je: Maria Zunko, Vincent St. 225, North Perth, W. A. Australia.

Dve štirisobni stanovanji, vsako s kuhinjo, kopalnico, WC-prostorom v prvem in drugem nadstropju iste hiše na Bledu, prodam v letu 1978. Kasneje tudi podobno stanovanje v priltičju.

RISTIČ, Ribenska 4, 64260 BLEJ, Jugoslavija

Prodam posestvo z vseljivo hišo in gospodarskim poslopjem v bližini Zidanega mostu.

KADUNC IGNAC, 63000 CELJE, Aškerčeva 16

4. maja letos je Skupnost jugoslovanskih PTT kot članica Evropske konference pošt in telekomunikacij (CEPT) izdala serijo dveh večbarvnih znamk v počastitev te organizacije. Na znamkah sta naslednja motiva:

4.90 din — Milo Milunović »Predel iz Boke Kotorske« (Narodni muzej v Beogradu) in

10.00 din — Ljubo Babić »Zagorska pokrajina v novembru« (Moderna galerija Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu). Milo Milunović (1897—1967) se je rodil na Cetinju, končal realko v Monzi (Italija) in se nato privatno učil slikarstva pri A. A. Giacomettiju v Firencah. Ob izbruhu I. svetovne vojne se je vključil v črnogorsko vojsko. Po vojni je do leta 1922 nadaljeval s študijem slikarstva v Parizu, se seznanil podrobneje z deli francoskega slikarja Cezanneja in »preko teh del spoznal bistvo umetnosti, ki se imenuje slikarstvo«. Po vrnitvi v domovino leta 1922 je imel v Beogradu prvo razstavo svojih del, nato pa je nekaj časa delal v Boki Kotorski in v Zagrebu. Leta 1926 je šel znova v Pariz, kjer je delal in večkrat razstavljal vse do leta 1932, ko se je dokončno vrnil v domovino. Od leta 1937 pa do smrti (razen v

FILATELIJA

EVROPA — CEPT

letih 1947 do 1949, ko je deloval na Cetinju) je bil profesor na Akademiji likovnih umetnosti v Beogradu. Pod vplivom Cezanneja se je Milunović opredelil za zmerni ekspresionizem, ki ga je z majhnimi niansami zastopal do konca svojega življenja. V njegovem delu »Predel iz Boke Kotorske«, ki ima analitične znake (kar se je Milunoviću redkeje dogajalo, kadar je slikal to zvrst!), je kompozicija artikulirana z diagonalno in z dvema vodoravnima nepravilnima linijama, ki dajeta sliki dinamično arabesko, obogateno poleg tega z zvočno koloristično harmonijo.

Ljubo Babić (1890—1974) se je rodil v Jastrebarskem. Slikanja se je učil najprej pri

M. C. Crnčiču v Zagrebu (1908—1910), nato pa do leta 1913 na Münchenski akademiji, kjer je najprej študiral risanje pri Angelu Janku, nato pa slikanje in kompozicijo pri Francu Stucku. Istočasno je na univerzi poslušal predavanja iz zgodovine umetnosti, končal tečaj za umetniško anatomijo na medicinski fakulteti in študiral scenografijo. Dve leti (1913—1914) je študiral v Parizu in se ob izbruhu I. svetovne vojne končno vrnil v Zagreb, kjer je deloval do smrti. Babić je med najpomembnejšimi hrvatskimi slikarji novejšega časa. Bil je enciklopedijski duh, zainteresiran poleg slikarstva tudi za druga likovna področja, za gledališko slikarstvo, grafiko, etnografijo. V svojem razvoju

je začel z impresionizmom, ki ga je sprejel med šolanjem v Münchnu, da bi se pozneje od časa do časa opredelil za secesijo, nato pa dokončno za ekspresionizem.

Drugače kot drugi Babićevi pejsaži ima »Zagorska pokrajina v novembru« zelo dinamično kompozicijo zaradi odločno poudarjene krivine arabeske. Tudi tu vidimo dekorativnost posevkov, narahlo niansirano s svetlimi ali temnimi akcenti. Ta ekspresionistični predel izredno dočara občutek oblačnega jesenskega dne.

Motiva za serijo je izbral dr. Pavle Vasić, univerzitetni profesor iz Beograda. Po fotografijah V. Popovića iz Beograda in M. Komena iz Zagreba je motiva grafično obdelal za tisk znamk Andreja Milenković, akademski slikar iz Beograda. Znamke je natisnila večbarvni heliogravuri znana švicarska tiskarna »Helio Courvoisier« v običajnih prodajnih polah po 9 kosov. Naklada prve znamke je 1.000.000, druge pa 900.000 kosov. Velikost znamke je 36 × 25,7 mm, slike na znamki pa 33 × 22,7 mm.

Ob izdaji serije je Biro za poštne znamke SJPTT dal v prodajo ovitek prvega dne, ki stane 2.50 din.

ČE STE SE PRESELILI...

izpolnite naslednji obrazec in ga v kuverti pošljite na naslov naše uprave: Rodna gruda, 61000 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p. p. 169, Slovenija Jugoslavija

Ime in priimek:

Stari naslov:

Novi naslov:

POLJUB OD MAMICE

Bilo je neke sobote popoldan. S prijateljicami sem se domnila, da gremo nabirat zvončke za svoje mamice. Ob pol treh popoldan smo se zbrale pred našim stanovanjem. Šle smo daleč k potoku. Nihče nas tam ni videl, zato smo nabrale mnogo teh lepih pomladanskih rožic. Vesele in razigrane smo bile. Tekmovale smo, katera bo imela večji šopek. Pozabile pa smo na uro. Bilo je že pozno, ko sem se spomnila, da je mamica gotovo v skrbeh za mene. Hitele smo vsaka proti svojemu domu z velikim šopkom v roki.

Že od daleč sem videla mamico, ki me je pričakovala na vežnem pragu. Od daleč sem ji molela šopek zvonč-

kov. Spoznala sem, da je srečna, da sem pri njej. Od veselja me je poljubila.

VIDA TANKO,
UČENKA 4. RAZREDA
SLOV. DOP. POUKA
SINDELFINEN

ROJAKI V ZDA!

Rojaki, ki živite v Pensilvaniji, Ohio in drugod, lahko naročite našo revijo Rodna Gruda tudi pri našem stalnem zastopniku Johnu Urbasu. Njegov naslov je: Mr. JOHN URBAS
301 HAWKINS AVE.
N. BRADDOCK, PA. 15104

pravi naslov tudi ko gre za posojila za pospeševanje gospodarskih dejavnosti občanov

Na podlagi vezave domače ali tuje valute lahko odslej kot naš varčevalec zahtevate posojilo po novem pravilniku o pospeševanju gospodarskih dejavnosti občanov.

Posojilo lahko dobite v primeru, če se ukvarjate s kmetijsko dejavnostjo, opravljate obrtno dejavnost ali pa se nameravate posvetiti kmečkemu turizmu:

- za zidavo, rekonstrukcijo in večja popravila gospodarskih poslopij in poslovnih prostorov,
- za nakup kmetijskih strojev,
- za nakup plemenske živine,
- za nakup delovne opreme za obrtniško in gostinsko dejavnost,
- za preureditev stanovanjskih prostorov za turistično dejavnost.

Znesek posojila 250 % namensko vezanih dinarskih ali deviznih sredstev. Če občan proda konvertibilno valuto in veže dinarsko protivrednost, dobi kredit v višini 320 % vezanih sredstev. Najnižji znesek posojila znaša 10.000.— dinarjev, najvišji pa 400.000.— dinarjev.

Najkrajša doba vezave je 3 leta, najdaljša pa 11 let ter zavisi od namena posojila. Doba vračanja posojila je za leto dni krajša od dobe vezave sredstev.

Pravilnik prinaša še vrsto zanimivih podrobnosti, ki vas utegnejo zanimati, če se boste odločili za to obliko sodelovanja z našo bančno hišo. Zato nas bo veselilo, če se boste ob priložnosti osebno oglasili v najbližji poslovni enoti naše banke, kjer bi skupaj proučili možnosti za ugodno, hitro in zanesljivo uresničevanje vaših zahtev in želja.

Za vse, ki se nameravate v kratkem vrniti za stalno v domovino pa bo verjetno pomembna novost, da Ljubljanska banka uvaja sedaj tudi kratkoročno kreditiranje za obratna sredstva samostojnim obrtnikom. S to obliko kreditiranja želi banka torej s svojim poslovnim sodelavcem s področja samostojnega opravljanja obrtnih in drugih gospodarskih dejavnosti na podlagi posebnega dogovora z Zvezo združenj samostojnih obrtnikov Slovenije ob izpolnitvi ustreznih pogojev še posebej pomagati.

Podružnice bodo lahko določale še druge pogoje za odobritev teh kreditov, pač glede na pomembnost obrtne dejavnosti na svojem območju.

Ljubljanska banka je izdelala okvirna merila, na podlagi katerih bo odobraval kredite:

- samostojni obrtnik mora biti kreditno sposoben,
- prosilec mora imeti pri poslovni enoti odprt žiro račun, prek katerega opravlja svoje poslovanje.

Banka ne postavlja časovnih pogojev. Za kredit lahko zaprosite takoj potem, ko odprete žiro račun.

Poleg teh meril pa poslovna enota Ljubljanske banke lahko postavi tudi pogoj, da ima obrtnik pri njej:

- hranilno knjižico,
- tekoči račun,
- devizni račun ipd.

Ljubljanska banka bo odobraval kredite za:

- občasna obratna sredstva.

S tem kreditom se Ljubljanska banka vključuje v hitrejši razvoj obrtnih dejavnosti in obrtnikom omogoča nakup materiala in surovin, prodajo izdelkov, plačilo obveznosti, z eno besedo nemoteno poslovanje.

Posojilo odobravamo do višine 200.000.— din.

Obrestna mera je 11 %.

Najdaljši rok plačila za kratkoročni kredit je 12 mesecev.

Obrtniki bodo kredit lahko odplačali:

- v enem znesku ali
- obročno.

Za vsako obliko posojila mora biti občan kreditno sposoben, zato mora obrtnik zahtevku za kredit priložiti ustrezno dokumentacijo, odobren kredit pa je potrebno tudi zavarovati z enim od že znanih načinov (z menico, zavarovanjem pri zavarovalnici, z garancijo zadruge ipd.).

Banka bo kredit nakazala na žiro račun obrtnika, oziroma ga bo nakazala po dispozicijah uporabnika kredita.

H kreditnemu zahtevku bo moral samostojni obrtnik priložiti tudi potrdilo občinske skupščine, da je njegova dejavnost v skladu z razvojnim programom občine. Ker pa programi v vseh občinah še niso izdelani, naj v takem primeru poslovna enota Ljubljanske banke sama presodi pomembnost obrtne dejavnosti na tem območju.

Pri večjem znesku pa naj obrtnik ali poslovna enota banke dobi zagotovilo strokovnega odbora pri regionalni gospodarski zbornici ali področnem združenju, ki naj ocenita pomebnost obrtnikove dejavnosti za področje, pa tudi pomembnost za razvoj regije.

V primeru, če je obrtnik član združenja in zaprosi za kredit, bo poslovna enota Ljubljanske banke z enakimi merili ocenila dejavnost združenja.

Sredstva za kreditiranje zasebnih obrtnih dejavnosti se bodo pri banki črpala iz sredstev na žiro računih in na ostalih računih obrtnikov, dodatno pa bo Ljubljanska banka uporabljala tudi ostala razpoložljiva sredstva.

V našem poročilu ste gotovo našli nekaj podatkov, ki vam dajejo vpogled v merila za odobravanje tega kredita. Pri branju se vam je najbrž porodilo več vprašanj, pa nanje niste našli odgovora. Svetujemo vam, da se oglosite v poslovni enota Ljubljanske banke in bančni delavci vam bodo povedali, kar vas zanima.

Ljubljanska banka postaja z novimi merili za odobravanje kreditov obrtnikom še bolj pravi naslov tudi za vaše denarne zadeve.

USPEŠNA TURNEJA

Prve dni junija se je z gostovanjem po Kanadi in Združenih državah Amerike vrnil »Trio Korotan s pevci« — vokalno-instrumentalna skupina Slovenskega prosvetnega društva »Danica« iz Št. Vida v Podjuni. Turnejo ansambla koroških Slovencev, prve tovrstne skupine med našimi rojaki onkraj »velike luže«, so z združenimi močmi pripravili Slovenska izseljenska matica, Kanadsko-slovenska skupina za kulturne izmenjave iz Mississauga in Slovenska narodna podpora enota iz Chicaga, njen namen pa je bil seznaniti naše rojake v Kanadi in ZDA s položajem koroških Slovencev v Avstriji. O tem sta rojakom spregovorila dr. Franci Zwitter, predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, in Jože Hartman, predsednik komisije za manjšinska in izseljenska vprašanja pri RK SZDL Slovenije. Kanadski in ameriški Slovenci so z zanimanjem sledili nastopom koroških rojakov, s številnimi vprašanji pa dokazali, da jim dogajanja v domovini niso tuja in da želijo o njih vedeti kar največ. Tudi zabavni del programa, ki ga je povezoval igralec Janez Hočevnar-Rifle, je vseskozi mineval v izjemno prisrčnem vzdušju, slovo pa je vselej kronala domača pesem iz več sto grl.

Dodamo naj, da Slovenska izseljenska matica za naše rojake v Kanadi in ZDA že jeseni pripravlja novo turnejo. Na njej bo s svojimi godci in pevci gostoval ansambel Toneta Kmetca iz Ptuja, potegniti pa jo nameravajo tja do novega leta — se pravi, da bo na silvestrovo nekje »čez lužo« spet domače in veselo, kot je vselej, kadar se zberemo Slovenci...

OBLAKI SO RUDEČI

Vokalni kvartet DO (sestavljajo ga Peter Ambrož, Danilo Čadež, Peter Čare in Tomaž Tozon) — ljubiteljem narodnih znan po mnogih prelepih domačih, zlasti pa po nekoliko predruženih narodnih napevih, ki so jih izdali na dveh ploščah »Pes-

PO DOMAČE

mi Slovenije« — je te dni znova razveselil prijatelje lepega petja. Na veliki plošči in kaseti so izdali šopek slovenskih narodnih, od »Oblaki so rudeči«, po kateri imata plošča in kasetna naslov, do mnogih drugih, prav tako znanih in priljubljenih kot denimo tista »Sinoči sem na vasi bil...«

Tudi svojo novo ploščo so pevci kvarteta DO, tako kot vse prejšnje, posneli v sodelovanju s harmonikarjem Jožetom Kampičem.

ZOBOBLUES ANDREJA ŠIFRERJA

Na slovenskem glasbenem nebu je kot »strela« zasijalo novo ime: Andrej Šifrer. Mladi Kranjčan, ki se ponša z diplomom pravnika, je s svojo glasbo in ironično obarvanimi verzi na mah osvojil mlado in staro. Za njim je nekaj nastopov na televiziji (v seriji »Slovenski rock«), serija koncertov, neposredno pred letošnjo »Slovensko popevko« pa je pri Produkciji plošč in kaset RTV Ljubljana izšla njegova prva samostojna plošča z naslovom »Zoboblues«. Trenutno je Andrej št. 1 na domači lestvici s skladbo »Bil sem mlad«, mladina ga občuduje, glasbeni strokovnjaki pa mu prerokujejo obilo dobrega. Lepo, lepo...

Ljudski godec — foto: Janez Zrnec

PTUJ '77

Priprave na XI. festival domače zabavne glasbe v Ptujugredo h koncu. Organizatorji te dni že pripravljajo spisek nastopajočih, na katerem je kar precej »starih ptujskih znancev« (Lipčnik, Ašič, Zeme, Šaleški instrumentski kvintet), prav tako pa še cela vrsta novih ansamblov, ki so jih za nastop pred festivalskimi mikrofoni izbrali na avdicijah v Ptuj in v Ljubljani. Obeta se, da bo v dneh od 26. do 28. avgusta na dvorišču minoritskega samostana, tem tradicionalnem festivalskem prizorišču, kar se da veselo, saj je poleg treh festivalskih tekmovalnih nastopov pripravljen še bogat zabavni program z vrsto presenečenj. Prijetnih in zabavnih seveda...

PREDMESTJE »BREZ NASLOVA«

Nenavaden in malce že kar čudaški naslov, v katerem sta združena naziv izvajalca (Predmestje) in ime njegove prve velike plošče (Brez naslova). Ljubljanski ansambel Predmestje, ki velja za enega najbolj ambicioznih izvajalcev slovenskega jazz-rocka, je izid svojega albuma dočakal nekako v času največje priljubljenosti: njihova »Oaza« že več tednov drži stik z vr-

hom najbolj priljubljenih domačih skladb na Trops popu 20, vse pa kaže, da bodo v kratkem na domači lestvici tudi še nekatere druge z njihove plošče.

SLOVENSKI OKTET NA »ČRNI CELINI«

Emisarji slovenske pesmi — Slovenski oktet — so se pred poletjem vrnili s sila uspešne turneje po Afriki. Pevci so imeli na »črni celini« serijo koncertov, na katerih so peli slovenske narodne in umetne pesmi, v spored pa so uvrstili tudi pesmi drugih narodov, med njimi tudi nekaterih afriških. S to turnejo, prvo po jubilejni 25-letnici lani, so oktetovci dali »piko na i« svoji karavani petja in dobre volje, saj so v svoji dolgoletni karieri peli takorekoč na vseh celinah — od Evrope in Azije, do obeh Amerik in Avstralije, zdaj pa je za njimi še črna Afrika.

MARJETKA IZ REVIRJEV

V novem slovenskem filmu »Sreča na vrvi« je s prepevanjem ljubke naslovne pesmi (avtor Dečo Žgur, besedilo Svetlana Makarovič) opozorila nase mlada Trboveljčanka Marjetka Ramšak. S prikupnim glasom in nevsiljivim nastopom se je nato izkazala še na »Slovenski popevki« v Celju in vse kaže, da se bodo vrste slovenskih pevk vedrih not s prihodom Marjetke precej pomladile. Šteje le šestnajst pomladi!

»RIBNČAN FRANC«

Napev »Dolina Ribniška« je znan in plošča s tem naslovom prav tako. Pod obema je podpisan harmonikar Franci Mihelič, veseli fant, ki stresa poskočnice kot za stavo. S svojim ansamblom je Franci pred kratkim posnel novo veliko ploščo z dvanajstimi vižami, med katerimi bo gotovo tudi kakšna za vas. Veselja in dobre volje »Ribnčanu Francu« ne manjka, vsega tega pa so polne tudi njegove melodije.

Metlika, staro slovensko mesto — pred desetimi leti je slavilo že 600-letnico podelitve mestnih pravic — je šele v letih po drugi svetovni vojni dobila industrijski obrat, ki je resnično vreden tega naziva, in je ime Metlike ponesel po vsej domovini ter tudi daleč v svet. To je Belokranjska trikotažna industrija BETI, ki je danes moderna tovarna z nekaj manj kot 1500 zaposlenimi delavci, med katerimi prevladujejo ženske. Sestavlja jo sedem proizvodnih temeljnih organizacij združenega dela in izobraževalni center, v katerega učilnicah se je v desetih letih izšolalo nad 600 mladih ljudi, ki danes upravljajo s sodobnimi stroji. Prav ti mladi ljudje pa so tisti, to lahko trdimo, ki so največ prispevali k temu, da se je zaostalo podeželsko mesto razvilo v lep in moderen kraj. Prav bo, če na kratko pogledamo v stoletno preteklost tega mesta, obenem pa tudi zgodovino njegovega največjega industrijskega obrata.

Metlika je staro srednjeveško mesto na jugu Slovenije, tik ob meji s Hrvaško. Arheološke najdbe pričajo, da so tod živeli

PONOS METLIKE

OB DVAJSETLETNICI TOVARNE BETI

ljudje že v prazgodovini, pozneje so se tod naselili Kelti in za njimi Rimljani. Stari prebivalci so se pozneje začeli stapljati s prišleki Slovani, ki pa so morali kmalu priznati nadoblast Obrov in Germanov oziroma Frankov. Pod nemško nadvlado so bile ob meji Karantanije urejene mejne grofije ali marke in med njimi je bila tudi Slovenska ali Metliška marka s sedežem v Metliki. Do srede 12. stoletja je bila ta marka pod Hrvaško, okoli leta 1200 pa je reka Kolpa končno postala mejna reka med Slovenci in Hrvati. V 15. stoletju so mesto večkrat napadli Turki, tod pa so se začeli naseljevati tudi številni uskoki, ki so varovali deželo pred turško nevarnostjo.

V drugi polovici 19. stoletja in v začetku našega stoletja je bila Metlika izrazito obrtniško in trgovsko mesto z močnim poudarkom na kmetijstvu. Zaradi šte-

vilnih razdrobljenih obrti se v mestu ni mogla razviti industrija. Številni dela željni okoličani pa so morali iskati delo na tujem; zlasti jih je veliko pritegnila nase Amerika.

Med zadnjo vojno se je v Metliki že leta 1941 rodil odpor proti okupatorju. Po kapitulaciji Italije leta 1943 so mesto zasedli partizani in vzpostavili ljudsko oblast. Kljub nevarnosti pred vdorom Nemcev in ustašev z druge strani Kolpe je bila Metlika ves čas svobodno partizansko mesto, kjer so bile osnovane številne šole in druge ustanove, ki predstavljajo zamelek nove ljudske oblasti v Sloveniji.

Po vojni je bilo treba mesto najprej temeljito obnoviti, napeljati elektriko, vodo, urediti ceste, obrtniško dejavnost pa je vedno bolj začela izpodrivati industrija. Ta je tudi največ prispevala k temu, da se je ustavil beg ljudi iz teh krajev. Dela doma ni bilo dovolj za vse.

Glavna industrijska in obrtna podjetja so pokazala precejšen razvoj, med njimi pa se je zlasti razvila BETI, belokranjska trikotažna industrija.

Belokranjska trikotažna industrija je bila ustanovljena v avgustu 1948 z odločbo takratne slovenske vlade pod firmo »Pletilstvo« Črnomelj. Pozneje se je delovna organizacija preimenovala v tovarno trikotaže »Belokranjka«, leta 1954 pa so začeli v Metliki graditi novo tovarniško poslopje. Nova tovarna je bila dograjena v juliju 1956, ko se je celotno podjetje preselilo iz Črnomlja v Metliko, takrat pa so tudi preimenovali podjetje v Belokranjsko trikotažno industrijo ali krajše »Beti«.

V naslednjih letih se je novo obetajoče podjetje ponovno preselilo, obnovilo nekaj starih strojev in nabavilo nove, pri čemer so s prostovoljnim delom in samoodrekanjem pomagali tudi sami delavci. Zavedali so se, da je to edini način, da se razvijejo v moderno tovarno, ki bo lahko tekmovala z enakimi podjetji v tujini ter da tudi sebi olajšajo delo. Tovarni »Beti« so se priključili tudi manjši tekstilni obrati iz Črnomlja, Dobove in Mirne peči. S tem je bila dosežena večja specializacija proizvodnje in razširjena izbira izdelkov.

Razvoj metliške »Beti« je bil izredno hiter, zlasti pa od leta 1965 naprej. Tedaj je podjetje prebrodilo večino začetnih težav in začel se je njihov vzpon, ki traja še vedno. Danes je duha »Beti« čutiti na vsakem kraju v Metliki in nasploh v Beli krajini. Metličani, zlasti pa še delavci »Beti«, so resnično lahko ponosni na svojo tovarno.

»BETI«
BELOKRANJSKA
TRIKOTAŽNA
INDUSTRIJA
TOVARNIŠKA 2,
METLIKA

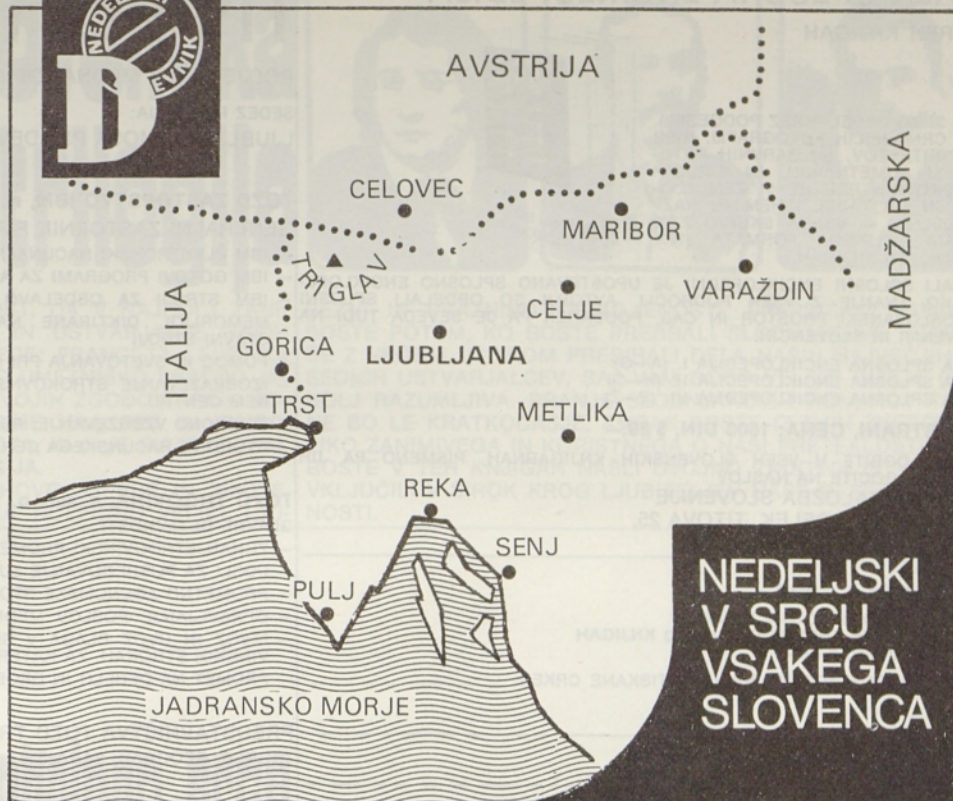
»Betina« modela ženskih kopalk »Toronto« in »Cremona« iz njihovega letošnjega kataloga

NEDELJSKI
največji slovenski tednik

- po nakladi
- številu rubrik
- pestri vsebini

NEDELJSKEGA tiskamo že vrsto let v poprečni nakladi 207.000 izvodov. Najnovejše analize kažejo, da bere en izvod NEDELJSKEGA 3,4 člana družine (gospodinjstva). To pomeni, da ga bere okrog 70 odstotkov vseh Slovencev v matični domovini.

IN KOLIKO JE SLOVENCEV PO SVETU...? Postanite tudi vi član te velike slovenske družine: naročite NEDELJSKEGA!

**NEDELJSKI
V SRCU
VSAKEGA
SLOVENCA**

PRIJATELJ NEDELJSKI TRKA NA VRATA

**NAROČILNICO
POŠLJITE
NA NASLOV**

NEDELJSKI
Kopitarjeva 2
61000 LJUBLJANA
SLOVENIJA JUGOSLAVIJA

NAROČILNICA

Ime in priimek: _____

Kraj, ulica: _____

Pošta, država: _____

Naročam NEDELJSKI — največji slovenski tednik.

Celoletna naročnina 27 USA DOLARJEV ali 68 DM oziroma enakovrednost v drugih valutah.

Kraj in datum: _____ Podpis: _____

MALA SPLOŠNA ENCIKLOPEDIJA

V TREH KNJIGAH

NAD 32.000 GESEL (BREZ PODGESEL), 3184 CRNO-BELIH FOTOGRAFIJ, RISB IN PORTETOV, 163 BARVNIH FOTOGRAFIJ, UMETNISKIH IN DRUGIH STROKOVNIH PRILOG, 51 ZEMLJEVIDOV IN 194 TABEL, SHEM IN RAZPREDELNIC — VSEGA SKUPAJ 2.200 STRANI VELIKEGA FORMATA (19x27 cm) V 3 KNJIGAH.

V MALI SPLOŠNI ENCIKLOPEDIJI JE UPOŠTEVANO SPLOŠNO ENCIKLOPEDIJSKO ZNANJE Z VSEH PODROČIJ, AVTORJI SO OBDELALI SPLOŠNI JUGOSLOVANSKI PROSTOR IN CAS, POUČENJE PA JE SEVEDA TUDI NA SLOVENIJI IN SLOVENCIH.

MALA SPLOŠNA ENCIKLOPEDIJA I. (A—G)
MALA SPLOŠNA ENCIKLOPEDIJA II. (H—O)
MALA SPLOŠNA ENCIKLOPEDIJA III. (P—Z)

2200 STRANI, CENA: 1600 DIN, \$ 89.—

KNJIGE DOBITE V VSEH SLOVENSKIH KNJIGARNAH, PISMENO PA JIH LAHKO NAROCITE NA NASLOV
DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
INOZEMSKI ODDELEK, TITOVA 25,
LJUBLJANA

NAROCILNICA RG-7

NEPREKLICNO NAROČAM KOMPLET
MALE SPLOŠNE ENCIKLOPEDIJE V 3 KNJIGAH
(CENA: 1600 DIN, \$ 89.—)

KNJIGE MI POSLJITE NA NASLOV (TISKANE ČRKE!):

KRAJ IN DATUM:

PODPIS NAROČNIKA:

KOMANDANT STANE

(UREDILA DR. ANTON BEBLER IN PETER STANTE-SKALA)
ZBORNİK O SLOVENSKEM KOMANDANTU STANETU JE MOZAIČNA PODOBA, SESTAVLJENA IZ SPOMINOV IN PRIČEVANJ POSAMEZNIKOV, KI SO FRANCETA ROZMANA POZNALI ALI GA KAKORKOLI SREČALI V ŽIV-

LJENJU. KNJIGA NAM PRIPOVEDUJE O ROZMANOVEM RODU, O FRANCETOVEM OTROŠTVU IN MLADOSTI, O NJEGOVEM ŽIVLJENJU PRED DRUGO SVETOVNO VOJNO, V DOMOVINI IN V ŠPANIJI, O STANETOVIM DEJAVNOSTI V PARTIZANIH IN O NJEGOVI TRAGIČNI SMRTI.

INTERTRADE

PODJETJE ZA MEDNARODNO TRGOVINO, n. sol. o.

SEDEŽ PODJETJA:

LJUBLJANA, MOŠA PIJADEVA 29

TOZD ZASTOPSTVO IBM, n. sub. o.

GENERALNI ZASTOPNIK FIRME IBM ZA SFRJ:

- IBM ELEKTRONSKI RAČUNALNIKI ZA OBDELAVO PODATKOV (AOP)
- IBM GOTOVI PROGRAMI ZA AOP
- IBM STROJI ZA OBDELAVO TEKSTA: ELEKTR. STROJI, (AVTOMATI Z MEMORIJO), DIKTIRANE NAPRAVE, KOPIRNI STROJI, ELEKTRONSKI STAVNI STROJI
- POMOČ IN SVETOVANJA PRI INSTALACIJAH IN UVAJANJU APLIKACIJ
- IZOBRAŽEVANJE STROKOVNJAKOV ZA APO V LASTNEM IZOBRAŽEVALNEM CENTRU
- TEHNIČNO VZDRŽEVANJE, REZERVNI DELI
- STORITVE RAČUNSKEGA CENTRA INTERTRADE

TOZD TRGOVINA, n. sub. o.

GLAVNE DEJAVNOSTI:

- ZUNANJETRGOVINSKI PROMET
- POSLI ZA POSREDOVANJE ZUNANJETRGOVINSKEGA PROMETA
- PROMETNO AGENCIJSKE STORITVE
- OPRAVLJANJE POSLOV MEDNARODNO TRGOVINSKEGA POSREDOVANJA
- IZVOZ IN UVOZ BLAGA V SKUPINAH PROIZVODOV OZIROMA V TRGOVINSKIH STROKAH, ZA KATERE JE REGISTRIRANA
- PROMET NA DEBELO IN DROBNO V SPECIALIZIRANIH TRGOVINAH

PREDSTAVNIŠTVA TOZD TRGOVINA V JUGOSLAVIJI:

ZAGREB, BEOGRAD, SARAJEVO, RIJEKA

PREDSTAVNIŠTVA TOZD TRGOVINA V TUJINI:

LONDON, OSLO, BOGATO, CAIRO, PRAGA, WARSZAWA, BRATISLAVA, WIEN, NEW YORK, NEW DELHI, CALCUTTA, MADRAS, BOMBAY

NAROČILNICA

NAROČAM KNJIGO KOMANDANT STANE PO CENI 200.— DIN

(NA NASLOV)

PRIIMEK IN IME

STALNO BIVALIŠČE

ZAPOSLEN(A) PRI

ŠT. OSEBNE IZKAZNICE

IZDANE OD

PLAČILO: — enkratno
— v DVEH OBROKIH
— PO POVZETJU

(USTREZNO OBKROŽI!)

DATUM

PODPIS

založba borec
ljubljana
miklošičeva 28

slovenska trilogija

PRED VAMI JE IZVRSTNA PRILOŽNOST, DA V NAJBOLJ ZANIMIVI OBLIKI SPOZNATE ŽIVLJENJE IN USTVARJANJE NAŠIH NAJVEČJIH MOJSTROV PISANE BESEDE: FRANCETA LEVSTIKA IN IVANA CANKARJA. S PREPRIČLJIVO UMETNIŠKO BESEDO JIH JE UPODOBIL ANTON SLODNJAK V SVOJIH ZGODOVINSKIH ROMANIH **NEIZTROHNJENO SRCE**, **POGINE NAJ**, **PES** IN **TUJEC**. DELA SO SNOVNO ZAKLJUČENA CELOTA, KI JI JE PISATELJ DAL SKUPEN NASLOV **SLOVENSKA TRILOGIJA**.

OB BRANJU BOSTE DOŽIVLJALI NJIHOVE USPEHE IN ZMOTÉ, SREČNE TRENUTKE IN RAZOČARANJA, BOLEČINO VELIKE LJU-

BEZNI IN PRAZNINO OSAMLJENOSTI. PREPRIČANI SMO, DA BOSTE POTEM, KO BOSTE PREBRALI SLODNJAKOVE ROMANE, ŠE Z VEČJIM UŽITKOM PREBIRALI DELA NAŠIH NAJVEČJIH BESEDNIH USTVARJALCEV, SAJ VAM BODO VELIKO BLIŽJA IN ŠE BOLJ RAZUMLJIVA. BRANJE SLODNJAKOVIH ROMANOV TOREJ NE BO LE KRATKOČASJE, AMPAK BOSTE IZ NJIH ZVEDELI VELIKO ZANIMIVEGA IN KORISTNEGA O NAŠI PRETEKLOSTI. TAKO BOSTE V TEH KNJIGAH NAŠLI DVOJNO ZADOVOLJSTVO IN SE VKLJUČILI V ŠIROK KROG LJUBITELJEV NAŠE BESEDNE UMETNOSTI.

neiztrohnjeno srce

SLODNJAKOV ROMAN NEIZTROHNJENO SRCE NAM V LEPOSLOVNI OBLIKI OZIVLJA PRESERNOVO OSEBNOST IN PESTRO PANORAMO TEDANJEGA DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA. V NJEM SPOZNA MO PESNIKA KOT DEČKA IN GA SPREMLJAMO SKOZI VSE NJEGOVO ŽIVLJENJE, POLNO OSEBNIH RAZOČARANJ IN NESREČE V LJUBEZNI. V ROMANU NASTOPAJO POLEG GLAVNEGA JUNAKA PRESERNA IN NJEGOVIH NAJBЛИŽJIH SORODNIKOV IN PRIJATELJEV SE NJEGOV PRVI KRITIK IN STAROKOPITNI SVETOVALEC JERNEJ KOPITAR, PRIJATELJ MATIJA ČOP, MIHA KASTELIC, ANDREJ SMOLE IN MNOGI DRUGI PESNIKOVI SODOBNIKI. SLODNJAK JE Z IZREDNO PISATELJSKO MOČJO OPISAL PRESERNOVO NESREČNO LJUBEZEN DO LJUBLJANSKE MEŠČANKE JULIJE PRIMIC, KI JE PESNIKU NAVDIHNILA NAJLEPŠE STIHE IN VELICAŠTO PESNITEV SONETNI VENEC. PRAV ZAVOLJO ODLICNEGA POZNAVANJA ŽIVLJENJEPIŠNIH PODROBNOSTI IN GLOBOKEGA ČUSTVENEGA DOJEMANJA LEPOTE PRESERNEVEGA PESNIŠKEGA DELA JE SLODNJAK OB RAZUMSKIH SPOZNANJH S TEM ROMANOM USTVARIL VERNO UMETNIŠKO PODOBO NAŠEGA NAJVEČJEGA PESNIKA.

pogine naj. pes

V TEM ROMANU (V DVEH KNJIGAH) JE SLODNJAK UPODOBIL ENEGA NAJBOLJ KLENH KULTURNIH DELAVCEV IZ DRUGE POLOVICE MINULEGA STOLETJA, FRANA LEVSTIKA IN DOBER DEL NASE KULTURNE IN POLITIČNE ZGODOVINE. LEVSTIK JE BIL V MARSICEM DELEZEN PRESERNOVE USODE, Vendar JE DOŽIVEL SE HUISE UDARCE. NJEGOVA TEŽKA ŽIVLJENJSKA POT SE JE ZACELA, KO SO GA ŽE V PRVEM LETNIKU IZKLJUČILI IZ BOGOSLOVJA V OLOMUCU, KER GA JE LJUBLJANSKI KATEHET GLOBOČNIK OVADIL, DA SO NJEGOVE PESMI, KI SO IZŠLE PO NJEGOVEM ODHODU, POHUJSLJIVE IN BOGOKLETNE. SLODNJAK JE TO USODNO PRELOMNO OBDOBJE V LEVSTIKOVEM ŽIVLJENJU OPISAL ZELO DRAMATIČNO IN Z IZREDNO UMETNIŠKO MOČJO, KI NE OPEŠA TUDI POTEM, KO SPREMLJA SVOJEGA JUNAKA NA DUNAJ IN NAZAJ V LJUBLJANO, KJER JE LEVSTIK Z MANJSIMI PRESLEDKI ŽIVEL DO SVOJE SMRTI. Vendar SLODNJAKU NI ŠLO LE ZA ZGODOVINSKO, MARVEČ TUDI ZA PESNIŠKO RESNICO O LEVSTIKU. TAKO JE ROMAN POSTAL PRAVO SOZITJE LITERARNOZGODOVINSKEGA IN LEPOSLOVNEGA OZIVLJANJA PISATELJEVE OSEBNOSTI.

tujec

NOV IZVIREN ROMAN O NAŠEM NAJVEČJEM PISATELJU IVANU CANKARJU **TUJEC**, BO ZA MARSIKOGA VELIKO PRESENEČENJE, SAJ JE AVTOR PO DOLGOLETNEM STUDIJU IN RAZISKOVANJU CANKARJEVE OSEBNOSTI IN DELA NAPISAL PRAVO PRIPOVEDNO UMETNINO »Z VALUJOČIM DOGAJANJEM, ŽIVAHNIMI DIALOGI, PREDVSEM PA PRODORNO PSIHOLOGIJO«. KOT JE O DELU ZAPISAL JOŽA MAHNIČ, SLODNJAK SI JE IZBRAL ZA UPODOBITEV CANKARJEVE OSEBNOSTI SODOBNO OBlikO ROMANA. V VSAKEM IZMED TRINAJSTIH POGLAVIJ SPOZNA MO ENEGA IZMED CANKARJEVIH SODOBNIKOV, SODELAVCEV, PRIJATELJEV ALI PRIJATELJIC OZIROMA LJUBIC. NJIHOVE SPOMINSKE PRIPOVEDI PA MOZAIČNO SEŠTAVLJAJO IN POJASNJUJEJO CELOTNO PISATELJEVO ŽIVLJENJE IN USTVARJANJE TER DOBO. TAKO SPOZNA MO CANKARJA KOT POLITIKA, UMETNIKA IN ZLASTI ČLOVEKA. NA KONCU TE KNJIGE PA BO NATISNEN AVTORJEV SPREMNÍ ESEJ, IZ KATEREGA BO MOČ SPOZNATI, ZAKAJ IN KAKO JE SLODNJAK USTVARJAL SVOJ DELEZ V ZAKLADNICO TISTE NAŠE KNJIZEVNOSTI, KI NAJ NAPRAVI STROKOVNE IZSLEDKE S PODROČJA ZGODOVINE SLOVENSKE KNJIZEVNOSTI DOSTOPNE NAJSIRSEMU KROGU BRALCEV.

KOMPLET ŠTIRIH KNJIG OBSEGA 2836 STRANI. KNJIGE SO VEZANE V PLATNO IN OBDANE Z BARVNIM ŠČITNIM OVITKOM. CENA KOMPLETA JE 680 DINARJEV. AKADEMSKI SLIKAR IN GRAFIK BOŽIDAR JAKAC JE ZA VSE TRI SLODNJAKOVE ROMANE IZDELAL NOVE PORTE RETE PREŠERNA, LEVSTIKA IN CANKARJA.

NAROČILNICA

IME IN PRIIMEK

MATIČEN NASLOV

DRŽAVA

ZAPOSLEN(A)

NEPREKLICNO NAROČAM NASLEDNJE KNJIGE ZALOŽBE MLADINSKA KNJIGA: ANTON SLODNJAK: SLOVENSKA TRILOGIJA – ROMAN O F. PREŠERNU NEIZTROHNJENO SRCE, ROMAN O F. LEVSTIKU POGINE NAJ, PES (V DVEH KNJIGAH), ROMAN O I. CANKARJU TUJEC – SKUPNA CENA 680 DINARJEV.

NAROČENE KNJIGE BOM PLAČAL(A) – NAENKRAT – V DVEH – V TREH ZAPOREDNIH MESEČNIH OBROKIH V ROKU 90 DNI OD PREJEMA RAČUNA NA DEVIZNI RAČUN MLADINSKE KNJIGE, LJUBLJANA – BANK ACCOUNT: 50100-620-721-3096-821, LJUBLJANSKA BANKA, 61000 LJUBLJANA, YUGOSLAVIA.

DATUM:

PODPIS:

IZPOLNJENO NAROČILNICO POŠLJITE NA NASLOV:

založba
mladinska
knjiga

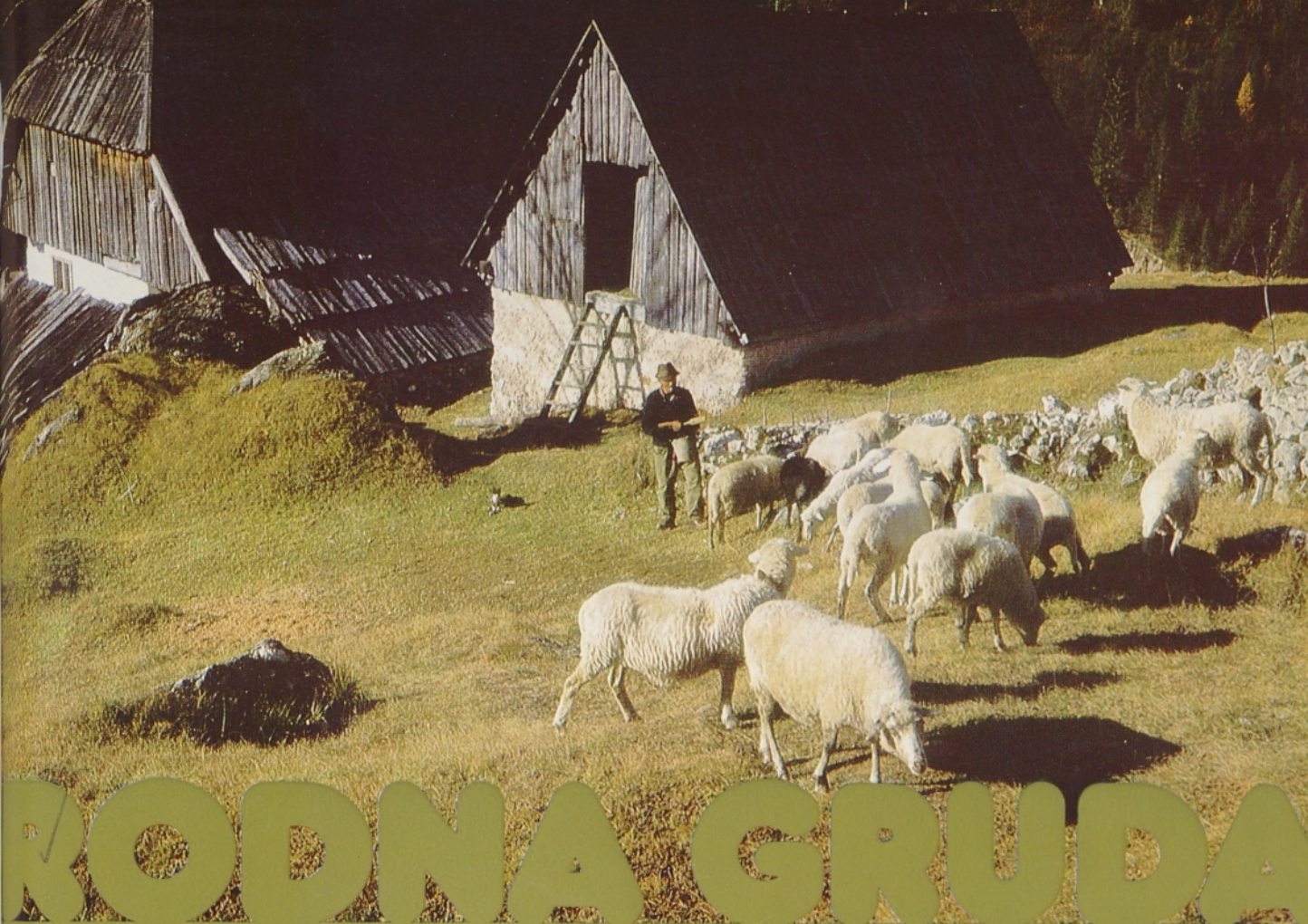
MLADINSKA KNJIGA, TOZD TRGOVINA, IZVOZNI ODDELEK, TI TOVA 3, 61000 LJUBLJANA, YUGOSLAVIA.

novoles • novo mesto

nancy • program

RODNA GRUDA

SLOVENIJA

REVISTA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS EN EL MUNDO

JULIJ - AVGUST

1977
LETNIK 24

ENGLISH SECTION
PAGES 25-32

7 - 8

PROF. JOHN MODIC

LOUIS ADAMIC —
VISIONARY AND
REALIST

ENGLISH SECTION

In the Thirties and Forties, Louis Adamic's project *Ellis Island and Plymouth Rock* accomplished for first and second generation Americans what Alex Haley's *Roots* has recently done for American Blacks and their children.

Like Haley, Adamic helped millions of Americans realize that they too had roots in a respectable thousand year old past, that they too had come from somewhere in this world, that they had not just "dropped from Mars." If Haley's people were called "niggers," "shines," and "spades," Adamic's were dubbed "hunkies," "wops" and "kikes" — even "dung" by some of their early exploiters, an epithet which provides an ironic gloss for the words "wretched refuse" in Emma Lazarus' verse on the Statue of Liberty. And, of course, both immigrants (many recently risen from serfdom themselves) and Blacks were enthusiastically ground up as cheap labor, and finally sometimes pitted against each other to create wealth for others. A long time ago, as Adamic remembered in his *Dynamite* (1931), Jay Gould, a cynical robber baron, had declared cheerfully, "I can hire one half of the working class to kill the other half."

Of course Adamic would also absolutely agree with Malcolm X that "we won't know where we're going until we know where we came from." Adamic's campaign to establish this fact began with his 1934 *Harper's* article, *Thirty Million Americans*, which was at once an answer to the alien baiters... some of whom wanted even naturalized citizens to "go back where they came from" — and a discussion of the problem of second generation Americans who seemed rootless in the land they were born in, without a past or a true future. The article was also a charge against Ameri-

can institutions like schools and publications which were mostly indifferent, or... actually hostile to the problem of the immigrants and their American children.

Deprived of their thousand year old heritage, these last were frequently left only the choice of becoming bogus, 100 per cent Americans — of the depression era. And, said Adamic, the old fears of takeover by immigrant hordes and immigrant inferiors forced millions of American children to demonstrate their loyalty and patriotism by rejecting their fathers and mothers, which resulted in shame and psychic damage. Such shabby treatment of second generation Americans, he asserted, would finally result in producing really inferior citizens.

In *My America* (1938) he

reprinted the *Harper's* article, which had proved very controversial, and deepened the discussion with new evidence... A teacher wrote, "The problems of these New Americans as you call them have troubled me for a long time." He said his pupils "of Yugoslav, Polish and Russian descent were prey to all the ills" Adamic portrayed, although the teacher tried "in an unorganized manner to maintain in the children a proper pride in their heritage." Again this statement reminds of very recent ones, except that the referent has been changed to the Black, or more recently still, Indian, or Chicano heritage.

Some readers among the second generation Americans, all too few, did not feel inferior. "I am proud to say,"

said one, "that... I never get tired of hearing my father tell us different stories and tales of his native Czechoslovakia..." His father's "word pictures" of a hard working and proud race made him resolve to learn more, if necessary with a visit to the land of his father's birth. More typical was the reader who reported that while "the young American born Slav is better treated in the shop... than was his foreign father, socially... he is still in a sort of no man's land... At best... only tolerated."

In a poignant letter, a high school boy, also of Slovene descent, confessed that he felt uncomfortable in the company of old stock Americans... He stammered or became tongue tied in the ineffable presence of the ineffable natives, because they spoke and wrote English so beautifully and effortlessly. The tragic and ironic thing about this letter is that the writer was of course himself a native American, and that his emotional letter was beautifully and expressly written in his native language — English. This youth's response to Adamic's article was a perfect example of the inferiority bred in some of the New Americans — as Adamic maintained. And Adamic did point out that, whenever he found someone who had a good grip on his heritage and pride in his ethnic past, such a person was less likely to be neurotic and jittery about his place in America.

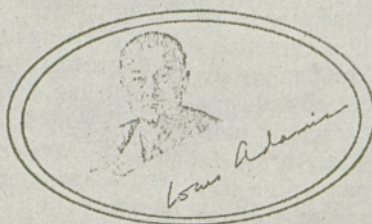
In the "Plymouth Rock and Ellis Island" section of *My America* he also examined a history, *Our Foreigners*, published by Yale, and used in colleges as a text, which purportedly dealt with the life of the first and second generation Americans. But Samuel P. Orth, the author, proceeded in an odd way indeed. Pandering to the fears of old stock Americans, he referred to the "alarming fecundity" of Eastern European and Mediterranean immigrants. And in support he quoted that fine Brahmin, Henry James, who was dismayed on one of his visits back to Ame-

SYMPOSIUM

SUNDAY, MAY 15, 1977

SLOVENIAN SOCIETY HOME

Euclid, Ohio

Commemorative Booklet

Co-sponsors:

Progressive Slovene Women
Slovenian National Benefit Society

Co-editors:

Florence F. Unetich and Josie Zakrajsek

rica by "the gross little foreigners who infested" his native Boston. "The fine old city," gloomily declared this great American writer and snob, was "saturated with a foreign mixture." There must be some irony here in this remark from a Bostonian who spent most of his life abroad.

In the original magazine article, Adamic had said that rather than try to make European stock into imitation Anglo Saxons, or x-brand Americans, "a new recognition" was "necessary" of the part recent immigrants had played in the making of America. While lauding some groups and cities for starts in the right direction toward ethnic recognition, he advocated or suggested an overall organization that would accomplish "a great cultural work, a kind of force" "that would try to harmonize and integrate . . . the various racial and cultural strains" by enlisting the aid of educators and writers and by "developing a special literature on the subject of New Americans." He wanted "a campaign for the revision of textbooks," presumably to get us beyond the claptrap of such books as Orth's. He wanted full utilization of libraries, the radio, motion pictures, and newspapers, for the dissemination of the true picture of immigrant contributions. And he encouraged the New Americans to "discover their parents' old country." Implemented, these suggestions "could enrich" America, and, in fact, all "civilization."

But in spite of such visionary talk, for which he was often attacked, he was also a realist, and he knew human nature. He admitted "the problem" was often that of "poverty and ignorance brought over and fostered by conditions here." And taking up the theme of upward mobility again he said in *My America*, "I realize that if some day . . . the new immigrants ever become socio-economically dominant they would probably look down on or discriminate against somebody else." Thus, he says, "the trouble is not just with the old stock,"

rather "the trouble is all around. Nearly every group hates or is contemptuous of some other group. . . ."

Long before it became popular to do so, Adamic insisted that the greatest challenge to this country came from the racial problem. He stated his case in more than one book and article. In 1939 he wrote, "The ultimate test of the American Civilization probably will come with the success or failure to solve the Negro question." Along with his famous broadside on ethnic attitudes he included questionnaires for both Blacks and Whites and published responses in the award-winning book *From Many Lands* (1940). In *Nation of Nations* (1944-45), he provided an important chapter on the contributions of Blacks and also told the touching story of the Black high school girl who responded to an essay contest on what to do with Hitler by writing "put him in a black skin and make him live in America."

In *Two Way Passage* (1942), a book much admired by the Roosevelts, he dealt with the very real problem of extremists of left and right who were attempting to take advantage of the country's various ethnic to rip the nation apart. Looking ahead in what was considered a naive way by his then critics, he plumped for a kind of peace corps of recent Americans who would, after the war, return to the devastated lands of their origin, not as carpetbaggers but as humanitarians with newly acquired industrial skills and democratic political know-how to bring to bear on the many post war problems that were sure to arise.

His *What's Your Name* (1943) focused again on the psychological dangers of denying one's ethnic roots by hiding behind a new Anglo-Saxon name and a manufactured past to match — all another attempt at "passing" in to the White Protestant Anglo-Saxon tribe.

And finally in *Nation of Nations* (1945) Adamic, writing

to a friend of old American stock, reassessing his position of 1934, finds that the situation which we have been retailing in this paper has not changed very much — there was still a suppression of true American history. What did appear about the new ethnic stocks and blacks, was meager and "fallacious in emphasis." . . . He went on, somewhat gloomily, again to speak of the continuing lack of communication and education in America, of what he calls the "psychological civil war" manifested "in the privileged versus the underprivileged . . . the Catholic versus the Protestant, gentile versus Jew, White against Black, the old-stock Americans versus the foreigners," and even among these last, "one against another." Even American literature unconsciously suppressed the truth about this country's makeup. But he remained optimistic, although he had long ago rejected the melting pot image which "means that everybody is to be turned into something else." The thing to do "was make America safe for differences."

Now, he said it was more imperative than ever before to move "the facts" of our diversity "from obscurity into the American imagination," to produce "a reoriented cultural atmosphere," to find "broader ways of seeing and reacting" which would in turn lead to "newer and freer relationships." After all, ours was a young nation "still in the process" of becoming, "still being shaped and generated." And he dedicated *Nation of Nations* to the old-stock Americans who did not appear in it.

It was all in a way, as Dr. Samuel Johnson had said on another occasion, "the triumph of hope over experience" which kept Adamic, the realist firm, in his basic sanguine conviction concerning this nation which he said he "was nuts about."

SLOVENIAN POLICY OF INVESTMENT

A great part of the funds for investment is being invested by the Slovenes this year outside their republic. In Priština, the capital of the Socialist Autonomous Province Kosovo, the most underdeveloped part of Yugoslavia, they are participating in the financing of a new department store, at Prizren, also Kosovo, the local "Farmakos" medicament factory and "Lek" from Slovenia are jointly building a new factory of bismuth salts, for which Kosovo has ample raw materials, etc. A series of projects all over the country might be enumerated whose construction is partly, often for the most part, being financed by some organization of associated labour from Slovenia, industrially the most advanced Yugoslav republic, in which the rate of unemployment is 1.9 percent (or less than in Sweden).

"With the Socialist Autonomous Province of Kosovo and the Socialist Republic of Croatia we negotiate about greater food production, and since we lack electric power, we are financing the construction of power plants outside Slovenia, such as the large thermal-power plant at Tuzla, Bosnia, or the Kosovo-V thermal-power plant," states Peter Vujec, chairman of the committee for cooperation with the other republics and provinces in the Chamber of Economy of Slovenia.

In accordance with joint interests, the Slovene enterprises have entered into over a hundred accords with different organizations of associated labour, branches, regions, republics and provinces providing for joint investments of resources, for the time being chiefly in the electric-power industry, iron and steel metallurgy, agriculture, commerce, transport, forestry. Some fifty of them are aimed at stepping up the growth of the less developed republics and regions.

This is no new policy in Slovenia, for such investments have been made also in pre-

vious years, but this year greater stress has been placed upon them, not only in regard to regions within Yugoslavia. Funds from Slovenia are increasingly going also to the underdeveloped countries of the world. There is a special committee attached to the Chamber of Economy of Slovenia in charge of stimulating economic cooperation with the developing countries. At its initiative over thirty working organizations in Slovenia have pooled part of their resources in a common fund designed to credit the construction or expansion of industrial facilities in countries of Africa, Asia and Latin America. The industrial organizations of associated labour have also been joined by the biggest bank in Slovenia, the Bank of Ljubljana, which has set aside 180 million dinars for credit purposes. Up to the end of last year, thirteen credits were granted from this fund.

Certain enterprises have earmarked almost their entire investment funds for the next few years for joint investment with the developing countries. Thus, four enterprises, "Jugotekstil-Impeks", "Labud", "Lisca", and "Jutranka" are to provide 400 million dinars for the construction of a modern ready-to-wear factory in Kenya, as much as the partner from that friendly African country. Yugoslav factories will invest their idle funds in the Kenya factory for two years, while a greater part of materials for remanufacture will be obtained from Slovene factories when it goes into operation. A contract provides for organizational and technical cooperation, and for the training of Kenya workers in Yugoslavia.

Some Slovene enterprises, such as "Emona" from Ljubljana, have several years of experience behind them in this cooperation. The first tons of coffee from plantations in the Central African Empire are already arriving in the port of Koper on the Adriatic coast, having been developed partly by "Emona", which invested 32 million

dinars, and is to invest a further sixty million in the expansion of these plantations. "Emona" is also known in some of the underdeveloped countries as a good partner, in Mali, for instance, where it is opening a large supermarket, and in Guinea, with which it began to develop economic cooperation back in 1969.

RELIGIOUS COMMUNITIES IN YUGOSLAVIA

Yugoslavia is a multinational country inhabited by people of various religious beliefs. During the national liberation war and socialist revolution (1941—1945) socio-political prerequisites were created for the realization of the basic human freedoms, including the freedom of conscience and religious belief as the private affair of the individual.

Today there are some thirty-six religious communities in Yugoslavia, the largest being the Serbian Orthodox Church, the Roman Catholic Church, the Islamic Community, the Macedonian Orthodox Church, the Evangelical Church, the Reformed Christian Church, the Methodist Church, the Jewish Religious Community, Christ's Pentecostal Church, Christ's Church of the Brethren, the Christian Association of Jehovah's Witnesses and the Christian Nazarene Community.

Section 3 of the Yugoslav Constitution which is entitled: »Freedom, Rights and Duties of Man and Citizen«, in Article 174 states:

»Religious confession is the free and private affair of the person.

»Religious communities may only found religious schools to train clergy.

»It is unconstitutional to abuse religion and religious work to political purposes.

»The social community may give material assistance to religious communities.

The religious communities

may within the bounds determined by law have the right to ownership of real estate.«

Accordingly, relations between the State and the religious communities in Yugoslavia have been placed upon lasting principles of freedom of conscience and religion as a private affair, separation of religious communities and the State, equality of citizens in rights and duties regardless of religious, national and other appurtenance.

FREEDOM CONFIRMED BY LAW

In accordance with the Yugoslav Constitution and the constitutions of the republics and provinces, each republic and province passes its own legislation regarding the legal position of religious communities. Therefore, eight laws lay down freedom of conscience and religion as a private affair and recognition of equality of all religions.

Yugoslav legislation treats religion as a non-political question, which assures full freedom of religion and religious communities as a private institution, which precludes persecution of any religion. The Yugoslav Constitution lays down: »Freedoms and rights of the man and citizen are restricted only by the equal freedoms and rights of others and by the constitutionally determined interests of the socialist community. Everyone shall respect the freedoms and rights of others and shall be responsible to do so.«

Legislation assures the religious communities full autonomy in regard to their internal organization. Internal organization, inter-relations, performance of rites, organization of religious tuition in religious schools, publication of religious press, training of clergy and employment within religious communities are the exclusive affair of the religious communities concerned.

According to the Constitution and law, religious communities may found schools for the training of clergy. Religious communities may also

perform religious tuition (catechism). With regard to minors, the law on the legal position of religious communities prescribes that they may attend catechism only of their own free will and with the consent of their parents, while catechism may not be taught in a manner as will obstruct the regular schooling of minors.

All the religious communities in Yugoslavia have schools for the teaching of their clergy: the Serbian Orthodox Church has five secondary schools and one faculty of theology, the Roman Catholic Church ten high and twenty-three secondary schools; the Islamic community two secondary schools (madrassahs) and one faculty of theology, and the Macedonian Orthodox Church one secondary school of theology.

"FROM YUGOSLAV LIFE"

NEWS GRAND STATE-HOLIDAY CELEBRATIONS IN SLOVENIA

This year, as always, the First of May (Labour Day) and previous to it April 27th, the anniversary of the foundation of the Liberation Front of the Slovene nation, were celebrated in grand fashion in Slovenia. At the same time the fortieth anniversary of the foundation of the Slovene Communist Party, the fortieth anniversary of President Tito's coming to the head of the party and Tito's 85th birthday were celebrated. A special note was added to the celebrations by the presence of President Tito, who took part in several celebrations in Ljubljana. A grand reception was laid on for him in the streets of our capital by more than 200,000 people. During these holidays President Tito took part in the grand celebrations at Jošt; the next day he visited the partizan village of Dražgoše, where in the period around the New Year of 1942 a small band of Gorenjsko partizans fearlessly resi-

sted the forces of the German occupator. All those who greeted President Tito on his journey in Slovenia had the same wish: "That he would be among us for many years to come and that he would still lead us as he has done so successfully in the past for a long time".

IMPORTS FOR PROCESSING

Out of S. R. Slovenia's total exports last year half was represented by material for processing, and half by the export of equipment and products for mass-consumption. The greatest increase in exports was in the export of equipment (up by 21.7 %); this is followed by the export of goods for mass-consumption (up by 20 %) and the export of goods for processing (up by 18,7 %). In imports the greatest share was taken by the import of goods for processing, which means that to a great extent the processing industry still predominates in Slovenia.

YUGOSLAV WRITERS IN THE U. S. A.

In May a delegation consisting of the Yugoslav writers Midhat Begić, Mateja Matovski, Stevan Raičković and Tone Pavček visited a number of towns and cities in the U. S. A. where our emigrants live. At the meetings and in front of television cameras and radio microphones they read extracts from their works in their mothertongue. In this way they presented to Americans and to our emigrants the creativeness of modern Yugoslav literary works. The members of the delegation of Yugoslav writers visited the Library of Congress in Washington and, either singly or in groups, several towns in Minnesota, Chicago, Detroit, Pittsburgh, Columbus and New York.

WORKS TO RESTORE LJUBLJANA CASTLE ARE PROGRESSING

Works on the restoration of Ljubljana Castle, which was

The motif of Števerjan

in a poor state of repair, are progressing slowly but steadily. The first parts of the castle building will be completely renewed and open for visitors before the end of next year. The restoration of some other parts of the castle will be finished by 1980 or 1981. Part of the restored premises will be used for catering activities. Ljubljana City Council is to set up a Registry Office for marriages there, too. There will also be several shops with souvenirs, a concert-hall for various activities and, if possible, an art gallery.

HERDER AWARDS FOR 1977 DISTRIBUTED

At the beginning of May the traditional Herder Awards for 1977 were distributed. Among this year's award-winners was the much-respected Slovene painter, graphic artist and arts teacher Riko Debenjak. The Herder awards consist of a diploma, a medal and a prize of 20,000 Deutschemarks; they are awarded in recognition of great achievements by cultural workers of the nations of Eastern and South-Eastern Europe which are important for European culture as a whole.

1979 WORLD CHAMPIONSHIP IN SKI-JUMPS TO BE HELD AT PLANICA

At the congress of the International Skiing Association,

which was held at Bariloche in Argentina, it was decided that in 1979 the world championships in ski jumping should be held at Planica. It was also decided at this congress that next year's competition for the world cup and for the "Golden Fox" award for women should be held on the Pohorje mountains on January 22nd, 1978, and that the 1979 Slalom competition for the world cup for men should be in Kranjska gora.

AN END TO FLOODING BY THE RIVER SAVA

The Sava is a typical Yugoslav river, which has its source and its finish in Yugoslavia. It can bring many benefits, but also can cause a lot of damage by flooding. For this reason a special committee of experts, including both Yugoslav and foreign experts, was formed four years ago with the task of drawing up plans for regulation of the river along its total length of 940 km. The affected republics and autonomous province through which the river flows will co-operate in the regulation works, and some help will be given by the federation. Businessmen reckon that the regulation works on the River Sava will take approximately ten years to carry out. In the plans the regulation of rivers flowing into the River Sava is foreseen, too.

JOINT-INVESTMENT COMPANY IN ZREČE

The "Comet" Factory in Zreče, the leading producer of grinding products here, has set up a joint-investment company, to be known as "Coflex", in order to make greater inroads into the West German market. "Comet" will invest 51 % in the new company, the remaining 49 % will be invested by the West German firm Eberhard Weis. In less than three years "Comet" should be able to export products worth one million Deutschemarks, with further increases foreseen in the future.

THE TOWN OF ŽIRI DEVELOPS TOGETHER WITH "ALPINA"

At the end of April it was 30 years ago that the factory of sports shoes, which has grown into today's "Alpina", was founded. The post-war development of the town of Žiri, where the factory is, and the life and work of many of the people of Žiri, have been closely connected over this period with the growth of this factory. At present 1600 workers are employed there; there are production plants near Gorenja vas and at Col, too. In the old days the cobblers of Žiri were proud of their "gojzerji" boots; nowadays "Alpina" is making inroads into foreign markets mainly with its sports shoes and boots for skiers and climbers. Last year "Alpina" achieved record export figures, as it sold 528,000 pairs of shoes or boots to a value of more than 7 million dollars to foreign buyers from European and American countries. On the occasion of the factory's 30th anniversary a new production and storage hall was opened.

RADIO YUGOSLAVIA IN TWENTY LANGUAGES

Recently the wording of a law about the financing and modernization of the technical basis of Radio Yugosla-

via was agreed to by the Yugoslav Federal Council. The programme plans of Radio Yugoslavia will be based on close cooperation with the other Yugoslav Radio Stations. Its broadcasts will cover Yugoslavia's neighbouring countries, Europe and North Africa, and other continents as well. The programmes will be broadcast in twenty languages.

MONUMENT TO DR. MILAN VIDMAR

At the end of April a monument to the late Dr. Milan Vidmar, the founder of Slovene electrotechnical science who died 15 years ago, was unveiled in the Park of Remembrance of Slovene electrotechnicians outside the "Milan Vidmar" Electro-Institute and the Faculty for Electrotechnics in Ljubljana.

EXHIBITORS FROM MANY COUNTRIES AT THE ZAGREB TRADE FAIR

At this spring's Zagreb International Trade Fair the greatest number of exhibitors so far took part: 1300 firms from Yugoslavia and over 550 firms from 25 countries of Europe, America and Asia. Over 200,000 products were exhibited at 11 specialized fairs.

THREE-DAY CONFERENCE IN MINNESOTA

The three-day conference organized by the University of Duluth, Minnesota, has achieved its goal; a lot of new data about Americans of Yugoslav descent, about their cultural and ethnical heritage and their share in the building up and development of their new country, the United States, has been collected. Papers dealing with the pioneers from Yugoslavia and their efforts to preserve their own cultural and ethnical heritage and their constant close contacts with their old country, were prepared by 25 American, Canadian and Yugoslav specialists and public

workers. Due to the necessary and fast assimilation undergone by American Yugoslavs, special emphasis was laid on the contacts with their old country and the native land of their ancestors. The younger generations, who are not so closely connected with the old country, are interested primarily in the history, descent and life of their ancestors. The papers and discussion proved that most Yugoslav emigrants and their organizations have friendly feelings towards the present-day Yugoslavia. Our fellow-countrymen represent a firm bridge of co-operation between their old and new homelands.

The participants of the conference in Duluth discussed at length the causes for the emigration of Slovenes to America in the past and their present difficulties which are involved in the preserving of their national ethnical identity. Interesting data concerning these problems were presented by Professor Eterović from California and Professor Gobec from Ohio, who also pointed out that Yugoslav emigrants had contributed a great deal to the growth of the United States. In his paper Professor Gobec especially mentioned the great Yugoslav scientists, such as Nikola Tesla and Mihail Pupin and the great artists like Zinka Kunc and Louis Adamič.

SOME FIGURES ABOUT LJUBLJANA

In all of Ljubljana's five communes the population has been increasing steadily over recent years. Thus, whereas in 1948 Ljubljana had 157,000 inhabitants, the 1961 census showed a total of 206,305. By 1971 the number had increased to almost 258,000, and it is reaching almost 290,000 this year. The population is expected to continue to increase so that by the year 1980 the capital of Slovenia should have almost 309,000 inhabitants. Of all Yugoslav towns Ljubljana has the highest proportion of active population, for

51 % of its inhabitants are actively employed. It also occupies the first place in Europe with regard to the number of women employed — as many as 45,3 % of its female population go to work. Last year there were altogether 89,381 flats in Ljubljana, the average housing area amounting to a bit over 59 square metres. Out of this 41 % of flats were state-owned and 59 % privately-owned. In the individual Ljubljana communes — there are, as mentioned above, five of them, i. e. Center, Bežigrad, Šiška, Moste-Polje, and Vič-Rudnik — the greatest number of flats are in Šiška and the smallest number in Center. Over the last ten years the number of flats has greatly increased, as almost 29,000 new flats have been built, the most in Šiška, with the Moste-Polje Commune in second place.

AROUND SLOVENIA

In TOLMIN the damage caused by last year's earthquake is still being repaired. This year 6314 houses in the Posoče area, which were damaged to a greater or lesser degree by the earthquake, are to be repaired. In addition, 984 new buildings will be put up to replace old ones which were completely destroyed by the earthquake. A number of volunteers from all over Slovenia will be helping with reconstruction work at weekends, and 800 young people will be working within the federal action of the youth working brigades, "Posoče '77". At Hribi on the way to Zatočmin, the construction of a rest home for elderly citizens was started last month. The money necessary for the building of this home was raised by means of a solidarity action by old-age pensioners from all over Slovenia.

LJUBLJANA. The motorway which is being constructed over the marshy ground of "Ljubljansko barje" is approaching Ljubljana. The highly demanding construction of the motorway across

the marshland will take three years. Meanwhile, in Ljubljana efforts are being made to make the town as passable to traffic as possible by the time the motorway is finished. The outdated and narrow arterial roads are going to be widened and modernized. Thus reconstruction works are shortly to be started on a section of the Celovška street, which has long been too narrow. The main street leading to the centre from the Vič area is going to be entirely modernized. A new section of the Prešernova Street is to be built parallel to the railway line and already this month the modernized Drenikova Street will be opened, thus enabling a fast connection between the Šiška and Bežigrad areas. In due course the construction of the comprehensively planned by-pass will be started as well.

In LJUTOMER the fiftieth anniversary of the activities of the Music School were celebrated a short time ago. Interest for music in Ljutomer actually dates back much further, for during the period of the so-called "čitalnice", the Slovene cultural societies, one of the first singing societies in Slovenia was founded at Ljutomer. In 1927, when the Music School was founded, only the piano, the violin, the clarinet and the trumpet were taught under the leadership of the music teacher Franc Zacherl. Since that time the school has extended its range of activities considerably. During the post-war period 3000 young people have attended the school; some of them have become well-known musicians. At present the school is trying to liven up the musical activities at its country branches as well.

At SLOVENSKA BISTRICA the Director of the local Library, Miljutin Arko, has, in a relatively short time, collected together a great number of ethnographic articles made of clay, iron and glass. The ethnographic collection will be put on permanent display at Bistrica Castle, the renovation of which has just been started.

In ZALEC an interesting exhibition of ceramics was recently opened. The exhibits include plates painted by France Slana and Adi Arzenšek, who carried out the interesting experiment in co-operation with the Industry of Ceramic Products of Ljubljana. The decorative plates created by the two well-known artists attracted great attention at the exhibition.

In MARIBOR several celebrations were held on the occasion of the 30th anniversary of the foundation of the Maribor Factory of Motor Vehicles, "TAM", which was set up in 1946 out of the former factory for aircraft parts. Today every tenth inhabitant of Maribor earns his living at this factory, while, including its branches all over Yugoslavia, TAM employs as many as 17,000 people. In cooperation with its partners, TAM manufactures a number of highly demanding vehicles which are exported to all five continents. Last year's exports reached the figure of 25 million dollars. In several countries TAM has a number of warehouses and maintenance plants.

This year 10,000 vehicles of different kinds are to be manufactured. It is planned that by 1980 a number of air-cooled engines and a new type of bus with room for 110 passengers are to be included in the production programme.

Maribor also remembered the 90th birthday of the oldest Slovene and Yugoslav shorthand expert, Professor Anton Rudolf Legat. Professor Legat was educated in Vienna and has trained several generations in shorthand at the Maribor Teachers' Training College. He was in favour of the simple Slovene shorthand devised by Novak and its uniformity. He also advanced the idea that shorthand should be introduced as an optional subject into all secondary schools. Professor Legat has donated his rich library, containing primarily books on shorthand in 25 languages, to the Maribor University Library.

The village Volča in the valley of Ločivnica (photo: Ančka Tomšič)

THE ADRIATIC TEMPTS VISITORS

The high tourist season has started and over the next few weeks many of you will be visiting your native land and perhaps stopping for a while at our beautiful seaside. In various brochures you will be able to find a lot of information about the points of interest at the places you want to visit. What we would like to do is to present by means of words and photographs, a few interesting features of the Adriatic's past and present.

The Adriatic Sea is not only the bay with which the Mediterranean has reached furthest into the European continent — up to the very foothills of the Alps — and thus created the shortest and the most economical traffic route from Europe to the Near East and farther on. The Adriatic has also been the cradle of an ancient and highly developed civilization, the remains of which are gradually being brought to light from the darkness of the Adriatic caves and grottos by our diligent archaeologists.

Let us take a quick look back at the past millenniums. In the Tertiary period the Adriatic bay of the Mediterranean reached only as far as the present day island of Mljet (a bit north of Dubrovnik) and it was only much later, in the Halozanian period — that is less than 10,000 years ago —, that the Adriatic Sea spread over the northern,

shallower basin and acquired roughly its present-day shape and size. The northern part is markedly shallow; it reaches a depth of 100 metres only near the well-known Kornati islands. The dividing line is located near the island of Jabuka (273 metres) and the deepest point (1233 metres) lies some 80 kilometres south of Boka Kotorska.

Various processes in the geological past of the Adriatic area have created useful raw-materials (sand, stone, limestone) and the indented coastline has offered great opportunities for the development of tourism, not to mention the marine trade. Salt drying-beds have developed as well; the largest are at Strunjan, on the island of Pag, at Ston and at Ulcinj. The wealth of our beautiful Adriatic is obviously great.

We mustn't forget to mention the fishing industry, which is an important branch of our Economy, for it represents a good source of fresh food as well as an important source of raw-materials for the food-processing industry. The best known fishing areas are those around the islands of Vis, Palagruže and Kornati, and along the west coast of Istria. In addition to viticulture, the growing of fruit and olives, and several other economic activities, have been developed along the Adriatic coast: cattle-breeding, cheese-making, wool-processing, and, of course, the ship-building industry.

The beauty of the blue Adriatic is famous all over the world and the tourist trade along our coast and on the islands is increasing constantly. When spending your holidays by our seaside this year, you may find some shortcomings . . . Things like that will occur everywhere. But the beauties of the Adriatic make up for many of them.

"ISKRA" TECHNICAL AIDS FOR NATURAL SCIENCES

Present-day instruction and the quality of school tuition are no longer based on the boring theoretical lectures, but in an increasing measure upon extremely attractive experiments and the performance of purely practical tasks. All this requires the introduction of the new technology in the system of tuition which covers a wide range of tutorial sets and aids for the practical presentation of present-day scientific knowledge. Owing to the change in didactical instruction and introduction of new tutorial programmes, many schools are confronted with the complex question as to how to obtain the varied technical and other aids, since very little of this is manufactured in Yugoslavia itself. In order to make amends in the situation, "Iskra" has begun to manufacture various types of aids and elements in eight of its organizations of associated labour which are directly or indirectly employed in school instruction.

The best-known in this field is the "Iskra-Vega" organization of associated labour, which specializes in electro-optics.

Lately a further step has been taken in making a systematic approach to the manufacture of equipment for the school cabinet: an engineering department for school requisites has been founded in "Iskra's" main works at Kranj, which is capable of organizing and manufacturing a series of devices for practical tuition and experiments in the field of

electrical engineering and electronics, physics, chemistry, biology, astronomy and, partly, mathematics. Understandably, the programme has been adjusted to particular degrees of instruction, comprising compulsory and vocational education up to university. But since "Iskra" is, nevertheless, unable entirely to cope with this extensive, specialized production programme, which by the nature of things also requires continuous changes and additions, in keeping with scientific development the organization of associated labour has entered into arrangements on a division of labour with some manufacturers well-known in the world, such as PHYWE from Goettingen, BRD, with which it carries on industrial cooperation on a basis of exchanging tuitional requisites. In this way schools are in the position to purchase for dinars everything they require for tuition in a single place. "Iskra" has adjusted its production programme to the requirements and degrees of school instruction, and has also worked out a collection of exercises (soft-ware) and procedures designed both for the work of individuals and for group study with teacher guidance.

FOREIGN PRESS IN YUGOSLAVIA

More than a hundred foreign newspapers and publications are distributed in Yugoslavia today. Twenty foreign information centres are working in Yugoslavia. The numerous presence of foreign publications on the newspaper stands all over Yugoslavia are a reflection of the ramified international cooperation in cultural and information activities and wide openness not only of Yugoslavia's frontiers but also of every media in information and culture in general with the largest number of countries in the world. The basic principle of the present law on the importation and distribution of foreign media of mass communication, reflecting the spirit of practice, states that communication

The village Breginj rebuilt after earthquake

with foreign countries is unrestricted. This freedom is limited only in severely defined cases; namely, if it is aimed against the independence, security and free development of the country, respecting of human rights and freedoms and development of international and cooperation in keeping with the United Nations Charter. The law otherwise provides for a series of conveniences regarding the importation and distribution of foreign printed matter, for instance for the participants in fairs, cultural events, for sporting and industrial products.

FROM "YUGOSLAV LIFE"

FOREIGN STUDENTS IN YUGOSLAVIA

MANY YOUNG PEOPLE COME TO YUGOSLAVIA TO STUDY AT ONE OF THE FACULTIES IN LJUBLJANA, ZAGREB, BELGRADE, NOVI SAD, RIJEKA OR ONE OF THE OTHER FACULTIES AT THE 18 UNIVERSITY CENTRES IN THE COUNTRY. MOST OFTEN THEY CHOSE TO MAJOR IN MEDICINE, ECONOMICS OR MINING, BUT NO SMALL NUMBER OPT FOR STUDIES AT AGRICULTURAL FACULTIES. SOME 20,000 STUDENTS FROM OVER 80 COUNTRIES ARE ESTIMATED TO HAVE STUDIED AT YUGOSLAV FACULTIES SINCE 1952, WHEN THE FIRST

FOREIGN STUDENTS BEGAN ARRIVING IN YUGOSLAVIA. AMONG THEM IS A LARGE NUMBER OF STUDENTS FROM THE DEVELOPING COUNTRIES.

It is difficult to say why young people choose to study in Yugoslavia. Certainly one of the reasons is the stipends they get from the Yugoslav Federal Institute for International Educational, Cultural and Technical Cooperation. But it seems that no less important a reason is interest in the country itself. Six thousand stipends have been granted over the past twenty-odd years, yet another 10,000 or so students came to study in Yugoslavia at their own expense.

Many foreign students come to Zagreb to study, and at present they number about 1,500. This oldest Yugoslav university centre recently celebrated the two-hundredth anniversary of the founding of the first faculty. We asked foreign students in this old university centre what made them decide to come to Yugoslavia. "I had a choice of several socialist countries", said Wilmer Permez of Venezuela, who is now doing graduate work at the Faculty of Economics. "We in South America know quite a lot about the building of socialism in many socialist countries, but we are not really well-informed about Yugoslavia. That is why I wanted to

become acquainted with this country, with its people and system. In fact I knew little about Yugoslavia, but what I knew proved to be correct. I mean that I did not observe any difference between what I had heard, and what I saw when I subsequently came here."

According to Asef Rusheidat of Jordan, who is studying agronomy, the majority of foreign students who study in Yugoslavia belong to various progressive, academic, trade union and political organizations. They came to Yugoslavia not only to acquire an education but also because they were attracted by Yugoslavia's stand in support of those countries still fighting for their autonomy and national independence.

It is not easy for foreigners in Yugoslavia; they come from different backgrounds and they hardly know a single word in any of the Yugoslav languages, and there are several. Omer Mehmed of Yemen says: "When I listened to your people talk I used to say to myself that I would never be able to learn this language. And then there was the problem of snow. When I first arrived in 1961 we had a fiercely cold winter and I donned every item of clothing I possessed. With seven kilos of clothing on me I looked exactly like a huge bear. But the contact I made with the people was fantastic. I will never forget it. Everyone realized that I was having a hard time of it and they were always willing to help, not only me, but all the other foreign students as well."

Like Omer Mohamed, many others also completed graduate and doctoral work in Yugoslavia. For, every stipendholder who graduates is entitled to stay on, if he wishes, for graduate studies or to complete the necessary training prior to returning home. All those who returned to Yemen after their studies, says Omer, proved themselves to be so well-educated and trained that they could take on the most responsible posts and duties.

FROM "YUGOSLAV LIFE"

Un tercio de los estudiantes de las facultades y escuelas superiores de Eslovenia concurren a sus respectivas aulas después de trabajar. En la Rep. de Eslovenia tenemos anotados en lo que va del año en curso 29.603 estudiantes que visitan las escuelas sup. y facultades (incluso las academias de arte y cultura). Cinco años atrás, es decir en el curso lectivo 1972—73 los había 23.090, es decir 6.500 estudiantes menos. En este año lectivo concurren al 1.º año 14.480, cerca de 2.900 inscriptos más que en el año 1972. Un dato curioso y a la vez más que interesante es que el número de estudiantes regulares — es decir jóvenes que se dedican exclusivamente al estudio — en el transcurso de estos últimos cinco años ha aumentado relativamente poco, de 16.987 a 19.334. Al mismo tiempo en el transcurso de estos cinco últimos años, el número de estudiantes que concurren a las facultades después de su trabajo en las fábricas o talleres donde practican su oficio, aumentó enormemente: de 6.103 a 10.269. Es así que el número de estudiantes-obreros que concurre a los Institutos Superiores y facultades en general ha aumentado en gran proporción. Debemos señalar que en Eslovenia se ha intensificado además los planes de estudios especializados para obreros que concurren a las clases después de su labor diaria. La inscripción de este tipo de estudiantes lo certifican las cifras que arrojó el censo de este año. En el primer año se inscribieron 8.261 alumnos regulares (en el 1972: 7.854), en cambio el número de estudiantes-obreros aumentó mucho más, de 3.777 a 6.219. Los estudios superiores en Eslovenia están centralizados y a la vez unidos por dos Universidades, la de Ljubljana y Maribor. Los datos que arroja el Centro de Desarrollo y estudios de Ljubljana nos ofrecen un panorama de la forma y tipo de

inscripciones que se han efectuado en ambas Universidades. Por ejemplo, en el estudio comparativo que se ha hecho en Maribor nos da los siguientes datos: en las escuelas y facultades que funcionan bajo el auspicio de esa ciudad se ha notado un aumento (en estos últimos cinco años) de los estudiantes que estudian al mismo tiempo que trabajan. En el 1972 estudiaban en forma regular 2984 alumnos, estudiantes obreros había en cambio 3.817. Este año tienen un aumento similar: 4.148 regulares y 5.079 libres o estud. obreros.

Totalmente distinto sucede en la Universidad de Ljubljana: en el curso lectivo 1972—73 había en la misma anotados (en total) 14.003 estudiantes regulares, en cambio sólo 2.286 alumnos-obreros (libres) es decir seis veces menos! Este año en cambio la proporción es: 15.186—15.190. Esto significa que el número de estudiantes obreros aumentó enormemente en Ljubljana y sigue día a día aumentando. Lógico que en la Universidad de Ljubljana mucho más que en Maribor. En ésta última el número de inscriptos en el primer año ha caído considerablemente. Aparte el Instituto de Desarrollo nos manifestó que el número de alumnos obreros en Ljubljana ha aumentado este año (por vez primera) mucho más que en Maribor. A pesar de ésto, en la Universidad de Maribor sigue siendo algo »especial« que el número de estudiantes libres sea superior al de los alumnos regulares. (CONTINUA EN EL PROXIMO NUMERO).

LA TV ESLOVENA — DE LA FANTASIA A LA REALIDAD —

Hace veinte años atrás — 12 de mayo de 1957 — Radio Ljubljana constituía su primer equipo de trabajo para la primera estación televisio-

ra, es decir para salir al aire con la primera audición televisada. En aquel entonces en Ljubljana todavía no teníamos estudio de TV. El equipo tuvo que viajar a Zagreb y desde allí se transmitió através de Sljeme y Krvavec hasta los televisores eslovenos.

En aquella época había en Ljubljana ocho televisores en diversos lugares públicos! Justamente en relación a este acontecimiento sería necesario mirar un poco más atrás en la historia de este medio audiovisual para entender este hecho fantástico.

La historia de la TV en Eslovenia comienza con el extravagante inventor, antesis y mezcla de Don Quijote, con la personalidad histórica del barón Antonio Codelli. En los anales históricos de nuestra ciudad está escrito que »El liblianense Don Codelli ya en el año 1926 efectuaba experimentos para la obtención de secuencias visuales o figuras televisivas basadas en el principio mecánico!...«

LA TELEVISIÓN ANTES QUE LA RADIO?

Este dato es desconcertante y casi incierto a la vez. Pero, la verdad es que »alguien« en Ljubljana se dedicaba a la TV antes de que se conociera la radio en esta ciudad. La radio en Ljubljana recién aparecía como tal y se encontraba en los comienzos (1926). Si hablamos con cierta realidad podemos decir que todavía no la teníamos.

Las primeras audiciones radiales fueron efectuadas a principios del año 1924 y fueron organizadas y realizadas por el ing. Mario Osana através de un transmisor que construyera él mismo. En Ljubljana y Zagreb había apenas 100 aparatos de radio. Las primeras audiciones o programas experimentales de radio Zagreb comenzaron recién a comienzos del 1925.

El primer estudio de radio lo inauguró en Eslovenia Mario Osana en la escuela de Šentjakob el 8 de marzo de 1925. El 15 de mayo del año 1926 comenzó en Zagreb a funcionar una estación transmisora de mayor alcance que la de Ljubljana, pues ésta se oía mal. El primer concierto experimental lo brindó la Glasbena Matica de Ljubljana en el mes de enero del 1926. Con el transmisor o estación transmisora de Domžale, recién en el 1928 Ljubljana obtenía la estación de radio que la hacía una de las más potentes de Europa!

La radio era en aquel entonces una cosa rara. Para la mayoría era un milagro de la técnica moderna. Y fue entonces cuando apareció un hombre en Ljubljana que era fantasioso y visionario. Comenzó a pensar en la televisión y entró dentro de la historia con cierto informe y datos, después desapareció y no se sintió nunca más de él. Quién era este hombre!? Fue barón, aristócrata, feudal, el último descendiente de una familia noble ítalo-alemana. Familia que obtuvo el título de fidelidad en Kranjska (tierra eslovena) justamente en el año 1.700. En el castillo de Thurn (a las orillas del río Liublianka) esta familia noble reino por el espacio de casi 250 años. Y en el trono de esta gran casa feudal se sucedieron nada menos que 10 hombres de apellido Codelli. En los comienzos del siglo 19 llegaron obtener el más alto título de fidelidad y grado de posesión hereditaria o fideicomis (grado de mandato sobre tierras y títulos que se heredan). Era tal en número de tierras heredadas que llegaban a cubrir la mitad de la entonces Kranjska! Deducimos entonces que eran los feudales más ricos de la época. Además de esas tierras tenían un gran número de castillos en toda Eslovenia, parte de la entonces Goriška y en Croacia. Nuestro inventor llevaba el nombre de barón Anton V. Codelli Von Fahrenfeld. Su abuelo Anton IV. Codelli Von Fahrenfeld murió en el 1883.

slovenska trilogija

PRED VAMI JE IZVRSTNA PRILOŽNOST, DA V NAJBOLJ ZANIMIVI OBLIKI SPOZNATE ŽIVLJENJE IN USTVARJANJE NAŠIH NAJVEČJIH MOJSTROV PISANE BESEDE: FRANCETA LEVSTIKA IN IVANA CANKARJA. S PREPRIČLJIVO UMETNIŠKO BESEDO JIH JE UPODOBIL ANTON SLODNJAK V SVOJIH ZGODOVINSKIH ROMANIH **NEIZTROHNJENO SRCE**, **POGINE NAJ**, **PES** IN **TUJEC**. DELA SO SNOVNO ZAKLJUČENA CELOTA, KI JI JE PISATELJ DAL SKUPEN NASLOV **SLOVENSKA TRILOGIJA**.

OB BRANJU BOSTE DOŽIVLJALI NJIHOVE USPEHE IN ZMOTÉ, SREČNE TRENUTKE IN RAZOČARANJA, BOLEČINO VELIKE LJU-

BEZNI IN PRAZNINO OSAMLJENOSTI. PREPRIČANI SMO, DA BOSTE POTEM, KO BOSTE PREBRALI SLODNJAKOVE ROMANE, ŠE Z VEČJIM UŽITKOM PREBIRALI DELA NAŠIH NAJVEČJIH BESEDNIH USTVARJALCEV, SAJ VAM BODO VELIKO BLIŽJA IN ŠE BOLJ RAZUMLJIVA. BRANJE SLODNJAKOVIH ROMANOV TOREJ NE BO LE KRATKOČASJE, AMPAK BOSTE IZ NJIH ZVEDELI VELIKO ZANIMIVEGA IN KORISTNEGA O NAŠI PRETEKLOSTI. TAKO BOSTE V TEH KNJIGAH NAŠLI DVOJNO ZADOVOLJSTVO IN SE VKLJUČILI V ŠIROK KROG LJUBITELJEV NAŠE BESEDNE UMETNOSTI.

neiztrohnjeno srce

SLODNJAKOV ROMAN NEIZTROHNJENO SRCE NAM V LEPOSLOVNI OBLIKI OZIVLJA PRESERNOVO OSEBNOST IN PESTRO PANORAMO TEDANJEGA DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA. V NJEM SPOZNA MO PESNIKA KOT DEČKA IN GA SPREMLJAMO SKOZI VSE NJEGOVO ŽIVLJENJE, POLNO OSEBNIH RAZOČARANJ IN NESREČE V LJUBEZNI. V ROMANU NASTOPAJO POLEG GLAVNEGA JUNAKA PRESERNA IN NJEGOVIH NAJBЛИŽJIH SORODNIKOV IN PRIJATELJEV SE NJEGOV PRVI KRITIK IN STAROKOPITNI SVETOVALEC JERNEJ KOPITAR, PRIJATELJ MATIJA ČOP, MIHA KASTELIC, ANDREJ SMOLE IN MNOGI DRUGI PESNIKOVI SODOBNIKI. SLODNJAK JE Z IZREDNO PISATELJSKO MOČJO OPISAL PRESERNOVO NESREČNO LJUBEZEN DO LJUBLJANSKE MEŠČANKE JULIJE PRIMIC, KI JE PESNIKU NAVDIHNILA NAJLEPŠE STIHE IN VELICASTNO PESNITEV SONEŦNI VENEC. PRAV ZAVOLJO ODLIČNEGA POZNAVANJA ŽIVLJENJEPIŠNIH PODROBNOSTI IN GLOBOKEGA ČUSTVENEGA DOJEMANJA LEPOTE PRESERNOVEGA PESNIŠKEGA DELA JE SLODNJAK OB RAZUMSKIH SPOZNANJIH S TEM ROMANOM USTVARIL VERO UMETNIŠKO PODOBO NAŠEGA NAJVEČJEGA PESNIKA.

pogine naj-pes

V TEM ROMANU (V DVEH KNJIGAH) JE SLODNJAK UPODOBIL ENEGA NAJBOLJ KLENIH KULTURNIH DELAVCEV IZ DRUGE POLOVICE MINULEGA STOLETJA, FRANA LEVSTIKA IN DOBER DEL NASE KULTURNE IN POLITIČNE ZGODOVINE. LEVSTIK JE BIL V MARSICEM DELEŽEN PRESERNOVE USODE, Vendar JE DOŽIVEL SE HUIJE UDARCE. NJEGOVA TEŽKA ŽIVLJENJSKA POT SE JE ZAČELA, KO SO GA ZE V PRVEM LETNIKU IZKLJUČILI IZ BOGOSLOVJA V OLOMUCU, KER GA JE LJUBLJANSKI KATEHET GLOBOČNIK OVADIL, DA SO NJEGOVE PESMI, KI SO IZŠLE PO NJEGOVEM ODHODU, POHUŠLJIVE IN BOGOKLETNE. SLODNJAK JE TO USODNO PRELOMNO OBDOBJE V LEVSTIKOVEM ŽIVLJENJU OPISAL ZELO DRAMATIČNO IN Z IZREDNO UMETNIŠKO MOČJO, KI NE OPEŠA TUDI POTEM, KO SPREMLJA SVOJEGA JUNAKA NA DUNAJ IN NAZAJ V LJUBLJANO, KJER JE LEVSTIK Z MANJSIMI PRESLEDKI ŽIVEL DO SVOJE SMRTI. Vendar SLODNJAKU NI ŠLO LE ZA ZGODOVINSKO, MARVEČ TUDI ZA PESNIŠKO RESNICO O LEVSTIKU. TAKO JE ROMAN POSTAL PRAVO SOZITJE LITERARNOZGODOVINSKEGA IN LEPOSLOVNEGA OZIVLJANJA PISATELJEVE OSEBNOSTI.

tujec

NOV IZVIREN ROMAN O NAŠEM NAJVEČJEM PISATELJU IVANU CANKARJU **TUJEC**, BO ZA MARSIKOGA VELIKO PRESENEČENJE, SAJ JE AVTOR PO DOLGOLETNEM STUDIJU IN RAZISKOVANJU CANKARJEVE OSEBNOSTI IN DELA NAPISAL PRAVO PRIPOVEDNO UMETNINO »Z VALUJOCIM DOGAJANJEM, ŽIVAHNIMI DIALOGI, PREDVSEM PA PRODORNO PSIHOLOGIJO«. KOT JE O DELU ZAPISAL JOŽA MAHNIČ. SLODNJAK SI JE IZBRAL ZA UPODOBITEV CANKARJEVE OSEBNOSTI SODOBNO OBLIKO ROMANA. V VSAKEM IZMED TRINAJSTIH POGlavIJ SPOZNA MO ENEGA IZMED CANKARJEVIH SODOBNIKOV, SODELAVCEV, PRIJATELJEV ALI PRIJATELJIC OZIROMA LJUBIC. NJIHOVE SPOMINSKE PRIPOVEDI PA MOZAICNO SESTAVLJAJO IN POJASNJUJEJO CELOTNO PISATELJEVO ŽIVLJENJE IN USTVARJANJE TER DOBO TAKO SPOZNA MO CANKARJA KOT POLITIKA, UMETNIKA IN ZLASTI ČLOVEKA. NA KONCU TE KNJIGE PA BO NATISNEN AVTORJEV SPREMNI ESEJ, IZ KATEREGA BO MOČ SPOZNATI, ZAKAJ IN KAKO JE SLODNJAK USTVARJAL SVOJ DELEZ V ZAKLADNICO TISTE NASE KNJIZEVNOSTI, KI NAJ NAPRAVI STROKOVNE IZSLEDKE S PODROČJA ZGODOVINE SLOVENSKE KNJIZEVNOSTI DOSTOPNE NAJSIRŠEMU KROGU BRALCEV.

NAROČILNICA

IME IN PRIIMEK

MATIČEN NASLOV

DRŽAVA

ZAPOSLEN(A)

NEPREKLICNO NAROČAM NASLEDNJE KNJIGE ZALOŽBE MLA-DINSKA KNJIGA: ANTON SLODNJAK: SLOVENSKA TRILOGIJA – ROMAN O F. PREŠERNU NEIZTROHNJENO SRCE, ROMAN O F. LEVSTIKU POGINE NAJ, PES (V DVEH KNJIGAH), ROMAN O I. CANKARJU TUJEC – SKUPNA CENA 680 DINARJEV.

NAROČENE KNJIGE BOM PLAČAL(A) – NAENKRAT – V DVEH – V TREH ZAPOREDNIH MESEČNIH OBROKIH V ROKU 90 DNI OD PREJEMA RAČUNA NA DEVIZNI RAČUN MLADINSKE KNJIGE, LJUBLJANA – BANK ACCOUNT: 50100-620-721-3096-821, LJUBLJANSKA BANKA, 61000 LJUBLJANA, YUGOSLAVIA.

DATUM:

PODPIS:

IZPOLNJENO NAROČILNICO POŠLJITE NA NASLOV:

založba
mladinska
knjiga

MLADINSKA KNJIGA, TOZD TRGOVINA, IZVOZNI ODDELEK, TI-TOVA 3, 61000 LJUBLJANA, YUGOSLAVIA.

novoles • novo mesto

nancy • program